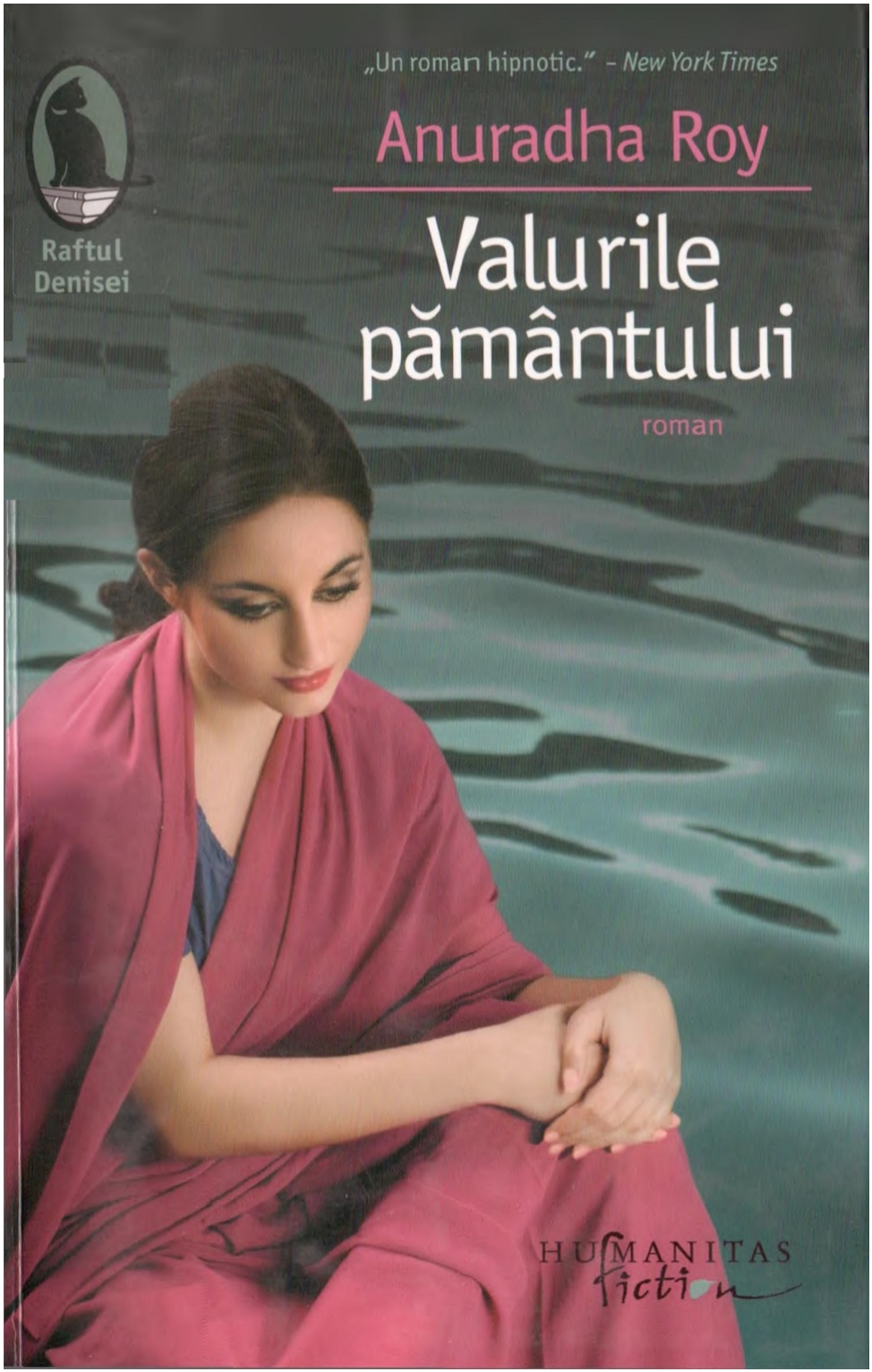
„Un roman hipnotic." – New York Times
Anuradha Roy
Valurile pământului
roman
Raftul Denisei
HUMANITAS fiction

Ca urmare a unei tragedii personale – moartea soțului său, Michael – Maya se retrage într-un mic oraș din inima Himalayei, Ranikhet, să predea la o școală creștină. Treptat, descoperă că viața orășelului e cu mult mai tumultuoasă și mai fascinantă decât și-ar fi putut imagina, și ajunge să se implice în relația cu locuitorii acestuia: de la înțeleptul Diwan Sahib, pasionat de cărțile de călătorie și de viețile marilor aventurieri, care îi este și gazdă, până la Charu, eleva la început ostilă, care îi devine însă cea mai apropiată prietenă, sau misteriosul Veer, care ascunde un secret neașteptat, nedezvăluit până la final, cu toții devin parte din viața ei, aducându-i uitarea și vindecarea sufletească nădăjduită.

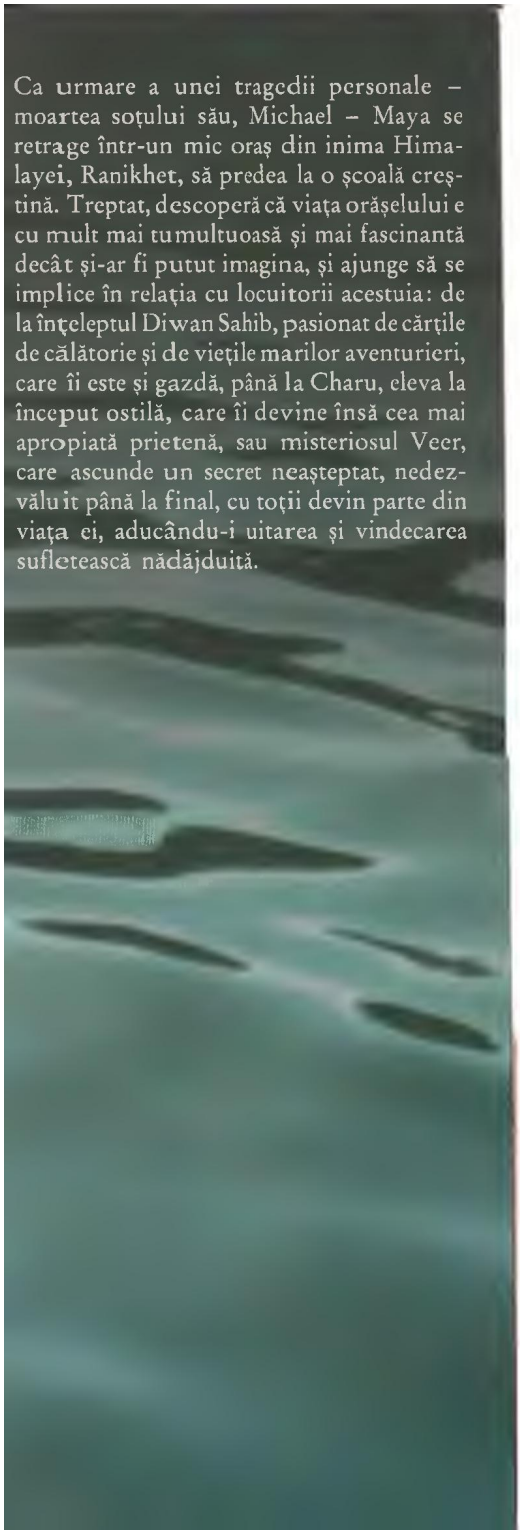

ANURADHA ROY

Valurile pământului

Traducere din engleză şi note de
IRINA BOJIN

Coperta: Angela Rotaru

Humanitas Fiction
2012

Partea întâi

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

Partea a doua

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

GLOSAR

Mulţumiri

Mamei mele, alături de care am urcat primul deal
Şi lui Rukun şi Biscoot, cărora nu le plac ascensiunile

Partea întâi

1

Fata sosea întotdeauna la aceeaşi oră, fie vară, fie iarnă. În fiecare dimineaţă o auzeam cum se apropie de casă. Întâi lipăitul papucilor, apoi clinchetul metalului izbit de piatră. La urmă îi auzeam paşii îndepărtându-se. În dimineaţa aceea a ajuns mai devreme. Sturzii fluierari nici nu-şi dreseseră bine glasurile, iar la poligonul de tragere încă nu sunase goarna. Şi nici nu am auzit-o plecând după ce lăsase în prag bidonul de lapte, aşa cum făcea întotdeauna.

N-a bătut la uşă, nici nu m-a strigat. Aştepta. În penumbra albastră de dinaintea zorilor s-a lăsat tăcerea. La puţină vreme au răzbătut din curţile vecine zgomotele dimineţii: topoarele despicau lemnul, câinii prindeau glas, un cocoş cânta, fumul vetrelor se strecura în camera mea pe fereastra deschisă. Pleoapele mi s-au închis iarăşi şi m-am cuibărit mai adânc sub cuvertură. M-am trezit abia când l-am auzit pe general, care-şi plimba câinele. Îl dojenea fiindcă era neascultător, ca şi cum, după atâţia ani, n-ar fi ştiut cu cine are de-a face.

— De ce, Bozo? se auzea glasul lui puternic. Bozo, *de ce?* Trecea zilnic prin faţa casei mele pe la şase şi jumătate dimineaţa, ceea ce însemna că aveam să întârzii, asta dacă nu o luam serios la picior.

Alergam de colo-colo, încercând să le fac pe toate: să fierb cafeaua, să aleg hainele cu care să mă îmbrac în ziua aceea, să adun registrele pe care trebuia să la iau cu mine… Laptele pentru cafea s-a umflat şi a dat în foc până să ajung la aragaz. N-aveam timp să curăţ. Mi-am adunat lucrurile, sorbind din când în când o gură de cafea. Doar atunci când m-am aplecat să-mi leg şireturile, în pragul uşii, am zărit-o cu coada ochiului. Charu era tot acolo; mă aştepta la piciorul scării, desenând cercuri în nisip cu degetul de la picior.

Charu abia împlinise şaptesprezece ani. Locuia în sat, chiar în casa vecină. De arătat, arăta ca toţi cei din ţinutul deluros: obraji ascuţiţi cu pielea înroşită de soare. De cele mai multe ori uita să se pieptene dimineaţa şi umbla până spre prânz cu două cozi ciufulite atârnându-i pe umeri. Ca mai toţi oamenii din partea locului, nu era înaltă, iar dacă o priveai din spate ai fi crezut-o un copil slăbuţ, cu oase mici. Era îmbrăcată într-un *salwar kameez* uzat, prea mare pentru ea, iar într-o nară avea, în loc de diamant, un mic bumb de

argint. Cu toate acestea, în ea regăseai distincția și frumusețea unei prințese nepaleze, chiar dacă într-o singură clipă se putea transforma la loc în adolescenta nărăvașă pe care o știam. Când a văzut că dau să ies, a sărit în sus atât de repede, că s-a lovit cu degetele de o cărămidă. A încercat să-și ascundă durerea sub un zâmbet și a murmurat un *„namaste”* pe care nu l-am auzit.

Abia atunci am înțeles de ce mă așteptase atâta vreme. Am dat fuga sus și am luat scrisoarea sosită cu o zi înainte. Venise pe numele meu, dar când am deschis-o am descoperit că îi era adresată lui Charu. Am vârât-o în buzunar și am ieșit din casă.

Grădina mea, un petic de pământ undeva pe deal, nu era deloc îngrijită, însă în dimineața asta de aur și azur strălucea acoperită de flori sălbatice. Crinii cât o ceșcuță de cafea țâșneau dintre bolovani, iar ceea ce eu luasem drept câteva fărâme de hârtie purtate de vânt s-a dovedit a fi un stol de fluturi albi. După ploaia căzută în zori, prima după multe zile de arșiță, aerul se răcorise și mirosea a reavăn, a proaspăt. Am încetinit pasul: parcă nu mă mai grăbeam. Oricum întârziasem. Ce mai contau câteva minute în plus? Am cules o prună și am mâncat-o, am admirat fluturii, am pălăvrăgit puțin cu Charu.

Despre scrisoare n-am scos niciun cuvânt, împinsă de o curiozitate perversă. Voiam să văd cum aduce vorba despre ea. Am auzit-o de câteva ori cum trage aer în piept ca să-și ia avânt, dar fie se răzgândea, fie nu îndrăznea să spună decât: „A plouat în sfârșit după trei săptămâni de secetă” sau „Ne-au mâncat maimuțele toate piersicile din pom”.

Până la urmă mi s-a făcut milă de ea și am scos scrisoarea. Pe plic erau numele și adresa mea, scrise în hindi, cu litere mari, cum fac copiii.

— Vrei să ți-o citesc?

— Da, sigur, mi-a răspuns și a început să se joace cu un trandafir, de parcă scrisoarea n-ar fi interesat-o de fapt.

Trăgea însă cu ochiul când credea că nu sunt atentă. Se schimbase complet la față de bucurie.

„Draga mea Charu”, începea scrisoarea.

„Cum o mai duci? Cum o mai duc ai tăi? Sper că ești bine. Eu sunt bine. Azi e a zecea zi de când sunt la Delhi. De cum am ajuns, am căutat un oficiu poștal ca să cumpăr un timbru de corespondență internă. E cam greu să găsești ceva anume aici, fiindcă orașul e foarte mare. Sunt o grămadă de mașini, ricșe cu motor și autobuze. E atâta lume pe stradă, că nu văd mai departe de casa învecinată.

Simt că mă sufoc. Pe străzi miroase urât. Îmi aduc aminte cum miroseau dealurile, a iarbă cosită. Aici nu auzi nici măcar păsări, necum vaci sau capre. Camera pe care mi-a dat-o Sahib e bună însă. E aşezată deasupra garajului şi are vedere la stradă. Dacă mi se face urât la sfârşitul zilei, după ce termin de gătit, mă uit pe fereastră. Câştig mai bine acum. Strâng bani pentru zestrea surorii mele şi ca să plătesc datoriile tatei. După asta am să pot face ce poftesc. Trimite-mi conturul palmei tale în chip de răspuns. Îmi va fi îndeajuns. Am să-ți mai scriu.

Prietena ta."

— De la cine e? am întrebat-o pe Charu. Cunoşti pe cineva în Delhi sau e o greşeală?

— E de la o prietenă, a spus Charu ferindu-şi privirea. O cheamă Sunita. A şovăit puțin şi a adăugat: I-am spus să-mi trimită scrisorile la tine fiindcă… poştaşul ştie mai bine unde e casa ta.

A întors capul. Probabil îşi dădea seama cât de vădită e minciuna.

I-am întins scrisoarea. Mi-a smuls-o din mână şi nici n-am apucat să clipesc, că şi ajunsese la jumătatea cărării care urca spre casa ei.

— Parcă te învățasem să spui mulțumesc! am strigat în urma ei.

S-a oprit. A stat acolo o vreme, nehotărâtă, cu *dupatta* fluturându-i în vânt, apoi a coborât spre mine în fugă. A rostit vorbele atât de repede, că abia am desluşit ce spune:

— Dacă îți aduc mai mult lapte în fiecare zi… mă înveți să scriu şi să citesc?

2

Rivala mea în dragoste nu a fost o femeie, ci un lanț muntos, după cum am descoperit la scurtă vreme după căsătorie. Trecusem peste voia familiilor noastre ca să fim împreună şi, în acele prime luni de după căsătorie, am fost doi renegați fericiți, pentru care universul se reducea la două camere închiriate şi un pat îngust. Ziua nu era decât o lungă aşteptare a serii, când aveam să fim din nou împreună. Nopțile nu erau făcute pentru somn. Dimineața ne luam în mai multe rânduri la revedere până să ne hotărâm să plecăm în direcții diferite. Dar toate astea nu au durat prea mult.

A început pe nesimțite – din când în când Michael amuțea, apoi s-a apucat să cerceteze felurite hărți, a scos la iveală ghetele şi canadiana îndesate într-o valiză, sub pat. În cele din urmă, neliniştea care mocnea în el n-a mai putut fi stăpânită. Era şi nu era alături de mine. Picioarele îl duceau pe terenul neted ca-n palmă, dar se îndoiau ca şi cum ar fi urcat pieptiş. Noaptea visa cu ochii deschişi. Studia buletinele meteo din locuri de care nu auzisem în viața mea.

Michael nu era alpinist, ci fotograf de presă. Când ne-am căsătorit, şi-a găsit de lucru la un ziar, cu ajutorul unui prieten de şcoală al cărui tată era redactor. Nu ne puteam permite decât o excursie pe an, iar în tot restul timpului Michael nu trăia decât pentru acea excursie.

Felul în care tânjea Michael m-a făcut să înțeleg cum de unii oameni au în sânge muntele, iar alții marea. Pe unii îi atrage oceanul cu o forță căreia nu i se pot împotrivi; oriunde s-ar afla, într-un oraş luminat feeric din centrul țării sau în mijlocul deşertului, când simt această chemare, nu au de ales decât să plece într-acolo şi să stea pe țărm, privind cum apa roade din mal. În clipa aceea îşi găsesc liniştea. Tot aşa, oamenii care iubesc munții, măcar că s-au născut la şes, nu pot rămâne departe de el. Oriunde altundeva se simt surghiuniți. În oricare altă parte de lume pământul e prea neted, aerul prea greu, copacii prea înfrunziți. Nimic nu le e pe plac: lumina are o culoare nepotrivită, sunetele nu sunt decât zgomote.

Ştiam de pe vremea studenției că Michael făcea excursii şi ascensiuni în munți. Ce nu înțelegeam pe vremea aceea era că avea la fel de multă nevoie şi de mine. Din păcate, în apropiere nu erau vârfuri muntoase: locuiam în oraşul Hyderabad. Ca să ajungi la poalele Himalayei erai nevoit să petreci două nopți în tren sau în

maşină. Mult mai multe zile îți trebuiau ca să ajungi pe piscuri. Dealurile aflate mai aproape nici nu începeau în discuție. Nici Nilgiris, nici Ghat[1] nu erau îndeajuns. Trebuia să fie Himalaya, şi n-aveam să înțeleg de ce până nu ajungeam eu însămi acolo, iar ziua aceea avea să vină, mă asigura Michael. Până atunci, an după an, rucsacul şi sacul de dormit îşi făceau apariția din valiza de sub pat, iar trupul lui Michael pleca după mintea lui, care era deja la şase mii de metri deasupra nivelului mării, în plină ascensiune.

Într-un an, Michael s-a hotărât să urce până la Roopkund, un lac aflat în munții Himalaya, la vreo 4800 de metri înălțime. Până acolo e un urcuş lung şi dificil spre Trishul, un pisc înzăpezit de peste 6700 de metri. Apa lacului este înghețată în cea mai mare parte a anului. Lacul a fost descoperit de un paznic de vânătoare în 1942 şi enigma lui nu a fost dezlegată nici până acum. În apă se află oase şi cranii, rămase intacte datorită gheții. Cam şase sute de oameni au murit aici în secolul al IX-lea, după unii, al VI-lea după alții. Multe dintre schelete erau împodobite cu brățări la încheieturile mâinilor şi picioarelor, coliere şi inele. Şase sute de călători, la altitudinea aceea, în pustietate... Unde se duceau oare? Nimeni nu are habar. Nu se ştie să fi existat un drum din Roopkund spre Tibet sau în altă direcție. Atunci cum muriseră? Arheologii cred că au fost prinşi de o avalanşă sau o furtună cu pietre. Şi într-adevăr, multe dintre cranii au găuri de mărimea unei mingi de tenis.

Bijuteriile au fost luate, iar scheletele lăsate acolo unde fuseseră găsite. Acolo sunt şi acum, cu toate că turiştii au luat părți din ele în chip de suvenir. Chiar şi în zilele noastre, de fiecare dată când lacul se dezgheață, în perioada musonului, apa aduce la mal oase şi cranii.

Michael mai încercase o dată să ajungă la Roopkund, dar nu izbutise, din cauza vremii rele şi a lipsei lui de experiență. De data asta, zicea, luase echipament mai potrivit. Îşi planificase altfel timpul, ştia la ce să se aştepte. Cu toate asigurările lui, eu simțeam totuşi cum mă cuprinde o spaimă ca un nor negru, tot mai întunecat pe măsură ce se apropia ziua plecării. Mi-am dat seama că îl privesc pe Michael cu o intensitate pe care n-o prea mai simțisem după şase ani de căsnicie. Îi inspiram adânc mirosul, parcă voiam să-l păstrez în străfundul meu, îi cercetam linia strâmbă a nasului pe care şi-l rupsese când era copil, firele de păr argintiu, prea timpuriu apărute, felul în care îşi dregea vocea în mijlocul unei propoziții şi se trăgea de lobii urechilor când era adâncit în gânduri.

Ştia că îmi fac griji. În noaptea dinaintea plecării, în timp ce eram întinsă pe burtă şi el îşi plimba degetele pe spatele meu încordat şi pe ceafa care mă durea, mi-a povestit în şoaptă despre excursie.

Urcuşul nu era chiar atât de dificil pe cât părea. Degetele lui alunecau în sus şi în jos pe spinarea şi gâtul meu, iar eu simțeam cum mi se strânge stomacul de frică. Traseul mai fusese parcurs de mulți alții. La vremea când urmau să ajungă ei acolo, ploaia şi zăpada aveau să fi urcat mai sus, spre vârf. Drumul trecea printre pajişti care aveau să fie smălțuite de flori sălbatice. Degetele lui îmi coborau până la picioare şi urcau din nou până la umeri, găseau muşchii încordați şi îi făceau să se relaxeze, apoi se întorceau. Îşi verificase ghetele, sacul de dormit, cortul, trăsese de fiecare fermoar şi de fiecare coardă. Pusese becuri şi baterii noi în frontala de pe cască. În Delhi avea să-şi cumpere o pereche nouă de ochelari de soare, mai buni. Vorbea de parcă citea o listă.

Dar fiecare obiect de care îmi vorbea mă ducea cu gândul la fel şi fel de ghinioane. Nu voiam să mai aud nimic. I-am atins cu mâna barba nerasă, care îi creştea întotdeauna prea repede, şi cred că am zis:

— Până o să te întorci, o să ai ditamai barba, ca de fiecare dată.

Apoi l-am prins de colăcelul de grăsime de pe burtă:

— Şi ăsta o să dispară. O să vii slab, mort de foame.

— Hămesit, a zis el. Slab şi anemic.

M-a apucat uşor cu dinții de lobul urechii, s-a întins peste mine ca să aprindă lampa de pe noptieră şi a urmărit cu degetul fiecare linie a feței mele şi gropița din bărbie.

— La ce i-a trebuit să se însoare cu fata asta? a spus imitând vocea unei mătuşi în vârstă. De ce a luat-o pe fata asta slabă ca o scândură, cu fața neagră ca dată cu cremă de ghete? Când te uiți la ea, nu-i vezi decât ochii.

Şi-a trecut degetele prin părul meu încâlcit.

— Aproape că ți-a ajuns la brâu, Maya. Cât de lung o să fie când mă întorc?

Simțeam miros de ceapă prăjită, cu toate că era aproape miezul nopții. La radioul vecinilor, o voce plictisită vorbea despre inundații, înşelătorii, accidente feroviare şi meciuri de crichet. Mâna lui Michael mi-a coborât până la şolduri.

— O să ai părut până aici, sau poate mai lung? Până aici?

Am stins lumina.

*

Vestea mi-a dat-o proprietarul, care avea telefon. Trupul lui Michael fusese găsit după trei zile de căutări. Era aproape de lac, mi-a spus, aproape reuşise să ajungă la el, când o alunecare de teren, ploaia şi o furtună de zăpadă îl despărțiseră de tovarăşii lui.

Când l-au găsit, avea glezna fracturată, ceea ce explică de ce nu reuşise să-şi găsească un adăpost. Faţa îi era de nerecunoscut, neagră, degerată.

L-au adus în vale, într-un sătuc prin care trecuse, şi l-au incinerat. Au păstrat rucsacul găsit lângă el, iar institutul de alpinism mi l-a trimis la Hyderabad împreună cu cenuşa lui Michael, strânsă într-o cutie goală d*e ghee.* Am încercat să văd ce era în rucsac, dar, după ce am scos două cămăşi de corp care purtau încă mirosul lui, n-am mai avut putere să merg mai departe. Am pus rucsacul în valiza de sub pat, unde stătuse şi înainte.

În ziua în care l-am primit, am coborât pe uliţă până la prăvălia de *paan,* pe zidul căreia era înşurubată o cutie de tablă cu un telefon înăuntru. Eram de-ai casei acolo. În faţa prăvăliei se învârteau câţiva oameni. Fumau, stăteau la taclale, aşteptau să le fie preparat *paan*-ul şi să le vină rândul la telefon. Am aşteptat şi eu să-mi vină rândul. Fiindcă ştiam că cei din jur trag cu urechea, la început am vorbit foarte încet. Institutul de alpinism se afla în zona de dealuri, la sute de kilometri distanţă. Ai fi zis că pe fir se dezlănţuise o furtună. Persoana de la celălalt capăt al firului ţipa: „Ce? Cum?" Am ridicat vocea, o dată, şi încă o dată, ca să acopăr hârâiturile şi păcănelile.

— Ce? Cine e acolo? întreba vocea.

M-am apucat să strig:

— Soţul meu a murit în accidentul de pe munte. Îmi puteţi da nişte detalii?

Oamenii din faţa prăvăliei s-au strâns în jurul meu. Mă priveau fix, fără să clipească. În cabină duhnea a tutun de mestecat ieftin, fum de ţigară şi tămâie. O bătrână m-a bătut uşor cu palma pe umăr:

— *Paampam, paampam,* mi-a spus pe un ton compătimitor.

I-am dat mâna la o parte. Am explicat în amănunt despre ce e vorba persoanei de la celălalt capăt al firului. Interlocutorul meu vorbea engleză cu un puternic accent hindi.

— Doamnă, nu sunt o persoană autorizată, mi-a răspuns. Vă rog să aşteptaţi un minut.

După o lungă pauză am auzit altă voce, care mi s-a adresat cu multă precauţie:

— Doamnă, am înţeles bine, sunteţi...?

Am repetat:

— Soţul meu a murit în acea expediţie. Spuneţi-mi ce s-a întâmplat. Trebuie să ştiu ce s-a întâmplat.

Omul a început să vorbească, dar vocea îi era acoperită de pârâituri, ca şi cum furtuna de pe fir se înteţise. Nu înţelegeam

nimic. Nici nu mai puteam vedea sau vorbi din cauza lacrimilor. Am pus receptorul în mâna persoanei care se afla cel mai aproape şi am plecat clătinându-mă.

Gândul că voi fi nevoită să dau încă o dată telefon din aceeaşi cabină, în auzul tuturor, era de nesuportat. A doua zi m-am apucat să scriu institutului de alpinism: „Stimate domn, Stimată doamnă", am început. „Vă scriu fiindcă vreau să aflu..." Am lăsat jos stiloul şi am reluat scrisoarea după o săptămână. Aveam nevoie să ştiu în ce împrejurări murise Michael. Cum anume? Prin cap îmi treceau o sumedenie de întrebări. Mi-ar fi putut da oare cineva un răspuns? Mă uitam la foaia albă, neliniată. În faţa ochilor mi-au apărut feţe înnegrite de ger. Am auzit cum a trosnit glezna lui Michael când s-a rupt osul. Am pus din nou stiloul jos.

M-am întins pe pat şi am privit în tavan. Într-un colţ, acolo unde doar Michael putea ajunge cu mătura, dacă se urca pe un scaun, păianjenii îşi ţesuseră pânzele. Acum puteau trăi în pace, netulburaţi. Ştiam că în fundul unui sertar din dulap era un teanc de scrisori de la o fostă iubită de-a lui. Aveam să le ard fără să le citesc. Oare o iubise la fel cum mă iubise pe mine?

Mă temeam să aflu. Nu voiam să ştiu.

Scrisoarea către institut a rămas neterminată. Nici telefon n-am mai dat. M-a cuprins o agitaţie căreia nu mă puteam împotrivi. Am început să plec de acasă când se crăpa de ziuă. Cutreieram oraşul ca şi cum aş fi putut da de Michael pe undeva. Seara nu înţelegeam de ce mă dor picioarele, de ce hainele îmi erau îmbibate de sudoare. Îmi lua ceva timp să-mi amintesc că bătusem străzile, rătăcisem la întâmplare, că mă urcasem în autobuze fără să ştiu încotro se îndreaptă, că mă oprisem în parcuri şi în magazine până când acestea se închideau, maşinile se împuţinau şi străzile erau prea pustii pentru o femeie singură. O dată am nimerit la ruinele fortului Golconda{2}, unde, printr-o minune a acusticii, dacă cineva bătea din palme în faţa porţii, sunetul se auzea, după câteva clipe, pe meterezele cele mai îndepărtate. Michael mă întrebase râzând cu câteva luni în urmă, când vizitaserăm împreună fortul:

— Ce-ar fi să bat din palme şi în clipa următoare să pic mort? Pocnetul palmelor s-ar auzi încă. Aplauze fantomatice.

— Ce prostii îndrugi! l-am dojenit şi mi-am sprijinit obrazul de palma lui, ca să mă pătrund de căldura făpturii lui.

Eram singură. Nu ţineam legătura cu niciun prieten. Îi pierdusem în anii când fusesem cufundată în viaţa cu Michael. De fapt, nu aveam nici familie, cu toate că părinţii mei locuiau în acelaşi oraş. Tatăl meu mă dezmoştenise cu mare tam-tam şi în mod oficial atunci când mă căsătorisem. Nu putea accepta ideea că are un

ginere de altă religie. Mamei îi era prea teamă de el ca să facă mai mult decât să se întâlnească cu mine la templu. Nu avea cum să afle veşti de la mine decât dacă o căutam eu. Iar eu n-am căutat-o. Nu eram în stare în acel moment. Ce să-i spun? S-ar fi prăpădit de durere. Aveam o slujbă, dar nu mi-a trecut prin minte să anunț de ce nu mai veneam la lucru. În patul meu, acolo unde ar fi trebuit să stea Michael, se afla o cutie de tablă plină cu cenuşă. Aveam douăzeci şi cinci de ani şi viața se încheiase pentru mine.

3

Nu mai țin minte câte săptămâni am rătăcit astfel pe străzi sau cum de-am hotărât că prima persoană cu care trebuia să vorbesc despre moartea lui Michael era preotul la care mergea el, părintele Joseph. Am aşteptat autobuzul cu care mă duceam zilnic la lucru şi m-am aşezat la a treia fereastră, lângă fata care îmi păstra întotdeauna un loc. Mi-a vorbit din nou despre logodnicul ei. Îi spunea „ursitul meu". Urmau să se căsătorească în anul acela. El îşi dorea să vină la nuntă călare pe un elefant, ea însă îşi închipuise mereu ginerele călare pe un cal alb, aşa cum văzuse în filme.

— Mai sunt elefanți în Hyderabad?

— Poate că nu, mi-a răspuns zâmbind. Dar ursitul meu crede că dacă eşti aşezat mai sus eşti mai ferit de accidente de circulație.

Vorbea cu gura aproape de urechea mea, ca să o aud în ciuda zgomotului claxoanelor. Mă străduiam să înțeleg ce-mi spune, dar nu izbuteam din cauza propriilor mele gânduri, care îmi zburătăceau prin cap ca nişte păsări speriate: Michael nu mai era. Niciodată în viața mea, că era zi sau noapte, că eram la masă, în pat sau pe stradă, niciodată nu aveam să-l mai văd. Ce mai însemna oraşul pentru mine, dacă nu mai exista Michael? El dăduse înțeles clădirilor şi străzilor lui.

Autobuzul trecea acum prin fața minaretelor şi pajiştilor Şcolii de Stat din Hyderabad, o clădire veche, impunătoare, care ar fi putut fi la fel de bine palat. Fata m-a strâns de mână ca să-mi atragă atenția şi mi-a arătat-o.

— Ursitul meu vrea să aprindă lumini în toată clădirea şi să facem nunta acolo, a spus râzând. Vrea să mă simt ca o prințesă.

Mi-au venit în minte cele câteva persoane care asistaseră la nunta mea, cu toții nişte străini pentru mine. Nu venise nimeni din familiile noastre: fiecare ura cu patimă religia celeilalte. Părinții lui

Michael refuzaseră până şi să dea ochii cu mine. La nuntă n-au venit decât doi veri de-ai lui – răzvrătiți din fire care au făcut fotografii (în care au vrut să apară pe rând), şi ofițerul stării civile, ale cărui mustață pleoştită şi ochi adormiți îi dădeau o figură de funcționar plictisit. După ce am terminat cu actele, ne-am dus împreună cu verii la un restaurant *biryani* aflat în apropierea moscheii Charminar[3].

În restaurant, un acvariu încadrat de perdele de satin bej ocupa aproape în întregime un perete. Apa era murdară, plantele – de plastic, dar cel puțin nu erau şi peşti înăuntru. Nota de plată s-a ridicat la trei sute şaptezeci şi opt rupii. Una peste alta, nunta ne-a costat sub cinci sute de rupii, un nimic în comparație cu nunțile opulente ale rudelor şi prietenelor mele. Pentru mine n-au avut însemnătate decât ochii lui Michael, strălucind de fericire, mireasma florilor din ghirlandele pe care le cumpărase ca să mi le pun în păr şi la gât şi felul în care s-a lipit de mine în ricşă, pe când ne îndreptam spre cele două camere de curând închiriate.

Aveam un sari verde-închis, care fusese al mamei mele. Mi-l dăduse în noaptea când fugisem de acasă. N-a spus o vorbă, doar m-a sărutat pe păr şi pe obraji, privindu-mă ca şi cum nu avea să mă mai vadă niciodată. Şi-a scos cerceii cu smaralde şi mi i-a prins în urechi. Mi-a pus în cap un colț din sariul la care ținea atât de mult, ca să vadă cum îmi stă. A privit o bucată de vreme fața mea umbrită de sari, apoi a luat cu degetul puțin *kohl* de la ochi şi mi-a făcut un semn pe frunte, ca să mă apere de spiritele rele. Ne-am înțeles din gesturi şi am avut grijă să nu scoatem niciun sunet. Ştiam amândouă că tatăl meu stă la pândă în casă, atent la fiecare foşnet, la fiecare şoaptă.

Din ziua când a aflat de existența lui Michael, tatăl meu a rămas mereu la pândă, ca un animal gata să se repeadă asupra prăzii. Bântuia prin casă, izbutind cumva să nu facă niciun zgomot, cu toate că nu putea merge fără baston, pe care îl folosea în chip de cârjă, fiindcă avea un picior mai scurt. N-a zis nimic, dar nu m-a mai lăsat să plec de acasă, nici măcar să merg la facultate. La vremea aceea aveam doar nouăsprezece ani; nu terminasem şcoala şi trebuia să merg la cursuri. Tata a spus tuturor că am vărsat de vânt şi aş fi molipsit pe oricine venea în vizită. Ba chiar a făcut rost de un certificat medical pe care i l-a trimis decanului facultății. Nu m-a mai lăsat să mă văd cu prietenele, să ies la plimbare, să dau telefoane. Uneori simțeam cum plimbă o privire înghețată peste trupul meu, parcă ar fi vrut să-şi dea seama ce părți din mine fuseseră atinse de Michael. Cu toate astea, eram fiica lui. Înainte să cad în dizgrație, îşi dăduse silința să mă învețe să fiu ca el: să nu

cunosc mila atunci când vreau să obțin ceva, să-mi calculez bine riscurile. Trebuie că eforturile lui dăduseră rezultate. Am reuşit să scap după două săptămâni, ştiind că nu mă voi mai întoarce niciodată acasă.

Tovarăşa mea de călătorie a coborât din autobuz. Ultimele ei cuvinte au fost tot despre ursit.

— Mâine îți aduc o invitație, mi-a spus zâmbind. Trebuie să vii la nunta mea.

Am coborât şi eu cu două staţii mai încolo şi m-am îndreptat spre biroul părintelui Joseph. Nu-mi mai simțeam trupul, eram vlăguită şi moleşită, de parcă fusesem nevoită să mă aşez pe trotuar şi nu mai ştiam cum să mă ridic. M-am trezit în fața unui hotel cu fațada vopsită în roz şi galben, am intrat şi m-am dus în spate, la piscină. Lângă bazin era o scară acoperită. M-am aşezat pe o treaptă. În fața mea se întindea apa albastră, strălucitoare şi goală, înconjurată de şiruri de faianță verde; pe un scaun era aruncat un prosop. Chiar în față era un şir de ferestre a căror sticlă lucioasă reflecta imaginea tuturor lucrurilor care se aflau în jurul meu. O pasăre a trecut pe deasupra capului meu, foarte aproape; umbra ei a călătorit peste mine, peste apă şi ferestre. La celălalt capăt al piscinei, instructorul de înot împingea o fetiță să sară de pe trambulină. Fetița striga, de parcă juca într-un film:

— Dă-mi drumul! Nu vreau să mor! Nu vreau să mor!

Mi s-au împăienjenit ochii şi au început să mi se năzare schelete omeneşti şi oase, înşirate pe marginea bazinului, pe faianța verde: cranii, clavicule, fibule, tibii şi femururi. Mandibule şi coaste, falange încă împodobite, după obiceiul străvechi, cu inele de argint pentru picioare şi inele de aur pentru mâini. Şiruri de bobițe de aur încâlcite printre vertebre. Pe fundul bazinului am văzut cranii răsucindu-şi încolo şi încoace orbitele goale, mărite de apă ca de o lupă. Se ridicau pe rând la suprafață şi unul a ajuns chiar la marginea bazinului, la picioarele mele: fața i se prelingea în bazin, odată cu şuvițele de apă; era fața lui Michael.

Mi s-au şters din fața ochilor ferestrele, prosoapele, copila care țipa, faianța verde, cerul albastru aprins şi păsările fantomatice. Treapta pe care stăteam s-a fărâmat; cădeam încet de la o înălțime imensă, ca în vis. Abia când o față omenească a apărut din apă şi o voce cu accent franțuzesc m-a întrebat „Vă e rău?”, mi-am dat seama că lacrimile îmi şiroiau pe față, nasul îmi curgea şi părul mi se desfăcuse. Pe deasupra mai şi întârziasem la întâlnirea cu duhovnicul lui Michael.

Am urcat în goană scara până în chilia părintelui Joseph şi, fără să mai bat la uşă, am dat buzna înăuntru. M-am oprit şi m-am

sprijinit de speteaza unui scaun ca să nu cad. În cadrul ferestrei se vedeau cele trei vârfuri, îmi spusese Michael. O casă aşezată cu faţa spre Trishul şi, ceva mai jos, Roopkund, lacul stafiilor. Văzuse odată o astfel de casă, chiar îmi spusese unde se află. Visul lui era să ne mutăm acolo şi dimineaţa, când deschidea ochii, să vadă muntele Trishul cum se înalţă spre cer iar soarele îi luminează fiecare din cele trei vârfuri.

— Părinte, te rog, găseşte-mi de lucru în Ranikhet. Nu mai pot sta aici nici măcar o zi.

La patru luni după moartea lui Michael, m-am urcat în trenul care îl dusese departe de mine. Am mers spre nord, de la Hyderabad la Delhi – o călătorie care a durat o zi şi o noapte. Am mai petrecut o noapte în alt tren, care m-a dus şi mai spre nord, până la Kathgodam. Acolo e capătul căii ferate şi încep dealurile. De acolo am făcut trei ore cu autobuzul pe un drum şerpuit, din ce în ce mai pieptiş, ca să ajung la Ranikhet, un orăşel aciuat în inima Himalayei. Aveam în geantă adresa şcolii unde îmi găsise de lucru părintele Joseph. Eram la două mii de kilometri de lumea pe care o cunoşteam, dar asta era doar o cifră. Distanţa adevărată nu se putea măsura.

4

Aici, în munți, cerul nu pare nesfârşit, ca în Deccan, locul unde am crescut. Acolo cerul se întinde peste întreaga planetă, spart doar de bolovanii mari cât o casă, împrăştiaţi pe podişul neted ca nişte pietricele culese din râu de copilul unui uriaş şi apoi aruncate ca pe o tablă de joc. În ținuturile deluroase cerul este mărginit. Albastrul fluid este cuprins în căuşul unei palme ale cărei degete sunt munții din jur şi, măcar că avem senzația nesfârşitului, suntem în acelaşi timp conştienți că pe acest deal începe şi se sfârşeşte viața. Aici începe şi se sfârşeşte cerul şi, chiar dacă mai există şi alte locuri, cerurile lor sunt diferite de al nostru.

Micul nostru oraş se răsfiră peste trei dealuri, departe de restul lumii. Noaptea, dacă îl priveşti de pe celălalt versant al văii, zăreşti ici şi colo luminițe galbene pe jumătate ascunse de copaci. De jur-împrejur, cale de mulți kilometri, sunt munți şi păduri şi, din loc în loc, cătune şi sătucuri minuscule, unele doar de cinci case, legate de drumul principal, aflat la mare distanță, doar de câte o potecă. La nord de oraş este masivul Himalaya: creste acoperite de gheață, dincolo de care se află Tibetul sau China. Când cerul e senin, spre răsărit se văd cele cinci vârfuri ale lui Pancha Chuli, chiar la porțile Nepalului.

Când urci dinspre câmpie în oraşul nostru, platoul neted, prăfuit, începe să se înalțe la Kathgodam, treptat se încrețeşte şi formează dealurile şi, în mai puțin de trei ore, în loc de *banyan*, mango, bananieri şi *sal,* dai de pini, stejari, cedri şi chiparoşi. În aerul limpede toate contururile par mai definite, ca şi cum vederea ți s-ar fi îmbunătățit dintr-odată. Cascade de ferigi se prăvălesc peste buza râpilor, florile țâşnesc din crăpăturile stâncilor. Acolo unde pământul e mănos, oamenii au construit terase de jur-împrejurul dealurilor. Câmpurile verzi sau cafenii sunt presărate cu pătrățele alburii, arătând unde se află casele țăranilor. După ce ai lăsat în urmă şi neorânduiala ultimului orăşel, treci pe lângă pâraie înspumate, stânci golaşe pe care nu cresc decât cactuşi, păduri întinse şi lacuri cu apa neclintită, albastră ca oțelul. Odată ajuns la Ranikhet, se cheamă că ai călătorit de la tropice către zona temperată.

Acesta este oraşul unde m-am dus după ce l-am pierdut pe Michael. Părintele Joseph a făcut apel la confrații lui ca să-mi găsească o slujbă la Sfânta Hilda, o şcoală patronată de biserică. Am

închiriat o casă pe un domeniu numit Casa Soarelui fiindcă primele raze de soare băteau în ferestrele dinspre răsărit ale conacului situat pe un deal, iar ultimele – pe pajiştile dinspre apus. Proprietarul, căruia i se spunea Diwan Sahib, locuia singur în conacul părăginit. Ceva mai la vale, câteva încăperi construite din cărămidă şi lut înconjurau ograda de pământ bătătorit şi adăposturile animalelor. Acolo stătea Charu, împreună cu bunica ei şi cu un unchi, Puran, căruia i se spunea adesea Sanki Puran, căci nu părea a fi în toate mințile.

Casa mea, aflată foarte aproape de a lor, fusese odinioară un grajd; jos erau ieslele pentru cai şi vaci, iar sus se adăposteau ciobanii. Acum, casa e compusă din două camere cu ziduri de piatră, construite una peste alta, şi o mică verandă, a cărei duşumea de scânduri s-a lăsat într-o parte odată cu trecerea timpului. Bucătăria şi baia, adăugate ceva mai târziu, stau piezişuna față de cealaltă şi față de casă. Niciuna dintre ferestre sau uşi nu se închide bine. Prin crăpături pătrunde vântul rece al iernii, dar şi insectele care, căutându-şi adăpost în timpul musonului, se ascund prin colțurile odăilor: scorpioni negri, înceți, molii zăpăcite de lumină, păianjeni cu ochi verzi şi picioare atât de lungi că pot acoperi o farfurie.

Casa mea se înalță chiar la marginea pintenului pe care era clădită Casa Soarelui. Stând întinsă în pat, vedeam pe fereastră muntele Trishul. La picioarele lui, invizibil de la acea distanță, era lacul pe malul căruia Michael îşi petrecuse ultimele ore de viață. Ne despărțeau kilometri întregi de păduri, valuri peste valuri de dealuri verzi şi albastre.

5

Sfânta Hilda nu e o mănăstire în adevăratul sens al cuvântului, dar, de vreme ce oamenii sunt convinşi că la mănăstire copiii pot învăța o engleză curată, biserica sub al cărei patronaj se găsea şcoala a hotărât să procedeze ca atare. Copiii vor veni ca să învețe engleza şi, pe lângă asta, vor învăța şi câte ceva despre Isus – învățătură pe care o puteau ține minte sau da uitării, după voie.

Charu fusese una dintre elevele mele. Când am văzut-o prima oară avea doisprezece ani. Venea la şcoală cu părul strâns într-o coadă de cal, mirosind a ulei de muştar, cu fața luminoasă, strălucind de curățenie, îmbrăcată într-o fustă albastră şi o bluză albă, cu caietul şi creionul în mână, dar... cât durau orele nu făcea decât să viseze cu ochii deschişi. Doar cu mare greutate a învățat să scrie până şi alfabetul. Uneori treceau zile la rând şi nu se arăta la ore. Spre seară, când mă întorceam acasă, o zăream păscând vacile bunicii ei sau îi auzeam vocea ascuțită de pe cealaltă parte a văii, strigând la una dintre vaci: „Gouri! Goouuriiii!" Vara ştiam sigur că am să-i zăresc fusta într-un căpşun sălbatic. Dacă strigam spre ea „De ce n-ai venit azi la şcoală?", cobora îndată, îmi punea în palmă un pumn de fructe roşii, atunci culese, şi dispărea în pădure.

În primul meu an la Ranihket, pe când mă întorceam acasă după-amiaza, am văzut-o pe bunica lui Charu aşezată în fața casei, la soare. Era o femeie uscățivă, cu obrajii supți, cu pielea stafidită de anii de muncă în bătaia soarelui. La colțurile ochilor avea un evantai de riduri. Toată lumea îi spunea Ama şi avea faima de a fi fost cea mai frumoasă femeie din Ranikhet. Nu se temea de nimeni şi de nimic. Ea însăşi îl alungase de acasă pe fiul cel mic, tatăl lui Charu, fiindcă era toată ziua beat şi, în această stare fiind, îşi omorâse nevasta în bătaie. Zisese că avea să-şi crească singură nepoata, că nu aveau nevoie de un bărbat ca el pe lângă casă. El încă mai venea să le vadă. Era un individ slăbănog, cu fața pustiită; purta câte o *beedi* după fiecare ureche. Stătea posac în curte şi fuma, în timp ce maică-sa îl boscorodea fiindcă avea o țiitoare, dar nu dădea bani pentru creşterea fiicei lui. În acelaşi timp izbutea, nu ştiu prin ce minune, să hrănească şi să adăpostească rubedenii încă şi mai sărace decât ea, care soseau nepoftite din sate îndepărtate şi rămâneau acolo zile întregi, uneori chiar săptămâni.

Vocea Amei se auzea peste câteva văi, iar râsul îi răsuna până acasă la mine. Prinsese din zbor câteva cuvinte şi expresii englezeşti

cu care îşi pigmenta vorba. De pildă, dacă eram răcită, mă bătea la cap să trag pe nas aburi de apă în care am fiert „eucalipsus”. De câte ori creşteau preţurile, bombănea: „Oare governu’ are habar dacă trăim sau murim?” În mintea ei, governu’ era o persoană care trăia undeva, departe, şi se îngrăşa în timp ce ea devenea tot mai trasă la faţă de prea multă muncă şi prea puţină mâncare. „Odată şi odată”, zicea ea, „am să-i găsesc lui Charu un *babu* de la govern cu care să se mărite şi atunci o să mâncăm o găină în fiecare zi.” Vorbea şi râdea cu gura până la urechi, conştientă că era doar un vis cu neputinţă de împlinit.

De cum mă vedea, ochii ei, şi aşa strânşi între zbârcituri după atâţia ani de luptă cu soarele, vântul şi gerul, se îngustau şi mai tare. Zâmbea arătându-şi cei câţiva dinţi îngălbeniţi şi striga către mine:

— *Namaste,* profesor-*ni!*[4]

Aşa îmi spunea, ca să mă ia peste picior: profesor-*ni*. Toţi ceilalţi îmi spuneau Maya Mam, doamna Maya.

— De ce mai plăteşti taxa dacă n-o poţi convinge pe Charu să vină la şcoală? am întrebat-o în după-amiaza aceea. De ce n-o trimiţi la o scoală de stat? Nu te costă nimic.

— Pot să-i dau vacii iarbă, mi-a răspuns. Dar oare pot s-o fac să mănânce? Până la urmă e vaca mea, aşa că sunt datoare s-o hrănesc, nu-i aşa?

— Charu nu e vacă, i-am zis. E nepoata dumitale. Iar eu nu sunt nutreţ.

Bătrâna s-a prăpădit de râs.

— Ştiu prea bine cine e Charu. Dar ia spune-mi, ce pot să fac? O pregătesc în fiecare dimineaţă, o trimit la şcoală, însă unde se duce… Cum aş putea s-o opresc? Să mă ţin după ea până la şcoală, cu bâtul în mână? Are să înveţe când i-o veni vremea. Fetele învaţă lucrurile care le sunt trebuincioase.

După o vreme am renunţat să-mi mai bat capul pentru Charu şi n-am mai dojenit-o fiindcă trăgea chiulul. Ea, pe de altă parte, mai venea când şi când la şcoală. Când credea că uniforma trebuie aerisită sau îi era dor de prietene îşi făcea apariţia, îmi adresa un zâmbet angelic, se aşeza la locul ei în bancă şi, cât durau orele, desena flori cu cinci petale. Câteodată venea seara acasă la mine, ca să joace *gitti,* un joc cu pietricele, fiindcă podeaua verandei mele era netedă. De multe ori venea însoţită de două fete, Beena şi Mitu, gemenele care locuiau mai la vale. Erau amândouă surdomute, dar ne descurcam. Aveau zâmbete timide, cosiţe roşcate şi ochi incredibil de albaştri. Ama spunea că mama lor, Lati, se culcase cu un *firanghi* rătăcitor, cu ochii la fel de albaştri, şi primise pedeapsa

divină: două fete. „Şi surdomute, pe deasupra!”

Charu m-a învățat să joc *gitti.* E un joc de îndemânare, cu cinci pietricele. Arunci una în sus, iar pe celelalte le aduni iute, înainte ca prima să atingă pământul. Abia sosisem în oraş, nu cunoşteam mai pe nimeni şi, în afară de şcoală, nu prea aveam ce să fac. Mi-am petrecut multe seri împreună cu Charu şi gemenele, jucându-ne cu pietricelele, privind cum se aprind focurile lângă colibele din jur şi auzind cum sătenii îşi cheamă câinii hoinari de prin văioage şi hățişuri, înainte ca leoparzii să iasă pe furiş din întunericul pădurii, în căutare de hrană.

Aş fi putut avea o altă viață. Mi-aş fi putut găsi o slujbă mai bine plătită în altă parte, m-aş fi putut întoarce la familia mea. Mama n-a înțeles nici până în ultima clipă de ce nu mi-am reluat viața de dinainte de moartea lui Michael. Mânia tatei se mai potolise acum că Michael nu mai făcea parte din viața mea. Nu aveam decât să-i spun că mă înşelasem, că fusese o rătăcire, şi să-l rog să aibă din nou încredere în mine. Mama mă implora să fac asta, cu lacrimi în ochi. Nu era nevoie să dau lecții la şcoală, într-un loc aşa de îndepărtat, să mă lupt singură cu greutățile. Puteam fi împreună, ca înainte.

Mama a murit la doi ani după Michael, fără să înțeleagă de ce mă încăpățânam să stau departe de ei. Într-una dintre scrisorile pline de reproşuri pe care mi le trimitea m-a învinuit că sunt la fel de neiertătoare ca tata. Cum poate o fiică să-şi pedepsească părinții şi să se dezică de ei?

Însă eu mă simțeam acasă. Mă obişnuisem să mă gândesc la Charu, la bunica ei, la Sanki Puran, unchiul ei cu mintea dusă, şi la proprietarul casei unde locuiam ca la familia mea. Nu-mi închipuiam că aş putea trăi altundeva. Cu toate că n-aş putea spune cu precizie când, la un moment dat am devenit un om al locului şi, la fel ca ceilalți, nu-mi găseam liniştea decât acolo unde pământul se înălța şi se cobora aidoma valurilor mării.

6

Trecuseră şase ani de când locuiam în Ranikhet. Îmi aduc aminte că era o după-amiază de decembrie, cam pe la ora trei. Soarele nu mai avea putere să încălzească. Mă întorceam de la şcoală. După obicei, m-am dus mai întâi la casa proprietarului. Am fost uimită că nu l-am găsit singur, lucru cu totul neobişnuit la acea oră. Era cu un bărbat pe care nu-l mai văzusem până atunci, atât de cufundaţi în conversaţie, că nici n-au băgat de seamă când am pus un teanc de ziare pe iarbă şi m-am aşezat în spatele lui Diwan Sahib.

Acesta era ritualul din fiecare zi. Îndreptându-mă spre casă luam ziarele de la prăvălia de ceai a lui Negi, aflată pe Drumul Târgului, şi i le duceam lui Diwan Sahib. Omul lui bun la toate, Himmat Singh, ne prepara ceaiul, apoi stăteam şi citeam ziarele împreună. Diwan Sahib cumpăra *Statesman* fiindcă avea o rubrică de ştiri neobişnuite adunate de prin lume. Odată mi-a povestit despre o femeie din Texas pe care doctorii au operat-o ca să o desprindă de scaunul de toaletă pe care şedea de doi ani. Iubitul ei i-a făcut pe plac şi i-a adus de mâncare în baie în tot acest timp.

— Am auzit că femeile petrec mult timp în baie, râdea Diwan Sahib, dar nu mi-am închipuit că le trebuie chiar atât de mult.

Avea obiceiul să se distreze îndelung citind astfel de istorioare, după care le decupa şi le lipea într-un jurnal burduşit, legat în piele.

După aceea, dacă mai scrisese ceva la biografia lui Jim Corbett{5}, îmi dădea manuscrisul şi eu dactilografiam paginile noi pe un Remington mare şi greoi. Îmi dăduse multă bătaie de cap scrisul lui neciteţ, cu mâzgălelile prelungi, dar până la urmă învăţasem să descifrez săgeţile, parantezele, scrisul între rânduri, literele lui îmbârligate. Din manuscris aflasem multe despre dealurile unde locuiam acum, pentru că, înainte de a deveni scriitor şi naturalist, Corbett fusese cel mai celebru vânător din Kumaon{6}.

Era un bărbat cu aer binevoitor, îmbrăcat în pantaloni scurţi kaki, pe cap cu un *sola topi,* deosebit de priceput la uciderea tigrilor şi leoparzilor mâncători de oameni. După ce Diwan Sahib scrisese mai multe variante, cred că ajunsesem să stăpânesc subiectul aproape la fel de bine ca el şi prinsesem curaj să fac comentarii cu privire la o carte despre care el nu avea habar pe ansamblu.

Diwan Sahib schimbase în mai multe rânduri structura cărţii. Prima formă, pe care o dactilografiasem cu trei ani în urmă, începea cu strămoşul lui Corbett, Joseph, care era călugăr, şi Harriet, care

era novice la o mânăstire din apropiere. Cei doi s-au întâlnit, şi-au încălcat jurămintele şi s-au căsătorit. Eu găseam că e un prolog romantic cât se poate de potrivit pentru viaţa urmaşului lor care, spre deosebire de ei, era celibatar convins şi vânător. Dactilografiasem vreo cincizeci de pagini cu cea mai mare grijă. Cu toate acestea, nici nu ajunsesem bine la primele isprăvi vânătoreşti ale lui Corbett, de pe vremea când era încă un copil, că Diwan Sahib s-a răzgândit şi s-a apucat să organizeze cartea pe teme. Conform noului plan, capitolele erau intitulate „Soldatul erudit", „Uciderea tigrilor", „De la puşcă la aparatul de fotografiat", iar narațiunea pendula între diverse perioade ale vieții personajului. Povestea iubirii dintre o călugăriță şi un călugăr a fost dată uitării. Acum ne aflam la a treia încercare, o cronologie simplă, mergând de la naşterea lui Corbett în Nainital[7], undeva la vreo două ore de locul unde ne aflam noi. Unde te întorceai în casă, dădeai de teancuri de manuscrise abandonate. Literele „a" şi „s" se tociseră demult şi, cum în Ranikhet nimeni nu ştia să repare o maşină de scris, manuscrisul părea redactat într-un cod secret.

În după-amiaza aceea, aşezată în spatele lui Diwan Sahib, la umbra molidului plângător, ascultam discuția dintre cei doi. Vorbeau despre nawabul[8] din Surajgarh[9] al cărui ministru de finanțe fusese cu multă vreme în urmă. Nawabul avea nişte cai arabi minunați, povestea Diwan Sahib. Avea o pasiune pentru caii pursânge şi le consacra mai mult timp decât îndatoririlor lui de suveran. Era îndrăgostit de viața în sălbăticie şi umbla zile întregi călare prin junglă, dormind în câte un *machan*, păzit doar de doi slujitori. Cu toate că dezaproba vânătoarea ca sport, era un foarte bun țintaş. Nutrea convingerea că trebuie să ai totdeauna puşca bine unsă, mâna sigură şi ochiul ager. Fusese educat să trăiască într-o lume unde fiecare războinic care se respectă este capabil să nimerească ținta indiferent de situație, chiar şi trezit din somn. În fiecare seară, servitorul punea ceasul să sune la cinci dimineața şi îl atârna pe perete sau îl punea pe capul unui tigru împăiat, cam la douăzeci de paşi distanță. În clipa în care suna, nawabul sărea în sus şi, „cu un ochi încă lipit de somn", după cum îi plăcea să se laude, țintea ceasul şi trăgea cu revolverul ca să oprească soneria. În douăzeci şi cinci de ani nu ciuruise niciodată peretele în jurul ceasului şi nici nu pârlise vreun fir din blana tigrului. În schimb, răpusese vreo cincisprezece mărci de ceasuri de import, fie din lemn, fie din aur – Ansonia, Smith, Junghan – ca şi altele fabricate în țară. Trăsese şi în orologii şi ceasuri mici, cu alamă. Diwan Sahib povestea că, odată, executase un ceas bavarez cu cuc şi împuşcase chiar cucul, atunci când ieşise la a treia din cele cinci bătăi. S-a

întâmplat o dată să nu mai aibă ceasuri deşteptătoare şi atunci l-a pus pe *kbidmatgar* să aştepte în cameră toată noaptea. La ora cinci fix, omul, tremurând ca varga, a ridicat ceasul la înălţimea capului, iar cu cealaltă mână a sunat dintr-o talangă, ca stăpânul lui să poată ucide ceasul.

După ce efectua tragerea de dimineaţă, nawabul mai moţăia cinci minute cu capul sub o pernă de catifea, după care se dădea jos din pat şi se ducea să-şi vadă caii. Avea cinci la care ţinea în mod deosebit şi le dăduse nume de regi şi regine moguli: Noor, Jahangir, Babar, Humayun şi Mumtaz. La Separaţie[10], când Surajgarh a revenit Indiei, Nawabul a înţeles că alegerea făcută cu ani înainte fusese greşită; a mai rămas câteva luni, după care s-a exilat singur la Paris, lăsând în urmă palatul, averile şi pământurile. Faptul că nu putea să ia cu el şi caii a fost chinul lui din ultimele zile petrecute în India. Nu avea încredere că altcineva ar putea avea grijă de ei cum se cuvine. În ziua dinaintea plecării, s-a dus la grajduri, a călărit fiecare cal preţ de câteva minute, i-a mângâiat pe toţi, i-a periat, le-a dat apă, le-a vorbit în şoaptă şi apoi i-a omorât unul câte unul cu puşca de vânătoare.

Bărbatul care stătea alături de Diwan Sahib nu semăna cu cei care îl vizitau de obicei. Nu părea a fi de prin partea locului, dar nici un învăţat. Era subţire, cu picioare lungi şi avea un fel de neastâmpăr care nu îi îngăduia să stea prea multă vreme nemişcat. Avea obrajii scofâlciţi, dar faţa era de o frumuseţe cadaverică, şi îşi purta părul cenuşiu tuns scurt. Deşi eram curioasă, m-am făcut că nu bag de seamă urechea stângă, ciudat deformată, şi lipsa unui deget, care se vedea ori de câte ori prindea cana de ceai în palme, ca să şi le încălzească. De fiecare dată când îi aruncam o privire pe furiş, descopeream că ochii lui cenuşiu-căprui erau aţintiţi asupra mea, numai că, spre deosebire de alţi oameni, care întorc capul când sunt prinşi privind fix pe cineva, el nu se uita în altă parte. Ochii lui rămâneau aţintiţi asupra mea, şi, după o vreme, se mutau spre altceva, ca să revină iar la mine. Dacă îl întrerupeam pe Diwan Sahib făcând unele observaţii despre arme şi vânătoare, lucruri învăţate în timp ce lucram la cartea despre Corbett, mă asculta cu cea mai mare atenţie. El personal vorbea foarte puţin, dar când Diwan Sahib îmi tăia vorba făcând câte o remarcă acidă, potrivită pentru cei care se cred cunoscători, dar sunt de fapt ignoranţi, simţeam un fel de undă de simpatie călătorind între mine şi el, pe deasupra lui Diwan Sahib.

Acum bărbatul prinse glas:

— Îl înţeleg foarte bine pe nawab. În locul lui aş fi procedat la fel.

— Aţi fi împuşcat caii? m-am mirat eu.

— Să ucid ceva la care țin? Decât să mă gândesc că vor aparține altcuiva?

Afirmațiile lui păreau mai degrabă întrebări. Engleza lui avea o urmă de accent californian. N-a zâmbit, ca să ne arate că glumeşte, ci şi-a întors privirea, puțin încruntat, ca şi cum o amintire neplăcută băgase capul pe o uşiță a minții lui. S-a ridicat atât de brusc de pe scaun, că l-a răsturnat, şi a spus:

— Prea multă vreme am fost plecat. Camera mea e în ordine?

De-abia atunci ne-a prezentat Diwan Sahib.

— El e Veer. Suntem rude, nu sunt sigur în ce fel, dar ştiu că suntem. Poate vreun nepot îndepărtat? Veer, ea e dragostea vieții mele, Maya, şi aş omorî-o, şi apoi m-aş sinucide, fără nicio şovăială, dacă doar m-ar anunța că vrea să plece din casa mea ca să se ducă la altcineva.

Casa lui Diwan Sahib era un conac construit haotic pe mai multe niveluri. Găseai acolo uşi care se dovedeau a fi dulapuri şi dulapuri care dădeau în altă cameră; mai erau mansarde, chepenguri, o pivniță. Unele scări se pierdeau în întuneric, iar camerele erau atât de numeroase, că nu apucasem să intru în toate. Nimeni n-ar fi recunoscut, dar părerea mea e că până şi Diwan Sahib credea că străfundurile casei aparțineau spiritelor şi că era mai bine să nu le tulburi liniştea.

În general folosea doar două camere centrale de la parter. Aici făcea focul şi mai folosea şi un radiator dacă era frig. Prin acoperişuri pătrundea apa şi coşurile erau înfundate, dar Diwan Sahib era prea bătrân ca să-şi mai bată capul cu reparațiile, după cum singur recunoştea. Din când în când chema din vecini un meşter priceput la toate, care repara ceea ce era absolut necesar. Restul era lăsat în voia naturii şi a maimuțelor care dansau pe acoperiş în fiecare după-amiază. În perioada musonului, casa era plină de găleți, hârdaie şi chiar boluri de supă cu decorațiuni aurite, provenind dintr-un serviciu de porțelan fin, toate înşirate ca să adune apa care picura prin tavan. Iarna, Himmat Singh, care era doar ceva mai tânăr decât Diwan Sahib, umbla de colo-colo, acoperind găurile din ferestre cu bucăți de carton, drept care în unele încăperi era beznă chiar şi în miezul zilei.

Auzisem că, înainte să ajung eu aici, Diwan Sahib conducea un Morris Minor albastru şi năzuros, pe care trecătorii se obişnuiseră să-l împingă ca să pornească motorul atunci când murea. Într-o zi, după ce motorul se oprise de trei ori, i-a tras maşinii un şut de despărțire şi a lăsat-o să se prăvălească, fiindcă nu avea frâna de mână pusă, în râpa din partea de apus a oraşului. Şi astăzi, dacă te duci până acolo, poți vedea cabina ruginită, înțepenită între stânci.

Şi-au făcut vulpile cuib în ea. Domnul Qureshi, proprietarul atelierului auto din oraş, cel care a reparat maşina atâta timp cât a fost în viaţă, i-a deplâns sincer cumplitul sfârşit.

— Nu aşa te porţi cu o maşină care te-a slujit cu credinţă, cât a putut ea de bine, l-a dojenit el pe Diwan Sahib.

— Cât a putut ea de bine a fost îngrozitor, a mârâit acesta, ceea ce l-a făcut pe Qureshi să mormăie:

— Diwan Sahib nu mai e el însuşi după câteva… Ce înţelept a fost Allah că a interzis alcoolul!

Cu toate acestea, i-am văzut de nenumărate ori în grădină, aşezaţi pe scaune pliante de aluminiu. Diwan Sahib storcea lămâie în gin, în timp ce Qureshi ţinea paharul de oţel cu amândouă mâinile şi sorbea cu grijă, parcă bea ceai fierbinte. Avea o figură blândă, chelia îi scotea în evidenţă rotunjimea de dovleac şi, întocmai ca la un dovleac, toate liniile duceau spre centru, reprezentat de nasul mic cât o cireaşă. Cireaşa se făcea tot mai roşie cu fiecare înghiţitură, dar el se mintea singur, spunându-şi că nimeni nu-şi dă seama că bea.

Când bea, Diwan Sahib era ca un prinţ înconjurat de curteni. Pe masa de lângă el era o sticlă de gin dimineaţa şi una de rom dacă era seară. Alături de sticla de gin, pe o tavă veche din lemn de nuc stăteau o alta de bitter, o farfurioară cu felii de lămâie şi o carafă cu apă acoperită cu un şervet alb, brodat cu mărgele, împreună cu o tabacheră de argint. Diwan Sahib nu mai fuma, dar tabachera îi fusese tovarăş zeci de ani şi îi plăcea să o ştie alături. Reproducea, până la ultimul detaliu, un Rolls Royce Silver Ghost. Roţile se învârteau, iar capota se ridica. Înăuntru, în loc de carburator şi pistoane, era un loc unde puteai pune ţigări. Domnul Qureshi îşi dorea tabachera aceea cu ardoarea unui copil, dar Diwan Sahib nu voia să se despartă de ea. Îi făcuse totuşi o concesie domnului Qureshi: îl lăsa să o folosească atunci când venea în vizită. De îndată ce sosea, domnul Qureshi punea înăuntru cinci ţigări. Deschidea capota cu un ţăcănit, de câte ori dorea să fumeze, iar uneori chiar fără motiv. Diwan Sahib nu putea suferi ţigările tari, fără filtru, pe care le fuma domnul Qureshi. Dădea din mâini ca să alunge fumul şi îl ameninţa:

— De azi încolo n-am să te mai las să foloseşti tabachera. Niciodată.

Diwan Sahib avea un aer regal: halatul cafeniu, uzat, era roba lui, iar căciuliţa de lână tricotată de Charu pentru el era coroana. Înălţimea lui neobişnuită, vârsta venerabilă, albeaţa părului şi a bărbii îi atrăgeau respectul tuturor. Dimineaţa, dacă era în toane bune, accepta să primească vizitatori, iar aceştia nu erau puţini, mai

ales vara. În afară de Qureshi şi bătrânul general care locuia pe domeniul alăturat, cărturari care studiau istoria Indiei sau naturalişti interesati de viața sălbatică făceau lungul drum cu trenul sau cu maşina, urcând de la câmpie, ca să-i pună întrebări despre principatul Surajgarh. În vreme ce Nawabul voia ca Surajgarh să devină parte a Pakistanului la Separație, Diwan Sahib se împotrivea, ba chiar a inițiat nişte negocieri clandestine cu unele persoane suspuse din Delhi, ca să se asigure că Surajgarh îi va reveni Indiei. Până la urmă, nawabul l-a acuzat de trădare şi l-a aruncat în închisoare. Când vorbea despre acea perioadă spunea că „s-a bucurat de ospitalitatea nawabului".

Învățații îi puneau întrebări despre Surajgarh, însă ceea ce îi atrăgea să facă drumul până la Ranikhet nu erau amintirile lui Diwan Sahib. La începutul anului 1948, lordul Mountbatten şi soția lui, lady Edwina, au făcut o vizită de stat în Surajgarh, însoțiți de Nehru. Umbla zvonul că Edwina şi Nehru îşi trimiseseră bilețele în timpul săptămânii petrecute în apartamente situate la capetele opuse ale palatului sau la dineuri, când se aflau la mese diferite. Se credea că bilețelele fuseseră furate de un angajat al palatului şi ajunseseră cumva în posesia lui Diwan Sahib. Istoricii tânjeau după ele. Ba au venit şi negustori, oferindu-se să le cumpere. Nu adevărul biografic îi interesa, desigur, ci sumele pe care le-ar fi obținut la licitații. Eu nu ştiam cu siguranță că acele scrisori există, dar, dacă într-adevăr existau, atunci era limpede că Diwan Sahib nu avea niciun fel de gând cu ele. Se mulțumea să îşi petreacă zilele în halat, bând rom şi gin.

Datorită lui Diwan Sahib şi a zvonului despre scrisori am făcut cunoştință cu o grămadă de învățați şi scriitori. Nu ştiam niciodată cine sunt, dar, după ce plecau, el îmi povestea pe scurt cum decursese întrevederea.

— Omul ăla e un impostor, nu face decât să plagieze. Sau: Femeia aia stă un an întreg la Chicago şi pe urmă scrie o lucrare cu pretenții despre satele indiene, fără să petreacă mai mult de două săptămâni pe teren.

Dacă îşi făcea o părere bună despre vizitator, îi numea „băiat bun" sau „femeie de treabă".

— Ăla a fost Ramachandra Guha[11], mi-a spus după plecarea unui bărbat înalt, cu ochelari şi aer de aiurit, care i se adresase tot timpul cu „domnule". E băiat bun, dar nici nu s-a atins de băutură.

— Scrisorile acelea ar trebui să se afle în biblioteca Muzeului Nehru, domnule, i-a spus Ramachandra Guha. Nu în fundul unui cufăr.

— Sunt mai în siguranță în fundul unui cufăr decât în orice

bibliotecă pe care am văzut-o, i-a întors-o Diwan Sahib.

Fiindcă se purta fără menajamente cu musafirii îi mersese buhul că e de-a dreptul grosolan. De altfel, nu îngăduia nici uneia dintre cunoştinţe să-i devină prieten. Cu toate că nu se putea lipsi de prezenţa mea zilnică, până şi cu mine era uneori arţăgos şi îi sărea ţandăra cât ai clipi. Cu totul altfel au stat lucrurile cu această rudă regăsită. Dintr-odată nesigur pe el, l-a însoţit pe Veer cât a vizitat casa, scuzându-se că nu s-a străduit să o ţină curată şi să facă reparaţii. Mergeam în urma lui Veer, care trecea dintr-o cameră în alta, oprindu-se ici şi colo ca să remarce:

— Dar unde e cufărul de nuc de aici? Sau: Sunt sigur că în colţul acela era un birou.

— Dacă vrei să vii să stai aici, a zis Diwan Sahib fără să i se adreseze direct, cu o voce atât de şovăitoare, că parcă nu era a lui, atunci am să mă învrednicesc să fac unele reparaţii.

Am rămas ceva mai mult cu ei în seara aceea şi am privit cum îşi duce Veer lucrurile într-unul dintre dormitoarele nefolosite. Cât şi-a dat jos din spate rucsacul, şi-a scos bocancii şi a încălţat papucii, a aruncat o privire critică de jur-împrejur.

Se vedea de cât colo că avea intentia să rămână ceva vreme şi am simţit că viaţa noastră, atât de lipsită de neprevăzut, avea să se schimbe. Himmat Singh a intrat clătinându-se cu un maldăr de lemne în braţe, cu ajutorul cărora a izbutit să aprindă focul.

— Camera e foarte umedă, Chote Sa'ab, i s-a adresat lui Veer. Dar cu focul ăsta o să fie mai bine.

Îl cunoştea de când era „de-o şchioapă", mi-a mărturisit când am rămas singuri în bucătărie. Pe vremea aceea Veer venea în vacanţa de vară şi, încă de atunci, încăperea semicirculară cu geamlâc, cu pereţii împodobiţi cu litografii reprezentând tigri ridicaţi în două labe, era camera lui. Himmat Singh s-a apucat să toace o grămadă rozalie de ceapă şi a pus ouă la fiert. Fiindcă Diwan Sahib mânca foarte puţin seara, în casă nu prea era de mâncare. Acum trebuia să încropească o cină din mai nimic şi se învârtea prin bucătărie cu un aer important.

— Ei, altfel stăteau lucrurile pe vremuri, a oftat el. Veneau musafiri în fiecare seară, la bucătărie aveam de lucru de dimineaţa până târziu. Aveam un ajutor care doar curăţa, tăia şi mărunţea. Să fi văzut cât mânca Chote Sa'ab! Mă săturam doar văzându-l cum linge farfuriile. Când sfârşea ofta aşa: „Uuuff" şi spunea: „Himmat Singh, nimeni nu găteşte ca tine în tot Kumaonul".

În seara aceea Diwan Sahib s-a înveselit tot mai tare, bând de două ori mai mult ca de obicei. Când am plecat, Veer îi turna a patra porţie generoasă de rom şi Diwan Sahib spunea aprobator:

— Dacă vrei să cunoşti adevărata natură a omului, uită-te câtă băutură toarnă.

În căsuța mea era întuneric şi frig, fiindcă fusese închisă toată ziua. Când am sosit, era şi pană de curent. Am aprins o lanternă ca să găsesc în dulap sticla mea proprie de rom. Am aşezat teancul de ziare necitite alături, pe podea, şi m-am sprijinit de spătar, trăgând câte o înghițitură bună. Faptul că beam singură îmi dădea cea mai mare satisfacție; era un fel de a afirma că, în cele din urmă, aveam şi timpul meu, după o zi de muncă alături de alți oameni. Mă amuza să mă gândesc că, dacă cineva – în afară de Diwan Sahib, care îmi procura romul – ar fi aflat că beau singură, s-ar fi spus despre mine că sunt o „femeie păcătoasă". Numai gândul acesta şi era de-ajuns ca să-mi redea pacea sufletească.

În seara aceea însă nu-mi găseam liniştea. M-am înfăşurat într-un şal şi abia dacă am pus gura pe rom. Nu m-am apucat să încălzesc mâncarea, n-am aprins lumânări, nici n-am tras perdelele. Pătratele de geam erau bucăți înghețate de cer negru, presărat cu stele. Am suflat făcând să se aburească geamul şi am scris acolo numele străinului. Veer. Unde fusese atâta vreme? De ce nu pomenise Diwan Sahib niciodată de acest nepot?

Diwan Sahib îşi apăra viața privată cu înverşunare. Eu eram singura persoană căreia îi îngăduia să se apropie de el. Discuta cu mine în contradictoriu, îmi făcea mărturisiri, glumea sau mă muştruluia. Odată, văzând că mă plimb prin camere, a zis în treacăt, în felul lui răstit, că aş putea să renunț la casa unde stăteam cu chirie şi să mă mut acolo. Am zâmbit amândoi şi eu am plecat, ştiind că voia să fie singur. Nu era omul care să-şi împartă viața cu altcineva. Fusese singur toată viața şi era clar că nu suporta tovărăşia îndelungată a cuiva. Toate astea s-au schimbat într-o singură după-amiază, odată cu sosirea nepotului. Nu îmi mai povestise tot felul de ciudățenii petrecute în lume. Uitase până şi să mă întrebe de ziarul *Statesman,* la care ținea atât de mult. Nu țin aminte să se mai fi întâmplat vreodată. Toată dimineața aştepta acel ziar, era legătura lui cu lumea şi acum renunțase la ea.

M-a luat somnul stând acolo pe scaun, dar a fost un somn chinuit. M-am trezit o oră mai târziu, când a revenit curentul şi becul de deasupra capului meu s-a aprins; eram înțepenită de frig şi mă dureau oasele.

7

În acel decembrie viața lui Charu s-a schimbat. Totul a început pe unul dintre vechile domenii din oraşul nostru. Asemenea Casei Soarelui, şi celelalte domenii din Ranikhet aveau, după tradiția britanică, nume pitoreşti precum La Stejari sau Dealul Zânelor. De fapt, aceste nume erau tot ce mai rămăsese de la britanicii care construiseră conacele pe vremea când India era o colonie. Locul unde Charu se ducea adesea să pască vitele se numea Reşedința Aspen. Moşia se întindea peste mulți acri de dealuri şi păduri de cedru şi stejar. Cuprindea un pârâu ți o seamă de colibe țărăneşti, acum în paragină. Casa cea mare era făcută din piatră. Avea uşi de sticlă care dădeau pe o verandă lungă cât toată fațada, cinci coşuri şi era înconjurată de un teren plat care trebuie să fi fost cândva o pajişte. Pe margini creşteau pomi fructiferi contorsionați de bătrânețe. Dincolo de copaci terenul cobora în terase care, la vremea musonului, se acopereau de tufe cu flori trandafirii, legănate de vânt.

Străinii nu înțelegeau cum, dintre toate casele, doar aceasta era năpădită de buruieni şi arbuşti sălbatici, cum de era în paragină, când tot ce părea că-i trebuie era o peluză îngrijită şi o cohortă de invitați la petreceri. Localnicii ştiau însă de ce era lăsată în părăsire. În vremurile coloniale, o femeie pe nume Molly Mispeller se spânzurase de grinda din sufragerie şi, de atunci, casa era bântuită. Toți cei care locuiseră acolo după aceea dăduseră de necaz: li se întâmplaseră tot soiul de lucruri rele, lor şi familiilor. Ultimele două familii care luaseră ideea unei fantome în bătaie de joc şi investiseră o grămadă de bani în proprietate o abandonaseră în cea mai mare grabă.

În iarna aceea, un zvon s-a iscat pe Drumul Târgului, întâi într-o doară, apoi cu tot mai multă stăruință. Casa fusese cumpărată de un lanț hotelier care intenționa să înceapă o afacere în alt loc din oraş, iar directorul hotelului urma să locuiască acolo. „O să-şi ia tălpăşița într-o săptămâna", au decretat unii. „Are doamna Mispeller grijă de el. Cică umblă prin casă noaptea şi câteodată se aşază şi cântă la un pian fantomatic."

Charu nu avea habar de zvonurile care circulau pe Drumul Târgului şi nici nu credea în fantome, aşa că se întâmpla adesea să-şi ducă vacile la păscut pe moşia Aspen. În lunile ploioase venea în fiecare zi şi tăia iarba de pe terase cu o seceră. Când o vedeai cum

căra baloturile de iarbă pe cap ai fi zis că era un tufiş umblător. În acea dimineaţă de iarnă arsă de soare, dăduse drumul vacilor să pască iarba care rezistase gerului şi stătea pe un bolovan, făcându-şi de lucru cu un pulover portocaliu ţipător, la care tricota de săptămâni întregi.

Vacile păşteau pe versanţii muntelui, caprele zburdau prin preajmă, clincănindu-şi clopoţeii. Câinele lui Charu, Bijli, alerga în sus şi în jos pe coastele dealurilor. Blana lui roşcată se făcea una cu covorul de ace de pin uscate. Vacile se dădeau la o parte, scuturându-şi coarnele către el. În cele din urmă, Bijli s-a întors în trap săltat la Charu, s-a lipit de ea ca să se încălzească şi s-a apucat să-şi lingă labele.

Charu îngâna un cântec, se oprea când şi când ca să strige la vacile care se îndepărtau prea tare şi lua iar andrelele şi ghemul de lână. După o zi de lucru în frig, după ce mulsese vacile, scosese apă şi spălase rufele, simţea cum o pătrunde căldura soarelui de decembrie şi căldura lui Bijli, culcat pe picioarele ei. De obicei ea şi unchiul ei duceau vacile la păscut cu rândul, dar de câteva zile el era tăcut, abătut şi retras; una-două dispărea în pădure, unde fuma iarbă şi abia dacă punea gura pe ceva. Charu era obişnuită cu ciudăţeniile unchiului ei şi îi lua apărarea în faţa bunicii, dar se obosea prea tare făcând şi treburile lui. Ochii i se închiseră şi puloverul îi căzu în poală.

De această dată zvonurile se adeveriră. În timpul nopţii, când nimeni nu se aştepta, directorul hotelului se instalase la Reşedinţa Aspen. Iar acum, o voce cam nesigură, venind de deasupra capului ei, îi spunea lui Charu că trebuie să-şi ducă vacile de acolo.

— Şi să nu le mai aduci niciodată, a continuat vocea, de astă dată ceva mai hotărâtă. Sa'ab a poruncit să fie plantate flori. Vacile nu mai au voie în grădină.

A privit peste umăr şi s-a ridicat în picioare. A mijit ochii ca să-l vadă pe băiatul de lângă ea. Şi-a pus palma streaşină la ochi ca să se apere de soare. Băiatul era înalt, cu părul cârlionţat. Ochii lui aveau culoarea şi strălucirea castanelor care cad din copaci toamna. Văzând-o pe Charu că se încruntă, a zâmbit a scuză, un zâmbet nitel strâmb. Era îmbrăcat ca orice om din partea locului, însă lui Charu i s-a părut că faţa lui e aidoma celor de pe coperta revistelor agăţate cu cârlige la chioşcul de ziare.

Cu mare greutate şi-a reprimat zâmbetul care i se ivise şi ei pe buze. Băiatul s-a scuzat pe un ton rugător:

— Nu e vina mea, sunt obligat să-ţi spun ce a zis Sa'ab. Eu nu sunt decât bucătarul.

În pofida vârstei lui fragede, avea o voce plină, profundă. Lui

Charu i s-a părut că poate rostogoli vorbele lui pe limbă ca pe nişte pietricele de râu, ca să le simtă gustul. La fel ca pietricelele, vocea avea unele mici asprimi peste care trecea din nou cu limba ca să le simtă mai bine.

L-a întrebat:

— Doar n-ai de gând să-i găteşti iarbă lui Sa'ab? Sau poate a adus vaci cu el de la oraş?

Ca toate fetele din partea locului, Charu devenea obraznică atunci când se înfuria şi nu-i pica bine să i se spună ce să facă şi ce nu. Băiatul a început să se bâlbâie:

— Azi-dimineață am văzut o pajişte cu iarbă grasă ceva mai la vale. Curge şi un pârâu pe acolo. Vacile o să aibă şi apă şi hrană. Am să-ți arăt unde e şi poți să mergi cu ele la păscut acolo.

Charu a ridicat dispreţuitoare din umeri:

— N-ai ce să-mi arăți tu mie pe dealurile astea. Le ştiu cu ochii închişi. Poteca până la pârâu e prea abruptă, vacile nu pot coborî. Dar mai există multe alte locuri, nu sunt nevoită să le duc acolo.

În cele două zile care au urmat nu s-a mai dus la vechiul loc de păşunat. Dar în a treia sau a patra, fără să ştie nici ea prea bine de ce, a plecat iarăşi de acasă după ce legase vacile în staul. Când bunica a întrebat-o unde merge, a răspuns că duce caprele la păscut. A traversat pădurea cu pas grăbit şi s-a îndreptat spre panta abruptă de pe malul bătrânului Dhobi Ghat. În locurile unde covorul de ace de pin era gros şi lucios şi-a dat drumul să alunece la vale. Cozile îi săltau pe spate când sărea din piatră în piatră. A trecut de cele două minuscule altare musulmane învelite în pânză brodată cu paiete, de peştera unde se credea că îşi are culcuşul un leopard şi a ajuns jos, lângă râu. Apa limpede, rece ca gheața, curgea peste bolovanii acoperiți cu muşchi. Pe mal erau câteva pietre scobite, pe care stăteau spălătoresele cu o jumătate de secol în urmă. S-a aşezat şi ea pe una şi a privit caprele cum pasc. Era sigură că el va veni.

N-a venit, nici în ziua aceea, nici în următoarea, dar în cea de-a treia o aştepta acolo; la fel în a patra şi în toate zilele care au urmat. Când bunica a întrebat-o de ce nu duce caprele într-un loc mai aproape de casă, Charu a scuturat din cap şi a zis că s-a plictisit de locurile ştiute şi că îi place să spele rufele în pârâu.

— Fac două treburi în acelaşi timp, a spus. Nu ştiu de ce nu m-am dus de la început acolo.

De fiecare dată avea grijă să ia o boccea cu rufe murdare şi să le aducă spălate, ca să le poată atârna ostentativ în curte.

Am fost şi eu o dată la Dhobi Ghat. Trebuie să fii sprinten; ai de coborât printr-o pădure de pin şi, dacă nu eşti obişnuit cu covorul

de ace, îți poți scrânti cu uşurință glezna. M-am văzut nevoită să fiu atentă la fiecare pas, ca nu cumva să alunec şi să mă prăvălesc până jos. În jurul meu pădurea se întindea tăcută cale de kilometri întregi; ceva mai la deal se afla Reşedința Aspen, destul de aproape, dar ascunsă de copaci; de cealaltă parte pădurea cobora până într-o vale, pe unde oamenii o luau ca să scurteze drumul spre bazarul din oraş. Acolo unde mă aflam, în adâncul pădurii, mi se părea că nu mai există nimic în afară de suflarea mea întretăiată şi durerea din genunchi. Am mers totuşi mai departe, fiindcă aşa hotărâsem. Când am ajuns la zidul de tufişuri țepoase şi stânci alunecoase, acoperite de muşchi, am şovăit, dar gândindu-mă că nu mă puteam întoarce decât urcând râpa, am dat ramurile la o parte cu toiagul şi mi-am continuat drumul.

Când aproape am ajuns jos, am auzit gâlgâitul molcom al apei curgând peste pietre. Acolo unde poteca întâlnea râul era o porțiune mai netedă, un petic de iarbă moale, un luminiş. Găseai bolovani pe care să te aşezi ca să-ți răcoreşti picioarele în apă. Timpul se scurgea leneş, odată cu pârâul, iar eu visam cu ochii deschişi, abia zărind gâzele care bâzâiau primprejur şi frunzele care pluteau pe apă.

Fiindcă se ajungea atât de greu acolo, Charu n-a dat niciodată de nimeni la Dhobi Ghat, când mergea acolo cu caprele. Aici îşi fixau cel mai adesea întâlnirile, cu toate că mai aveau şi alte locuri. I-a spus băiatului numele tuturor caprelor. I-a povestit despre cele cinci vaci, mai ales de vaca albă cu negru căreia îi spunea Gouri Joshi. Când fusese adusă la ei acasă, Gouri era o viţică sperioasă, cu ochi mari şi botic dulce. Charu era ea însăşi doar o fetiță aşa că, ori de câte ori era supărată sau mustrată de bunica ei, dădea fuga la Gouri şi îşi îngropa fața în burta caldă a vacii, obicei de care nu se mai dezbărase niciodată. Atunci ca şi acum, mirosul călduț de bălegar, paie şi lapte îi dădea încredere. Din ochii negri ai lui Gouri, cu gene lungi de un cot, se revărsa o răbdare nesfârşită. Niciodată nu dădea din picioare, atâta timp cât o ținea Charu. Singurul neajuns era că îi plăcea să hoinărească; trebuia să o cauți prin toată pădurea şi să te rogi de ea să vină acasă.

— La fel ca tine, zisese el. O sălbăticiune.

El era pe jumătate nepalez, la fel ca ea, născut şi crescut tot printre dealuri, numai că într-un orăşel mai apropiat de câmpie, drept care nu înțelegea limbajul pădurii. În lunile care au urmat, ea i-a arătat care dintre bobițele galbene din tufişuri erau bune de mâncat şi care erau otrăvitoare. L-a învățat cum să găsească cei mai buni căpşuni sălbatici şi tufe de afine, din care pruni puteau să şterpelească fără teamă de pândari. A cules rămurele de oregano din

pădure, a frecat frunzele între palme şi i-a dat să miroasă. Jderii trebuiau izgoniți, i-a spus Charu, fiindcă dădeau iama prin cuiburile de păsări şi cotețele de găini. Vulpile nu erau de luat în seamă, în schimb caprele trebuiau ferite de şacali.

El o asculta cu atenție, dar atunci când a fost vorba să-i scoată lui Bijli un spin din labă, el a fost cel care l-a tras afară, neluând în seamă mârâitul gros al câinelui. Charu era convinsă că nu mai văzuse la nimeni atâta curaj. Odată, pe la apus, au zărit un leopard furişându-se printre copaci în trecătoarea de sub ei. S-au apucat de mâini ca să-şi dea curaj unul altuia şi nu şi-au dat drumul decât la multă vreme după ce trecuse leopardul. Lui Charu i se părea un miracol cum de palma ei se potrivea întocmai într-a lui şi cum, de îndată ce se afla alături de el, sfiala o părăsea şi flecărea fără oprire, de parcă vorbele stătuseră ascunse în mintea ei ca să se coacă şi să fie gata anume pentru el.

Într-o zi, la vreo lună după aceea, el n-a mai apărut lângă pârâu. Charu l-a aşteptat multă vreme, s-a supărat, s-a înfuriat. Era atât de cătrănită, că s-a hotărât să nu mai dea niciodată ochii cu el. Dar în clipa următoare a cuprins-o îndoiala: Dacă, cumva, picioarele lui de orăşean alunecaseră când cobora râpa şi el zăcea acum pe undeva, cu oasele rupte, prea slăbit ca să poată striga după ajutor? A urcat cât a putut de repede, lăsând caprele de izbelişte. În locul unde panta dădea în pajiştea netedă din fața Reşedinței Aspen, s-a ascuns în tufişuri şi a iscodit să vadă ce se întâmplă. A văzut o mulțime de oameni, bărbați şi femei îmbrăcați frumos, cu pahare în mâini, râzând şi sporovăind. Afară, pe iarbă, sub nişte umbrele nemaivăzut de mari, erau mese acoperite cu pânză albă şi scaune. Doi servitori cu tăvi în mâini mergeau de la un grup de oameni la altul, aşteptând ca oaspeții să îi bage în seamă, să ia ceva de pe tavă şi să mănânce. Unul era chiar prietenul ei.

Mai târziu i-a spus chicotind:

— Când o să fim căsătoriți, tu ai să faci mâncare şi ai să arăți frumos. Ai să pui masa pentru mine când vin acasă. Banii am să-i câştig eu.

El nu i-a întors zâmbetul. I-a întors spatele fără să scoată un cuvânt şi s-a dus în locul unde pârâul se pierdea printre copaci, ca şi cum ceva îi atrăsese atenția acolo. S-a aplecat, a luat o piatră şi a aruncat-o în apă.

Charu l-a strigat:

— Kundan! Kundan Singh! şi a chicotit şi mai tare.

Dar după câteva minute, văzând că el tot nu întoarce capul spre ea, că nu zâmbeşte, ba chiar se preface că nu o vede, s-a apropiat iute de el, l-a tras de haine şi i-a spus rugător:

— Chiar nu ştii de glumă?

8

Directoarea şcolii, domnişoara Wilson, şi-a dat repede seama că nu sunt cine ştie ce profesor. Era de părere că îmi ţin orele într-o atmosferă de indisciplină şi haos. Mie mi se părea că, dacă fac zgomot, copiii sunt fericiţi, şi nu-mi venea să impun ordinea cu forţa. Când şi când, domnişoara Wilson intra ca o vijelie şi făcea ordine urlând „Liii-niş-te!", după care izbea cu bastonul în catedră. Atât eu, cât şi copiii rămâneam cu capul plecat, aşteptând discursul mânios care urma aproape inevitabil. Nu dădusem greş doar cu Charu; mai erau şi alţi copii ca ea; se chema că veniseră la ore timp de un an sau doi, dar mai mult chiuliseră şi apoi căzuseră la examen. La şedinţele cu profesorii, domnişoara Wilson spunea, privind cu subînţeles spre mine:

— Sunt unii care cred că oricine poate fi profesor. Nu, doamnă, nu-i deloc aşa. E nevoie de dăruire, disciplină, dragoste faţă de Isus Cristos Domnul nostru.

„Doamnă", aşa-mi spunea ori de câte ori voia să-mi tragă o săpuneală.

Domnişoara Wilson era o catolică din Kerala. Nu ştiu cum se făcea, dar orice sari ar fi purtat se răsucea pe ea până arăta ca o bocceluţă mişcătoare. Era vestită pentru austeritatea ei: mânca doar de două ori pe zi, în grabă, fără sare, iar în chip de bijuterie purta doar un crucifix de argint. Ochelarii cu lentile groase şi ramă neagră îi alunecau tot timpul de pe nas iar ea îi împingea la loc cu arătătorul bont. Îi plăcea să se laude că la Prima Comuniune şi la Prima Confesiune auzise „vocea lui Isus, ca şi cum ar fi fost lângă mine". În adolescenţă intrase la o mănăstire, dorind nici mai mult, nici mai puţin decât să devină călugăriţă. Fusese trimisă să predea timp de un an la şcoala bisericii, să asiste la liturghie, să spună novene. În tot timpul petrecut acolo a fost ţinută sub observaţie, împreună cu alte fete, ca să se vadă dacă erau potrivite pentru viaţa religioasă. Domnişoara Wilson era destul de ferventă, dar, până la sfârşit, biserica nu i-a permis să se călugărească. Ea n-a vrut niciodată să spună din ce cauză, făcând doar câte o aluzie la intrigile din mănăstire, dar aceasta a fost marea dramă a vieţii ei, de care lumea întreagă era vinovată. Ori de câte ori o enerva cineva, spunea cu vocea ei scârţâitoare:

— De asta şi numai de asta m-a trimis Domnul ca să slujesc lumea, când eu îmi doream să fiu mireasa lui şi să-mi petrec viaţa în

rugăciuni şi singurătate!

Pe de altă parte, a fost îndeajuns de şireată cât să-mi dea pe mână modestul atelier de fabricat dulcețuri care aparținea bisericii: veniturile intrau în visteria scolii, iar eu am condus bine afacerea, care s-a dezvoltat cu repeziciune. Cu toate astea, se purta ca şi cum ea era cea care îmi făcuse o favoare.

— Nu e nevoie să ții ore după-amiaza, mi-a spus. Sunt alți profesori, cu mai multă experiență. Tu să stai cu fetele la fabrică.

După vreo doi ani, fabrica a început să aducă un venit frumuşel. Pe lângă asta, era apreciată fiindcă oferea locuri de muncă fetelor din sat şi, în acelaşi timp, constituia o piață de desfacere pentru localnicii care cultivau fructe. Domnişoara Wilson primea laudele vizitatorilor pe care îi plimba prin fabrică, dar avea grijă să nu mă prezinte nici unuia dintre ei.

Era un fel ironie a sorții, trebuie să recunosc. Domnişoara Wilson bătea apropouri despre copiii care nu-şi iubesc părinții şi nu le sunt recunoscători şi de aceea merită suferința care s-a abătut asupra lor. Eu credeam că e doar o coincidență faptul că, în timp ce tatăl meu avea mai multe fabrici de conserve, eu mă vedeam nevoită să muncesc într-un astfel de loc pentru un salariu de nimic. Tata nu avusese de la început intenția să deschidă acele fabrici. Tatăl lui, căruia toată lumea îi spunea Thataiyya sau bunicu, era moşier; făcuse avere cultivând orez şi trestie de zahăr de-a lungul fluviului Krishna, închiriind case şi apartamente şi vânzând *arrack* (cu toate că, pe vremea tatei, ne țineam prea cu nasul pe sus ca să recunoaştem asta). A construit o casă mare de piatră, înconjurată de livezi de mango, agrişe, tamarind, *chickoo* şi guave. Când tata era tânăr, copacii de mango au intrat pe rod. Au fost chemați lucrători să adune fructele şi au fost umplute butoaie enorme cu murături de mango verde, un soi foarte apreciat. Atât fructele proaspete, cât şi cele conservate erau împărțite rudelor, până când tata a mirosit că e rost de o afacere şi s-a apucat să aprovizioneze câteva prăvălii. Când aveam douăzeci de ani şi fusesem deja renegată fiindcă mă căsătorisem cu Michael, tatăl meu deținea în Andra Pradesh trei fabrici unde se făceau conserve din orice, de la ghimbir la *gongoura,* de la lămâi verzi la curcubete. Pe eticheta borcanelor scria că sunt făcute cu un amestec străvechi de mirodenii, al cărui secret fusese transmis din tată în fiu. Eu ştiam că fusese născocit de Beni Amma, bucătăreasa noastră, o femeie grăsuță, care purta sariuri în culori vii, o cochetă care făcuse un copil cu unchiul meu.

Când eram copil îmi plăcea să mă joc de-a vânzătoarea. Cântăream fructe căzute pe jos folosindu-mă de o balanță cu două platane de tablă legate cu sfoară, şi îi puneam pe lucrătorii tatălui

meu să cumpere mango verzi la preţul de zece *paise* bucata. Cam la fel mă simţeam şi acum, înconjurată de coşuri şi saci de iută plini cu fructe. Diwan Sahib spunea că ştie în ce lună suntem după cum miroseam când mă întorceam de la lucru după-amiaza, cu ziarele în braţe:

— Dacă miroşi a portocale, trebuie să fie ianuarie, râdea el. Dacă miroşi a caise, atunci e iunie.

Charu era una dintre cele mai bune lucrătoare. Avea program redus, la fel ca majoritatea fetelor, numai că, spre deosebire de ele, era metodică şi foarte muncitoare. Se pricepea atât de bine să facă faţă oricărei situatii, că mă întrebam cum de fusese un eşec total la şcoală.

Dar în anul acela lucrurile s-au schimbat. Era februarie, anotimpul marmeladei. Până atunci, Charu curăţase frumos portocalele: cojile erau egale şi subţiri, fie că avea de curăţat două kilograme, fie că avea zece. Dar atunci, fără să ne dăm seama de ce, a început fie să taie coaja prea gros, fie să lase prea mult din partea albă. Când scotea pulpa fructului, lăsa atâtea seminţe, că uneori trebuia să o ia de la capăt. Vorbea mai puţin ca de obicei, zâmbea unor gânduri doar de ea ştiute, iar atunci când prietenele o întrebau de ce zâmbeşte, răspundea că şi-a adus aminte de o poveste amuzantă.

— Hai, zi-ne şi nouă.

— Ba nu, acum e timpul să lucrăm, scutura ea din cap şi bumbul de argint din nas sclipea.

Lua iar la mână cojile de portocală şi, o vreme, nu ridica privirea, dar, după câtva timp, zâmbetul tainic i se ivea din nou în colţul buzelor.

În cameră mirosea a portocale şi a fum de la vasul cu jăratic în care aruncam conuri şi bucăţi de lemn de pin. Ferestrele dădeau spre vale. Chiar sub geam era o curticică podită cu piatră, în care sătencele alegeau munţi de portocale. În aceste zile de februarie ploua adesea. Uneori era chiar lapoviţă sau grindină. Dinspre miazănoapte bătea un vânt tăios, care făcea ferestrele să se zgâlţâie, lua cu el bobocii de prun sau piersic şi ne îngheţa până în măduva oaselor. În zilele acelea femeile lucrau înăuntru, lângă vasul cu jăratic şi plitele pe care fierbea marmelada în cazane uriaşe. Le înghe̦tau mâinile, pielea li se încre̦tea de câte fructe alegeau, spălau şi tăiau. Beau ceai din oră în oră ca să poată lucra mai departe. Ceaiul îl pregăteam eu – tare, cu lapte, îndulcit cu mult zahăr şi aromat cu ghimbir şi nucşoară. Ţineam un radiocasetofon în camera aceea; uneori ascultam ştirile, alteori imnuri în hindi. Nu eram creştină, dar eram sigură că domnişoara Wilson nu ar fi fost de

acord să ascultăm muzică mai puțin serioasă. Ştiam însă că fetele treceau pe un canal cu muzică din filme de îndată ce plecam eu de acolo. Pe dealuri, sunetul se aude la mari distanțe, mai ales în zilele calme de iarnă, când nu cântă nici păsările. Auzeam de departe cântece triste de dor: „Ți-am șters numele din cartea minții mele, dar sunt încă prizonierul iubirii".

Charu, care înainte râdea de astfel de cântece, acum le fredona încetişor. Era atât de frig, că, dacă lăsam căldările cu apă afară, dimineața aveau o pojghiță de gheață deasupra. Cu toate acestea, Charu îşi spăla părul o dată la câteva zile şi am văzut-o de multe ori aşezată în fața casei lor, uscându-l la soarele iernatic, lăptos. Nu-l mai lăsa nepieptănat până seara, ba chiar începuse să-şi prindă flori în păr: un mic trandafir sălbatic, o garoafa strălucitoare de plastic.

Într-o după-amiază am auzit un strigăt de durere venind din atelier. M-am dus în fugă acolo şi am văzut o pată mare de sânge pe un fund de lemn unde fetele tăiau portocalele. Ca să cureți cojile e nevoie de cuțite foarte ascuțite, iar Charu şi fetele care cojeau fructele erau alese tocmai pentru îndemânarea lor. Rareori se întâmpla vreun accident. De data aceasta cuțitul îi intrase adânc lui Charu în degetul inelar. Stătea nemişcată, strângându-se de deget, şi părea amețită. Fetele înfăşuraseră un şervet de vase în jurul degetului şi una dintre ele a exclamat:

— Nu ştiu unde-i e capul în ultima vreme, nici nu se uită unde taie!

Sângele a înroşit pânza albă în câteva clipe. Până am găsit un taxi şi am dus-o la spital ca să-i coasă rana, păruse pe punctul de a-şi pierde cunoştința. Mirosul de fier al sângelui ne speriase pe amândouă.

A doua zi Ama a insistat ca Charu să stea acasă şi, până să apuce ea să spună ceva, aceasta a şi strigat la fiul ei:

— Gata cu tândăleala! Azi te duci singur cu vitele la păscut, Puran. Şi ai grijă să le numeri când te întorci! Dacă lipseşte vreo capră sau vreo vacă, îți fac capul țăndări, de n-ai să mai găseşti nicio fărâmă din el, l-a amenințat arătându-i toiagul.

După-amiaza, când bunica ațipise la soare lângă stratul de ridichi, Charu a plecat pe furiş şi a coborât la Dhobi Ghat. Şi-a arătat degetul ca pe un trofeu şi a desfăcut bandajul ca să-i arate copcile lui Kundan Singh. Aşa cum se aştepta, el a luat-o de mână şi i-a mângâiat uşor degetul rănit. Şi cu toate că şi cea mai gingaşă atingere era un chin, Charu n-a lăsat să se vadă nimic, de teamă că el se va opri.

Nu trecuseră decât două luni de când venise Kundan Singh în Ranikhet, dar prezența lui era aer, apă şi hrană pentru Charu. Avea

nevoie să-l vadă în fiecare zi. Dacă întârzia, îşi făcea griji, dacă pleca prea devreme se bosumfla. Ascunsese în grajd câteva amintiri de la întâlnirile lor: o pană de coţofană, albă cu albastru, o piatră culeasă din Dhobi Ghat, un şirag de mărgele pe care i-l cumpărase el şi pe care nu putea să-l poarte de teama bunicii. Toată ziua nu se gândea decât la el şi, dacă i-ar fi cerut să vină la malul râului la miezul nopţii, ca să se întâlnească cu el, n-ar fi şovăit nicio clipă să meargă pe potecile întunecate, patrulate de leoparzi.

Dar ce urma să se întâmple când Ama şi ceilalţi aveau să afle? Charu nu-şi mărturisea temerile, dorinţele şi speranţele decât lui Gouri Joshi, când o mulgea dimineaţa. Faţă de toţi ceilalţi se ascundea, atât cât te poţi ascunde într-un orăşel unde toate se află, mai devreme sau mai târziu.

9

Oraşul nostru este format din două părți, foarte deosebite una de alta. O parte este bazarul Sadar, care geme de lume. În cealaltă parte, unde se află şi Casa Soarelui, proprietățile se află la distanțe mari una de alta şi se întind pe mai mulți acri de văi şi pâraie. Casele au fost construite în secolul al XIX-lea de britanici, care nu apelaseră la arhitecți şi nu avuseseră planuri de construcție. Aceştia ridicaseră conace enorme de piatră, cu hornuri şi mansarde, cămine cu polițe de marmură, verande adânci şi acoperişuri de tablă. De fapt, în măsura în care a fost cu putință, au recreat Scoția, aşa cum şi-o aminteau. Încă de la început, Ranikhet a fost făcut din amintiri şi poveşti: despre pomi gemând sub povara piersicilor mari cât mingile de tenis, despre straturile de căpşuni, sendvişurile cu salată şi excentricii legendari care trăiseră aici. A fost odată o dansatoare savantă care locuia singură, având drept unic ajutor în casă un om din sat, pe care îl învățase să recite monologurile lui Hamlet. Când era trecută de optzeci de ani, a angajat un artist sărac să-i ilustreze o carte despre dans. Slabă cum era, abia ținându-se pe picioare, i-a pozat personal, zi după zi, îmbrăcată în costum de Bharatnatyam{12} ocărându-l în tot acest timp pentru prostia de care i se părea ei că dă dovadă. Într-o noapte, omul şi-a luat tălpăşița, a fugit de ea şi de oraş, chiar dacă pentru asta a trebuit să înfrunte întunericul şi teama de fiarele sălbatice. Schițele le-a lăsat în camera lui, pe pat, rupte în bucăți şi adunate într-o grămăjoară. A mai fost şi Angelina, venită din statul Goa, care s-a îndrăgostit de generalul nostru în retragere, cu toate că el era îndeajuns de în vârstă cât să-i fie tată. El a fost fermecat de tunsoarea ei băiețească, lipsită de cochetărie, de frumusețea ei lipsită de cochetărie şi disprețul spontan față de conveniențe. S-au căsătorit, după care ea s-a apucat să umble prin oraş îmbrăcată în rochii bătătoare la ochi, cu flori prinse după ureche. Agăța turiştii şi le povestea că în Casa Pădurarului erau vampiri care, în anumite nopți, beau sângele oamenilor.

Oraşul nostru are o istorie tainică, dezvăluită locuitorilor lui de acum de cei care trăiesc de multă vreme aici. Ama îmi povestea zilnic şi despre vii, şi despre morți. Îmi vorbea de Janaki, care locuia pe dealul vecin şi făcea *bhang* şi *charas* din canabisul sălbatic cules de pe versanții din jur. Tot atunci îmi povestea şi despre domnişoara Lily, care, necăsătorită fiind, rămăsese grea cu judecătorul de la tribunalul local, cu patruzeci de ani în urmă. Când m-am dus la

cimitirul creştin, unde îngropasem cenuşa lui Michael, am recunoscut pe pietrele de mormânt numele altor persoane despre care mi se spuseseră poveşti. În partea mai veche a cimitirului era înmormântat Charlie Darling, sub o piatră cu îngeri înaripaţi. Murise în 1912, de sifilis, după ce făcuse prea multe vizite la Lal Kurti, unde frumoasele din Kumaon îşi rotunjeau veniturile petrecând în compania soldaţilor staţionaţi în cazarma din Ranikhet. Nedomolita Angelina se afla nițel mai încolo, sub o piatră cu trandafiri sculptaţi. Se dusese la spital pentru o intervenție chirurgicală minoră şi nu se mai trezise din anestezie. Generalul, care avea acum nouăzeci de ani, o jelea de câteva decenii. Venea în fiecare săptămână la mormântul ei, însoţit de Bozo, şi, dacă se întâmpla să ne întâlnim acolo, mă ducea acasă în străvechiul lui Ambasador. Bozo stătea țeapăn pe scaunul din față şi privea solemn în față la drum, în timp ce eu mă înghesuiam pe bancheta din spate, într-un colț de unde îndepărtasem tot felul de obiecte lăsate acolo, între care mai multe lucruri pentru câine. Privit din spate, uriaşul ciobănesc german era cu un cap mai înalt decât generalul, care, după ce nici în floarea vârstei nu depăşise înălțimea obligatorie cerută în armată – un metru şaizeci şi cinci –, se sfrijea tot mai mult cu fiecare an. Se ținea drept, ca să pară măcar că are cei un metru cincizeci şi doi de centimentri care îi mai rămăseseră din statura de altădată şi, în timp ce conducea, fie fredona melodii din vechi musicaluri de la Hollywood, fie tuna şi fulgera cu privire la anarhia care domnea în țară:

— Au să ne mănânce câinii, bombănea, şi imediat îşi cerea scuze față de Bozo: Nu e vorba de tine, băiete, nu, nicidecum. Tu ai domni cu o labă de fier… Şi, fără pauză, mi se adresa: June Allyson, fetiță, ai cunoscut-o pe June Allyson? Nu, desigur… eşti prea tânără…

Despre oamenii aceştia îi povesteam lui Veer într-o după-amiază, când mă ajunsese din urmă, aşa cum i se întâmpla adesea atunci când mă întorceam de la cimitir şi scurtam drumul prin pădure, traversând pârâul ca să ajung la bazar şi apoi la şcoală. Odată, când ajunsesem la o porțiune mai abruptă, unde bolovanii stăteau să se rostogolească la vale, mi-a întins mâna pentru a mă ajuta să trec. Luată prin surprindere, m-am prins de mâna lui, uitând că prin acel loc coboram singură în fiecare zi.

— Dar tu ce-mi povesteşti? Ai venit aici pe când erai copil şi probabil că ştii toate bârfele. Himmat zice că pe vremea aceea casa era plină de lume venită să petreacă. Nu mi-l pot închipui pe Diwan Sahib dând petreceri. E o persoană atât de singuratică!

— Ei, atunci era altfel. Era un bărbat chipeş, înalt, puternic, umbla cu capul sus. Avea o aură de erou romantic. Se spunea că şi-

a pus viața în primejdie ca să salveze un localnic, vânător de tigri. I-ai văzut cicatricea de pe obrazul stâng? Atunci a fost rănit, în lupta cu tigrul.

— Mie mi-a spus că s-a rănit într-o sârmă ghimpată, am zis.

— Nu mai spune! a făcut Veer. Ce ciudat, în tinerețe se lăuda cu rana asta. Poate că... în sfârşit, pe vremea aceea îi cam fugeau ochii după doamne. Să fi văzut cu cine umbla şi cum îl adorau femeile... soții şi fiice de ofițeri, plus doamnele din lumea bună, venite din Lucknow[13] şi Delhi ca să petreacă vara aici. Practic în fiecare an apărea cu altă femeie – întotdeauna foarte frumoasă – pe care o prezenta drept o prietenă de familie, dar despre care ştiau cu toții că era favorita anului. Eu nu veneam decât în vacanță. Şi el la fel, căci locuia în Surajgarh pe atunci şi nu dădea pe aici decât vara. Călătorea în vagoane de clasa întâi – cele de tip vechi, le ştii, numai lemn de tec şi oglinzi aurite – şi întotdeauna îşi lua câinii cu el.

Ştiam despre câini, fiindcă pe unul dintre pereți, deasupra căminului din salonul lui Diwan Sahib, văzusem o fotografie alb-negru cu patru câini golden retriever cu cozile stufoase şi blana lucioasă, conturată de razele apusului ca de o aură albă.

Lumina aceea îi preschimba în nişte ființe eterice, cu urechi pleoştite şi limbi de un cot. Unul dintre câini zâmbea fericit, cu ochii în sus, la Diwan Sahib, a cărui mână apărea într-un colț al fotografiei. Se mai vedea şi o cizmă de călărie de cea mai bună calitate.

— Petreceri, băutură, aventuri amoroase, orchestră pe pajişte, cântăreți aduşi din Benares, carne friptă încet la focuri de lemn, maşini manuale de făcut înghețată care era întotdeauna un pic sărată, povestea Veer. Nu avea timp pentru copiii neîngrijiți, pe care rudele şi-i trimiteau de la una la alta ca să fie găzduiți pe timpul vacanțelor. Am fost nevoit să-mi port singur de grijă. Singurele dăți când manifesta oarecare interes față de mine erau cele când îi puneam întrebări despre viața în sălbăticie. Aşa că născoceam o întrebare nouă în fiecare zi. De ce bate ciocănitoarea în trunchiul copacilor? Cum de izbuteşte coțofana să zboare cu o coadă atât de lungă? Unde duc tigrii de pe dealurile din jur? Şi atunci, timp de cinci minute, era atent doar la mine, indiferent ce ar fi făcut. Câteodată imita glasurile animalelor – ştii că se pricepea la asta ca nimeni altul: triluri de păsări, urletul tigrului, mugetul cerbului.

După aceea rămâneam iarăşi singur, până când veneam cu altă întrebare. În rest nu făceam decât să mănânc, pregătindu-mă să fiu din nou grăsanul clasei când începea şcoala.

Am fost mirată de amărăciunea din vocea lui. Mi s-a părut şi mai tras la față, sleit de amintiri. A întors capul, parcă nevrând să fiu

martorul suferinței lui. Mi-am împletit degetele şi le-am ținut strâns la spate, ca să nu mă las pradă dorinței de a-l lua de mână. Când a întors din nou fața spre mine zâmbea şi m-a întrebat ceva fără nicio legătură cu ceea ce îmi spusese. Am discutat despre cât de greu e să stabileşti o legătură de e-mail şi cât de imprevizibil era semnalul telefonului mobil. În ziua aceea n-am mai adus vorba despre Diwan Sahib.

Veer se mutase la Ranikhet. Era alpinist. Meseria lui era să-i conducă pe alții pe diverse trasee montane şi în ascensiuni. Voia să pună bazele unei firme de alpinism în oraş şi era foarte ocupat: cumpăra aparate, computere şi căuta un asistent. Când am văzut ce obiecte scumpe şi sofisticate aducea de la Delhi, m-a cuprins o milă nesfârşită față de Michael. El pleca prost echipat, înarmat doar cu puțin mai mult decât pasiunea lui pentru munte. Bocancii lui cu talpă groasă, cortul de plastic, canadiana imbatabilă al cărei fermoar fusese reparat de două ori, toate acele lucruri pe care le credeam invincibile atunci îmi păreau acum nişte improvizații ieftine, care nu-i fuseseră de niciun folos real. Nimic n-ar fi părut mai firesc decât să deschid discuția pe acest subiect cu Veer. Cu toate astea, nu am putut spune niciun cuvânt. Diferența era prea dureroasă pentru mine, simțeam că l-aş fi trădat pe Michael dacă aş fi făcut o comparație.

Veer pleca des, uneori nu-l vedeam zile în şir. Până în după-amiaza aceea nu discutaserăm nimic personal. Însă de câte ori dădeam ochii cu el mă simțeam ca după cinci ceşti de cafea, băute una după alta. Aveam în mine un roi de albine care începeau pe dată să bâzâie înnebunite, izbindu-se una de alta. Eram incapabilă să stau nemişcată, chiar şi când mă aflam la fabrică. Nu-mi găseam liniştea, n-aş fi putut spune exact din ce cauză. Îmi dădeam seama că vorbesc prea mult despre Veer, dar nu mă puteam stăpâni. Băgasem de seamă că, auzindu-mă, Diwan Sahib ridica din sprâncene, parcă vrând să spună: „Iar?”

În după-amiaza aceea s-a întâmplat a nu ştiu câta oară să simt nevoia de a-l atinge pe Veer. Cu puțină vreme în urmă, când luam cina la Casa Soarelui, era aşezat în fața mea şi ne povestea despre un traseu pe care îşi dusese clienții cu un an înainte. Era o poveste lungă despre rute, corturi, altitudini şi crevase, iar Diwan Sahib îl întrerupea adesea, cerând lămuriri. Eu de-abia dacă auzeam câte un cuvânt. Veer avea o bucățică de spanac pe buza de jos. Priveam ca vrăjită forma şi linia buzelor lui, despicătura din bărbie. Mă străduiam să-mi mut privirea de la el, fără să izbutesc. A trebuit să mă aşez pe palme ca să nu întind mâna şi să dau bucățica de mâncare la o parte cu un gest mângâietor.

În seara aceea am rămas în fața oglinzii din baie cu pieptenele uitat în mână. N-am luat în seamă răceala pardoselii care îmi făcuse degetele de la picioare să înghețe şi urca acum spre genunchi. Îmi venise în minte o altă oglindă din baie, la câteva clipe după ce aflasem de moartea lui Michael. În ziua aceea apa îmi picura pe față. Nu plângeam. Nu ştiam de ce mă aflam în baie, nici de ce îmi aruncasem pumni de apă pe obraji. Dacă cineva ar fi putut privi înăuntrul meu, ar fi găsit, în loc de vine şi muşchi, un foc pârjolitor. Fața mea ar fi trebuit să fie neagră, carbonizată, şi totuşi arăta ca de obicei: o claie de păr negru încadra o față de culoarea cafelei, ochelarii pe nasul ascuțit se reflectau în aceeaşi oglindă crăpată pe care o găsisem în baie când închiriasem apartamentul. N-ajunsesem niciodată să o înlocuim. Papagalii se ciorovăiau pe fructele copacului care îşi întindea ramurile deasupra terasei de lângă cele două camere înăbuşitoare în care locuiam. Auzeam țipetele păsărilor, glasurile copiilor care exersau un cântec, strigătele vânzătorului de flori care îşi făcea tura de după-amiază prin cartierele încinse ale Hyderabadului, pe bicicleta încărcată cu flori de iasomie. Fiecare dintre sunetele auzite zilnic îmi părea plin de un înțeles pe care nu reuşeam să-l desluşesc. Periuțele de dinți – două, fiindcă Michael şi-o uitase pe a lui când plecase –, savoniera, până şi robinetul de inox păreau a fi ceva mai mult decât obiecte obişnuite, de care te serveşti zilnic. În dulap atârnau două cămăşi de-ale lui, nespălate. Eu îi cerusem să le lase aşa, ca să pot să-mi afund fața în ele şi să-i simt mirosul în timp ce aşteptam să se întoarcă. Geanta pentru aparatul de fotografiat, pe care i-o dăduseră cei de la birou pentru când pleca în misiuni, rămăsese nefolosită pe un raft.

Avusesem nevoie de atâția ani de luptă ca să revin la o viață cât de cât normală.

Pierdusem gustul aventurii, pasiunea. Ce bine ar fi fost dacă nu apărea Veer, ca să arunce o piatră în apele liniştite ale lacului meu!

10

Pe Kundan Singh, prietenul lui Charu, l-am întâlnit prima dată în martie, atunci când primăvara care bătea la uşă l-a împins pe directorul hotelului să dea o petrecere la Reşedinţa Aspen. Mai ploua din când în când şi uneori se isca un vânt tăios, dar într-o dimineaţă, când am deschis uşa, am găsit două copile cu codiţe şi ochi plini de speranţă care mă aşteptau ca să vadă ce am să spun când dau cu ochii de grămăjoara de boboci roz, albi şi roşii lăsaţi de ele pe prag. Am intrat înapoi ca să le aduc câteva monede cu care să-şi cumpere dulciuri, după cum era obiceiul. Viaţa mea singuratică mă dezobişnuise de astfel de lucruri. Abia atunci mi-am amintit că Phooldeyi, sărbătoarea florilor de primăvară, nu era departe.

Când am ajuns la petrecere, mi-am dat seama că directorul hotelului intenţionase să invite doar persoane cu greutate. Eu, o profesoară săracă, nu-mi găseam locul printre generali, brigadieri şi înalţi funcţionari. Nici măcar domnişoara Wilson nu fusese considerată îndeajuns de importantă pentru a fi invitată. Numai că, atunci când directorul venise ca să-l invite pe Diwan Sahib, nu avusese cum să nu mă invite şi pe mine.

— Doar câţiva prieteni, a zis, nimic deosebit, îmi imaginasem cinci sau şase persoane aşezate în jurul unei mese, în grădină, la soare.

Când am ajuns la Reşedinţa Aspen, m-am oprit preţ de câteva minute la marginea peluzei. Îi priveam pe oaspeţi şi mă bătea gândul să fac cale întoarsă cât mai repede. Prin faţa mea treceau femei în sariuri strălucitoare. Bărbaţii purtau sacouri de tweed şi pulovere din lână de miel. Era plin de oameni pe care nu îi mai văzusem niciodată. Am încercat să-mi pun hainele în ordine, regretând că venisem direct de la lucru. E adevărat că în dimineaţa aceea îmi pusesem cea mai bună *kurta,* în onoarea dejunului, dar aceasta nu se vedea de sub şalul gros, de iarnă, ţesut în multe culori, despre care Diwan Sahib spunea că ar putea servi foarte bine drept covor. Probabil că în păr aveam praf de cretă de la cât scrisesem pe tablă. M-am ascuns după trunchiul gros al unui stejar, am scos creionul vărgat care îmi ţinea cocul şi mi-am trecut degetele prin păr. Mi-am aranjat şalul, mi-am şters praful de pe pantofi cu o batistă şi, de teamă să nu mă răzgândesc şi să plec, m-am îndreptat către persoana cea mai apropiată. Era magistratul districtual, care stătea

de vorbă cu domnul Chauhan, administratorul{14} şi tocmai îl felicita pentru lozincile educative pe care le afişase în tot oraşul. Gazda noastră, directorul hotelului, stătea alături, cu o atitudine respectuoasă, aşa cum se cuvine în faţa personajelor cu rangul cel mai înalt din oraş.

— Mesajul este foarte bun, mai ales pentru cei tineri, îi spunea magistratul domnului Chauhan.

Acesta şi-a lăsat privirea spre bombeurile strălucitoare ale pantofilor. De când fusese trimis la post în Ranikhet, cu şase luni în urmă, compunea lozinci şi punea angajaţii să le scrie cu vopsea pe stânci sau pe scânduri prinse în cuie prin tot oraşul. Nu puteai face un pas fără să dai cu ochii de una.

— Conferă oraşului o notă de distincţie, spunea directorul hotelului. Ce lozinci educative!

La puţină vreme după ce se instalase în Ranikhet, invitat fiind să înmâneze premii cu ocazia unui concurs sportiv organizat de scoală, domnul Chauhan a adus un caiet, ca să ni-l arate. Pe coperta de carton lucios se vedea chipul unui bebeluş cu obraji roşii şi ochi mari, care ţinea un creion în mânuţa dolofană. Pe copertă scria „Caiet dictando pentru plăcerea de a scrie”. În căsuţa unde se completează „Numele/şcoala/Disciplina” el scrisese „Avinash Chauhan/Administrator Ranikhet/Devize pentru a-i face pe oameni mai buni”. Când ne-a întins caietul, mie şi domnişoarei Wilson, am observat că îi tremurau mâinile. În clipa aceea arăta întocmai ca unul dintre elevii noştri.

— Nu l-am mai arătat nimănui până acum. Va rog să-mi spuneţi părerea voastră sinceră, doamnele mele.

În caiet erau înşirate, rând după rând, lozinci scrise cu pix albastru:

Ai grijă pe ce cărare o iei
Mergi pe drumul tău, nu rătăci
Pădurea e mantaua săracului
Bucură-te de plăcerile dealurilor
Munţii sunt izvoare de bucurie
Natura îţi aduce sănătate
Fii atent la mingile zburătoare

— Ultima face referire la terenul de golf al armatei, a răspuns întrebării pe care a ghicit-o în privirea mea. Apoi a adăugat: Profesorul meu din Ranchi, locul unde am crescut, mi-a spus că am cu adevărat talent. Câştigam toate premiile de compunere. Odată am scris una despre un picnic la cascada Dasham şi profesorul mi-a zis:

„Ai cu adevărat talent, tinere Avinash”. Chiar aşa mi-a zis.

— Sigur că aveți, domnule Chauhan. Ar fi păcat să-l risipiți.

Astăzi însă, domnul Chauhan părea că nu-şi aminteşte cine sunt. Se adresa doar directorului şi magistratului districtual, strângând din buze după ce spunea:

— Un sfat bun la momentul potrivit este neprețuit.

Avea o mustăcioară menită să-i dea un aer cât mai oficial şi, cu toate că era doar piele şi os, o burtă cât un pepene verde se contura sub puloverul albastru-închis. Umbla vorba că domnul Chauhan făcuse atâția bani din şperțuri, cât să-şi construiască o casă cu trei etaje în Lucknow – aflasem de la domnul Qureshi, care îi raporta zilnic lui Diwan Sahib toate bârfele din bazar.

— E foarte bine că intenționați să înlocuiți parapetele. Cele vechi, făcute din piatră, au un aspect cam neglijent, cu iarba şi florile sălbatice crescute prin crăpături, spunea directorul.

— Am de gând să pun şi bănci, a rostit domnul Chauhan pentru urechea magistratului. Veți vedea, Ranikhet va deveni Elveția Indiei. Sau cel puțin al doilea Shimla{15}. Vreau să amenajez şi un punct de observație. Cu telescop. Plătind o rupie, oricine va putea să o venereze pe Nanda Devi-ji{16} privind-o prin telescop. În plus, mai vreau să refac multe drumuri.

După fiecare propoziție a domnului Chauhan, urmată de o pauză solemnă, directorul murmura:

— Am înțeles, domnule. Înțeleg foarte bine.

— Drumurile sunt prioritatea numărul unu, a intervenit magistratul districtual. Trebuie făcute cu puşca la picior, a rostit cu un aer plin de îngâmfare, de persoană bine informată.

La câțiva paşi în spatele lui stătea un servitor în uniformă, ținând o tavă cu *samosa.* Magistratul nu îi dădea nici cea mai mică atenție.

— Drumul Târgului va fi pavat până în dreptul proprietăților noastre? a întrebat directorul hotelului cu voce nesigură. Ştiți prea bine, nu poți face turism dacă nu ai drumuri bune, iar acesta a fost reparat acum zece ani, am auzit, doar că în acest moment…

— Nu de această dată, nu de această dată, a răspuns domnul Chauhan. Mi-ar plăcea ca întreg Ranikhetul să aibă drumuri fără gropi, dar în momentul de față bugetul nu ne permite să reparăm decât o parte din Drumul Târgului, din rațiuni administrative.

Mi-am dres vocea şi am zis:

— Dacă ați putea repara măcar drumul până la Sfânta Hilda! Copiilor le e atât de greu să ajungă la şcoală…

Abia atunci mi-au observat prezența, atât magistratul, cât şi gazda. Au glăsuit deodată:

— Doamnă, trebuie că sunteți…

— Doamna Maya, a spus domnul Chauhan, zâmbindu-mi larg, într-un acces de bonomie neaşteptată. Profesoară la mănăstire. Un cetăţean de valoare! Îi învaţă pe copii să facă dulceaţă şi peltea.

— Copiii iau lecţii, am spus. Dar au nevoie şi de cunoştinţe practice.

Eram pe punctul de a da şi amănunte, însă cei doi trecuseră deja la alt subiect: Cine vor fi candidaţii la alegerile care se apropiau? Cei doi principali rivali pentru un loc de reprezentant al districtului Nainital în Parlament îşi începuseră deja campania. B.J.P.[17] va câştiga cu siguranţă – venise vremea ca hinduşii să-şi guverneze ei înşişi ţara, să arate lumii de ce sunt în stare, opinau la unison cei doi.

— Vom avea un nou ministru? l-a întrebat directorul pe magistrat şi acesta a răspuns:

— Eu slujesc poporul şi sunt dator să fac pe plac oricărui ministru care vine în funcţie.

Au râs amândoi şi au ridicat paharul, prefăcându-se că toastează. Proprietarul hotelului, nefiind prea sigur cum e protocolul la dejun într-un oraş în care abia sosise, nu servise alcool. Invitatii se vedeau nevoiţi să dea noroc cu Coca-Cola şi suc de portocale. S-a simţit dator să se scuze faţă de mine, mărturisindu-mi că soţia lui e la Delhi şi nu va veni decât peste o lună, când se răcoreşte vremea.

— De aceea sunt toate un pic dezorganizate, a încheiat.

M-am uitat în jur, căutându-l pe Diwan Sahib, şi l-am zărit aşezat la o masă de plastic, sub un prun încărcat de flori. Fără să se ferească, îşi turna în pahar dintr-o ploscă mică, pe care o ţinea în buzunar. Venise îmbrăcat cu o cămaşă albastru-închis, care îi scotea în evidenţă albeaţa părului şi a bărbii nepieptănate, dându-i un aer nonconformist. Mi-a zâmbit cu jumătate de gură şi mi-a făcut semn din cap să mă apropii. Soţiile musafirilor, care formau un grup separat, aşezat ceva mai încolo, sorbeau oranjadă şi îi aruncau priviri exasperate. Când am trecut pe lângă ele, una a spus cu glas tare:

— Trebuie să avem mai multe petreceri, dar numai pentru *anumite* persoane.

Au privit grădina de curând aranjată şi au admirat precizia geometrică a straturilor de flori. Se aflau acolo, bine delimitate după culoare şi varietate, plante care înfloresc vara. Multe dintre ele îmbobociseră – şiruri severe de lalele, crini şi garoafe, legate cu sfoară de araci ca să nu o ia razna. Câteva femei s-au ridicat de pe scaune, chipurile ca să admire florile, dar, de fapt, vrând să-şi arate sariurile. Când una dintre ele s-a aplecat să miroasă lalelele, însotitorul ei a izbucnit în râs:

— Vai, doamnă Sood, florile acelea nu au miros! Sunt lalele aduse din Olanda. Am ajuns acolo odată, cu un tur Thomas Cook. Să fi văzut acolo câmpuri întregi de lalele, aşa cum cultivăm noi grâul sau orezul! Aici e nimic!

M-am aşezat alături de Diwan Sahib şi el m-a întrebat:

— Te-ai săturat de Burra Sa'abi?{18}

Mi-a zâmbit, cu o sclipire ghiduşă în ochi. Pe dată m-am simţit la largul meu. Am întins picioarele, mi-am rotit de câteva ori gleznele şi mi-am sprijinit capul de spătarul scaunului.

— De ce aţi venit, dacă nu vreţi să staţi de vorbă cu nimeni?

— Îmi ajunge că te-am întâlnit pe tine, mi-a răspuns. Nu te văd mai niciodată. Chiar şi când vii după-amiaza, te ascunzi în spatele unui ziar.

Generalul se îndrepta spre noi, bătând în pământ cu sulița Naga{19} pe care o folosea drept baston, cu toate că îi trecea cu mult peste cap. Vorbea cu noi în timp ce se apropia, căci vocea lui dobândise cu multă vreme în urmă puterea de a ajunge până la ultimul rând de soldaţi.

— Eu nu citesc niciodată ziarele şi uite ce vedere am – perfectă! Mai conduc şi acum maşina. Şi ştiţi de ce? Fiindcă nu citesc nimic scris cu litere mai mici decât titlurile. Nu afli decât de anarhie, bombe şi terorişti. O pierdere de timp! „Vrei să vezi mai bine? Nu scrie, nici nu citi." I-am propus lui Chauhan să scrie asta pe o scândură şi să o atârne de un copac, chiar lângă Şcoala Centrală.

— Să nu vă apropiaţi de şcoala noastră, am zis. Şi aşa ne e greu să adunăm copiii în clase.

M-a privit încruntat.

— Poftim? Cine… a, dumneata eşti, Maya. Ascultă la mine, clasele alea stau mai bine goale. Le strici mintea ţărăncuţelor ălora drăguţe învăţându-le să citească. Nu-şi mai găsesc locul în societate.

Cu toate că era cam de aceeaşi înălţime cu mine, generalul era convins de autoritatea lui. Se ţinea foarte drept şi, ca un general din desenele animate, avea o mustaţă albă, groasă, cu vârfurile răsucite în sus. Şi-a potrivit chipiul din regimentul Kumaon, fără de care nu ieşea din casă, şi s-a uitat cu subînţeles la scaunul liber de alături.

Diwan Sahib i-a întins ploscuţa şi l-a îmbiat:

— Aşază-te, Sahib general, ştiu eu de ce te interesează compania mea aşa, din senin.

Generalul s-a lăsat pe scaun şi a întins paharul.

— Unde e băiatul ăla al tău? N-a venit la petrecere? Am auzit că acum locuieşte aici.

— E plecat cine ştie pe unde. Pe trasee, cum zice el, i-a răspuns Diwan Sahib, cu ochii la paharul în care turna din ploscă.

— Ce ciudat să revină după atâția ani, micul nostru Veer. Nu te supăra pe mine, Diwan Sahib, ştiu că e nepotul dumitale, bineînțeles. Dar… Maya, eu îl ştiu pe băiatul ăsta de când era de-o şchioapă. Chiar şi atunci, când era doar un copil, părea un om mare. Cum să-ți explic? Eu mai făceam glume de care orice copil s-ar fi stricat de râs. Dar băiatul ăsta? Nimic, nici măcar un zâmbet. Nu puteam scoate nici măcar un cuvânt de la el.

Generalul a sorbit din băutura dreasă cu rom şi a izbucnit în râs:

— Seamănă cu unchiul, nu? Ce zici, Diwan Sahib?

Ramesh a venit spre noi şi l-a bătut pe general pe umăr.

Era singura persoană din Ranikhet care îşi permitea un astfel de gest.

— Ascultă, generale, a rostit cu vocea lui răsunătoare. Ți-ai numit locuința Refugiul Generalului. Păi nu ştii că generalii nu au voie să se refugieze, ei sunt datori să fie mereu în ofensivă?

A râs atât de tare de gluma lui, că s-a înecat şi s-a făcut roşu ca sfecla. Ramesh, acum pensionar, fusese economist cu studii la Harvard şi toată lumea i se adresa cu „domnule profesor”. Le spunea oamenilor în față ceea ce alții nu îndrăzneau să spună nici pe la spate şi nimeni nu se supăra pe el datorită rezervei sale inepuizabile de bună dispoziție. S-a aşezat şi el cu un oftat, s-a servit din plosca lui Diwan Sahib şi a zis:

— Data viitoare ne întâlnim la mine. Am adus tone de bere Kingfisher de la Delhi. Şi am o rețetă nouă de *biryani* cu miel.

— Nu ştiam că vă pricepeți la gătit, am spus eu.

— A, nu, Maya, sigur că nu eu gătesc, a fluturat el din mână cu un gest maiestuos, parcă avea în față un batalion de bucătari. Am să pregătesc *biryani* tot aşa cum şahul Jahan a ridicat Taj Mahalul.

Brigadierul se afla la celălalt capăt al grădinii, în compania unei femei cu figură serioasă, pe cât părea, o persoană străină de oraş, care tocmai îl întreba:

— Ce se întâmplă dacă un soldat are îndoieli cu privire la război? Dacă nu vrea să lupte?

— Noi le spunem căcănari, a zis brigadierul. Chiar aşa, căcănari nenorociți!

Femeia şi-a luat inima în dinți şi a continuat:

— Dar despre ce se aude, cum că soldații violează şi molestează femeile în zona de nord-est… şi în Kashmir…

Brigadierul i-a replicat pe un ton atât de tăios, că vorbele lui s-au auzit în toată grădina:

— Un măr stricat ici şi colo, doamnă. Asta nu înseamnă că toate sunt atinse. Ştim cum să procedăm cu depravații, da, da, mai bine decât oricine.

Directorul hotelului a încercat să o ia de acolo.

— Vai, Kusum-ji, a spus el cu glas mieros, de ce nu mai luați o *samosdi*. Priviți, doamnele de lângă stratul de flori vor să vă arate ceva. Știți cum se spune, Kusum-ji, petrecerile și politica nu fac casă bună.

Domnul Chauhan a bătut cu pumnul într-o masă și a exclamat:

— Am să fac pe dată o pancartă cu vorbele astea! Și încă una pe care să scrie: „Politica la masă să digeri nu te lasă". Dacă stau să mă gândesc mai bine, chiar am să vi le trimit să le expuneți în holul hotelului.

Casa cândva părăginită strălucea acum ca nouă, văruită de curând. Ferestrele odată oarbe aveau acum cadre frumoase, acoperișul era vopsit într-un roșu viu. Meseria îl învățase pe directorul hotelului cum să aranjeze o casă: fețele de masă aveau franjuri, vazele erau pline de flori proaspete, în copaci fuseseră atârnate lămpi din fier forjat. Adusese și o căsuță pentru păsări, din teracotă, prea mică însă pentru coțofana cu coadă lungă care se străduia să se aciuiască înăuntru. Mesele erau acoperite de umbrele de pânză vărgată. Doi băieți cu tăvi în mână treceau printre musafiri, îmbiindu-i cu băuturi și *pakoras*. Unul din ei a întins tava spre mine. M-a intrigat figura lui, de o frumusețe neașteptată, asemănătoare cu cea a băieților din picturile renascentiste italiene.

L-am întrebat:

— Ești nou aici?

Nu se aștepta să i se adreseze cineva și s-a intimidat.

— Merg oriunde merge Sa'ab, a răspuns bâlbâindu-se.

Vocea nu i se potrivea deloc cu trupul lui tânăr, slăbuț.

Mi-a zâmbit arătându-și dinții strâmbi:

— Numele meu e Kundan Singh. De obicei nu servesc, ci gătesc mâncarea. Sunt bucătar.

Ramesh, care era așezat lângă mine, a spus înainte ca băiatul să mai poată adăuga ceva:

— Am avut odată un bucătar care nu era bucătar adevărat. S-a întâmplat în Lucknow, pe vremea când predam lecții acolo. Îl chema George. Era anglo-indian și toți cei ca el se angajau la căile ferate. Însă George era bucătar. Într-o zi l-am întrebat: „George, cum ai ajuns bucătar? De ce nu te-ai dus la căile ferate? Doar ești anglo-indian". Și știți ce mi-a răspuns?

— Spuneți-ne, l-am îndemnat eu.

Kundan rămăsese aproape de noi și arunca priviri furișe peste umăr, de teamă să nu fie observat.

— Știți ce mi-a răspuns? Că mai toată viața lui fusese mecanic de locomotivă, a zis Ramesh râzând cu hohote și a plesnit cu palma

brațul scaunului. Aşa am înțeles de ce gătea atât de prost. Dar asta nu e tot, băiete (Kundan dădea să plece), asta nu e tot. Era mecanic de cincisprezece ani când a fost concediat. Bietul om nu înțelegea nimic, vă dați seama, cum să fie concediat după atâția ani de serviciu? De ce? La un control medical au descoperit că e daltonist. Cei de la căile ferate spuneau că un mecanic de locomotivă trebuie să ştie diferența dintre verde şi roşu – sunt luminile semafoarelor, după cum ştiți –, însă George a fost foarte supărat. „Domnule", mi-a spus, „înțeleg că un mecanic trebuie să deosebească verdele de roşu, dar, de vreme ce în viață toate sunt în diferite nuanțe de cenuşiu, iar eu, vreme de cincisprezece ani, am făcut deosebire între nuanța de gri a roşului şi cea a verdelui, nu mai înțeleg nimic." Ei, asta mi-a pus capac! Atâta filosofie la un mecanic, parcă era prea de tot. Dar atunci am înțeles de ce mâncarea avea gust atât de rău: individul habar n-avea dacă punea boia, turmeric sau cumin în mâncare. Toate mirodeniile erau un praf albastru pentru el.

Ramesh a luat o *pakora* de pe tava lui Kundan şi a spus, în timp ce mesteca:

— *Beta,* ce ai fost înainte să ajungi bucătar? Nu cumva ai condus autobuzul sau ai scris poezii? Nu se ştie niciodată.

A dat din cap cu subînțeles înspre mine.

Kundan a deschis gura ca să răspundă, dar tocmai atunci a văzut ceva. A pus repede tava pe masă şi a luat-o la fugă spre celălalt capăt al grădinii.

Trei vaci şi doi bivoli păşteau la marginea peluzei, destul de aproape de brigadier. Când ridicau boturile ca să ajungă la frunzele de deasupra capului, clopoțeii pe care-i purtau atârnați la gât scoteau un clinchet uşor. Am recunoscut-o pe Gouri, care a mugit când Kundan, ajuns lângă ea, a plesnit-o peste crupă, strigând la ea ca să o gonească. Gouri a întors capul, disprețuitoare; recunoscuse pe loc omul care n-avea habar să mâne vacile. Kundan Singh s-a uitat prin preajmă după grădinar şi *chowkidar,* care ştiau cum să procedeze, dar nu erau de găsit. Celălalt slujitor a venit şi el ca să-l ajute să gonească vacile de lângă invitați şi mesele cu mâncare, dar strigătele lor nu aveau niciun efect. Una dintre vaci a luat-o la vale pe pajişte, în timp ce un bivol s-a apropiat de o masă încărcată cu mâncare, punându-i pe fugă pe căpitanii şi maiorii aşezați în jurul ei. Câteva capre s-au oprit nedumerite la marginea peluzei şi au sărit sprintene gardul, dornice să profite de ocazie. Am văzut un ied drăgălaş, cu picioare lungi, la gât cu o sfoară roşie şi o talangă, şi l-am recunoscut pe Pinki, preferatul lui Charu.

— Avem aici o fermă întreagă de produse lactate, a râs brigadierul cam strâmb. Chiar dacă îi lipsesc alte industrii, măcar în privința

asta Ranikhetul stă bine.

Domnul Chauhan îşi tot sucea capul la dreapta şi la stânga, căutându-l din priviri pe văcar. Eu am zărit vinovatul de departe: era unchiul lui Charu, Sanki Puran, care moţăia la soare pe un bolovan, undeva mai la vale, fumând o *beedi* mai mult ca sigur îndopată cu canabis. În jurul lui, pădurea era presărată cu primele flori de rododendron şi nu prea departe de el se afla un prun în floare. Între aceste pete de culoare, hainele lui se confundau cu verdele şi cafeniul frunzişului, aşa că nimeni în afară de mine nu-l văzuse. Puran purta tot anul o uniformă militară de camuflaj, pe care n-o scotea decât de câteva ori, vara, ca să se îmbăieze atunci când îi era prea cald. Vara, ca şi iarna, îmbrăca un pulover kaki, tot în stil militar, cu petice din piele. Atât de vechi era puloverul, că lui Puran îi ieşeau coatele prin găurile din mâneci. Ţinuta îi era completată de o pereche de pantaloni care se opreau la două palme deasupra gleznelor şi o şapcă de lână care îi acoperea o jumătate de ochi.

Cea mai mare parte a invitaţilor se adunaseră acum în mijlocul peluzei, speriaţi de parcă nu mai văzuseră vaci în viaţa lor. Caprele ţopăiau peste tot, căutând farfuriile lăsate de izbelişte pe iarbă; rodeau cu aceeaşi poftă şi *pakora*, şi şerveţele de hârtie. Pinki se învârti şi sări de câteva ori lângă căsuţa pentru păsărele, spre încântarea copiilor care până atunci stătuseră în casă, la televizor. Kundan cerceta din ochi valea, trăgând nădejde să o vadă pe Charu şi când, după ceva vreme, dădu cu ochii de Puran, coborî uşurat până la el strigând:

— *Arre,* o, Puran-da!

Abia atunci s-a trezit şi Puran. În felul lui nedesluşit şi-a dat seama că ceva nu e în ordine şi a venit spre noi chemând vitele. Speriaţi şi zăpăciţi de strigătele lui Kundan şi Puran, vacile şi bivolii s-au răspândit care încotro. Şi atunci am zărit la mare depărtare un punct roşu îndreptându-se în goana mare spre noi: era Charu.

Brigadierul a ocolit un bivol şi s-a adresat gazdei, care se pierduse de tot:

— Nu-i aşa uşor să ai peluză, nu? Aveţi nevoie de mai mulţi angajaţi şi trebuie ridicat un gard. Proprietatea trebuie îngrădită. La ce bun să pui pancarte pe care scrie că cei care intră vor fi daţi în judecată? Poţi da o vacă în judecată? Privi în jur cu un zâmbet larg şi domnul Chauhan exclamă:

— Bine zis, domnule, bine zis!

Ramesh a sărit în sus:

— Ba nu, domnule brigadier! Vacile – pe lângă faptul că sunt sfinte – sunt şi maşini naturale de tuns iarba. Mai bună folosire a

resurselor nici că se poate! Câştigul e dublu: vacile se hrănesc, iar dumneavoastră aveți o peluză bine tunsă.

Strigătele lui Puran au dat mai multe rezultate decât ale lui Kundar, iar vacile au început să coboare în vale, unde ajunsese acum şi Charu. Puran plescăia din limbă, îndemnându-le să meargă mai repede. Brigadierul, directorul hotelului şi domnul Chauhan se țineau deoparte, prefăcându-se că nu sunt lipiți de uşa garajului, înghesuiți într-un tufiş de trandafiri cu ghimpi. Diwan Sahib i-a privit rânjind satisfăcut şi a mormăit: „La fix". Femeile încurajau vacile cu chiote. Simțind mirosul lui Puran, care nu mai făcuse baie de cine ştie când, brigadierul şi-a dus un şervet la nas, urmat îndată de alte două-trei persoane.

— De ce e văcarul ăsta îmbrăcat în haine militare? a strigat brigadierul către domnul Chauhan, ca să se facă auzit pe deasupra râsetelor şi mugetelor. De unde le-a luat? Nu cumva din depozitul armatei? Trebuie să verific.

În timp ce vorbea s-a întors spre domnul Chauhan şi, fiind, cu spatele la vite, n-a băgat de seamă că o junincă venea spre el. Aceasta l-a izbit cu copita şi a trecut mai departe. Brigadierul a țipat şi a sărit cât colo, apoi, ruşinat, a vorbit fără să se adreseze nimănui în particular:

— Afurisite vaci! Numai cele crescute pe dealuri dau aşa din picioare. Se sperie de orice.

A aruncat priviri furişe în jur, ca să vadă dacă râdea cineva de el, dar toată lumea se cufundase în muțenie. Directorul se holba la vaci cu o expresie îngrozită şi rupea fărâme un şervețel de hârtie. În jurul lui, iarba părea ninsă.

Domnul Chauhan îşi pierduse stăpânirea de sine.

— De ajuns! a țipat la Puran. M-ai adus la capătul răbdărilor! Am să te arunc în închisoare! Cu vaci cu tot!

Când a băgat de seamă că oamenii îl priveau cu gura căscată, a lăsat-o mai moale.

— Din prima zi când am venit la post l-am văzut pe nebunul ăsta aşezat pe marginea drumului, îmbrăcat tot cu uniforma asta murdară, dând de mâncare câinilor vagabonzi. M-am întrebat: Oare e bine aşa? Să-l las în pace? Mi-a fost milă de el fiindcă e sărac. Dar acum s-a terminat, nu-l mai suport nici măcar o zi! Am să iau fără întârziere măsuri.

Puran a trecut pe lângă ei târându-şi picioarele, fără să înțeleagă o iotă. A dus mâna la şapca de lână în chip de salut şi a zis *„namaste* Sa'ab" cu o voce răguşită, venită parcă din fundul unui butoi, şi a luat-o în urma vacilor şi caprelor, mergând anevoie. A dispărut încet, încet, până nu i-am mai văzut decât vârful şepcii.

Charu era încă jos, în vale. Părea foarte mică de la distanța aceea. Privea în sus, spre noi, dar de fapt se uita la Kundan Singh. Băiatul se lupta cu Pinki, care se încăpățâna să roadă încă un şervețel. Până când îl întâlnise pe Kundan, unchiul Puran fusese cel mai bun prieten al lui Charu. Era lipsit de apărare ca un copil, aşa fusese întotdeauna. Cu animalele putea vorbi, în schimb oamenii îl zăpăceau şi în fața lor nu izbutea decât să mormăie ceva de neînțeles. Îngropa liliecii şi păsările moarte şi îngăduia maimuțelor să-i culeagă păduchii din cap. Lumea îl credea țicnit, dar Charu îi lua cu înverşunare apărarea dacă cineva nu-i dădea pace sau îl făcea nebun.

Dar acum l-a apucat pe Puran de umăr, l-a zgâlțâit şi l-a certat pentru că ațipise în loc să păzească vacile. Vorbele ei ajungea până la noi prin aerul curat de munte:

— Au dreptate să spună că eşti nebun, dacă nu te poți îngriji nici măcar de câteva vite! Ți-am zis că nu mai au voie să intre în grădină!

A coborât iute în vale şi a reapărut pe versantul celălalt. O plesnea pe Gouri Joshi cu bățul. Era prima oară când o vedeam lovind un animal.

11

Cam şase kilometri la vale de tabăra militară, acum lipsită de gloria de altădată, se află centrul comercial al oraşului, marele bazar. Casele sunt înghesuite pe câte cinci rânduri pe pantele dealului, de zici că se vor prăvăli una peste alta. Nu sunt despărțite decât de ulicioare murdare şi canale deschise, care duhnesc insuportabil. La parterul primului rând de case sunt prăvăliile cu obloane de lemn şi rafturi făcute din placaj ieftin. Dacă treci prin fața uşilor deschise poți vedea un cizmar cosând tălpi, un geamgiu măsurând sticla. Bhim Singh stă cât e ziulica de lungă între pereții de oțel şi aramă ai prăvăliei – vinde cam orice, de la tigăi la cuie şi ciocane. Gopal Ram, bătrânul chior, repară ceasuri. Croitoria Jewel Tailors nu prea are renume bun, fiindcă întotdeauna fură ceva din materialul clientului. Ceva mai încolo e un bețivan cu ochi urduroşi, mereu cu o beretă pe cap, care cârpeşte cu atâta îndemânare, că nu se mai cunoaşte unde a fost sfâşiată țesătura. Pe drum, în fața prăvăliilor, stau înşirați țărani de prin împrejurimi, care vând lucruri făcute de ei, de la saci de iută la cărucioare pe două roți. Unul are un sac de ceapă, altul de roşii sau de portocale cam storcoşite. Hamalii îşi croiesc cu greu drum prin mulțime şi printre maşini, cocoşați sub povara buteliilor de aragaz, a lăzilor, a cuferelor de metal. Mai sunt o pompă de benzină, atelierul auto al domnului Qureshi şi patiseria Bisht, pe a cărei firmă scria „Amintiri dulci”. La *mandi,* legumele sunt stropite tot timpul cu apă ca să pară mai proaspete decât sunt. Pardoseala de beton e alunecoasă din cauza cojilor putrezite şi a apei.

Dincolo de *mandi* sunt două măcelării, unde lumea se înghesuie să cumpere capete de capră cu ochii ca două bile de marmură – cea mai ieftină carne din piață.

Făbricuța de dulcețuri a şcolii noastre a fost înălțată pe un teren care aparține bisericii, aflat în apropierea bazei militare, dar şcoala este pe una dintre străduțele dosnice ale bazarului. Mergeam acolo aproape zi de zi, la şedințele cu personalul şi la orele pe care încă le mai dădeam copiilor foarte mici. Într-o dimineață, când am intrat pe poartă, am găsit-o pe domnişoara Wilson discutând aprins cu doi tineri care-şi parcaseră maşinile în curtea şcolii.

— Pentru siguranța copiilor nu e bine. Aici e terenul lor de joacă, spunea cu vocea ei stridentă. Tu, Deepak Bisht, ai fost elev aici, ar trebui să înțelegi că nu se poate parca în curtea şcolii.

— Numai până la alegeri, doamna Agnes, a răspuns cel numit Deepak pe un ton jumătate glumeț, pe jumătate rugător.

Până la alegeri mai erau câteva luni, dar, deoarece de data asta era şi un candidat din Ranikhet, campania începuse mai devreme.

— Vă rugăm, doamnă, în altă parte nu e loc, a zis tânărul şi a arătat cu mâna spre stradă ca să-şi întărească spusele.

Un autobuz şi un jeep venind din sensuri opuse erau blocate unul lângă altul şi riscau să-şi zgârâie vopseaua la cea mai mică mişcare. În spatele lor, pe ambele sensuri şi cât vedeai cu ochii, drumul îngust era înecat de o mare de maşini, motociclete, scutere şi camioane. Toate claxonau pe diferite tonuri ca să-i îndemne pe cei din față să se grăbească, cu toate că în mod evident, aşa ceva nu era cu putință. Aerul era îmbâcsit de gaze de eşapament.

— Ce atâta „vă rog şi iar vă rog”? a prins glas şi celălalt, strigând ca să acopere zgomotul. Trebuie să parcăm maşinile şi cu asta basta. N-are ce să ne facă.

— Azi sunt două maşini, mâine o să fie douăzeci. Cum să le pot opri? a zis domnişoara Wilson; s-a şters pe față cu batista împăturită, a pus-o la brâu şi a clătinat din cap. Plecați de aici, plecați îndată, a adăugat făcându-mi semn să vin cu ea şi să nu mă amestec.

A plecat înainte ca disputa să se fi încheiat – de altfel nici nu avea sorți de izbândă. Părea speriată şi agresivă în acelaşi timp. Îşi dădea seama că nu putea obține ceea ce îşi dorea. La fel ca noi toți, se temea de forța anarhică a activiştilor de partid în perioada campaniei, când orăşelul nostru, unde ne ştiam cu toții măcar din vedere, era invadat de străini cu microfoane şi motociclete. Citisem în ziare că la Bihar nişte bătăuşi, aşa-zişi activişti politici, puneau mâna pe orice vehicul voiau, maşină sau motoretă, şi nu îl înapoiau decât după ce se încheiau alegerile sau când maşina era atât de stricată, că nu mai putea fi folosită.

Celălalt bărbat l-a bătut pe Deepak pe umăr:

— Aşa vasăzică, mişelule, nu ne-ai spus că ai fost la o şcoală creştină, a spus el pe un ton amical. Ar trebui să te dăm afară din partid, a adăugat râzând. O să fim cu ochii pe tine. Cu de-alde d-ăştia ca tine nu se ştie niciodată: bate vântul şi odată îți schimbi culoarea din galben în verde.

Domnişoara Wilson a încremenit. Eu m-am întors spre cei doi şi le-am spus:

— Jumătate din membrii voştri de partid au trecut prin astfel de şcoli. Ce nu vă place? Ipocriților, am mormăit destul de tare ca să fiu auzită.

Inima îmi bătea să-mi spargă pieptul şi gâfâiam. Niciodată nu

căutasem ceartă, nu ştiu ce mă apucase acum.

Cel care râdea s-a întors spre mine cu o expresie de uimire prefăcută. A vorbit rar, pe un ton obraznic:

— Doamnă, de ce vă amestecați unde nu vă fierbe oala? Nici măcar nu sunteți una de-a lor.

M-au luat toate năduşelile, cu toate că era frig. Îmi simțeam palmele umede, lipicioase. Mi-am văzut fața reflectată în ochelarii lui de soare – o față mică, schimonosită, încruntată. Fața unei persoane incapabile să se apere.

Deepak s-a scuzat din priviri şi a încercat să-l ia pe celălalt de acolo. L-a bătut pe umăr şi i-a spus:

— Hai să mergem, e târziu. Avem de pus toate pancartele alea.

Individul a dat să plece, nu înainte de a-mi arunca o ultimă privire.

— Sunt profesoare, sunt femei, a mârâit el. De-aia le las în pace. Dar să ştii că niciun… nu se ia la harță cu mine.

Domnişoara Wilson, care rămăsese câțiva paşi mai încolo, a fluturat bastonul spre câteva uniforme alb cu albastru apărute în curtea şcolii şi a strigat:

— Intrați în clădire, copii, intrați! Acum sunt maşini aici, nu mai puteți să vă jucați! Iar tu, Maya, sună clopoțelul. Văd că a trecut de nouă, dar *chowkidar* a uitat. Ce v-a apucat pe toți?

Copil fiind, am fost preferata tatei. Îşi înăbuşise dezamăgirea că nu are un băiat şi manifesta o mândrie perversă în legătură cu mine, singurul lui copil, o fetiță inteligentă, care lua toate premiile la şcoală şi care îl adora. Când se întorcea de la lucru, eu eram cea pe care o striga de cum intra în casă şi, cu toate că nu se putea sprijini în piciorul drept, când eram încă micuță mă lua în brațe şi mă învârtea prin aer spunând: „Ia zi, prințesă, ce uriaşi ai mai ucis azi?” Când am mai crescut a început să mă ia cu el să văd fabricile, ba chiar o dată, când nu aveam mai mult de şapte ani, m-a luat de la şotron şi m-a prezentat cu o plecăciune unor adulți veniți în vizită: „Faceți cunoştință cu prințesa conservelor Begumpet! Într-o bună zi va deveni prima femeie magnat din țara asta.” Cu mine nu vorbea decât în engleză, considerată de el limba succesului, chiar dacă asta însemna că mama, care nu vorbea decât telugu[20], nu putea lua parte la discuție. De când eram foarte mică mi-a dat de înțeles că eu sunt moştenitoarea. Odată, când mama a protestat spunând „Se va mărita, nu va mai fi fiica ta, va avea viața ei şi s-ar putea să-şi dorească altceva”, tata a repezit-o: „Va locui aici şi va conduce afacerea. Am să-i găsesc un bărbat care să stea la noi. Pentru cine crezi că adun bani, dacă nu pentru nepoți?”

Până spre sfârşitul adolescenței mele a continuat să mă strige

când sosea acasă. Auzeam maşina oprind, paşii lui în hol şi apoi numele meu. Lăsam totul baltă şi alergam la uşa din faţă, îi deschideam şi îi ofeream paharul de lapte de cocos pe care obişnuia să-l bea pe loc. Când am intrat la liceu, rămâneam deseori la şcoală după cursuri, aşa că nu mai aveam cum să-i ies în întâmpinare şi cu timpul am uitat amândoi de acest mic ritual.

Îmi dau acum seama că tata simţea încă de pe atunci că mă pierde şi tot ce făcea avea drept scop să mă ţină lângă el, să retrăim zilele fericite când eu eram un învăţăcel ascultător, iar el un maestru necontestat. Ţinea morţiş ca, după ce veneam de la şcoală, să stau ore întregi cu el, verificând registrele fabricii. În vacanţe trebuia să merg cu el la fabrică pentru a mă instrui acolo, la faţa locului.

— Nimic nu se compară cu învăţatul la faţa locului, îmi repeta, izbind în pământ cu bastonul cu măciulie de argint. Scoate capul din nori, Maya, viaţa nu se trăieşte cu capul în nori.

În două rânduri, când eram încă o adolescentă cu codiţe, m-a pus să mă aşez la biroul lui uriaş, bine lustruit (a fost nevoie de o pernă ca să ajung la o înălţime care impunea respect), să chem un amărât de angajat şi să îl anunţ că e dat afară. Dacă prindeam de veste că se pregăteşte ceva de acest fel şi încercam să mă ascund, mă scotea cu forţa din casă şi mă urca în maşină.

— N-ai să ajungi femeie de afaceri dacă nu înveţi să fii dură, trebuie să fii de oţel în adâncul tău, îmi spunea iar şi iar.

Cât mergeam cu maşina mă dăscălea fără întrerupere:

— Afacerile înseamnă decizii luate pentru un interes mai general, după un plan pe termen lung. Omul pe care l-ai concediat nu mai era folositor. Plătindu-i salariul ne risipeam propriii bani. Trebuia concediat. Crezi că mie îmi place să las oamenii pe drumuri? Consideră că astfel ţi-ai luat diploma de manager, Maya. Din lucrurile astea înveţi mai mult decât la orice şcoală de afaceri.

După astfel de întâmplări mă ascundeam într-un colţ al livezii, sub un arbore de *chikoo*, unde o căţea de pripas fătase în două rânduri. Îi aduceam ei mâncare şi căţeilor lapte. Stăteam acolo ore în şir, lăsându-i pe căţei să mă muşte de degete, îmi făcea bine să-i văd cum se joacă cu o frunză uscată sau cum sapă într-un grămăjoară de pământ afânat.

Mă disprețuiam pentru că nu avusesem tăria să-i iau apărarea lui Puran la petrecere, atunci când domnul Chauhan îl ameninţase. Ramesh protestase. Eu de ce nu scosesem niciun cuvânt, de vreme ce Puran făcea parte din „familia” mea? Cele două lumi în care trăiam nu se mai înfruntaseră până acum şi, când venise momentul, eu nu mă dovedisem la înălţime. Gândindu-mă la cei doi indivizi

care o amenințaseră pe domnişoara Wilson astăzi, mă întrebam cât de curajoasă m-aş dovedi dacă aş avea de înfruntat o primejdie reală, fizică, de vreme ce doar aluzia la violență pe care o făcuseră mă înspăimântase în aşa măsură.

În după-amiaza aceea m-am dus la ceainăria de lângă templul Jhoola Devi. Templul era încărcat cu mii de clopoței de alamă pătați de vreme, mici şi mari, fiecare încărcat de dorințele celui care îl atârnase acolo. Erau agățați peste tot: pe tavan, la ferestre, pe uşi, pe balustrade şi pereți, legați unul de altul cu sârmă, cu fire roşii, decolorate de vreme, cu fire aurii. Jhoola Devi era un templu străvechi, la care oamenii veneau când aveau un necaz şi legau clopoței de alamă ca să li se îndeplinească dorințele.

Niciunul dintre clopoței nu fusese atârnat de mine, însă acest templu luase locul arborelui de *chikoo* din copilăria mea. Era înconjurat de păduri dese de stejar, castan şi rododendron, atât de întunecate, că, atunci când le străbăteam, cerul nu se vedea decât ca o panglică îngustă care urma firul drumului. Îmi plăceau stâlpii albaştri ai templului, curtea năpădită de flori. Mă împrietenisem cu fiicele preotului, care stăteau afară, la soare, şi tricotau. Una din ele lucra în făbricuța noastră de dulcețuri. La templu era şi un câine, pe care îl hrăneam cu *batashsa.* Abia aşteptam să-l aud cum ține isonul concii[21] urlând. Sunetul concii îmi amintea de un alt templu, unde mă vedeam cu mama, în Hyderabad. Ne întâlneam acolo, fără ştirea tatălui meu, după ce eu fugisem de acasă. Ne aşezam una lângă alta în curtea de piatră din fața templului. Mama îmi cumpăra o coroniță de flori portocalii de la negustorii de la poartă şi mi-o prindea în păr.

— Nu te pierde cu firea, îmi spunea. Când o să ai un copil, are să uite totul şi are să vrea să fii din nou fiica lui.

De fiecare dată când ne întâlneam, aducea o bijuterie de-a ei şi mi-o vâra în palmă, fără un cuvânt.

Băiatul care ținea ceainăria de la Jhoola Devi mi-a pregătit tăiței rapizi cu ceapă prăjită şi ardei iute tocat şi un pahar de ceai de ghimbir. Cât timp am mâncat, s-a învârtit pe lângă mine, povestindu-mi ultimele noutăți: incendii în pădure, aprovizionarea cu apă, leoparzii ieşiți la drumul mare. De fiecare dată pretindea că a văzut un leopard, uneori chiar familii întregi.

— Chiar înainte să veniți dumneavoastră, nu sunt nici cinci minute de atunci!

Când simțea că poveştile cu leoparzi s-au cam răsuflat, trecea la altceva:

— Ştiu că se spune că în India nu sunt pantere negre, dar eu am văzut una stând chiar aici, în mijlocul drumului. Era neagră ca

tăciunele, doar cu o pată albă pe coadă, şi avea ochi verzi, strălucitori. Am mai văzut şi alta – nu o dată, ci de două ori: iese din pădure în nopțile cu lună plină şi are pete pătrate în loc de rotunde.

În seara aceea era nevoit să ridice vocea ca să se facă auzit. Vocea îi era acoperită de cântece preluate de un microfon. Cântecele nu veneau de la templul nostru, ci de la unul aflat ceva mai departe, unde se stabilise un om sfânt. Soseau jeepuri unul după altul, pline cu grupuri de adepți care urcau apoi pe jos până la templu. Pe marginea drumului erau agățate bandiere şi ghirlande de flori.

— Anul ăsta au început mai devreme, a spus băiatul când l-am întrebat ce e cu zgomotul acela. Nu e o sărbătoare religioasă. *Baba* a venit pentru alegeri. Va sta aici şase luni.

Zâmbea senin, cu gura până la urechi.

— Să țină oricât, e bine pentru afaceri!

12

Sanki Puran nu-şi amintea defel ca vaca lui să-l fi lovit pe brigadier, însă domnul Chauhan simţea cum i se umflă venele de la tâmple ori de câte ori îşi lăsa mintea să-i fugă înapoi spre acea întâmplare. Ca un făcut, din ziua aceea dădea peste tot de Puran: un vagabond murdar, urât mirositor, ce mai, o ruşine pentru oraş. Ba mai mult încă, Puran îşi ducea vacile la păşune taman în locurile unde domnul Chauhan pusese pancarte în hindi şi engleză, prin care anunţa că toţi ce care vor fi prinşi păscându-şi vacile în locurile oprite urmau să fie amendaţi. Puran nu ştia să citească, dar era bucuros că-şi poate lega vacile de stâlpii de fier pe care erau prinse pancartele.

Toată viaţa lui de adult muncitor, domnul Chauhan se simţise cuprins de disperare văzând lipsa de disciplină, de simţ cetăţenesc şi de osârdie a semenilor săi, însă ceea ce găsise în această regiune muntoasă întrecea orice închipuire. Oamenii se purtau de parcă erau într-o vacanţă continuă. Pe cât îşi dădea el seama, în afară de a se îmbăta şi a sta la taclale în jurul vasului cu cărbuni aprinşi din faţa prăvăliei vânzătorului de alune, bărbaţii nu aveau nicio ocupaţie. Şi dintre toţi bărbaţii de care dădea cu ochii, Puran îl întărâta cel mai tare.

— Nu-i de-ajuns că e un bădăran trândav, i se plângea soţiei sale. E un bădăran trândav care umblă îmbrăcat în uniformă militară. Dar m-am hotărât, ştiu eu cum să-i vin de hac.

Soţia lui zâmbea văzând în ochii lui o lucire bine-cunoscută. Bărbatul ei chiar că ştia cum să mişte lucrurile. Îşi amintea de vremea când erau la post într-o tabără militară aflată într-un oraş din Uttar Pradesh. Şi acolo era tot administrator, „răspunzător de toate, de la ultimul bec şi de apa de la robinet până la curăţenia cazărmii”. Prin „curăţenie” înţelegea şi schimbarea moravurilor tineretului. Pusese chiar la cale un plan nemaiauzit. Trimitea poliţişti prin parcurile publice din preajma cazărmii, şi vai de tinerii găsiţi de aceştia! Îi fotografiau, le luau numele şi adresele şi îi ameninţau că îi vor anunţa pe părinţi despre „activităţile lor extracuriculare”, cum îi plăcea domnului Chauhan să spună.

— Aşa se întâmplă cu cei care, în loc să stea să înveţe, se ţin de lucruri ruşinoase prin parcuri, tunase şi fulgerase domnul Chauhan când surprinsese o pereche de îndrăgostiţi, cu ocazia primului raid, pe care îl condusese el însuşi, ca să le arate subordonaţilor cum să

procedeze.

Doamna Chauhan povestise multor locuitori ai Ranikhetului despre gândirea inovatoare a soțului ei, așa că acum își reafirmă certitudinea că și de astă dată avea o idee la fel de originală și exemplară pentru văcarul nebun.

Ceea ce s-a petrecut la câteva zile după petrecere a devenit un fel de vis urât în mintea lui Puran. Era pe o costișă, cu vacile, pe la miezul zilei. O legase pe Gangu cea zburdalnică de un copac, îi șoptise ceva vițelului cu ochi mari, încă nesigur pe picioarele lui și care nu avea destulă putere să sugă, se așezase ghemuit alături și se apucase să fumeze iarbă. Charu era ceva mai departe. Se urcase într-un stejar și tăia frunze cu secera, tot pentru vite. I-a văzut pe cei patru apropiindu-se de Puran, dar a tăiat frunze mai departe, fără să-și închipuie ce aveau să facă.

Cât despre Puran, el s-a trezit cu două mâini grele pe umeri. Cineva îi dădea ordine cu voce răstită, dar nu înțelegea nicio boabă din ce anume spuneau. Doar așa, ca prin ceață, a văzut niște fețe râzând cu gura până la urechi. A fost aruncat într-un jeep. Mașina a demarat în trombă, luând curbele în viteză și accelerând pe când urca. Puran, neobișnuit cu mașinile, scâncea ca un animal speriat. Bărbații îl plesneau peste cap și țipau la el:

— *Arre yaar,* taci din gură! *Chootiya!* Măgarule!

Au oprit mașina, l-au împins afară, l-au dezbrăcat, lăsându-l doar în chiloți, și l-au târât până la o cișmea de pe marginea drumului. Au dat drumul la apa rece ca gheața și i-au aruncat un săpun verde. Când a simțit aerul rece pe piele, pe Puran l-a apucat tremuratul. Apa rece și vântul parcă îl mușcau. Strângea săpunul în pumn, neștiind ce voiau de la el.

Unul dintre bărbați, care era mai cumsecade, a încercat să-l lămurească, însă când a văzut ce n-are cu cine și-a suflecat mânecile, i-a luat săpunul din mână și l-a săpunit din cap până în picioare, în timp ce tovarășii lui se prăpădeau de râs, se plesneau peste coapse și țipau:

— Mami, mami, fă-i băiță!

Puran tremura atât de tare, că genunchii i se izbeau unul de altul; și-a încrucișat mâinile în față, ca să se apere. În jurul lui se adunase un mic grup de oameni. Unii, cu găleți sau canistre în mână, așteptau să le vină rândul la cișmea. Nimeni nu cuteza să protesteze, fiindcă îi recunoscuseră pe oamenii lui Chauhan: garda de corp, șoferul și *chowkidar*-ul. Câțiva credeau că e vorba de o glumă. Ba s-au găsit și unii care să spună:

— Bună treabă, țicnitul ăsta chiar avea nevoie de o baie.

După ce s-a terminat cu baia, Puran s-a trezit îmbrăcat cu haine

neobişnuite pentru el: o cămaşă galbenă, un pulover roşu şi pantaloni albaştri, prea mari pentru el. A mormăit ceva cu glasul lui spart şi s-a năpustit să-şi recupereze hainele, care fuseseră aruncate grămadă pe marginea drumului. Înainte să poată pune mâna pe ele, unul dintre bărbaţi le-a ridicat cu un băţ şi le-a aruncat pe un maldăr de crengi, frunze şi conuri de pin cărora le dăduse foc. Deasupra i-a aruncat şi încălţările. Flăcările au ţâşnit în sus, crenguţele au început să trosnească. Oamenii s-au tras îndărăt ca să nu inspire fumul înecăcios de cauciuc ars.

Puran a scos un strigăt înăbuşit. A băgat mâna în foc, ca să scoată hainele. Bărbatul care îl frecase cu săpun a vrut să-l tragă deoparte dar Puran, cât era el de pirpiriu, părea posedat de un demon. Charu, care coborâse din copac şi alergase de-a curmezişul văii ca să ajungă jeepul din urmă, a ţipat văzându-l că bagă mâna în foc:

— *Chacha,* Puran *Chacha!*

S-a agăţat de cămaşa lui galbenă, dar n-a avut destulă putere ca să-l oprească.

Mâinile îi erau la fel de arse de flăcări ca şi hainele, când Puran a izbutit să le scoată din foc. Şi-a smuls de pe el cămaşa galbenă şi a îmbrăcat uniforma zdrenţuită, acum fumegândă. Bucăţi întregi s-au fărâmiţat când le-a atins, carbonizate; cu toate astea a reuşit să se îmbrace, chiar dacă o mânecă şi o parte din guler îi lipseau.

Ama mi-a făcut o relatare cutremurătoare a ceea ce se întâmplase, însă pe Puran nu l-am mai văzut multe zile după incident. Stătea ascuns într-un colţ din grajdul vacilor, scâncind. Nici vorbă să le mai scoată la păşune. Dormea în paie, cu un ied în braţe, ca să-i ţină de cald. Charu îi aducea apă şi hrană şi îl îmbia să mănânce, după care pleca singură cu vacile şi caprele la păscut. Puran se furişa afară din staul doar o dată pe zi. Dădea o fugă în pădure, să-şi facă nevoile, şi se întorcea iute, înainte să se trezească cineva. Într-o dimineaţă s-a întors purtând în braţe un animal.

L-a pus jos în curte. Era doar ceva mai înalt decât cocoşul negru, cel mai mare din ogradă, care îl privea clătinând din cap, îi dădea târcoale şi ciugulea pământul din jurul copitelor lui. Da, era un pui de căprioară, minunat de frumos, delicat, cu ochi negri, imenşi, umbriţi de gene lungi şi un botic umed, înduioşător. Puran s-a aşezat în genunchi lângă el, mormăind, gângurind şi plesnindu-se peste coapse de încântare. Puiul nu suferea să se apropie nimeni altcineva de el. Dacă venea cineva spre el, se îndepărta demn, fără să se grăbească. Dar când îl striga Puran întorcea capul, făcea un pas spre el şi chiar îi îngăduia să-l atingă, ceea ce Puran făcea cu nesfârşită gingăşie. După ce ne-am minunat de micuţa căprioară, a

luat-o în braţe şi a dispărut în spatele îngrăditurii de bambus, unde se aflau staulele vacilor. I-a făcut un cuib moale din ace de pin şi iarbă uscată. A numit-o Rani[22], fiindcă ne privea cu un dispreţ regal şi fiindcă era un pui de căprioară din Ranikhet.

În săptămânile care au urmat, ne-am obişnuit să-l vedem pe Puran ducând căprioara în braţe, ca pe un copil, ori de cât ori mergea în pădure. Stătea liniştită, cu picioarele atârnând pe sub braţul lui, ca nişte beţe. Îi dădea lapte într-un castron de aluminiu şi îi vorbea neîncetat. Căprioara îl asculta cu atenţia distantă a unei dive faţă de admiratorul ei. După o vreme, când se sătura de adoraţia lui, Rani se ridica şi se ducea mai încolo, să pască iarbă. Funcţionarul chiar a zis:

— Până la urmă, Puran şi-a găsit o iubită. Nici mai mult, nici mai puţin decât o prinţesă. Îl joacă după bunul plac, aşa cum fac toate femeile frumoase.

Toată lumea a râs şi cineva a întrebat:

— Ia spune, Sanki, punem la cale nunta?

Că acest pui de căprioară venise să trăiască printre noi mi se părea o adevărată minune nepământeană. Zi după zi aşteptam să o zăresc atunci când Puran o scotea la plimbare înainte să plece cu vitele, fiindcă acum le ducea din nou la păşune. Am întârziat de mai multe ori la şcoală din cauza asta, dar, aşa cum i-am mărturisit lui Diwan Sahib, ziua parcă nu începea bine dacă nu vedeam ochii duioşi ai lui Rani şi picioarele ei atârnând molatice pe sub braţul lui Puran.

— Ştii ce mi-a plăcut la Corbett? ne-a întrebat Diwan Sahib pe Veer şi pe mine după ce îmi încheiasem povestea. Vreau să zic, în afară de faptul că spunea despre izvoare că au apa „limpede ca ginul”? Asta da, bărbat pe gustul meu! Închipuiţi-vă ginul ţâşnind din pământ! exclamă el şi îşi mai turnă o porţie zdravănă de Bombay Sapphire.

— Balivernele lui? l-a întrerupt Veer pe un ton atât de caustic, încât Diwan Sahib a făcut ochii mari. Hai să fim serioşi, a continuat Veer. Chiar crezi povestea despre cum a ucis un tigru mâncător de oameni într-un defileu, ţinând într-o mână puşca şi în cealaltă două ouă de caprimulg? Ucide cu un singur glonţ un tigru care a înfulecat zeci de oameni, şi mai reuşeşte şi să ferească ouăle!

— Nu mai vezi pădurea din cauza copacilor, Veer, a zis Diwan Sahib, vădit îndurerat. Orice poveste palpitantă are partea ei de exagerări, de înfloriturі, dar asta nu înseamnă că nimic nu e adevăr. Gândeşte-te la câte ştia Corbett despre junglă, la cum iubea natura.

— Când am chef de poveşti născocite, citesc romane, a mai zis Veer şi a plecat spre camera lui.

L-am auzit bufnind şi trântind şi apoi a urlat:

— Unde dracu mi-a pus prostu ăla încărcătorul de laptop? Himmat Singh! Himmat! Nu l-ar pune de două ori în acelaşi loc! Cum să ai un birou în casa asta de nebuni?

Himmat Singh a trecut pe lângă noi, îndreptându-se spre camera lui Veer cât de repede îi îngăduiau genunchii reumatici. Câteva clipe a fost liniște, apoi Veer a izbucnit:

— După perdea? Şi data viitoare unde o să-l mai ascunzi? Astă-seară nu vin acasă! a strigat din cameră. Mănânc în Bhimtal. M-am săturat de mâncarea gătită de Himmat. Zi de zi, pui înecat în grăsime, curry şi orez.

La puțină vreme după aceea am auzit uşa trântindu-se. Cureaua ventilatorului a scârțâit când a pornit motorul jeepului.

Himmat a trecut iarăşi pe lângă noi, de astă dată cu o figură impasibilă. N-a privit spre noi, însă a mormăit suficient de tare ca să-l auzim:

— Atâția ani, nimeni nu gătea mai bine în Kumaon decât Himmat Singh. Iar acum puiul e înecat în grăsime. Începând cu dimineața asta.

Diwan Sahib avea o figură plouată.

— Ce are Veer? a întrebat jucându-se cu paharul ca să-i treacă supărarea.

Când a vorbit din nou, avea vocea cuiva cufundat în gânduri.

— Veer este exact opusul lui Corbett. Face ascensiuni în Himalaya, trăieşte de pe urma muntelui. Ei, şi după atâtea ascensiuni şi plimbări prin munți, ce crezi că ştie despre ei, despre păduri, jivine şi plante? Nu mai are puterea de a se minuna. E un dar pe care l-a pierdut. Îl interesează doar chestiile… cum le ziceți voi?… macho. Asta contează pentru el: cât de sus, cât de repede, câte vârfuri… Acum vreo două zile i-am arătat măceşul, primele flori din anul ăsta. Nici n-a catadicsit să ridice privirea.

— Poate se gândea la altceva, am sugerat eu.

— Lasă, lasă, a făcut Diwan Sahib. Nici tu nu te dai în vânt după botanică, dar ai băgat de seamă că măceşul a înflorit înainte să-ți spun eu.

Am tăcut amândoi, cu gândul la aceeaşi amintire. În primul meu an la Ranikhet, primăvara, Diwan Sahib m-a găsit prinsă într-o tufă de măceş care se întindea pe tot zidul Casei Soarelui. Hainele mi se prinseseră în crengi, degetele îmi sângerau din cauza țepilor pe care încercam să mi-i scot. Dar cu cât mă zbăteam să ies, cu atât mă prindeam mai tare. De ajutat nu era nimeni prin preajmă să mă ajute. Când m-a găsit Diwan Sahib, plângeam de enervare şi durere.

— „O domniță năpăstuită”, a râs el, şi nu se vede niciun cavaler

prin preajmă.

Diwan Sahib m-a eliberat, scoțând țepii unul câte unul, în timp ce eu, ruşinată, bâiguiam tot felul de explicații. Că nu voisem decât să miros o floare şi să culeg câteva ca să le pun în vază acasă, că încercasem să iau o rămurea ca să o plantez la mine în grădină şi că, nu ştiu cum... După o vreme îmi tăiase vorba pe tonul iritabil pe care aveam să-l cunosc atât de bine:

— Eşti bună să taci câteva minute, până te scot de aici fără să fiu şi eu răstignit?

Mă privea însă cu blândețe, iar grija cu care scotea țepii m-a făcut să cred, pentru prima oară de la moartea lui Michael, că poate, într-o zi, n-am să mă mai simt atât de singură.

Acum Diwan Sahib vorbea din nou, cu voce visătoare:

— Dintotdeauna am crezut că măceşul e o plantă sălbatică, lipsită de strălucire. Abia dacă-i simți parfumul, care mai e şi lipsit de dulceață, cât despre spini... cred că are mai mulți la fiecare floare decât orice alt fel de trandafir. A fost şi rămâne un trandafir neterminat, fără clasă, aproape fără culoare, apărut datorită păsărilor acum vreo mie de ani. Şi, cu toate astea, când îl vezi plin de flori, aşa cum e cel de pe zidul casei ăsteia, ținând laolaltă pietrele pe jumătate căzute, te duce cu gândul la ceva veşnic, la frumusețea adevărată.

S-a oprit, parcă uimit el însuşi de patima cu care vorbise, şi a continuat, cu glasul lui de fiecare zi:

— Ce ziceam? A, da. Corbett. El înțelegea jungla dintr-o singură privire şi putea să-ți povestească ce se întâmplă numai ascultându-i zgomotele. Când auzea behăitul unei căprioare, ştia dacă îşi cheamă puiul sau dacă îşi avertiza tovarăşele că se apropie un tigru. În copilărie mergea prin pădure în picioarele goale. Înțelegea căderea fiecărei frunze şi însemnătatea fiecărui nor – dacă avea să aducă grindină sau ploaie.

Se opri pe neaşteptate, parcă dându-şi seama că vorbea despre nepotul lui, şi nu într-un mod laudativ.

— Dar cine sunt eu să-i critic pe alții, a spus şi a dat pe gât tot ginul rămas în pahar. La vremea când era copil, nu l-am învățat nimic. Aşa s-ar fi cuvenit.

— Ba mie mi-a spus că l-ați învățat să imite glasurile păsărilor şi animalelor sălbatice şi că răspundeați la tot ce vă întreba despre viața în sălbăticie, l-am contrazis. Vă înşelați în ambele privințe. Este cu adevărat interesat de natură, iar dumneavoastră chiar l-ați învățat multe lucruri.

— Nu, nu, e vorba de cu totul altceva. Interesul lui față de natură... nu e ceea ce pare. Prietenul nostru Veer e un om

complicat.

Diwan Sahib şi-a încheiat tirada caustică cu o nouă înghiţitură de gin şi a schimbat vorba.

— Corbett a fost unic în felul lui, fiindcă nu i-a pierdut niciodată din vedere pe oameni – vreau să zic pe cei sărmani, pe muntenii ale căror vite şi rude erau primejduite de fiarele sălbatice. Pe vremea mea, în Surajgarh, la curtea nawabului, am întâlnit o groază de prinţi şi colonişti albi care ştiau câte-n lună şi în stele despre animale. Puteau citi semnele junglei aproape la fel de bine cum ştia Corbett. Numai că ei n-ar fi putut – nici nu le-ar fi trecut prin cap – să stea la taifas cu ţărăncile aşa cum făcea Corbett, darămite să mai şi răspundă la întrebările lor iscoditoare. Nici unul dintre ei n-a făcut vreo noapte de veghe, cu puşca în mână, ca să păzească recolta de şobolani şi păsări. De ce crezi că-i spuneau Carpet Sahib, de ce crezi că era venerat pe meleagurile astea? L-ar fi înţeles pe Puran de cum ar fi dat ochii cu el, a spus cu râs amar. Ar fi ascultat mormăielile, gemetele şi scâncetele bietului idiot şi ar fi ştiut ce înseamnă. Corbett i-ar fi putut vorbi lui Puran pe limba lui.

După-amiaza era pe sfârşite, noi eram toropiţi de soare. O ceată de languri[23] gălbui dădu năvală pe ramurile cedrilor deodari. Săreau dintr-un copac în altul, închipuind un dans de cercuri cu cozile lor răsucite. Crengile se lăsau până aproape de pământ când maimuţele aterizau pe ele. Se sfădeau tot timpul, când în şoaptă, când cu ţipete stridente. Unele dintre femele strângeau la piept pui cu feţişoare de bătrâni. Câinii făcuseră spume la bot de cât lătraseră şi se smuceau să scape din lanţurile cu care era legaţi de stâlpii porţii. Langurii ştiau prea bine că dulăii sunt legaţi, aşa că nu le păsa, în schimb, când au băgat de seamă că suntem acolo, şi-au întors spre noi feţele negricioase, ca de om, ca să se lămurească dacă aveau vreun motiv de teamă.

Până la venirea oamenilor care au preschimbat munţii în muşuroaie de furnici, spunea Diwan Sahib privind spre languri, pământul aparţinuse acestor maimuţe, ciutelor, antilopelor *nilgai*, tigrilor, căprioarelor *barashinga,* leoparzilor, şacalilor, marilor bufniţe cu corn, ba chiar leoparzilor şi leilor. Arheologia ţinuturilor sălbatice se referea la aceste animale dispărute, nu la ziduri ruinate, amulete de teracotă şi cioburi de oale. În ziua de azi doar arareori ne mai gândim cum arătau pădurile în vremurile de demult, când zărim coarnele rămuroase ale unei *barashinga* trecând ca o nălucă prin desiş, sau când auzim urletul unui leopard în miez de noapte. Nu se pomenea ca fiarele sălbatice să aibă încredere în oameni, a continuat Diwan Sahib. Cum să se încreadă în ei, când le-au distrus lumea în care trăiau? Prieteşugul lui Puran cu animalele e o

comoară pierdută. Puran avea mai multă minte decât noi toți, fiindcă animalele ştiu în cine să se încreadă. Imbecilii erau cei care îl credeau cu mintea dusă.

13

La sfârşitul lunii, Veer s-a întors de la Dehra Dun şi Delhi. Lipsise două săptămâni, ca să facă pregătirile pentru sezonul de alpinism şi drumeţii. Avea de gând să-şi instaleze biroul în Ranikhet. S-a întors încărcat cu daruri. Mie mi-a adus felurite delicatese din sud, cu parfum exotic: ardei iuţi marinaţi în iaurt, *murukku,* ba chiar şi un borcan cu fructe tinere de mango în oţet, aşa cum se făceau în Hyderabad şi din care visam să mai gust o dată. Să-i fi povestit vreodată de trecutul meu? Mi s-au perindat prin minte discuţiile noastre, pe care mi le aminteam până la ultimul cuvânt. Borcanul a rămas pe masă, neatins, timp de câteva zile. Încercam să mă obişnuiesc cu el. Din când în când îl luam în mână şi inima îmi bătea mai tare când citeam eticheta: „Conserve Begumpet. Fabricate după o reţetă secretă, transmisă din generaţie în generaţie". Îmi venea în minte ziua când tata îmi acoperise ochii cu mâna şi mă dusese aşa până la un copac bătrân de mango care creştea în grădina noastră, ca să-mi arate căsuţa construită acolo special pentru mine. Cred că aveam vreo şapte ani atunci. Mă urcam în copac pe o scăriţă vopsită în roşu şi intram în cămăruţa pictată cu fluturi. Înăuntru era un telefon de jucărie, care suna. Într-o zi, când eram în căsuţă, tata m-a chemat vorbind pe nas, cum făceau centralistele:, Alo, alo, apel telefonic pentru prinţesa conservelor Begumpet… Să coboare fără întârziere, ca să vadă noile etichete pentru borcane!"

Lui Diwan Sahib, Veer îi cumpărase o carte scumpă, un catalog ilustrat al păsărilor din India, recent apărut. De îndată ce Diwan Sahib l-a lăsat jos, m-am apucat să-l răsfoiesc, căutând o pasăre pe care o văzusem chiar în dimineaţa aceea. Ajunsesem într-o pădurice unde gaiţele ţipau atât de tare, că ziceai că eşti în curtea colegiului Sfânta Hilda după ce clopoţelul sunase sfârşitul orelor. M-am apropiat în vârful picioarelor ca să văd de ce făceau atâta zarvă şi atunci o umbră cafenie, uriaşă, s-a desprins fără grabă din dreptul unei ramuri şi a plutit încet spre un copac de alături, urmărită de ţipetele ascuţite ale gaiţelor revoltate. Era o bufniţă imensă, orbită de soare. A rămas nemişcată în copac, suportând cu stoicism ţipetele şi ciupiturile gaiţelor, asemenea unui aristocrat bătrân, resemnat cu soarta lui. Un prinţ al întunericului din care n-a mai rămas nimic atunci când a trecut vremea lui, i-am spus eu lui Diwan Sahib, încercând cu naivitate să fac pe filosoafa. El însă a

ridicat o sprânceană şi a murmurat cu un zâmbet amar:

— Cum nu se poate mai adevărat. A întins mâna după carte, a deschis-o la pagina la care trebuia şi mi-a înapoiat-o: Poate că asta e pasărea?

Întocmai! Aceea era bufnița mea, de astă dată în culori vii: bufnița cafenie de pădure. Am închis cartea cu un pocnet, jubilând. În explicația de sub ilustrație scria că are puțin peste jumătate de metru înălțime.

— Exact atât era de înaltă şi nici măcar nu prea semăna cu o pasăre, am zis.

— „După ce s-a jucat cu formele, culorile şi trilurile pe un milion de păsări, s-a mai gândit oleacă şi a aruncat-o şi pe aceasta pe pământ", a spus Diwan Sahib pe tonul rezervat citatelor. Maya, ştii poezia aceea dedicată bufniței? Cum e mai departe? „Când stelele drumu-şi încheie din răsărit spre soare-apune, ea, ucigaş înveşmântat în noapte…" Ba nu, cred că am sărit un vers.

Veer adusese şi băutură: două lăzi cu rom de bună calitate şi gin. Până la venirea lui, Diwan Sahib cumpăra alcool mai ieftin, doar câte o sticlă o dată, cu ajutorul generalului, care avea acces la rezervele subvenționate ale armatei. Adevărul era că, cu tot trecutul lui glorios, Diwan Sahib nu mai era un om bogat. Închiriase cele două case care se aflau pe moşia lui ca să mai câştige ceva bani, dar până la urmă nu-i lua nicio chirie Amei, cât despre mine, de doi ani nu mai încasase cecurile pe care i le dădeam. Când am protestat, mi-a răspuns că eu îi plăteam în natură, fiindcă îi făceam tot soiul de servicii şi îi băteam la maşină manuscrisul. Ducea o viață austeră, în casa unde nu găseai decât obiectele strict necesare, şi acelea uzate. Mă bucuram acum să văd că are parte de puțin confort: un radiator nou, o plapumă de import, uşoară ca un fulg, şosete termice, gin şi rom de bună calitate. Veer a avut grijă să-i aducă din cel mai bun, şi în cantități îndestulătoare. Şi, de vreme ce Diwan Sahib îmi mai dădea şi mie câte o sticlă, două, nu mă puteam plânge.

Lui însuşi, Veer îşi cumpărase un ceas de mână. Dacă apăsai pe unul dintre multele butoane care se înşirau de o parte şi de alta a cadranului, se transforma din ceas în busolă, altimetru, termometru sau barometru. Limbile care arătau ora se răsuceau în sus şi în jos ca să ne arate că ne aflam la cam 1 850 de metri, în timp ce şcoala şi bazarul erau doar la 1 700. Veer nu se putea abține să nu se joace tot timpul cu ceasul cel nou, dar când l-am tachinat, zicându-i că e ca un copil cu o jucărie nouă, a protestat:

— E o chestiune de viață şi de moarte. Asta e meseria mea. E la fel de necesar ca un telefon sau un computer. Într-o furtună de

zăpadă, pe un ghețar, unde nu e nimeni să te ajute, îmi poate salva viața.

Viața curgea altfel când apărea Veer. Zilele nu mai semănau ca două picături de apă. Nu-mi dădeam seama dacă o face înadins, dar se întâmpla adesea să se întoarcă în maşină de la bazar tocmai când mergeam de la şcoală la fabrică. Oprea jeepul lângă mine, ne priveam şi mă urcam în maşină. Uneori se oprea ca să cumpere *samosa* fierbinți şi o luam spre casă pe un drum mai ocolit şi mai ferit. Făceam o scurtă oprire, pentru un picnic improvizat. Cu Veer puteam sta de vorbă aşa cum nu vorbeam cu nimeni. Ştiam că mă va înțelege şi mai ştiam ce va zice dacă, de exemplu, întrebam „Oare şi catârii sunt potcoviți?".

Drumul fusese blocat de o turmă de catâri cu mutre înduioşătoare, dar înceți la minte. Păstorii zbierau la ei să se mişte mai repede şi îi împungeau cu bețele. Unii dintre catâri, demni de renumele lor, refuzau pur şi simplu să facă un pas, măcar că erau împinşi de la spate.

— Oare catârii sunt potcoviți? am întrebat eu. Dar elefanții? Poartă şi ei potcoave? Şi s-or chema la fel ca ale cailor?

— Iată un subiect demn de aprofundat, a răspuns Veer. Se poate merge departe pe linia asta. Cum o fi mai bine? Cu pas uşor sau cu copită uşoară? Oare depinde de distanță, ori de greutatea cărată de animal? Ce-ar fi să-i sugerăm unchiului meu să trateze acest subiect în viitoarea lui carte?

— Şi cu bivolii cum o fi? Merg cale de mulți kilometri şi trag căruțe grele.

— Să nu uităm nici cămilele, a zis Veer mimând un ton profesional. Şi iacii. La iaci te-ai gândit? Dar antilopele *nilga?* Zebrele? Lăsând deoparte cercetarea, văd o groază de posibilități de afaceri. Ce-ar fi să laşi şcoala şi să te apuci să faci potcoave? Poate că există şi mărimi standard la potcoave. Te-ai gândit că ai putea să le fabrici în China, unde mâna de lucru e mai ieftină?

S-a întâmplat odată ca o profesoară nou-venită la Sfânta Hilda să se afle în jeep împreună cu noi, când eu şi Veer ne-am lansat într-o astfel de conversație fără noimă. Profesoara dorise să-mi facă o vizită acasă – gândindu-se că ne-am putea împrieteni, bănuiesc. Cât am mers cu maşina, a stat cu ochii afară pe fereastră, fără să scoată un cuvânt, aşa că după cinci minute am uitat de ea. După ce Veer ne-a lăsat în fața casei mele şi a plecat, fata s-a învârtit prin cele două camere, luând câte un obiect şi privindu-l cu atenție, timp în care eu am făcut ceaiul. S-a oprit în fața fotografiilor lui Michael, aflate pe biroul meu, alături de cea a mamei, şi mi-a pus întrebări despre el. A vrut să ştie când murise mama şi de ce nu mă întorsesem alături

de tatăl meu, rămas singur la bătrânețe. Când ne-am aşezat pe verandă, cu ceştile de ceai în față, mi-a spus:

— Ai avut o conversație ciudată cu domnul acela în jeep. Erai ca un copil fără minte. Şi felul în care el ți-a răspuns... Parcă nu aveați niciunul mai mult de opt ani. Sunteți prieteni? Sau rude?

M-a privit cercetător. Am schimbat vorba cât de repede am putut. Când a plecat, nici ea, nici eu n-am pomenit despre o a doua vizită.

Într-o seară, la puțină vreme după ce se întorsese de la Delhi, Veer a scos la iveală un diascop. Când a pus primul diapozitiv, peretele alb din capătul sufrageriei lui Diwan Sahib, rămas gol din cauză că încăperea nu mai era folosită, s-a făcut albastru şi auriu. Niciunul din cei față nu şi-a putut înăbuşi o exclamație de încântare. Era o fotografie a deşertului Leh, aflat la mare înălțime în Himalaya: pământul auriu cu relief lunar de sub cerul nesfârşit. Arăta ca în prima zi a Creației. În valurile lui întrezăreai mişcarea continentelor, ruperea peninsulei indiene de Africa şi parcă auzeai cum aceasta se izbise de Asia cu o bubuitură cosmică şi scosese Himalaya din ocean.

Am auzit un nou clic şi am văzut capre albastre, cocoțate pe un versant muntos, printre case tradiționale din piatră şi ardezie, care rămăseseră în picioare, neatinse de cutremure, în timp ce construcții noi, din beton, se făcuseră praf. După aceea peretele a devenit albastru-închis, ca apa, şi toată lumea a rămas cu gura căscată. Pante înzăpezite se ridicau din apă şi se agățau de cerul senin.

— Acesta e lacul Pangong, în Ladakh[24], s-a auzit vocea lui Veer din întuneric. Am fost acolo acum câțiva ani cu un grup de elvețieni care doreau să cerceteze comportamentul păsărilor.

Au urmat un hârâit, alt clic şi am văzut o altă imagine a lacului.

— Ei, cei de-acolo n-o să rămână niciodată fără apă, a spus Ama şi toți au izbucnit în râs.

— Apa e sărată, a intervenit Veer.

— Atunci la ce bun să mai dai bani pe sare? Fierbi legumele de-a dreptul în apa scoasă din lac!

Camera întunecată era plină de lume: toți cei care erau din partea locului – Charu, Ama şi rubedeniile dintr-un sat îndepărtat, venite în vizită, gemenele surdomute Beena şi Mitu, funcționarul de la comisia pentru controlul apei şi băiețelul lui – adunați aici ca să fie martori la magia diascopului nou-nouț. În Ranikhet nu era decât un cinematograf, care arăta ca vai de el. Plus că trebuia să plăteşti biletul. Spectacolul dipozitivelor era o desfătare inedită.

— Am mers cu motocicleta de la Manali[25] la Ladakh, prin trecătoarea Rothang şi Baralacha La, aflată atât de sus, că puteam

vedea colții ascuțiți ai munților Karakoram[26].

Diapozitivele se succedau atât de repede, că abia vedeam amănuntele. Veer ne-a arătat fotografii ale unor roți de rugăciune[27], ale unor locuințe budiste cu totul neobişnuite şi ale mănăstirilor Shey, Thikse şi Alchi. Erau imagini dintr-o altă lume, spectaculoase, surprinzătoare pentru aceia dintre noi care nu văzuseră asemenea vârfuri înalte decât de la mare depărtare. Un nou clic şi am văzut ținutul sterp care se întinde sub platoul Ladakh. Veer ne-a explicat:

— Acolo este China. Jumătate din lacul Pangong se află pe teritoriu chinez. Nu e voie să te apropii atât de mult de graniță, dar eu cunoşteam pe cineva din armată. Am lăsat motocicletele şi am umblat pe jos prin Ladakh până am ajuns în locul ăsta.

— Vasăzică, dacă plecăm azi din Ranikhet putem ajunge în China? a vrut să ştie Ama.

— Ba să fii sigură că te alegi cu un glonț în cap dacă treci granița! a spus cam răstit Diwan Sahib, care nu se putea obişnui cu limbuția Amei.

Pe deasupra, se mai şi certau – fără niciun rezultat – din cauza a ceea ce el numea „gospodărirea animalelor". Adică, ori de câte ori caprele ei mâncau crinii şi gălbenelele care mai rămăseseră în grădină.

— *Arre* Ama, a exclamat funcționarul, strămoşii tăi şi ai mei au mers de nenumărate ori în China. Aşa mi-a spus mie bunicul. Pe vremea britanicilor, chiar el a mers acolo în două rânduri cu nişte *firanghi.*

Mai multe voci s-au pornit deodată.

— Bunicul tău a fost *coolie*[28], a zis Ama. Ce căuta în China?

Himmat Singh a tuşit hârâit ca să-şi dreagă vocea şi a cuvântat şi el:

— Am auzit că în China se mănâncă tigri. Şi câini. Da, se mănâncă câini.

— Păi atunci ce le mai rămâne leoparzilor din China dacă oamenii mănâncă câinii? s-a trezit şi funcționarul.

Toată lumea a râs. Charu, care nu scosese niciun cuvânt până atunci, a spus înverşunată:

— Eu aş omorî orice leopard sau chinez care s-ar atinge de Bijli al meu.

— Javra asta e vrăjită, a spus Ama. Atâția câini sunt mâncați de leoparzi, dar ăsta hoinăreşte te miri pe unde toată noaptea şi dimineața îl găseşti aşezat lângă sobă, aşteptând să-i pice o bucată de *roti.*

Eu mă ghemuisem într-un fotoliu, înfăşurată cu totul în broboada de lână, sub care îmi strânsesem până şi picioarele. Ascultam vocile

trecând peste capul meu. Diwan Sahib s-a apucat să vorbească despre Marele Joc[29]: intrigi şi spionaj, exploratori deghizaţi trimişi de britanici, dar şi de ruşi, să cerceteze locuri care nu existau încă pe hartă – masive muntoase, trecători, piscuri şi ravene din Himalaya – locuri peste care fiecare imperiu dorea să pună stăpânire. Vorbea despre acei pionieri ca de nişte vechi prieteni: George Moorcroft traversase năvalnicul râu Sutlej pe burdufuri din piele de bivol şi apoi călătorise, deghizat în înţelept hindus, în căutarea caprelor din lâna cărora erau făcute şalurile Pashmina. Nain Singh Rawat a cercetat Himalaya şi a fost primul care a cartografiat corect regiunea. Era un pandit[30] de prin părţile astea, din Kumaon, care, în anii 1860, a ajuns în Lhasa, Xinjiang, Nepal şi China nu doar o dată, ci de trei ori, povestea Diwan Sahib. La vremea aceea nimeni nu avea habar unde se află Lhasa de fapt.

— Cum ajungeau în locuri aşa de îndepărtate? s-a minunat Charu. Pe jos?

— Ăsta e „bijnisul" lor, a repezit-o Ama. Unii oameni muncesc în magazine sau birouri; meseria lui era să măsoare distanţele. La fel ca noi. Nu umblăm în sus şi în jos pe dealuri după vaci, în fiecare zi, pe soare, pe ploaie sau zăpadă?

— Eşti o femeie fără minte, i-a tăiat vorba Himmat Singh. Aşa crezi tu, că pe dealurile din Ranikhet se merge ca pe munţii din China?

— Mergeau zile în şir, a zis Diwan Sahib. Corbett, de pildă. Pe când vâna tigrul din Chowgarh, a stat nemâncat două zile. De dormit, putea dormi chiar pe crengile copacilor.

— Poate se gândea că un om cu burta goală e mai puţin ispititor pentru un tigru flămând, a intervenit Veer. Plus că nici nu se îndoiau atât crengile.

Eram sigură că, de astă dată, Diwan Sahib îşi va ieşi din fire. De ce îl vorbea iarăşi Veer de rău pe Corbett? Felul în care îl contrazicea tot timpul pe Diwan Sahib era de-a dreptul copilăresc. Acesta continuă să vorbească, de parcă nu l-ar fi auzit pe Veer, iar eu m-am liniştit.

— Oamenii aceia erau altfel decât noi. Nain Singh Rawat făcea exact 2000 de paşi la un kilometru şi jumătate. Se folosea de un şirag de mătănii ca să ţină socoteala. Ştia că, dacă l-ar fi descoperit, chinezii l-ar fi executat, aşa că umbla în veşminte de lama, ţinând în mână o roată de rugăciune în care ascunsese o busolă.

Timp de câteva minute au vorbit toţi odată, uitând că priveam diapozitivele şi că mai erau încă multe de văzut. Veer stătea în spatele meu, la capătul celălalt al camerei. Dacă întorceam doar puţin capul îi vedeam silueta, profilată în lumina slabă care intra

prin geamurile nespălate cine ştie de câtă vreme. În acelaşi timp îi simțeam privirea ațintită asupra mea în întuneric. M-am înfăşurat mai strâns în şal, cu palmele pe umeri. Cumpărase *murukku* fiindcă mă auzise spunând că le duceam dorul. De fapt, nu spusesem decât o dată, fără să stărui, vorbind despre altceva. Dar Veer ținuse minte şi îmi adusese un borcan, ba încă unul provenit din fabrica tatălui meu. Cât de mult îmi doream să fim doar noi doi şi să-mi arate doar mie fotografiile!

Veer a umblat iar la diascop şi pe perete a apărut o imagine nouă, în nuanțe reci de alb şi gri. Până atunci stătusem pe jumătate adormită, dar când a apărut acea imagine am făcut ochii mari. Era imaginea unei femei privind în sus, spre aparatul de fotografiat, cocoşată sub greutatea rucsacului, cu o expresie de durere zugrăvită pe față. Zăpada i se aşezase ca o garnitură de blană pe marginea glugii purpurii a hanoracului. În spatele ei, acoperită de zăpadă, se zărea panta abruptă pe care urcase şi, jos, în vale, apa de un verde-cenuşiu a unui lac, pe jumătate acoperit cu sfărâmături de gheață. Pe toată suprafața fotografiei erau împrăştiați fulgi de zăpadă. Pe malul celălalt al lacului se înălțau ziduri de gheață.

Veer povestea:

— În ziua aceea bătea un vânt înghețat. La câteva clipe după ce am fotografiat-o, femeia a alunecat şi a fost cât pe ce să cadă în apă. Se simțea rău dinainte, iar altitudinea i-a făcut şi mai rău. Eram mai sus de 4870 de metri. La înălțimea asta unora le curge sânge din nas. Altora li se cojeşte pielea. Au dureri de cap îngrozitoare şi degerături. Urechea mea şi degetul lipsă... sunt din cauza degerăturilor. Când degeri înseamnă că ți-a înghețat sângele. Chiar aşa.

Toate capetele din cameră s-au întors spre Veer, de parcă abia atunci băgau de seamă urechea ciuntită şi degetul lipsă. Veer a schimbat imaginea, ca să-i facă să se uite din nou la perete.

Nu l-am întrerupt pe Veer ca să-l întreb cum se cheamă locul acela. Nu era nevoie. Ştiam că e Roopkund. Acesta era lacul lângă care Michael murise înghețat. Am privit cu mare atenție imaginile care se succedau pe perete. Erau luate din unghiuri diferite, în prim-plan sau imagini de ansamblu. Apă şi gheață, gheață şi apă. Cer plumburiu. Pereți abrupți de stâncă, blocuri de gheață învelite în zăpadă. În cele câteva clipe cât imaginea rămânea pe zid, o examinam cu maximă concentrare. Nu văzusem cadavrul lui Michael. Moartea lui îmi părea ireală, era mai degrabă o dispariție care lăsa loc de speranță. Michael era acolo, undeva, pe versanții înghețați. Altminteri nu se putea. Mă aşteptam dintr-o clipă în alta să văd canadiana lui albastră, cu glugă roşie. Să-l văd cum coboară

de pe zid în cameră.

Când eram copil credeam că în aparatul de radio trăiesc oameni. Nu mai mari de un deget, dar în rest la fel ca noi. Erau nişte omuleţi închişi pe vecie în cutia mare, de lemn negru cu cafeniu, care trona pe biroul tatălui meu. Avea o scală mare şi butoane zimţate care se învârteau. Când era deschis, în ferestruica pe care erau scrise frecvenţele se aprindea o lumină galbenă, întocmai ca într-o căsuţă. Dacă ar fi desfăcut cineva cutia, cântăreţii din Binaca Geet Mala[31] ar fi coborât pe birou şi ar fi stat la taifas cu mine.

Simţeam un vânt îngheţat cum îmi învăluie degetele, picioarele, faţa, până şi inima. M-a cuprins un tremur. Abia mă abţineam să nu ţip de durere şi de teamă. Mi-am îngropat faţa în şal şi mi-am astupat urechile. Mi s-a pus un nod în gât.

— Ce e asta, o cascadă? a întrebat cineva căruia nu-i pierise încă glasul.

— Uite cum a îngheţat apa în aer! a exclamat altcineva.

Am scos capul din şal. Imaginea se schimbase: acum vedeam o turmă de oi pe o pajişte smălţuită cu flori. Veer a bombănit:

— Asta e greşită.

Am văzut din nou o întindere sticloasă de apă în care se oglindeau pereţii unui defileu. Firul apei se pierdea în zare. Pe lângă maluri se vedeau vârfurile dantelate ale valurilor cuprinse şi ele de îngheţ. Intrigată, Charu s-a apropiat de perete ca să vadă mai bine şi toţi au început să strige la ea atunci când umbra uriaşă a capului ei, intrat în lumina diascopului, a acoperit râul de gheaţă şi valurile împietrite.

Atunci parcă am început să înţeleg. Roopkund nu e un râu, ci un lac. Lacurile nu au valuri. Mi-am regăsit vocea şi i-am spus lui Veer:

— Pozele astea… nu sunt de la Roopkund, nu-i aşa?

— E clar, n-ai ascultat nicio vorbă din tot ce-am spus. Nici nu ştiu de ce-mi bat capul. Ăsta e râul Zanskar din Kashmir. De unde ţi-a venit ideea că ar fi Roopkund? Acela e un lac, nu un râu.

Enervat, a închis cu zgomot capacul unei cutii.

Vraja s-a risipit, oamenii au început să se mişte. Beena şi Mitu s-au ridicat în picioare. A doua zi urmau să plece devreme la Varanasi. Le aştepta o viaţă nouă, într-o mănăstire. Diwan Sahib le-a făcut semn să se apropie de el, le-a pus în palmă câte un fişic de monede şi le-a strâns pumnii. Le-a mângâiat pe cap când s-au aplecat să-i atingă picioarele.

— Gata, gata, duceţi-vă, a zis. Himmat Singh, umple-mi paharul. Din sticla cea nouă, adusă de Veer Sahib de la Delhi.

Funcţionarul a ieşit repede după Himmat, sperând să capete şi el o duşcă în bucătărie.

Ama s-a ridicat brusc, împingând scaunul.

— E bine să călătoreşti, a zis. Dar e o treabă pentru cei care întorc banii cu lopata şi n-au nimic mai bun de făcut decât să mănânce, să bea şi să lenevească. Ce plăcere o fi aia, să baţi munţii? Noi facem asta în fiecare zi şi se cheamă că muncim. Charu, hai să mergem. Puran o fi dat şi foc la casă de când suntem plecate.

*

În seara aceea, după cină, Veer şi-a luat lanterna şi bastonul şi m-a condus până acasă. Când să ieşim, am văzut în lumina de pe verandă mii de picături de aur. Veer s-a întors să ia umbrela lui, sub care ne puteam adăposti amândoi. Casa mea nu era departe, la vreo patru sute cincizeci de metri, dar drumul trecea printr-o pădurice deasă, unde leoparzii stăteau la pândă aşteptând câinii vagabonzi sau caprele uitate pe-afară. Nu era bine să merg singură la ora aceea târzie, a zis Veer.

Îmi dădeam seama că mergeam încet, mai încet decât ar fi fost nevoie. Când am ajuns la mine acasă, ploaia se oprise şi mirosurile nopţii se simţeau în toată tăria lor. Am rămas o vreme în faţa casei, vorbind de una şi de alta, aproape în şoaptă. În afară de televizorul poştaşului şi de o oală-minune care fâsâia din când în când nu se mai auzea nimic. Deasupra capetelor noastre florile laurului, ca nişte trompete uriaşe de fildeş, luceau în lumina stelelor. Mirosul lor greu ne învăluia, florile se lăsau atât de jos, că îmi atingeau faţa. Veer a atins o floare, apoi m-a privit şi a spus:

— Atât de frumoasă.

Am simţit cum inima îmi zvâcneşte în piept.

— Şi ucigătoare, am adăugat. La fel ca degeţelul. Niciodată să nu te încrezi în aparenţe.

Nu-i vedeam bine faţa la lumina stelelor, însă mi s-a părut că a întors capul, încruntat. A aprins lanterna, ca şi cum voia să plece.

— Aşa mi-a spus Diwan Sahib, am continuat, fiindcă nu eram încă pregătită să înfrunt casa goală în care urma să intru. În plimbările noastre am văzut văi întregi acoperite de florile purpurii ale degeţelului. Erau aşa frumoase, că am vrut să culeg câteva. Atunci mi-a explicat cât de otrăvitoare pot fi cele mai frumoase flori şi ciuperci.

Nu departe de Ranikhet, îmi povestise Diwan Sahib în cursul uneia dintre lungile plimbări pe care obişnuiam să le facem în primii doi ani, o femeie şi copilul ei au murit otrăviţi de la nişte ciuperci sălbatice gătite în casă. La masă fuseseră cinci persoane, dar nimeni nu a putut spune cu siguranţă care dintre ei mâncaseră din

ciuperci. În noaptea aceea, copilul s-a învineţit la faţă, a început să tremure şi să vomite. Spre dimineaţă a avut un acces puternic de friguri, apoi muşchii i s-au relaxat şi a încetat să respire. Mama lui s-a umflat ca un leş rămas multe zile în apă. Ai fi zis că, dacă o înţepa cu un ac, avea să explodeze. Locuiau într-un sătuc de munte, iar drumul care îi lega de lume fusese distrus de ploile musonului. N-au putut să o ducă la spital, cu toate că a mai trăit încă trei zile.

De ce nimeni dintre cei care stătuseră la masă nu mai fusese otrăvit? Diwan Sahib a zis că povestea îi amintea de un bătrân ciudat care trăia la curtea nawabului din Surajgarh încă de pe vremea tatălui acestuia. Umbla îmbrăcat în veşminte cafenii, pe cap cu un *pugree* verde şi avea o faţă atât de suptă, că ziceai că-i lihnit de foame. Mergea ore în şir prin păduri şi se întorcea cu traistele pline de plante cu care se ascundea în laborator – o vizuină de vraci, plină cu baloane de sticlă, arzătoare Bunsen, fiole, şublere cu vernier. Când se strecura înăuntru, prin crăpătura uşii ieşeau mirosuri cum nu există decât în halucinaţii şi coşmaruri, iar după ce o închidea te întrebai dacă nu cumva fuseseră închipuiri de-ale tale. Lumea vorbea că bătrânul prepară otrăvuri, iar zvonurile erau întărite de faptul că unii dintre curtenii care căzuseră în dizgraţia nawabului se îmbolnăveau în mod inexplicabil sau chiar mureau. Nawabul pretindea că bătrânul prepară medicamente, dar linia dintre medicamente şi otrăvuri e atât de subţire. Chiar din degeţelul atât de frumos şi otrăvitor, dacă îl foloseai în cantitatea corectă, scoteai digitalina, un medicament pentru bolile de inimă.

— Nu pentru inimi zdrobite, ca a mea şi a ta, Maya, spusese Veer râzând. Pentru astea singurul medicament este moartea, care poate veni tot de la degeţel.

Cu toată răceala nopţii de primăvară, Veer şi cu mine eram acum aşezaţi pe treptele de la intrare, la o palmă unul de celălalt. De-a lungul piciorului simţeam căldura pe care o iradia. Umerii ni s-au atins în două rânduri, fără voia noastră, şi el nu s-a tras deoparte. O bufniţă a început să ţipe, dar glasul îi era atât de înăbuşit, că îţi dădeai seama şi mai bine de cât de adâncă era tăcerea din jur. Oala-minune nu mai sâsâia, televizorul fusese închis. Acasă la Charu am văzut perdeaua mişcându-se. Cu siguranţă că era Ama, care trăgea cu urechea.

— S-a făcut târziu, am spus ridicându-mă. Am stat mult de vorbă. E mai bine să pleci.

Funcţionarul ne putea vedea de la fereastra lui. A doua zi avea să facă schimb de impresii cu Ama, în timp ce păşteau vacile sau scoteau apă din puţ.

— Profesoara aia… avea să înceapă Ama o povestea cu multe

înflorituri.

Veer m-a văzut că trag cu ochiul la ferestrele Amei.

— Da, e târziu şi bârfitorii din Ranikhet au treabă multă.

S-a ridicat şi el. Am fost uimită când m-a luat de după umeri şi m-a îmbrăţişat. Bărbia i s-a odihnit preţ de o clipă în părul meu. Apoi a plecat. Lumina lanternei sărea în sus şi în jos, ca un licurici uriaş. Cu câteva seri în urmă, când coborâsem dealul la fel ca astăzi, văzusem cinci licurici dansatori la câţiva metri în faţa noastră şi ne opriserăm. Veer stinsese lanterna şi o vreme, care a părut o veşnicie dar şi doar o clipită, am rămas cu ochii la picăturile de lumină care alergau una după alta, când ascunse de frunziş, când apărând din nou.

M-am înf[şurat în şal şi am dat ocol casei, atingând în trecere frunzele de geraniu şi stârnind nori de parfum de lămâiţă. Mi-a venit în minte dimineaţa când Michael pornise în ultima lui călătorie. Îl condusesem la gară şi stăteam pe peron fără să ne putem dezlipi unul de altul. S-a anunţat plecarea, mulţimea s-a rărit, în jurul nostru nu mai erau decât cei care fluturau braţele, trenul s-a pus în mişcare.

— Hai, du-te, du-te, că nu-l mai prinzi! l-am îndemnat.

Michael m-a strâns în braţe, m-a sărutat pe creştet şi a sărit în tren. A fost ultima oară când l-am văzut şi ultima oară când m-a atins vreun bărbat – până în seara asta.

Cocoaşele dealurilor din jur erau cufundate în întuneric. După o vreme, s-a stins lumina şi la casa Amei, şi la cea a funcţionarului. În bezna care s-a lăsat, cerul părea mai vast, stelele parcă s-au apropiat de pământ, pădurea era neagră ca smoala. Jumătatea de lună atârna strâmb într-o colivie de ramuri. Acum, că eram din nou singură, groaza pe care o simţisem când mă uitam la diapozitive a scos din nou capul. Faţa îndurerată a femeii, gheaţa, apa verzuie… nu era Roopkund, ci un râu din Kashmir, dar cât de diferit putea fi? M-am înfiorat de o teamă pe care nu o puteam defini. Mi-am amintit cum povestea Corbett că simţise prezenţa tigrului mâncător de oameni fără să mai fi văzut unul până atunci: „Am simţit că sunt în primejdie”, scria el, „şi că pericolul care mă pândea se afla pe stânca din faţa mea. Faptul că nu am zărit nicio mişcare nu m-a liniştit defel. Mâncătorul de oameni se afla pe stâncă, eram sigur.” Dactilografiasem trei rânduri de ciorne în care apăreau aceste cuvinte şi de-acum le ştiam pe dinafară. Vorbele lui Corbett nu mi se păruseră niciodată mai palpabile. Acum înţelegeam ce voia să spună, şi teama sporea tocmai fiindcă era lipsită de orice raţiune.

Am privit în sus la ramurile deodarilor. Arborii erau cu adevărat uriaşi. Doar vulturii ajungeau până în vârf şi ei nu spuneau

nimănui ce văd de acolo. Fiecare ramură înfrunzită era mare cât un copac. M-a luat cu amețeală: mi se părea că sunt singura ființă umană rămasă în viață, că doar gravitația mă ținea pe suprafața unui glob rotitor şi că eram cât pe ce să mă desprind şi să fiu aruncată în spațiu.

14

În noaptea aceea am avut un vis înspăimântător: vedeam cranii cum se rostogolesc pe versanții înzăpeziți şi cad în lacuri cu apă verzuie. Era şi o femeie îmbrăcată în hanorac, cu gluga pe cap, care se agăța de pietre ca să poată urca panta acoperită de zăpadă. În timp ce ea se chinuia să înainteze, cineva o fotografia spunându-i: „Zâmbiți, vă rog". Vocea era a lui Veer. Apoi femeia s-a preschimbat în Michael şi el a căzut, s-a răsturnat peste marginea pantei şi s-a prăvălit în apă prin golul alb. Am simțit cum cad şi eu, cum mă zbat fără să mă pot prinde de ceva, am simțit că nu era nimeni care să mă ajute şi aşa m-am trezit, transpirată sub cuvertură.

Trecuse demult ora când suna goarna cazărmii. Soarele bătea în fereastră. Era zi de sărbătoare. În apropiere auzeam glasuri de copii jucându-se şi difuzorul din casa funcționarului ai cărui başi bubuiau de răsunau dealurile dimprejur. Chiar sub fereastra mea auzeam glasul Amei, care țipa la cineva. Simțeam că mi-e capul înfăşurat în sârmă ghimpată şi că îmi luase foc. M-am dus clătinându-mă la bucătărie ca să-mi fac o cafea. Oare cât rom băusem noaptea trecută? Un pahar acasă la Diwan Sahib. Iar acasă la mine, după ce plecase Veer, băusem unul sau două?

M-am aşezat la masă, cu cafeaua şi un analgezic în față, şi abia atunci am observat obişnuita foaie de hârtie, pusă sub un borcan de dulceață: factura de electricitate a lui Diwan Sahib. Mă rugase să mă ocup de ea, dar de atunci trecuse o săptămână şi precis că era şi o amendă de plătit. Cât oare? M-am uitat la hârtie… încă treizeci de rupii. Nu era mult, dar eu uitam să plătesc la termen aproape în fiecare lună. Astăzi însă mă făcuse să simt că cercul de sârmă ghimpată se strânge în jurul frunții mele. Mi-am acoperit cu mâna ochii care mă dureau şi palmele mi s-au udat de lacrimi. Nu mă înțelegeam nicicum cu domnişoara Wilson, elevii mei nu luau examenele, în casă era o harababură de nedescris din cauză că nu mă înduram să mă despart de lucrurile vechi sau nefolositoare, şi, pe deasupra, lună de lună plăteam amenzi din salariul meu de mizerie pentru că tot amânam achitarea facturilor. Cele două persoane dragi inimii mele, mama şi Michael, muriseră, iar tata îmbătrânea singur în casa imensă şi goală din Hyderabad, în timp ce eu eram singură în casa mea, la mii de kilometri depărtare. Cu toate acestea, nici eu, nici el, firi la fel de neînduplecate, nu eram în stare să găsim drumul unul spre celălalt. Am pus capul pe masă şi am

izbucnit în plâns.

După o vreme am ridicat capul, mi-am băut cafeaua sleită şi m-am hotărât să merg la mormântul lui Michael. Ştiam că, dacă merg acolo şi vorbesc cu el, am să mă liniştesc şi nodul care mi se pusese în gât cu o seară înainte va dispărea. În drum spre cimitir aveam să plătesc şi factura.

Am mers la biroul companiei de electricitate luând-o pe scurtături, prin spatele caselor. Tiwari, instalatorul, a ridicat palmele în semn de *namaste.* Am trecut pe lângă trei camioane ale armatei, fiecare mai mare decât dormitorul meu, pe lângă indicatorul cu „Zonă militară, puteți fi legitimați", pe lângă soldații împietriți în poziția de drepți lângă popota ofițerilor şi pe lângă domnul Qureshi, care a coborât geamul maşinii şi mi-a povestit de-a fir a păr cum umbla de colo-colo căutând o locuință pentru nişte rude pe care proprietarul le amenințase că le dă afară din casă.

— E peste poate, nu am găsit nici măcar un şopron de tablă, Maya. Cred că în Ranikhet e mai uşor să găseşti o comoară ascunsă la rădăcina unui copac decât o locuință.

Am grăbit pasul ca să scap de Pande, bătrânul avocat bâlbâit, dar el m-a oprit şi mi-a spus cu îngrijorare în glas:

— Încotro, Maya Mam, încotro? Ia spune, ştiai că există o Londră şi în Canada? Oare o mai fi şi alt Ranikhet prin lumea asta mare? Şi, la urma urmei, ce e adevărat pe lumea asta, Mam? Până mai deunăzi credeam că Timbuctu nu există cu adevărat. Ei, nepoțelul meu – nu are decât şapte ani, dar, crede-mă, ştie mult mai multe decât mine! - nepoțelul meu, carevasăzică, mi-a spus: „Nu, *Dadaji*, este un oraş din China!" Copilul e bunicul omului, vorba asta mi se pare tot mai adevărată pe zi ce trece.

Până am plătit factura, am ajuns la zidul pe jumătate dărâmat al cimitirului, am trecut pe sub arcada de piatră, îndreptându-mă spre Michael, capul mă durea atât de tare de parcă m-ar fi lovit cineva cu un baros. Am ajuns la mormânt abia mai văzând de durere; cu mare greutate îmi țineam ochii deschişi, de fapt, nici nu eram prea sigură că văd bine. Mi s-a părut că am nimerit din greşeală la un mormânt străin şi m-am dat înapoi, dar după aceea am privit mai bine piatra funerară. Aceea era, desigur – un pătrat de piatră neagră, nu foarte înalt, pe care era gravat numele lui Michael şi cuvintele „Pe veci" – o piatră simplă, neîmpodobită. Pe piatră se afla acum o sticlă spartă şi o alta era proptită alături. Pământul din jur era presărat cu cioburi. Crinii pe care îi plantasem fuseseră smulşi, aruncați deoparte. Frunzele lungi zăceau vestejite, rădăcinile erau sfrijite de soare. Unele tulpini aveau muguri, altele flori uscate.

În ziua când am îngropat cutia de tablă în care se afla cenuşa lui

Michael, n-am avut pe nimeni lângă mine în afară de domnişoara Wilson. Nu găsise de cuviinţă să cheme groparii pentru o cutie atât de mică. A stat ceva mai la o parte şi a citit cu glas tare din Biblie, cu o voce indiferentă care a preschimbat acele cuvinte frumoase într-o bombăneală fără şir. În acest timp eu săpam cu o *kutala,* o unealtă cu lama îndoită, cu care nu eram defel învăţată. Era o zi friguroasă. Un vânt rece, umed, sufla printre pinii de lângă zidul cimitirului. Pământul era îngheţat, tare ca piatra. Alături era un pâlc de urzici şi, ori de câte ori mă atingeam de ele, simţeam cum pielea îmi ia foc. Domnişoara Wilson se întrerupea din citit din când în când ea să mă îndemne: „Mai adânc, mai adânc. Cel puţin un metru". Bărbia dublă îi tremura, iar negul uriaş, păros, de sub ochiul drept, parcă zvâcnea. În timp ce citea îşi sugea dinţii din faţă, ieşiţi în afară ca la iepure. Cu toate că îmi dădeam seama că se află acolo din compasiune şi că încerca să mă ajute, în momentele acelea o uram aşa cum nu-mi amintesc să fi urât pe cineva vreodată. Înmormântarea durase mai bine de o oră – măsurase timpul tot uitându-se la ceasul rotund de aur pe care îl purta la încheietura mâinii drepte. Ceasul îi aparţinuse bunicului ei din partea mamei, care fusese perceptor în Kozhikode, îmi povestise ea. Era cadoul primit atunci când ieşise la pensie. Din când în când zicea:

— E unsprezece. Ceasul acesta n-a greşit nici măcar o dată în *şase zeci* de ani. A trecut deja o jumătate de oră. Mai bine aduceam un grădinar cu noi. Da' m-am gândit că poţi săpa şi singură o groapă atât de mică.

Cu toate astea n-a dat niciun semn că ar bate-o gândul să mă ajute.

Deodată m-a fulgerat un gând şi am simţit cum îmi îngheaţă sângele în vine: nu cumva cutia în care se afla cenuşa lui Michael fusese şi ea dezgropată şi aruncată, la fel ca trandafirii? Cuprinsă de spaimă, m-am învârtit printre morminte, căutând cutia. Apoi mi-am dat seama că n-avea cum; cutia trebuie că se afla acolo unde o pusesem, la trei picioare sub pământ, aşa cum stăruise domnişoara Wilson să o aşez. Vandalii nu săpaseră atât de adânc, se vedea limpede. M-am apucat să adun bulbii de crin risipiţi în jurul mormântului ca să îi plantez la loc.

*

Mă întorceam de la cimitir şi tocmai ajunsesem la Drumul Târgului când l-am zărit pe domnul Chauhan la bifurcaţie, acolo unde se despărţea drumul spre Casa Soarelui. Eram obosită, tot corpul mă durea. Hainele îmi erau murdare de sus până jos,

unghiile negre şi despicate fiindcă săpasem cu mâinile ca să pun bulbii la loc în pământ. Domnul Chauhan nu a părut să ia seama la ținuta mea. Era cu ochii ațintiți la unul din panourile puse chiar din ordinul lui. Pe panou scria „Cine repede conduce bine nu o duce". Vopseaua galbenă lucea de ziceai că-i încă proaspătă. S-a lăsat oleacă pe spate, ca să privească şi din alt unghi, apoi şi-a mângâiat satisfăcut mustața subțire. Atunci am observat că avea lângă ureche un semn din naştere: o pată vineție de forma Australiei.

A întors capul spre mine şi a zâmbit:

— A, doamnă, după cum vedeți, fac şi eu ce pot pentru oraş. Sunt convins că are posibilități, dar nimeni n-a ştiut cum să le pună în valoare. Ranikhet ar putea deveni un important centru turistic. Am de gând să înfrumusețez oraşul din cap până-n picioare înainte să se țină Reuniunea Regimentului în noiembrie.

— Ce ar trebui înfrumusețat e cimitirul, am răspuns. Ați intrat vreodată acolo?

Eram conştientă că vorbisem cam răstit, dar nu mă putusem stăpâni.

— De pildă, panourile astea, a continuat domnul Chauhan, fără să mă ia în seamă. Treci zilnic pe lângă ele, crezi că nu le citeşti dar încet, încet... ce se întâmplă? a zâmbit triumfător. Ele lucrează asupra minții tale. Începi să gândeşti altfel. Nu mă refer la dumneavoastră, e de la sine înțeles, pentru că dumneavoastră sunteți un bun cetățean. Mă gândesc la toți ăştia... a făcut un gest larg cu brațul. La țăranii ăştia nemernici, cu copiii lor îngălați... au multe de învățat.

Iarba de pe marginea drumului era împânzită de pahare de plastic, foițe de *beedi* şi pungi de staniol mototolite în care fuseseră cartofi prăjiți şi *gutka.* A împuns gunoiul cu bastonul şi a exclamat:

— Niciun pic de simț civic, vă spun eu, nici vorbă de-aşa ceva! Drumul ăsta a fost măturat nu mai târziu săptămâna trecută.

Taman atunci a zărit-o pe Charu ceva mai încolo. Fata plesnea vaca peste crupă ca să o facă să se mişte mai repede, dar aceasta s-a oprit, a ridicat coada şi a dat drumul unui şir de baligi care scoteau aburi în aerul rece.

— Uite, chiar despre asta vorbeam, a izbucnit domnul Chauhan. Ce scârbos! Aşa ar trebui să arate taberele militare? Să fie presărate cu baligi?

Charu ne-a aruncat peste umăr o privire vinovată, parcă îl auzise, şi a îndemnat vitele să o ia în jos, în vale, unde domnul Chauhan nu le mai putea vedea. Când a trecut prin dreptul nostru, mi-a aruncat o privire furişă, în chip de scuză, şi l-a tras pe Bijli de zgardă ca să îl facă să o urmeze.

— Am fost la cimitir, am zis încercând să-mi stăpânesc tremurul din voce. Nu doar mormântul soțului meu a fost vandalizat. Aripile îngerilor de pe mormintele coloniale sunt sparte, au fost sparte intenționat. Multe morminte sunt acoperite de gunoaie. Zidul împrejmuitor se dărâmă.

Domnul Chauhan a zis:

— Ştii care e după mine adevărata problemă a statului indian?

A făcut o scurtă pauză, ca să sporească dramatismul propriilor vorbe.

— Suntem prea îngăduitori, prea înțelegători cu toți şi toate, întocmai cum suntem şi cu teroriştii. Ei tot aruncă bombe când ici, când colo, iar noi ce facem? Nimic. La fel e şi aici. Acelaşi lucru, doar împrejurările sunt diferite. Cu toții sunt dușmanii societății. Uită-te la vacile astea care se balegă, ştie cineva să le pună frâu?

A amuțit la auzul unei voci cu accent străin:

— Ia uite! Încă o echipă de cercetaşi!

Abia atunci am văzut, pe coasta înverzită de sub noi, un bărbos cu un binoclu la ochi. Urmărea un stol de păsări care treceau în zbor. Lângă el, o femeie cu un rucsac în spate se uita la cer cu un binoclu identic.

Domnul Chauhan mi-a şoptit:

— Ei, ce părere poate să-şi facă turistul care vine în Ranikhet aşteptându-se să găsească un oraş curat şi ordonat, aşa cum se cuvine în vecinătatea unei tabere militare, şi dă în schimb peste grămezi de gunoi? Am auzit că în alte țări oamenii sunt obligați să adune până şi… rahații câinelui lor de pe drum.

— Domnule Chauhan, încerc şi eu să vă spun ceva, am zis. E o problemă adevărată.

Poate că am vorbit prea tare, fiindcă a spus cu voce joasă, pe un ton care nu prevestea nimic bun:

— V-am auzit, doamnă, vă rog să nu ridicați vocea. Oamenii aruncă gunoaie peste tot. E o mare problemă în Ranikhet, dar nu numai în Ranikhet, ci peste tot în India. E la fel în Lucknow, Bareilly, Dahra Dun… oriunde am fost la post. Au dreptate străinii când spun că India e distrusă de noi, indienii. Punem coşuri de gunoi, dar nimeni nu le foloseşte. Cât despre mormintele vechi şi aripile îngerilor, nici pietrele nu țin o veşnicie, iar astea au două sute de ani. Spuneți că mormântul soțului dumneavoastră… Am să trimit pe cineva să verifice. Ne ocupăm şi de asta. Avem proceduri corecte pentru orice.

Mă pregăteam să-i dau o replică pe măsură, când l-am văzut că se luminează la față. Orchestra armatei începuse să cânte. Sunetul alămurilor se revărsa peste dealuri. Oamenii îşi acordau

instrumentele. S-a auzit şi o voce de bariton intonând un refren dintr-un musical lacrimogen: *„Ek akela is shahar mein, raat mein aur dopahar mein*" se jeluia vocea. „Singur în oraş, singur singurel, toată noaptea şi toată ziua."

Domnul Chauhan a ascultat cu ochii închişi de plăcere, până când melodia a fost întreruptă de strigătele generalului, apărut de după cotul drumului. Îl plesnea pe Bozo cu sulița Naga, fiindcă acesta trăgea de lesă să ajungă la Bijli, care mârâia după un parapet pe partea cealaltă a drumului.

— Ce te-a apucat, Bozo? făcea generalul în timp ce se lupta cu slabele lui forțe să țină piept câinelui vânjos. Nu înțeleg: ce te-a apucat?

I-a zărit pe cei doi turişti care priveau păsările şi a strigat către ei:

— Alo! Aţi văzut ceva interesant?

— Până la reuniunea regimentului, a repetat domnul Chauhan îndreptându-se spre general cu un zâmbet lățit pe față, am să-l fac ca nou. Oraşul ăsta va fi steaua dealurilor, pe cuvântul meu.

Am lăsat baltă discuția cu domnul Chauhan şi m-am îndreptat spre Casa Soarelui. Ajunsesem mai devreme ca de obicei şi Diwan Sahib nu se aştepta să-i calce cineva pragul. Stătea în grădină şi se distra imitând glasuri de păsări. Odată pe an venea la Sfânta Hilda şi dădea un mic spectacol în fața copiilor, învățându-i să înțeleagă zgomotele şi semnele pădurii. Venea deja de şaisprezece ani şi spectacolul dat de el devenise o tradiție la serbarea anuală a şcolii. Sala de festivități răsuna de mârâitul leopardului, mugetul cerbului şi vaietul bufniței. Copiii, aşezați în şiruri direct pe podea, țipau şi ei de încântare sau teamă. Împrumutase ideea de la Corbett, care dădea astfel de spectacole în şcolile din Nainital. Eu nu pricepeam nici în ruptul capului cum de o persoană atât de capricioasă şi retrasă se simțea bine în acea postură, însă Diwan Sahib acorda toată atenția serbării şi se apuca să repete cu luni de zile înainte. N-aveam de ales, trebuia să-l aştept până termină. Nu m-a observat decât după o lungă bucată de vreme şi atunci s-a oprit la jumătatea behăitului unui *chital* şi m-a privit încruntat.

I-am întins chitanța pentru plata curentului electric şi ziarul.

S-a uitat la chitantă şi s-a mirat:

— Astăzi? Trebuia să plăteşti acum două săptămâni. A trecut termenul, probabil a fost o penalizare.

Pe mine mă dureau genunchii şi degetele. Migrena mă urmărea ca o umbră, amenințând să mă cuprindă din nou, la cea mai mică supărare. Am simțit cum îmi zvâcneşte sângele în tâmple auzind tonul lui Diwan Sahib.

— Nu acum două săptămâni, ci doar una, am răspuns şi apoi,

fără să ştiu nici eu de ce, am spus o minciună: Am plătit la timp, dar am uitat să vă dau chitanța.

Şi, văzând că Diwan Sahib ridică sceptic din sprânceană am adăugat:

— E plătită, nu? Altceva nu mai contează.

Am dat să plec, fără să mai aştept ceaiul sau ora de lectură din ziar şi atunci m-a întrebat:

— Ce e? Arăți parcă ai dat cu capul într-un copac.

Diwan Sahib avea toane. Uneori, când nici nu te aşteptai la vreun semn de simpatie, devenea bunătatea întruchipată. Iar când simțeai că nu mai poți, când erai nesigur şi înspăimântat, atunci îşi găsea să te ia peste picior. De aceea i-am povestit cam fără tragere de inimă ce se întâmplase la cimitir. Nici n-am apucat să închei, că pe buze i s-a şi ivit un zâmbet ironic.

— Câțiva beți au luat-o razna şi tu crezi că a venit sfârşitul lumii. De fapt, cred că au fost nişte liceeni, în căutarea unui loc unde să-şi facă de cap… iar magazinul de băuturi alcoolice e câțiva paşi mai încolo.

— Ba nu e la câțiva paşi, ci la doi kilometri.

— Ce înseamnă doi kilometri în ziua de azi? Băieții au motociclete.

— Nu e vorba de beți, am răspuns. Nu citiți ziarele? N-ați băgat de seamă că misionarii sunt amenințați, luați la bătaie? Doar v-am povestit cum ne-au amenințat pe mine şi pe domnişoara Wilson activiştii de campanie. S-a speriat tare, săraca de ea.

— Săraca de ea! Tot timpul te plângi. Agnes în sus, Agnes în jos, Agnes ar trebui operată la coardele vocale, nu-i de mirare că Isus n-a vrut-o de mireasă. Păi atunci de ce ți se rupe inima de mila ei acum?

— E vorba de cu totul altceva. S-a întâmplat un lucru grav şi sunt sigură că e un nou avertisment dat Bisericii.

Începusem să mă bâlbâi şi am încercat să mă liniştesc, în ultimele luni s-au petrecut tot soiul de lucruri acolo.

— Pietrele mai multor morminte au fost ciobite. De pe unele au fost şterse inscripțiile. Îngeraşul de pe mormântul micului Charlie Darling a fost decapitat.

— La ce ne trebuie morminte, mă întreb. Omul a murit, dar noi ne agățăm de oasele lui. Nu mai sunt decât molecule, a rostit Diwan Sahib pe un ton mohorât, cu un soi de înverşunare. Mai bine îi aruncăm cenuşa într-un râu. Sau o risipim în aer. E mult mai poetic.

— Nu despre asta e vorba, am spus cât de aspru am putut. Pentru unii cimitirul e un loc sfânt.

Diwan Sahib se încăpățâna să nu mă ia în serios. Şi-a mai turnat o porție de băutură, a adăugat încă pe atâta apă şi s-a lăsat în fotoliu.

— Chandan şi Puran şi Joshi şi Tiwari, a zis. Cred că au pitit cu toții bombe artizanale în căpițele cu fân sau în magazie, ori în grajd. Din clipă în clipă o să atace şcoala ta dragă, biserica şi fabrica de gemuri. Ce zici despre vânzătorul de ceai de la templu, care vede un leopard în fiecare ceaşcă de ceai? Poate chiar acum, în timp ce noi stăm de vorbă, fierbe praf de puşcă în sânge de leopard. Hai, Maya, caută-ți altă slujbă cât mai ai vreme. Şi reia-ți numele de fată.

15

Pe la sfârşitul lui aprilie vârfurile au fost învăluite de ceaţa rozalie care se ridica de pe câmpii. În rarele dimineţi când ceaţa se risipea, nu mai vedeai decât piscuri şi stânci cenuşii acolo unde fusese zăpadă. Am auzit că jos, la câmpie, începuseră să bată vânturile calde. La noi serile erau reci, dar iarba era îngălbenită, pământul prea prăfos pentru acea perioadă a anului, iar soarele ardea prin haine ca o flacără. Apa secase în conducte, plantele se ofiliseră în grădini. Dacă cerul dădea semne că s-ar înnora, Ama îi spunea lui Charu ca nu cumva să strângă rufele puse la uscat pe frânghie sau ardeii iuţi lăsaţi la soare. În mintea ei ploaia era o creatură înzestrată cu simţire, care se bucura să ude lucrurile lăsate la uscat. Dacă ar fi pus rufele şi ardeii la adăpost, ploaia s-ar fi îndreptat spre alt loc, plictisită.

Charu şi Puran duceau vacile la păscut tot mai departe, fiindcă în apropiere nu mai era iarbă. Cu toate că era atât de cald, Puran nu se spăla, nici nu-şi schimba bluza şi şapca. Când stătea pe loc, aerul din jurul lui se îmbiba de un miros irespirabil, un amestec acru de sudoare, fân, lapte şi gunoi de grajd. Când îl vedeam că vine, mă feream din calea lui.

Charu şi Puran plecau de acasă dis-de-dimineaţă şi se întorceau seara târziu, în hărmălaie de tălăngi şi lătrături. Bijli rămăsese tot un căţelandru, pus mai degrabă pe joacă decât pe păzit vitele. Sărea în faţa caprelor, plesnind pământul cu labele şi dând frenetic din coadă. Dacă vreuna încerca să-l ia în coarne, i se părea că îl invită la joacă şi se învârtea în jurul ei lătrând, până când toate caprele se refugiau behăind pe coastele dealurilor. Bunica lui Charu zicea:

— Ăsta nu e câine, ci măgar. Cum să aibă grijă de vaci? Nici măcar leoparzii nu l-au găsit bun de mâncat.

Cu o noapte înainte auzisem şi eu mârâitul leoparzilor, un sunet aspru, ca hârşâitul fierăstrăului pe lemn. Venea din apropierea casei şi chiar am simţit şi mirosul animalului, miros de păr ars. Mi-am afundat capul în pernă. Ce rău îmi părea acum că citisem scrierile lui Corbett. Leoparzii din povestirile lui erau de pe meleagurile noastre, şi doar că nu descuiau uşile, altminteri erau în stare să intre cam în orice casă, după voie, fiind înzestraţi cu o inteligenţă şi iscusinţă de care n-ai fi zis că un animal este capabil. Nu cumva uitasem să încui uşa de jos? Dar zăvoarele de la ferestre erau bine trase? După ce m-am răsucit o vreme pe o parte şi alta, m-am sculat

să verific şi apoi m-am băgat la loc în pat. A doua zi am auzit că Bozo, câinele generalului, scăpase ca prin urechile acului: nu avea decât o rană la umăr.

La o zi după aceea am auzit-o pe Charu cum o striga pe Gouri. Glasul se apropia şi se îndepărta, era când mai puternic, când mai slab, apoi din nou mai puternic, întâi plin de speranță, apoi întrebător şi la urmă, când după-amiaza se cufunda în negura serii, deznădăjduit. Charu a urcat şi a coborât toate costişele pe care le vedeam de la fereastra mea. Celelalte vaci se îndreptau spre casă, scuturându-şi tălăngile, dar Gouri n-a apărut.

Când s-a lăsat seara, câțiva oameni s-au adunat afară şi funcționarul a clătinat din cap, a mai tras din *beedi* şi a zis:

— Chemați fata acasă, e în zadar.

S-a aplecat spre focul din fața casei şi l-a ațâțat cu un băț.

— Oricâtă grijă ai avea, dacă leopardul vrea ceva, apoi să ştiți că nu iartă.

— La ce să ne mirăm? a făcut Ama. Doar trăim în mijlocul pădurii.

— Acum două zile, s-a băgat în vorbă şoferul de taxi, eram la marginea drumului, cam pe la ora asta, patru oameni. Câinele lui Lachman amuşina prin iarbă la doi paşi de noi. Şi ce credeți? Un leopard a țâşnit din tufişuri şi l-a înhățat. Ne-am luat după el cu bețe, am strigat şi m-am agitat, dar era prea iute.

— Şi?

— Să vezi şi să nu crezi! A dat drumul câinelui. Numai că animalul murise, poate de frică. Avea şi o rană adâncă, din care sângele curgea şiroaie, de se înroşise tot drumul. Era pe jumătate jupuit de piele. La ceafa i se vedeau oasele.

— Lachman a plătit pe el cinci sute de rupii. În ultimul an i-a dat un ou fiert în fiecare zi. Zicea că e un câine de pază de nădejde.

— Nemernicul ăla n-avea bani pentru nevastă şi copii, dar dădea câinelui un ou fiert pe zi! a pufnit unul din mulțime.

— Fiert! au repetat şi s-au luat de umeri, zgâlțâindu-se de râs. Nu crud, fiert!

Ama i-a luat la rost:

— Decât să stați aici să vorbiți toate prostiile, mai bine v-ați duce s-o ajutați pe fată să caute vaca!

Şi-a sumes sariul şi a luat-o la vale, proptindu-se în toiag, clătinând din cap şi bombănind.

Charu a găsit-o pe Gouri a doua zi în zori, într-o râpă adâncă şi îngustă. Căzuse într-o parte. Două picioare stăteau atât de strâmb, încât sigur erau rupte. La gât avea o rană adâncă. Era în viață, dar stătea nemişcată, cu privirea împăienjenită, şi nu scotea niciun

sunet. Talanga de la gât era roşie de sânge, ca şi cele câteva pete albe de blană pe care le avea.

S-au adunat cu toţii în jurul vacii. Charu, cu ochii în lacrimi, i-a întins bucăţi de *roti,* îmbiind-o:

— Gouri Joshi, mănâncă o bucăţică.

A încercat să-i oprească sângele cu *dupatta,* dar pânza s-a îmbibat în câteva clipe.

— Mă duc să-l aduc pe veterinar, m-am oferit eu.

— Veterinarul nu mai are ce face, e prea târziu, a zis funcţionarul şi vorbele i-au fost însoţite de un murmur aprobator.

— Numai Ohjha o poate scoate de acolo, a spus Ama. Să meargă cineva să-l cheme. Dar o vrea să vină?

Cu vreo trei zile înainte, bunica lui Charu îmi povestise cât îl ura Ohjha pe veterinarul cel nou. Era un om de prin partea locului, care vorbea dialectul pahari şi de aceea oamenii îl îndrăgiseră, fiindcă doctorii dinaintea lui erau veniţi de pe alte meleaguri. Doctorul cel nou luase o parte din clienţii lui Ohjha, care nu era angajatul spitalului. Tunând şi fulgerând, Ohjha îi explicase bunicii lui Charu că el nu va mai avea nici ce mânca, nici ce bea dacă oamenii nu-şi mai aduceau la el animalele bolnave. Veterinarul primea un salariu lunar de la guvern, indiferent de câte animale îngrijea, dar lui Ohjha cine îi plătea ceva? Era nevoit să se descurce singur.

— Stătea acolo, printre mormanele de vechituri, povestea Ama. Scutura tridentul şi se răstea la paharul cu băutură: „Am să-i trag un picior nemernicului ăla de veterinar, am să-i trag una chiar în boaşe". Eu i-am zis: „Las-o baltă, moşule, bijnisul tău se duce de râpă, nu mai ai nici tu mult". Am râs de el. Cum să vină acum dacă îl chem?

— De ce să nu vină? Doar are nevoie de bani, a spus taximetristul.

S-a urcat în maşină şi s-a dus pe Drumul Târgului ca să dea de veste: Cine îl vede pe Ohjha să-i spună să vină fără întârziere.

— Poate că n-ai să mă crezi, doamnă profesoară. Voi, cei de la oraş, nu credeţi în lucruri din astea, dar cineva a făcut o vrajă vacii ăsteia, sau a abătut asupra ei un vânt rău, aducător de blesteme. Altminteri de ce s-ar fi rătăcit pe coclauri? s-a văitat Ama.

— Da, numai Ohjha mai poate fi de ajutor, a încuviinţat funcţionarul, înnegurat.

— Să n-o lăsaţi pe Charu să stea aici toată noaptea, e prea frig şi e primejdios, am sfătuit-o eu.

Numai că bunica ei, ştiind că n-avea sorţi de izbândă, nici n-a încercat să o cheme pe Charu acasă. În seara aceea a adus câteva *roti* pentru vacă şi mâncare pentru fată. A ajutat-o să facă focul şi a

ieşit şontâc-şontâc din râpă. Era hotărâtă să facă şi partea lui Charu de treburi în casă şi s-o lase în pace, atâta timp cât vaca mai era în viaţă. Cine ştie, poate Charu, prin credinţa ei, putea face o minune.

Ohjha a venit a doua zi după-amiaza. A aprins focul lângă Gouri Joshi şi a aruncat tot felul de lucruri în flăcări. Câţiva băieţi din vecini au fost puşi să alerge ca să-i aducă cele trebuincioase: *Ghee!* Şofran! Orez nefiert! O lămâie. Ardei iuţi verzi! O bucată de pânză galbenă. Şi tot aşa. A fluturat penele de păun deasupra vacii, a murmurat descântece, s-a legănat. Din când în când scotea câte un ţipăt ascuţit şi scutura din cap atât de tare de ziceai că o să i se desprindă de pe umeri. La un moment dat a rămas nemişcat, fără să mai scoată un sunet. Toţi cei de faţă aşteptau într-o tăcere plină de respect şi, după o vreme, Ohjha a dat verdictul:

— Când vine vremea întoarcerii în lumea fantomelor şi a spiritelor, nimeni nu se poate pune între viaţă şi moarte.

Şi-a scuturat roba şi penele, şi-a luat tridentul şi a plecat. Cât stătuse acolo lăsase amulete magice pe toată coasta dealului, mâncase de trei ori acasă la Ama şi primise douăzeci de rupii.

Charu a rămas lângă vacă a doua zi şi apoi următoarea. Din când în când, Puran lăsa celelalte vaci să pască şi venea la Gouri. Se aşeza lângă ea, o mângâia, îi punea pe rană o fiertură făcută de el din ierburi şi îi murmura la ureche ceva de neînţeles. Cât era el acolo, în ochii vacii parcă se zărea o scânteie de viaţă şi ai fi zis că durerea i se domolea. Dar după aceea se cufunda iarăşi în starea de letargie.

Puran nu era singurul care îi ţinea tovărăşie lui Charu. În fiecare seară, când nu era primejdie să fie zărit de alţii, Kundan Singh cobora pe furiş în râpă şi stătea cu Charu până la ora când trebuia să servească cina la Reşedinţa Aspen. Aduna lemne ca să aibă cu ce ţine focul aprins şi să sperie leoparzii. A adus chiar şi nişte mici pocnitori cumpărate din piaţă, ca să pună pe fugă animalele de pradă. Pe înserat pleca să pregătească masa şi apoi, după ce servea cina şi îşi termina treaba, se întorcea ducând o făclie. Cobora pantele întunecate, croindu-şi drum printre copaci şi tufişuri. Aducea mâncarea pe care izbutise să o şterpelească de la masa directorului de hotel şi deschidea cutiile de metal ca Charu să poată mânca. Voia să-i dea ce-i mai bun, lucruri din care ea nu gustase niciodată: într-o zi chiftele, a doua zi pui, apoi orez prăjit şi ouă în sos curry. După ce mâncau, stăteau lângă foc ţinându-se în braţe, înfăşuraţi într-o pătură groasă, care îi ferea de răcoarea nopţii. Când

primele raze de soare apăreau peste vârful muntelui, pleca acasă, unde trebuia să-i servească la pat pe director şi pe soția lui cu ceai şi biscuiți vanilați.

Kundan Singh era convins că nu va mai fi niciodată atât de fericit, cu toate că Charu, amuțită de durere, avea tot timpul lacrimi în ochi, iar uneori plângea cu sughițuri şi cu toate că, la picioarele lor, vedea ochii lui Joshi, în care se citea suferința. De-abia în a patra zi ochii i s-au încețoşat şi i s-au închis pentru totdeauna.

16

Casa mea era foarte mică. Aveam două camere şi o bucătărioară cu două uşi. Una din ele dădea spre un perete de stâncă acoperit vara cu flori sălbatice. Între uşă şi stâncă era un spaţiu atât de îngust, că eram nevoită să merg pieziş. Camera mai mare, cea de la parter, dădea pe o verandă deschisă spre nord. Acolo atârnasem ghivece cu geraniu care se revărsau ca nişte mici cascade roşii şi roz. După-amiaza, după ce terminam treaba la şcoală şi la fabrică, luam ceaiul cu Diwan Sahib şi citeam ziarele împreună cu el, veneam acasă, mă aşezam pe terasă şi aşteptam să apună soarele în spatele crestelor acoperite de zăpadă.

Nu mă prea ţineam de gospodărie, dar nici nu-mi venea să chem pe cineva să facă curăţenie. Pe de o parte fiindcă nu aveam bani, pe de alta fiindcă nu mi-a plăcut niciodată să-mi cotrobăiască cineva prin lucruri. O singură dată, când eram în Ranikhet, a stat cineva la mine – o prietenă din copilărie. A doua zi de dimineaţă îmi făcea deja morală:

— Maya, zău! N-ai să mai foloseşti niciodată lampa asta stricată! Şi prăjitorul de pâine? A funcţionat vreodată? De ce nu arunci lada asta de tablă? E oribilă! Cumpără-ţi o măsuţă ca lumea! Vai, Doamne! Câte pânze de păianjen!

Când i-am spus că era treaba lui Michael să cureţe pânzele de păianjen, pentru că eu nu sunt destul de înaltă, mi-a aruncat o privire exasperată şi s-a suit hotărâtă pe un scaun, cu mătura în mână. A început să-mi scoată hainele din dulap, ţinându-le cu două degete:

— Să ştii că dacă le-ai dona sinistraţilor nici măcar ei nu le-ar primi!

Uneori mă apucam să fac curat, însă tocmai când voiam să arunc un obiect, îmi aduceam aminte: ăsta e castronul ciobit pe care l-am cumpărat împreună cu Michael atunci când ne-am mutat împreună. Puloverul cârpit şi peticit pe care nu-l îmbrac niciodată a fost tricotat de mama pentru mine. Ăsta e prăjitorul de pâine dăruit de Diwan Sahib în prima lună a şederii mele la Ranikhet; a început să scoată scântei o săptămână mai târziu şi n-a fost chip să-l mai repare cineva. Cu vremea, vălmăşagul de obiecte devenise parte din casă şi mă făcea să mă simt bine. Seara, după ce încuiam uşile, trăgeam perdelele şi mă aşezam în fotoliu cu un pahar de rom în mână, simţeam casa oftând odată cu mine, ca şi cum tihna cobora

peste noi în acelaşi timp.

Partea cea mai curată din casă era bătătura din jur, pe care Charu o mătura în fiecare dimineaţă, aşa cum făcea cu propria ei curte. Venea dimineaţa devreme, cu *dupatta* bine înfăşurată pe cap, ca să-i acopere şi gura, şi se apuca să grebleze şi să mături, stârnind un nor de praf şi frunze uscate. Pleca şi se întorcea cu o cană plină cu apă, apoi stropea pământul din faţa uşii ca praful să se aşeze. Când simţeam mirosul de pământ ud ştiam că terminase.

Câteva zile după moartea lui Gouri Joshi, Charu n-a mai apărut la mine. Nici nu m-am mirat: bunica ei îmi spusese că era abătută şi de-abia dacă făcea treabă prin casă. După o vreme a revenit, dar mătura de mântuială şi lăsa multe frunze în urmă. O priveam cum se mişcă fără niciun chef şi îmi venea în minte figura domnului Chauhan, disperat de gunoaiele din tabără, şi promisiunea lui de a preschimba Ranikhetul într-o Elveţie. Făgăduise şi că se va ocupa de actele de vandalism din cimitirul unde era îngropat Michael, dar nu părea să fi făcut nimic. Cu chiu, cu vai, crinii îşi reveniseră şi nu mai făcuse nimeni nicio stricăciune.

Charu dispărea ore în şir, uneori plecată cu vacile, alteori nu. De multe ori îl lăsa pe Bijli acasă, legat lângă uşă. Indignat, câinele se zbătea în lanţ şi lătra toată după-amiaza. Charu lăsa toată treaba din grădiniţa de legume pe seama Amei. Când se întâmpla să mănânce învârtea orezul în farfurie şi îl dădea la o parte. Auzeam de la mine de-acasă vocea ascuţită a bunicii muştruluind-o:

— Tu crezi că mâncarea creşte în copaci? În fiecare zi arunc la vacă jumătate din porţia ta de orez. Ar trebui să stai flămândă o zi, două, şi pe urmă să vezi cum o să cauţi mâncarea.

Spre deosebire de mine, Charu aflase: Ranikhet era pe linie moartă şi directorul de hotel se hotărâse să se întoarcă la Delhi. Avea să ia cu el şi bucătarul, pe Kundan Singh. Charu nu fusese niciodată în oraşul unde avea el să ajungă. Nici nu putea să-şi închipuie cum avea să trăiască el acolo, departe. Ce ispite şi momeli îi pregătea oare viaţa de acolo? Nu ştia dacă îl va mai vedea vreodată.

Mai târziu, când lucrurile au intrat pe făgaşul lor, am înţeles ce văzusem în vara aceea, când mă plimbam prin pădure într-o după-amiază. O luasem pe drumul obişnuit spre templu, dar, când am ajuns aproape de hotelul Westview, m-am hotărât să merg pe malul pârâului, să văd unde duce. Am coborât o pantă şi cu fiecare pas mă afundam în întunericul pădurii. Exista într-adevăr o potecă, cel puţin o parte din drum, dar apoi tufişurile s-au îndesit şi spinii au început să mi se agaţe de haine. De undeva auzeam fluieratul unui sturz, un sunet ascuţit, limpede, care îşi croia drum prin pădure.

Când şi când sturzul se oprea din cântat şi atunci nu mai desluşeam decât foşnetul frunzelor.

Aerul, copacii, lumina verzuie ca de acvariu care îi scălda mi-au adus aminte, după ani de zile, de o pădure de lângă Hyderabad, unde mă plimbasem odată cu Michael. Era un loc neumblat, străbătut de un pârâu pe jumătate secat. Ajunsesem acolo în timpul uneia dintre plimbările cu motocicleta care ne făceau amândurora atâta plăcere. Michael, aşezat în spatele meu, încerca să mă înveţe să conduc, ţinându-mi mâinile pe ghidon cu mâinile lui. După multe zile de strădanii, căzături, izbituri şi certuri, în ziua aceea izbutisem în sfârşit să stăpânesc motocicleta şi mergeam cu viteză pe drumul pustiu, victorioasă. Deodată, Michael a spus:

— Opreşte!

Am oprit motorul, am parcat motocicleta la marginea pădurii şi am intrat printre arbori ţinându-ne de mână, ca în basmul cu copiii care pătrund în pădurea fermecată. Copaci cu coroana bogată, crescuţi unul lângă altul, împiedicau lumina să pătrundă. Frunzele lor late, verzi, păreau negre în umbra nesfârşită. Peste pământul negru se aşternuse un covor de frunze putrede. Chiar în faţa noastră, trunchiul unui copăcel era acoperit de omizi ca de o blană. Simţeam în aer dulceaţa şi parfumul puternic al floricelelor albe de curcuma sălbatică. Am cules de pe jos o creangă uscată, ca să îmi croiesc drum cu ea, dar s-a frânt de cum am lovit primul tufiş. Am cules o floare roşie şi mi-am pus-o după ureche. Râdeam amândoi. Eu mă simţeam frumoasă, cu părul despletit, lung până la brâu. Pe cărare am găsit o pasăre moartă. Mie îmi era milă de tovarăşul ei, rămas singur, dar Michael a zis, cu un zâmbet ştrengăresc:

— Tovarăşul ei e foarte fericit acum, alături de o pasăre mai mare şi mai albastră.

— Dacă aş muri eu, am zis, într-o săptămână ţi-ai găsi o altă pasăre, mai albastră. Aşa sunt bărbaţii.

La care Michael mi-a răspuns:

— Tu nici n-ai de ce să aştepţi să mor eu ca să-ţi găseşti pe altul. Uită-te şi tu câţi zumzăie în jurul tău ca albinele la floare.

S-a oprit şi m-a sărutat cu patimă, cu mâinile umblându-mi pe sub haine, nerăbdător.

Urletul unei vulpi m-a adus la realitate. N-o vedeam, era ceva mai departe, ascunsă în tufişuri. Dintr-odată, pădurea mi s-a părut mai tăcută şi pustie, iar drumul foarte îndepărtat. Deasupra capului, cerul aproape că nu se mai vedea printre coroanele copacilor. În liniştea aceea am auzit nişte voci, apoi i-am văzut: Charu şi Kundan Singh. Erau ceva mai încolo, într-un luminiş, cu raze de soare prinse în păr, parcă desprinşi dintr-un tablou. M-am oprit,

neîndrăznind nici să respir. Mi-a rămas în minte fiecare amănunt: cămaşa lui albă cu albastru, părul ciufulit, pleoapele lăsate peste ochii adânciți în orbite, *dupatta* ei verde ca o frunză abia desfăcută, amuleta lui, legată chiar sub mărul lui Adam cu un şnur gros, negru, cerceii ei ca nişte bumbi verzi, strălucitori, expresia ei disperată.

Stătea în picioare, sprijinită de un castan uriaş. El stătea în fața ei, proptit cu palmele de copac, nelăsând-o să plece.

— Am să mă întorc, l-am auzit spunând. Nu-ți face griji. Am să mă întorc. Să mă aştepți. Am să-ți scriu.

— Ei, o să-mi scrii! a făcut ea.

— Ba da, a spus el apăsat. În fiecare săptămână. În fiecare zi.

Charu a ridicat fața spre el, cu ochii în lacrimi. A spus ceva atât de încet, că abia am auzit-o:

— Da' eu nu ştiu să citesc. Nu ştiu nici să scriu, nici să citesc. N-am învățat.

El a rămas descumpănit şi a tăcut preț de câteva clipe, apoi a zis cu glas rugător:

— Eu fac tot restul. Tu trebuie doar să înveți să scrii şi să citeşti. Dacă nu, găseşte pe cineva să-ți citească scrisorile.

Ea a râs printre lacrimi:

— De unde să găsesc pe cineva să-mi citească scrisorile de la tine? Despre ce ai să-mi scrii? Ce ai gătit la prânz, ce ți-a spus directorul?

El şi-a îngropat mai întâi degetele, apoi toată fața în părul ei:

— Am să-ți scriu în cimilituri, a răspuns. Doar tu ai să ştii despre ce vorbesc.

A răsucit unul din cerceii verzi şi a rugat-o:

— Dă-mi unul. Când ne vedem data viitoare, o să-i ai din nou pe amândoi. O să fie talismanul nostru.

Cam la două săptămâni după aceea, la începutul lui mai, Charu a venit la mine cu o scrisoare de la prietena ei „Sunita" şi m-a rugat să o învăț să scrie şi să citească.

Partea a doua

1

În vara aceea, într-o dimineață, pe când Diwan Sahib, cu fața încă buhăită de somn, îşi bea ceaiul, iar eu, în drum spre şcoală, o luasem pe o scurtătură care trece prin fața casei lui, atenția ne-a fost atrasă de un fel de bâzâit îndepărtat. Eu m-am oprit, surprinsă, iar el a ieşit din casă în cămaşa de noapte.

Sunetul s-a dovedit a veni de la un elicopter verzui.

— A, e doar un elicopter, am spus şi am dat să plec.

— Ba poate că nu e doar un elicopter, a făcut Diwan Sahib. Ăsta e un oraş militar. Ai idee ce se întâmplă aici? Oraşul ăsta trăieşte din secrete. Secrete de stat. Secrete militare. Mici secrete personale, mizere.

Părea mult mai prost dispus ca de obicei, cu ochii mai înceţoşaţi decât în alte dimineți şi gata să îmi servească o poveste lungă, pe care n-aş fi avut cum să o întrerup. Am grăbit pasul şi i-am strigat peste umăr:

— E doar un elicopter şi ne vedem după ore.

Zgomotul elicopterului n-a încetat însă, ba chiar a devenit mai insistent. Acum erau două şi se învârteau pe deasupra pădurii. Când coborau foarte aproape de copaci, când se ridicau şi se repezeau în altă direcție, tăind aerul cu palele. Venea un general în inspecție, sau poate izbucnise vreun incendiu în pădure? Când zgomotul se apropia, oamenii se opreau din treburi, ridicau ochii spre cer şi se minunau.

Zumzăitul elicopterelor s-a auzit toată ziua. Pe la mijlocul după-amiezii am zărit fuioare de fum în depărtare şi unii pretindeau că au auzit o explozie. La brutăria Bisht, atât clienții, cât şi lucrătorii erau de aceeaşi părere: armata era pe urmele unui spion chinez care trecuse clandestin granița de nord. Când am ajuns la ceainăria lui Negi, părerile se schimbaseră: un terorist fugar, scăpat din închisoare, dăduse foc unui obiectiv important.

Pe la ora trei, când mă întorceam de la ceainărie, am văzut jeepul lui Veer apărând de după un cot al drumului. M-am oprit, aşteptând să vină să mă ia şi apoi să facem un ocol ca să cumpărăm *samosa.* Era ritualul nostru, atunci când Veer se afla în oraş. Numai că acum a trecut pe lângă mine fără să dea vreun semn că avea de gând să se oprească. Drumul era pustiu şi îngust. Am fost nevoită să mă dau la o parte ca să-l las să treacă. Am văzut că purta ochelarii cu lentile negre, era îmbrăcat cu o cămaşă albă şi avea rucsacul lângă el, pe banchetă. Am rămas pe loc, convinsă că îşi va da seama că trecuse

pe lângă mine şi va pune frână ceva mai încolo.

Dar zgomotul jeepului s-a stins. După ce s-a risipit norişorul de fum de eşapament, mi-am continuat drumul. Mi-am concentrat atenţia asupra florilor portocalii crescute pe un pin, asupra jderului cu guşă galbenă care se cocoţa pe un trunchi de copac, a fazanilor *kalij* care se strecurau pe sub tufişuri şi a misterioasei miresme care domnea la acea cotitură al drumului – orice numai să alung gândul că Veer mă văzuse şi nu oprise.

Când am ajuns acasă la Diwan Sahib, i-am dat ziarul şi am aşteptat cât m-a răbdat inima de mult, sorbind din ceaiul prea dulce, înainte să-l întreb cu nepăsare studiată:

— Dar unde a dispărut Veer?

— A plecat pe nepusă masă, mi-a răspuns Diwan Sahib. Băiatul ăsta e un mister pentru mine. Stătea aici, în faţa computerului, când a sunat telefonul. În cinci minute a ieşit din casă şi a plecat cu maşina. Nu mi-a spus nici măcar o vorbă. Doar lui Himmat i-a zis că va fi plecat câteva zile.

— Credeţi că are vreo legătură cu… şi am ridicat privirea spre cer.

— Poftim? Vrei să zici cu elicopterele? a făcut Diwan Sahib. Din câte ştiu eu, băiatul nostru n-are nimic de-a face cu armata sau elicopterele. Dar un bătrân neghiob, un beţiv senil ca mine ar fi ultimul care se afle.

Părea a fi în aceleaşi toane rele ca dimineaţă. A tăcut puţin şi mi-a aruncat una dintre întrebările lui surpriză:

— Câţi ani aveai când a fost războiul cu Bangladeshul{32}?

Am încercat să-mi aduc aminte când avusese loc războiul ca să nu-mi trădez ignoranţa, dar Diwan Sahib mă cunoştea prea bine:

— 1971, a zis cu o voce tăioasă ca briciul.

— Ştiaţi că Michael şi cu mine eram născuţi în aceeaşi zi? Odată ne-am adunat vârstele şi am pregătit un tort cu patruzeci şi patru de lumânările de ziua noastră. Mi-aduc aminte şi acum: era un tort de ciocolată, deasupra cu doi şoricei cu ochi roz. Eu am mâncat unul, şi mi-a rămas coada în gât fiindcă era făcută dintr-un tăieţel uscat, am zis şi am pufnit în râs.

Diwan Sahib mă privea de parcă îmi pierdusem minţile. A clătinat din cap, semn că altceva nici nu poţi aştepta de la o minte de muiere, iar eu a trebui să mă resemnez să ascult povestea care mă aştepta de dimineaţă. În timpul războiului, una dintre figurile politice cele mai enigmatice a fost Maulana Abdul Khan Bhashani. Diwan Sahib îl cunoştea dinaintea războiului de independenţă. Era un om de la ţară, care studiase singur şi devenise un socialist înfocat. Se implicase în toate revoltele iscate pe vremea britanicilor, de la mişcarea Khilafat{33} la mişcarea de necooperare{34}.

În ultimele zile ale Imperiului Britanic se zvonea că venise la Surajgarh ca să se întâlnească în secret cu nawabul şi să pună la cale secesiunea statului faţă de India, dar chiar la vremea aceea nawabul îl aruncase pe Diwan Sahib în închisoare fiindcă plănuise exact contrariul, aşa că Maulana şi Diwan nu au avut cum să se întâlnească.

În 1970, a continuat Diwan Sahib, Maulana avea şaptezeci de ani, dar rămăsese acelaşi orator care înflăcăra audienţa. Lupta acum pentru independenţa Bangladeshului faţă de Pakistan. Deşi ura pur şi simplu India, atunci când a început războiul, s-a refugiat în această ţară, aşa cum au făcut cea mai mare parte a liderilor politici din Bangladesh. Era un om delicat, un temperament instabil, înclinat să facă afirmaţii provocatoare. Trebuia ţinut departe de privirile opiniei publice şi ale ziariştilor. Şi ce loc mai retras şi obscur decât Ranikhet ar fi putut găsi? Bineînţeles, un oraş ale cărui secrete erau păstrate de dealuri, de armată şi de distanţă de restul lumii.

Maulana nu putea suferi munţii. Se tot ruga de indieni să-i dea câţiva acri de pământ mai aproape de Bangladesh, în Assam, acolo unde era îngropat fiul lui. Numai că nu i s-a permis să plece din Ranikhet decât la încheierea războiului.

Huruitul elicopterelor s-a apropiat. Diwan Sahib a strigat, ca să acopere zgomotul, fluturând o carte:

— Şi ştii când am aflat toate astea? Ieri. Dintr-o carte. O arhivă itinerantă, aflată cam la doi kilometri depărtare, într-o clădire aparţinând armatei, iar eu habar n-am avut.

Elicopterele s-au îndepărtat, s-a făcut linişte şi Diwan Sahib a clătinat supărat din cap:

— Nimic nu te face mai neînsemnat decât ieşirea la pensie, Maya. A fost o vreme când Nehru şi Patel îmi încredinţau secretele lor. Toţi generalii din Ranikhet, care altmineri se ţineau cu nasul pe sus, se rugau de mine să-i invit acasă. Iar acum?

A lăsat întrebarea să plutească în aer şi s-a retras într-o tăcere mohorâtă.

În seara aceea, aşezată pe verandă la mine acasă, cu o ceaşcă de ceai în faţă, priveam absentă spre locul unde s-ar fi zărit crestele munţilor dacă nu ar fi fost învăluite în ceaţa cauzată de căldură. Gândul m-a dus la bătrânul Maulana, ascuns în dealurile din Ranikhet, şi la cât de tare trebuie să fi dus dorul râurilor şi mlaştinilor calde din ţinutul lui natal. Motivul venirii mele la Ranikhet era ciudat de asemănător cu al lui Maulana: amândoi fugeam de ceva.

Apoi gândul m-a purtat spre Veer. Punând cap la cap cele spuse

de el în ultimele luni, îmi construisem o poveste despre motivele venirii lui la Ranikhet. Era orfan, în căutarea unui cămin, şi îl găsise în Casa Soarelui. Diwan Sahib îi oferise o afecțiune moderată, dar aceasta, împreună cu forța personalității lui, fusese îndeajuns ca să impresioneze un copil rămas singur pe lume. Veer căuta un tată şi îl găsise în persoana lui Diwan Sahib. Era singura explicație a tandreței nu lipsită de oarecare asprime pe care i-o arăta bătrânului. Uneori era arțăgos, vorbea răstit sau îşi pierdea răbdarea, dar când rămânea o seară întreagă să-l asculte pe Diwan Sahib povestind despre Surajgarh sau când aducea de la Delhi tocmai cartea pe care o căuta unchiul lui, atunci era limpede că îi unea o legătură profundă. I-am urmărit în câteva rânduri cum se plimbau prin grădină, la fel de înalți şi subțiri, unul cu păr alb, celălalt brunet, semănând izbitor aşa, priviți din spate. Eram întotdeauna impresionată, ca şi cum Veer ar fi fost o versiune mai tânără a lui Diwan Sahib.

Nu aveam nicio îndoială: Veer venise la Ranikhet ca să-i poarte de grijă lui Diwan Sahib în ultimii lui ani de viață.

Odată i-am mărturisit Amei bănuiala mea şi răspunsul ei a fost scurt, dacă ne gândim cât de vorbăreață era, dar şi enigmatic:

— Zici că-i pasă de unchiul lui? Poate de lucrurile unchiului, n-ai văzut cum şterge hârtiile de praf, mai ceva ca Himmat Singh?

Adevărul e că Veer ştersese de praf şi aranjase notițele lui Diwan Sahib raft cu raft, în puținul timp liber care-i mai rămânea. Îl apreciam mai mult pentru că făcea acest lucru decât pentru că îi aducea rom şi şosete izoterme.

Acum mă întrebam dacă nu cumva exista o altă explicație a venirii lui Veer la Ranikhet. Avea oare vreo legătură cu armata? Era în căutarea unui lucru anume? Venise pur şi simplu ca să îşi aroge calitatea de moştenitor al lui Diwan Sahib? Ori, la fel ca toți ceilalți, căuta scrisorile Edwinei şi ale lui Nehru?

Am dat deoparte ceaşca şi bănuielile mele odată cu ea. Erau gânduri prea meschine şi nedemne de mine. Veer plecase de multe ori în grabă fiindcă avea treabă altundeva. Nu se simțise niciodată dator să explice de ce face un lucru sau altul. Şi cu asta, basta.

Au trecut vreo două zile şi am uitat de elicoptere, de spionul chinez şi teroristul fugar. Fusese încă o acțiune secretă a armatei, ca atâtea altele. Singura persoană asupra căreia apariția elicopterelor a avut un impact a fost funcționarul, al cărui fiu, Gopal, se pregătea pentru examenul de intrare în armată. În fiecare dimineață, dacă mă trezeam cu noaptea-n cap, auzeam trompeta chemându-i pe cadeți: patru sunete, la interval de două minute, ca să-i trezească în zori. În ultimele luni, imediat după ce se auzea trompeta, în casa

funcționarului se aprindea lumina. Gopal se trezea odată cu cadeții. În dimineţile reci ieşea din casă încovoiat de frig, învăluit în aburul propriei respiraţii. Pojghiţa subţire de gheaţă aşternută pe pământ i se spărgea sub şlapii de cauciuc. Se ducea în bătătura din faţa colibei şi făcea flotări urmate de cel puţin patruzeci de abdomene, uneori chiar o sută. Când se mai lumina, făcea curse scurte în sus şi în jos pe deal, plus alte exerciţii pe care văzuse că le fac cadeţii pe terenul de sport. Gopal visa de ani de zile să intre în armată. Când era copil privea cu admiraţie şirurile de soldaţi în uniformă, tunşi la nivelul urechii, cum mărşăluiau purtând echipamentul din ziua respectivă, de la pături la mături, găleţi şi puşti. Soldaţii îi priveau pe ceilalţi oameni ca şi cum se aflau în spatele unui zid invizibil, dar imposibil de străpuns. Gopal visa să fie şi el în spatele acelui zid, să mărşăluiască alături de ei.

Tatăl era mândru de tânărul războinic şi se lăuda tuturor că fiul lui va ieşi la pensie cu gradul de căpitan, dacă nu chiar mai mult. Numai că misterioasele elicoptere şi fuioarele de fum l-au înspăimântat. Timp de mai multe zile s-a certat îndelung cu fiul lui. Acum îşi dorea ca fiul lui să intre în comitetul de administrare a apei. Acolo ar fi avut o slujbă lipsită de primejdii – era sigur că avea să fie, deoarece slujba tatălui era adesea transmisă fiului.

— Ce-i bun pentru taică-tău e bun şi pentru tine, nătângule! ţipa la băiat. În armată nu e loc de jocuri şi glume. Ai să-mi mulţumeşti când o să-ţi vezi prietenii trimişi să moară pe te miri unde!

Una dintre urmările inexplicabile ale trecerii elicopterelor a fost întârzierea poştei cu o săptămână. Se poate să nu fi existat nicio legătură între cele două; după ceva vreme am aflat că, în zonele de câmpie, poştaşii intraseră în grevă chiar în aceeaşi zi. Dar când a mai trecut o zi şi poşta tot n-a venit, oamenii au început să bodogănească nemulţumiţi; se spunea că ne opreau scrisorile ca să le cerceteze, că însuşi dirigintele poştei era implicat, că poşta era următoarea ţintă a teroriştilor. Mie nu-mi păsa, dar Charu nu-şi mai găsea astâmpăr. Poştaşul sosea după-amiaza târziu, uneori chiar pe seară. Ultimele case la care venea erau ale noastre, fiindcă locuia chiar vizavi de noi, peste râu. Charu se învârtea prin preajmă când ştia că se apropie ora întoarcerii lui acasă. Aştepta să-l vadă că apare şchiopătând. Nu îndrăznea să îl întrebe dacă aduce vreo scrisoare. Nu primise decât una, în mai, la puţină vreme după ce Kundan Singh ajunsese la Delhi. De atunci, nimic, iar Charu se purta ca şi cum trecuse o veşnicie.

2

„Ce mai faci? Ce face familia ta? Sper că sunt bine cu toții. Eu sunt bine.” Aşa începea a doua scrisoare primită de Charu, tocmai când era pe punctul de a-şi pierde nădejdea.

Adusesem de la şcoală un abecedar în hindi cu poze viu colorate şi câteva caiete. După ce i-am citit scrisoarea de la Kundan, am deschis abecedarul şi am pus-o să găsească toate literele folosite de el. Am pus-o să copieze pe caiet cuvintele mai simple din scrisoare. Nici Kundan nu ştia să scrie foarte corect, dar pentru moment nu voiam să mă concentrez pe ortografie. Charu asuda, bombănea şi îşi dădea la o parte şuvițele de păr care îi cădeau pe față când stătea aplecată asupra caietului. Nu-şi mai amintea decât foarte vag despre scris şi citit, de pe vremea când fusese şcolăriță, dar, spre surprinderea mea, unele lucruri îi reveneau cu claritate. De câte ori se întâmpla aşa izbucnea într-un chicotit atât de molipsitor, că păream amândouă mai degrabă nişte adolescente puse pe şotii decât o profesoară şi eleva ei. E drept că se întâmpla foarte rar. Charu uitase cea mai mare parte a alfabetului. Îşi amintea puțin câte puțin, dar cu mare încetineală. Cât despre numere, nu le mai ştia deloc.

I-am desenat litere în chip de oameni şi animale şi am pus-o să le scrie iar şi iar. O dată la câteva zile aduceam de la biblioteca şcolii cărți noi cu poezii pentru copii. Am pus-o să citească textele scrise cu litere mai mari pe pachetele de biscuiți şi de săpun. Sarcina pe care mi-o propusesem începu să mă obsedeze: devenise deja o misiune. Cu mulți ani în urmă, când Charu fusese eleva mea, dădusem greş ca profesor. De data asta nu avea să mai fie la fel! Nu voi lăsa prilejul să-mi scape. Domnul Chauhan a dat într-o zi peste noi chiar când o pusesem pe Charu să citească una dintre pancartele puse de el pe coasta muntelui. Uitând că păşteam vacile tocmai în locul interzis, a exclamat încântat:

— Ştiam, doamnă! Ştiam eu! Aveți un pumn de catifea în mănuşa de oțel. În ziua când v-am spus că țăranii au nevoie de învățătură şi de simț civic, mi s-a părut că v-ați supărat. Am crezut că ați plecat mânioasă. Şi când colo, ați plecat urechea la vorbele mele. Doamnă, simt că renasc datorită dumneavoastră! Am să-mi continui misiunea cu şi mai mult avânt!

Charu s-a pus cu sârg pe lucru. Adesea, văzând-o cum scrie cu creta pe tăblița de ardezie pe care i-o cumpărasem, cu pielea lucind

în lumina ca mierea a amurgului, îmi părea mai degrabă o eroină din basme decât o țărăncuță prozaică, măcar că nu se lupta cu balauri şi vrăjitoare, ci doar cu alfabetul şi lipsa celui drag. O vedeam stând în curte, cu bărbia pe genunchi şi privirea ațintită în jos, cu vârful limbii scos printre dinți. Scria în praf cu o crenguță, în timp ce aştepta să se aprindă focul sau să intre găinile în coteț. Drăcuia de supărare ori de câte ori nu reuşea să citească ceea ce scrisese, chiar după ce desenase literele din nou cu degetul. Sunetele „ba", „ka" şi „pa" o puneau în mare încurcătură. Liniile şerpuiau şi se uneau între ele. Literele săreau de colo-colo, parcă erau vii. Când scria pe caiet, cu greu se stăpânea să nu rupă foaia, înfuriată de propria ei încetineală. Cu toate acestea, venea la lecție seară de seară.

*

„În fiecare după-amiază trebuie să mă duc la hotelul lui Sa'ab", spunea Kundan în cea de-a doua scrisoare. „Mâncarea de la hotel nu le place. Vor *daal-roti-sabzi*, mâncare ca acasă. Vor mâncare caldă, aşa că, în fiecare dimineață, pun mâncarea într-o cutie specială care o ține caldă. Iau bicicleta şi mă duc la hotel. Hotelul a fost clădit de curând. Ți-ar lua ochii dacă l-ai vedea. E ca un palat fermecat. Eu n-am voie să intru. Mă duc la intrarea din spate şi dau mâncarea cuiva. Dar, când trec prin față, zăresc lucrurile strălucitoare dinăuntru. Până şi mirosul e altul. Ori de câte ori intră sau iese cineva se aude muzica dinăuntru. Am zărit şi un bazin cu apă albastră în care înoată oamenii aproape dezbrăcați. Te-ar umfla râsul dacă i-ai vedea. Cea mai mare parte a timpului oamenii sunt îmbrăcați ca regii şi reginele. Dar nu e niciunul aşa de frumos ca muntenii noştri. Mă gândesc la părinții mei din Siliguri. Încă şi mai mult mă gândesc la Ranikhet. Trimite-mi ceva din pădure.

Prietena ta."

Când sfârşeam de citit o scrisoare, Charu mă ruga să i-o mai citesc o dată, uneori chiar de trei ori. Asculta cu atenție, încruntată, ca şi cum ar fi vrut să o învețe pe dinafară. Apoi lua scrisoarea şi o ascundea în buzunar. Casa lor era atât de mică şi înghesuită, că nu avea unde să ascundă scrisorile. Ama, Puran şi ea aveau două cămăruțe, din care una era împărțită în două: într-o parte era bucătăria, în cealaltă parte, unde pereții erau vopsiți într-un

albastru țipător, se afla un televizor alb-negru, acoperit cu un milieu. Deasupra era pusă o vază cu trandafiri de plastic roz. Pe unul dintre pereți era un tablou pictat de Charu: flori violet şi albastre despre care ai fi zis că sunt stânjenei. Tot aici mai erau două scaune, un pat şi un cufăr folosit pe post de masă. Prin perdeaua de plastic cu model imprimat se vedea a doua cameră, care avea un pat. Desigur, Charu nu avea nici camera, nici măcar un dulap al ei. Era mulțumită dacă avea un colțişor unde să pună capul noaptea. După ce, în două rânduri, Ama aproape că dăduse peste scrisorile ei, Charu le-a pus într-o pungă de plastic şi le-a pitit după o grindă din staul, împreună cu şiragul de mărgele şi pana de gaiță.

Era greu să găsim timp pentru ore. Amândouă aveam o mulțime de treburi. Charu se împărțea între treburile de acasă şi jumătatea de normă de la fabrică. Chiar dacă ajungea la mine acasă, dacă o chema bunică-sa era nevoită să plece:

— Unde-ai pus cazmaua? Dă fuga pe Drumul Târgului şi cumpără nişte ulei! Cine crezi că o să bage găinile în coteț? Pe unde-o umbla fata asta, cu câinele ei? Charu!

Eu îmi împărțeam timpul între orele de la şcoală şi treaba de la fabrică, unde supravegheam producția şi ambalarea, dar mă ocupam şi de contabilitate. Mai şi iunie erau lunile cele mai pline: toate fructele moi de vară – prune, piersici, caise – soseau din sate îndepărtate, în coşuri sau lăzi, şi trebuia să ne ocupăm de ele pe loc. Erau zile când eu şi Charu nu ajungeam acasă decât după ce se întuneca. Alteori abia ajungeam la Diwan Sahib spre sfârşitul după-amiezii, ca să-i citesc ziarul, iar în rarele ocazii când dorea să lucreze la carte împreună cu mine mă consideram norocoasă dacă puteam să prind apusul soarelui aşezată pe veranda mea.

Stăteam acolo cu o ceaşcă de ceai şi o aşteptam pe Charu. Priveam cum dealurile albastre şi verzi sunt cuprinse de întuneric unul câte unul. Când întunericul învăluia crestele cele mai îndepărtate şi veverițele zburătoare începeau să se hârjonească prin cedri îşi făcea apariția şi Charu. Cobora panta țopăind, fără măcar să se uite pe unde calcă, trecând dintr-o mână în alta doi cartofi copți, chiar atunci scoşi de bunică-sa din tăciuni. Cartofii încă aburinzi erau moi şi pufoşi, cu coaja arsă, dar delicioasă. Eu, care nu ajungeam să mănânc decât ouă cu pâine sau tăiței semipreparați când luam masa acasă, îi eram tot atât de recunoscătoare pentru cartofi, pe cât îmi era ea pentru lecții.

Venea la mine când ştia că bunică-sa nu avea nevoie de ea şi era convinsă că a păcălit-o, dar Ama era o femeie şireată şi subterfugiile la care recurgea Charu nu aveau mari sorți de izbândă. Cu toate că

nu ştia exact despre ce e vorba, Ama înțelegea că se întâmplă ceva cu nepoata ei. Simțise că lumea vorbeşte, chiar dacă la urechile ei nu ajunsese nimic. Auzise numele lui Charu rostit într-o discuție dintre bețivul de Janaki şi soția funcționarului, dar amândoi tăcuseră când o văzuseră că se apropie. Simțea că e ceva necurat la mijloc, aşa că într-o zi a venit la mine acasă. S-a aşezat pe treapta de sus a verandei ca să încerce să afle de unde pornea totul.

— Ai auzit ce-a pățit bucătarul de la hotelul Rosemount? m-a întrebat.

Îmi dădeam seama că nu ăsta era motivul pentru care venise la mine, dar i-am răspuns că nu auzisem.

— Mergea cu scuterul când a fost lovit de o maşină care venea în viteză – o maşină din Delhi, e de la sine înțeles, a zis Ama. A căzut de pe scuter, dar i s-a părut că n-a pățit nimic. Şi apoi, când a privit în jos, a văzut că nu mai avea piciorul drept! Parcă îi fusese tăiat cu un cuțit. Piciorul era lângă drum, avea încă ciorapul şi pantoful. L-au învelit într-o cămaşă şi l-au dus la spital odată cu el, dar n-au putut să i-l coasă la loc.

— Puran ăsta, a zis la a doua vizită, tot fără să se încumete să aducă vorba despre ce o durea. N-are pic de minte, nici când e vorba de căprioară, nici de orice altceva. Se hlizeşte la ea ca un nebun ce e şi îi şopteşte la ureche, parcă ar fi iubita lui, ba îi mai dă şi grăunțele păstrate pentru găini. Uite aşa, pe căprioară şi câinele lui Charu se duc toți banii luați pe lapte.

Am murmurat ceva şi am aşteptat. A tăcut puțin, dar apoi n-a mai răbdat:

— De ce vine fata la tine toată ziua, bună ziua? mi-a cerut ea socoteală. Lumea vorbeşte vrute şi nevrute.

— Învață să citească, i-am răspuns. Eu i-am spus că e obligatoriu.

— A chiulit de la şcoală pe vremea când plăteam taxele. Acu' la ce-i trebuie?

— Niciodată nu e prea târziu.

— Bine, da' de ce? a repetat ea strângând din ochi. Eu n-am învățat să citesc şi nici n-am avut de suferit niciodată.

Până să-i dau răspuns, s-a gândit mai bine şi a adăugat:

— Ei, da, e un lucru bun. N-o să fie neajutorată ca sărmana de maică-sa. N-o să lase niciun bărbat să se poarte rău cu ea. Da ai grijă, nici prea mult să n-o înveți. Fetele care învață prea mult nu sunt bune la nimic. N-o să-şi găsească un soț şi o să aibă tot soiul de gânduri prosteşti despre sine însăşi.

S-a oprit, apoi a continuat cu glas obosit:

— Eu îmbătrânesc. Îmi fac atâtea griji din cauza ei. Trebuie să-i

găsesc un soț, dar cu beţivanu de fiu-meu... îl ştiu toţi şi se feresc. De câteva luni s-a făcut negru la faţă, l-ai văzut ieri, când a venit pe la mine? Vine doar ca să-mi ceară bani, parcă rupiile cresc pe câmp. E numai piele şi os, da' nu umblă niciodată treaz. Femeia cu care s-a încurcat e o cotoroanţă şi mai multe nu, a spus clătinând din cap. Cât o să mai trăiesc? În fiecare zi simt moartea mai aproape. Sunt zile când simt că mi-a căzut inima în stomac. Şi când am să mor eu, cine o să aibă grijă de Charu? Parcă-mi vine să zic că frumuseţea e o pacoste. Cum să o feresc eu, femeie bătrână, să dea de vreun necaz?

Avea faţa zbârcită, creţurile pielii parcă mai întunecate ca de obicei. Pielea mâinilor era uscată, degetele îngroşate de bătături, umflate de muncă. Bareta unuia din papuci era prinsă cu un ac de siguranţă. M-a săgetat un sentiment de vină şi de milă gândindu-mă la ce făceam pe ascuns de ea.

— Să nu te frământi din cauza ei, am spus. O să-i port eu de grijă.

Ama a clătinat din cap şi mi-a zâmbit de sus. Uneori avea aerul ăsta atotştiutor, care mă scotea din fire. De data asta mi-am dat seama că avea dreptate: nici eu nu eram prea convinsă de ceea ce spuneam. Cum puteam eu să am grijă de Charu?

I-am răspuns repede, parcă aveam totul bine ticluit dinainte, chiar dacă ideea nu-mi venise decât în clipa aceea:

— Sunt şi eu răspunzătoare, doar o cunosc de când avea doisprezece ani. Şi... tot ce am va fi al ei.

Într-adevăr, nici că puteam găsi persoană mai potrivită să moştenească economiile mele, cele câteva bijuterii pe care mi le dăruise mama în decursul timpului, mobila adunată de mine. Cineva îmi spusese că scrinul cumpărat acum patru ani la mâna a doua de la nişte oameni care se mutau era o piesă de valoare.

— Tu! a exclamat Ama, cutremurându-se de râs de i se vedeau toţi dinţii lungi, îngălbeniţi şi înnegriţi de tutun.

Când a băgat de seamă privirea mea ofensată, s-a oprit din râs:

— Şi cum crezi că ai să-i porţi de grijă? Abia dacă-ţi porţi ţie de grijă, aşa cum eşti, singură, departe de familie.

Mi-am făcut de lucru cu teancul de cărţi de lângă mine. Nu ştiu cum, gândul mi-a fugit la ceasul domnişoarei Wilson, ceasul rotund de aur care aparţinuse bunicului ei, perceptorul din Kozhikode. Se oprise pentru prima oară după şaizeci şi cinci de ani şi, după ce pregetase îndelung, îl lăsase la reparat într-un atelier din Haldwani. Acum o săptămână aflase că atelierul arsese până în temelii, şi ceasul odată cu el. Agnes Wilson nu-şi mai găsea liniştea. Era tot timpul umflată la faţă, cu ochelarii aburiţi de lacrimi. Nu vorbea decât de bunicul ei, cum o adora şi o credea capabilă de lucruri

mari, în timp ce pentru toți ceilalți era doar o a patra fiică, nedorită, negricioasă, fără nimic deosebit. Bunicul ei visa să o vadă perceptor, sau chiar comisar districtual, aşa cum îi mărturisise pe patul de moarte, când îi lăsase şi ceasul.

— Nimic din ce a visat pentru mine nu s-a împlinit, repeta ea cu voce tremurândă. Şi pe deasupra n-am fost în stare nici să am grijă de darul pe care mi l-a făcut pe patul de moarte.

Celelalte profesoare găseau că atâta suferință pentru un ceas vechi avea ceva comic. Una dintre ele chiar o imitase foarte bine pe domnişoara Wilson în culmea disperării. Cât despre mine, spre surprinderea mea, am simțit o pornire de simpatie atât de puternică, încât am fost cât pe ce să o strâng de mână. În după-amiaza aceea am rămas alături de ea, parcă eram la priveghi, şi am ascultat-o depănând amintiri cât a durat pauza de prânz. Propria mea purtare era un motiv de uluială pentru mine. N-am povestit nimănui, nici măcar lui Diwan Sahib, ştiind că m-aş fi expus din plin atacurilor lui sarcastice dacă i-aş fi mărturisit că amărăciunea neînțeleasă a domnişoarei Wilson mă urmăreşte şi pe mine.

Cufundată în gândurile mele, n-am mai auzit ce spunea Ama. Am încercat să prind iarăşi firul. Acum Ama vorbea pe un ton împăciuitor:

— Faci destule pentru ea, doamnă profesoară. Numai că Charu nu poate să lucreze toată viața la fabrica de dulcețuri. Trebuie să ducă o viață la fel ca toți oamenii: să se mărite, să aibă copii, să fie la casa ei. E musai să o mărit până mor.

3

Ama a plecat fără să mă privească în ochi, parcă dându-şi seama că fusese lipsită de tact. A doua zi mi-a trimis un castron cu *kheer* făcut cu lapte de la vacile ei. Eu însă am început să o ocolesc, fiindcă nu doream să-i mai văd privirea care spunea că ştie tot ce merită ştiut. Prezența ei a început să mă sâcâie, ba chiar să mi se pară greu de suportat. Şi chiar atunci, parcă să-mi facă în necaz, poştaşul mi-a adus scrisori de la două prietene pe care mi le făcusem în facultate. Amândouă se lăudau cu bebeluşii lor, cu familiile înfloritoare, cu vacanțele de vis.

„Nu-mi mai văd capul de treburi", spunea una din ele. „Nici nu ştiu cum trece vremea. Tu cum o mai duci?"

Charu şi-a dat seama că e ceva cu mine şi, fără să mă întrebe nimic, mi-a adus daruri toată săptămâna: mai întâi, un trandafir alb făcut din hârtie creponată, apoi o statuetă reprezentându-l pe Ganesha[35] modelată din mucava de o prietenă de-a ei, apoi o vază făcută din stuf împletit. Se apucase din nou să-mi mătură curtea cu sârg. Când a secat puțul, mi-a adus apă de la un izvor aflat la mare depărtare, într-un vas pe care îl ținea pe cap.

Până acum sosiseră cinci scrisori. Începusem eu însămi să-l aştept pe poştaş cu tot atâta nerăbdare ca Charu şi mi se părea caraghios din partea mea să pretind că nu ştiu cine le trimite. Când a venit a treia, i-am spus lui Charu ca în treacăt:

— A venit o scrisoare pentru tine de la Kundan Singh.

Ne-am privit în ochi, eu m-am întors în casă să iau scrisoarea şi ea a înțeles că n-am să-i trădez secretul. N-a mai pomenit nimic de prietena ei „Sunita". Acum întrerupea nitam-nisam orele cu un crâmpei de povestire despre Kundan Singh: cum stătuse cu ea în fiecare noapte cât o păzise pe Gouri înainte să moară, cum se întâlneau în fiecare după-amiază la Dhobi Ghat, cum odată izbutiseră să o păcălească pe bunică-sa şi se duseseră la bâlciul organizat pe terenul cazărmii şi el îi cumpărase un şirag de mărgele. Mi-a istorisit despre părinții lui, despre locul unde lucra. Cred că, povestindu-mi despre el, i se părea mai aproape, mai real.

M-am pomenit că mă gândesc la ei doi în timp ce lucram, închipuindu-mi câte o epopee întreagă din povestirile ei puse cap la cap. Cu ochii minții îi revedeam, pe ea şi pe Kundan, scăldați în lumina soarelui, în luminişul unde îi zărisem fără ştirea lor. De aici alunecam uşor spre după-amiaza din pădurea Hyderabad, când eu

mă sprijinisem de trunchiul unui tamarind şi Michael mă sărutase.

Din păcate nu era doar un vis frumos; mă temeam de ce ar fi zis Ama. Nu avea decât cuvinte de ocară pentru cei care încălcau obiceiurile, ca de pildă fiica lui Janaki, aflată încă la vârsta adolescenței.

— Târfă neruşinată! izbucnise într-o zi şi scuipase pe jos. Nici nu-i pasă că toată lumea ştie de ea şi băiatul de la farmacia lui Liquat. Parcă nu era de-ajuns că vine din altă castă, mai e şi musulman!

Ce-ar fi zis dacă ar fi prins de veste despre taina până acum bine ascunsă a propriei nepoate?

Mi-am amintit de cele două săptămâni când tata m-a ținut practic ostatică în casă, după ce mă văzuse îmbrățişându-l pe Michael în timp ce mergeam cu motocicleta lui. Râdeam să mă prăpădesc, cu bărbia sprijinită de umărul lui Michael, cu părul fluturând în vânt, când am dat cu ochii de tata, care venea şchiopătând din direcția opusă. Când ne-a văzut a înlemnit, a făcut ochii mari şi ne-a urmărit cu privirea, ca un spectator pasionat de un meci de tenis, până ne-am îndepărtat. Ne-am privit țintă în ochi şi în clipele acelea am simțit că suntem legați cu un fir din ce în ce mai întins, care s-a rupt când ne-am îndepărtat şi l-am pierdut din vedere. Părinții lui Michael erau creştini de două generații, iar tata îi disprețuia pe creştini – chiar dacă mă trimisese la Liceul de fete Sf. George, ca primă etapă a mărețului plan prin care voia să facă din mine un magnat industrial. Renunțasem de multă vreme să mai înțeleg paradoxurile tatei, aşa cum renunțase şi mama. El era stăpânul firesc a tot şi toate şi nu era nevoie să ne explice nimic. Domnea peste fabrici şi câmpii, la fel ca şi peste cei doi frați mai tineri. Zgârcit la vorbă, nu se abătea niciodată de la subiect. Era un om scund, masiv, cu o chelie care lucea la soare. Din cauză că şchiopăta nu se despărțea niciodată de bastonul cu măciulie de argint. Poate că din cauza bastonului, sau poate a ochiului drept, care se mişca mai leneş decât celălalt, nu prea îți dădeai seama încotro se uită. Una peste alta, dădea impresia unui om capabil de o violență pe care nimeni nu avea tăria să o pună la încercare. Când am crescut, îmi era tot atât de frică de el, pe cât le era şi fraților lui.

Nopțile de vară erau din ce în ce mai fierbinți. Somnul nu se prindea de mine, oricât aş fi stat în pat, cu ochii strâns închişi. Mă aşezam la fereastră şi priveam ore în şir focurile care izbucniseră în pădure. Se porneau vară de vară şi durau uneori şi săptămâni întregi. Când ziceai că le-ai înfrânt, se ascundeau sub covorul gros de ace de pin şi se mutau în altă parte a pădurii. Am auzit nişte pocnete slabe şi ceva mai departe, în vale, am văzut o linie de foc, parcă cineva aruncase în pădure un şirag de mărgele aprinse. Mai

departe se zărea încă un şirag aprins, şi încă unul în zare. În întuneric vedeam umbrele soldaților care tăiau cărări prin covorul de ace ca să împiedice răspândirea flăcărilor. În partea din stânga vedeam cum limbile de foc se apropie de casa funcționarului.

Cu cât înaintam în vară, aerul era tot mai îmbâcsit de fumul incendiilor. Toată lumea strănuta şi tuşea, iar Diwan Sahib hârâia când respira, întocmai ca frunzele uscate răscolite de vânt. În apropierea casei mele, un pin ardea de trei zile. Flăcările izbucniseră dintr-o scorbură aflată pe la mijlocului trunchiului înalt şi drept. Răşina se prelingea pe scoarță şi întețea mai abitir focul. Apă ca să-l stingem nu era.

Noaptea stăteam trează şi corectam temele copiilor. Încercuiam cuvintele scrise greşit în caietul murdar din fața mea. „Afară s-a înnoptat." scrisese Guddu. „El ştie să înnoate." De fiecare dată scria greşit. În caietul următor, Anii scrisese toate S-urile, B-urile şi P-urile pe dos, cum făcea întotdeauna. Am dat caietele la o parte şi mi-am lipit fruntea de masă.

Pe întuneric gândurile mele rătăceau pe alte cărări cu totul decât în timpul zilei. Dacă apucam să dorm, mă trezeam din vise zbuciumate în care, noapte de noapte, Veer fie mă ținea în brațe, fie mă săruta până mă trezeam, ori mă făcea chisăliță cu jeepul ori trecea pe lângă mine fără să spună o vorbă. Uneori o visam pe Charu sau chiar pe Kundan Singh. Dar pe Michael niciodată. Dacă închideam ochii şi încercam să-i văd chipul, trăsăturile lui se încăpățânau să nu se aşeze una lângă alta. Mi-am dat seama că nu-i mai auzeam vocea, nici râsul, nici felul în care îşi dregea glasul după ce rostea câteva propoziții.

Căutam în minte amintiri despre el, reconstituind anii petrecuți împreună: cum mă prefăceam că dorm, ca să aducă ceaiul la pat dimineața şi să mă trezească trăgându-mă de o şuviță de păr; cum mâncam omlete zi după zi, fiindcă, cine ştie de ce, uitam ba să mergem la cumpărături, ba chiar să gătim.

Mi-era dor de sentimentul de bucurie care îl aveam ştiindu-mă căsătorită cu el. Aş fi vrut să-l am lângă mine ca să-mi adeverească amintirile: dulapul era negru sau maro? Vecinii chiar aveau un câine pe nume Simona? Cum se chema locul acela plin de pietroaie şi tufe unde merseserăm în ziua când, după săptămâni întregi de aşteptare, îi aduseseră motocicleta? Michael conducea cu viteză, ne hlizeam fericiți ca doi copii care scăpaseră de şcoală.

Mi-a spus cineva odată că, dacă îți lipeşti urechea de şina de cale ferată, o simți vibrând, cu toate că trenul e încă la mulți kilometri distanță. Oare Michael, de acolo de unde era, m-ar auzi dacă i-aş striga numele? Visam că sunt iarăşi în Hyderabad, în lungile după-

amiezi fierbinți, când păsările şi țânțarii cădeau pur şi simplu la pământ, sleiți de puteri din cauza arşiței, în cameră, ventilatorul scârțâia în tavan, abia izbutind să învârtă aerul stătut. Uneori rămâneam întinşi pe pardoseala răcoroasă, alteori în patul îngust, de o persoană. Pernele şi cearşafurile alunecau pe jos, parcă şi pardoseala se topea sub noi când ne încleştam unul de altul, ca după luni întregi de despărțire. Simțeam nevoia să-l ating pe Michael tot timpul, să mă asigur că e lângă mine când adorm şi când mă trezesc. În primul an petrecut împreună, la vremea musonului a plouat cum nu ne aminteam să mai fi plouat vreodată. Nu auzeam decât răpăiala ploii pe acoperiş, noaptea întreagă. Adormeam, ne trezeam, murmuram ceva unul către celălalt, adormeam şi ne trezeam iarăşi, ca şi cum noaptea însăşi ar fi fost o apă în care înotam, ne opream ca să respirăm şi înotam mai departe. Când Michael era adormit, îmi plimbam degetele pe fața lui ca să-mi reamintesc fiecare cută atunci când el nu era cu mine. Fiecare cută era făcută de gânduri pe care n-aveam să le cunosc niciodată. Eram geloasă peste măsură pe trecutul lui. Dacă ar fi fost după mine, nu i-aş fi împărțit nici umbra cu altcineva. „Tot aşa simțeai şi tu?" aş fi vrut să-l întreb acum.

Ne-am căsătorit când eu aveam nouăsprezece ani. Eram încă la facultate. M-am întors la şcoală la o săptămână după căsătorie. Stăteam cu ochii ațintiți la arborele *neem* de lângă geamul clasei şi, în mijlocul unei prelegeri despre Sultanatul din Delhi, uitam de mine visând cu ochii deschişi, până când auzeam din nou vocea profesorului, iritată, venind de departe:

— Poți repeta ce am spus adineauri despre Qutb-ud-din- Aibak şi dinastia sclavilor{36}? Cu tine vorbesc. Da, Maya, cu tine.

Michael era nemulțumit de cele două camere în care locuiam fiindcă i se păreau prea mici.

— E un şopron, spunea el. Mai bine făceau aici un garaj.

Adevărul e că locul părea mult mai strâmt când era el acasă. Tavanul era jos, baia era o cutie unde te loveai cu cotul de robinet dacă te întorceai. Michael era înalt şi oarecum neîndemânatic, aşa că se tot izbea de lucruri. Eu stăteam culcată în pat şi îl urmăream pierdută în adorație cum se căzneşte să prepare cafeaua în noua noastră bucătărie, pe noul nostru aragaz. De cele mai multe ori se dădea bătut şi se întorcea spre patul răvăşit cu o privire în care ardea o dorință atât de vie, atât de pătimaşă, că mă cuprindea un fel de teamă.

În vremurile acelea, în Hyderabad, dacă vedeam că Michael se suceşte în pat, mă sculam şi stropeam cearşafurile cu apă ca să se răcorească. Dacă se oprea curentul, mă aşezam pe marginea patului

şi îi făceam vânt cu un ziar. El dormea neîntors, extenuat de muncă. Lucra mult şi alerga toată ziua cu motocicleta, prin arşiță, acolo unde îl trimiteau cei de la ziar să facă fotografii. Când dormea, mă uitam la expresia lui neajutorată şi, cu toate că nu avea cum să mă audă, îi şopteam vorbe de alint atât de tandre, că, dacă le-aş fi spus cu glas tare, s-ar fi uscat ca nişte petale arse de soare.

„Atunci nu puteam să ți le spun, dar ce n-aş da să mă fi auzit", spuneam acum şi speram că am să-l aud răspunzându-mi. Dar nu auzeam decât vulpile chemându-se una pe cealaltă şi foşnetul ca de ploaie al acelor de pin căzând pe acoperişul de tablă.

4

În vremurile coloniale, lunile de vară la Ranikhet însemnau curse de cai şi picnicuri la lumina lunii. Chiar şi acum avem un „sezon” când cei de la câmpie se îmbulzesc în Ranikhet ca să scape de caniculă. Timp de câteva săptămâni dai de ei peste tot. Sunt turişti, oameni stabiliți aici pe toată vara sau veniți în excursii de o zi. Cărturari sosiți în vizită la Diwan Sahib. Călători în drum spre înălțimile Himalayei. Prin Casa Soarelui se vânturau tot soiul de oameni, ca la un monument public. Dacă îl găseau pe Diwan Sahib în grădină, îi storceau informații despre munți sau îl fotografiau, văzând în el o relicvă de pe vremea imperiului, un nobil indian autentic. Uneori veneau provizii pentru grupurile de drumeți ale lui Veer, sau misiți însărcinați să angajeze hamali în bazarul din Ranikhet, care rămâneau la noi cu orele, întorcând toate detaliile pe față şi pe dos. Mai era şi un tânăr asistent angajat de Veer, care locuia în casă din când în când. Se învârtea de colo-colo cât era ziua de lungă, fără să facă mai nimic.

De când Veer se stabilise la Casa Soarelui, Diwan Sahib aproape că nu mai pusese mâna pe creion. Dacă îi ceream capitole noi ca să le dactilografiez, flutura din mână spre cel care se afla acolo în vizită, oricine ar fi fost, şi spunea:

— Nu pot să scriu cu atâția oameni în jur. Am să aştept să se încheie sezonul şi după aia o să sfârşim împreună capitolul şapte. Promit să termin cartea anul ăsta. Nu mi-a mai rămas mult timp. Cum îl chema pe poetul ăla galez? Am învățat la şcoală o poezie de el: „Trecut-au ierni optzeci şi încă cinci /Job Davies este încă-n viață / Oricât otravă-a picurat / Şi oricât timpul l-a trădat”. N-ați învățat-o şi voi?

— Nu.

— Păcat. E o poezie foarte frumoasă. Sunt şi eu ca domnul Davies, ba mai rău, că am optzeci şi şapte de ani. Dimineața când mă trezesc, mă întreb singur: „Cum, tot mai eşti în viață?” Chiar că nu mai am mult.

— Nu mai vreți să scrieți, i-am spus. Aveți altele de făcut, am adăugat şi am arătat spre sticla aflată pe masă, lângă el.

Acum că Veer îi aducea alcool de bună calitate, tabietul lui Diwan Sahib începea la scurtă vreme după micul dejun şi ținea până după-amiaza târziu. Tot amâna masa de prânz ca să-şi mai toarne un pahar, îndepărtându-l pe Himmat Singh cu o fluturare de mână ori

de câte ori îl întreba dacă poate servi prânzul. Domnul Qureshi era şi el sub molid, de cele mai multe ori cu păhărelul metalic în mână. Pe cât părea, lăsase atelierul în grija fiului său.

— Ce-ar fi să scrieți o oră sau două dimineața, înainte să beți ginul?

— Prostii, mi-a tăiat vorba Diwan Sahib turnându-şi încă o porție generoasă. Nu mai vorbi ca o profesoară. În sfârşit, simt şi eu că mi-au reînviat papilele gustative, după douăzeci de ani de amorțire. S-a întors spre domnul Qureshi şi l-a îndemnat: Parcă voiai să-mi spui ceva. Te-a întrerupt fata asta.

— Întocmai, Diwan Sahib, cum vă spuneam, necunoscute sunt căile omului, a zâmbit domnul Qureshi.

Pe fața lui rotundă, nasul părea şi mai roşu – se amețise deja.

— Ştii, Maya, ieri a venit o maşină la service, o Honda City. E a doctorului celui nou de la azilul de bătrâni… cum îl cheamă? Sharma sau Verma. În fine, băieții s-au apucat de treabă. Sunt nişte vlăjgani tineri, spurcați la gură, umblă mai mult beți. Când au deschis portbagajul să scoată roata de rezervă, unul dintre ei a fost cât pe ce să pice jos de spaimă. Înăuntru era un cap. Cu păr lung şi tot restul.

— Un cap de om? m-am cutremurat eu. Adică un cadavru?

— Ha, ha, Maya, a chicotit domnul Qureshi. Te-am speriat, nu? Ei, nu, când s-au uitat mai bine, au văzut că era un cap de plastic, un suport pentru peruci. Era şi o perucă pe el, cu păr roşcat, lung şi ondulat. Avea şi două agrafe albastre. Ce să facem? Bineînțeles că i-am telefonat doctorului şi l-am anunțat: „Domnule, ați uitat o perucă în maşină". Şi doctorul se pune pe zbierat: „Ce perucă? Drept cine mă luați? Vreți să mă jigniți? Am păr bogat, şi tot e al meu. Vin la atelier şi mă trageți de el, să vedeți dacă se dezlipeşte". Şi poc, a trântit telefonul, supărat. Ce explicație putem găsi? Niciuna, Diwan Sahib. Vă rog sa mă corectați dacă greşesc, dar căile omului sunt cu adevărat necunoscute. Am pus capul în expoziția de maşini. Maya, dacă nu mă crezi, vino să-l vezi. Dar ce căuta în portbagaj? Habar n-am.

— De ce să nu te credem? a făcut Diwan Sahib. Pe vremea când eram eu la Surajgarh, am văzut lucruri şi mai ciudate. Ia ascultă colea…

Şi aşa, Corbett era amânat pe altă zi.

Într-o după-amiază, când am sosit cu ziarele, l-am găsit pe Diwan Sahib pe pajişte, fumând. N-am spus nimic, dar ne-am privit lung în ochi. A tras cu sete din țigară, parcă vrând să-mi facă în necaz, şi a scos un nor de fum. A deschis tabachera în formă de Rolls Royce şi mi-a arătat un şir de filtre. Dacă ar fi fost copil, cred că ar fi scos

limba la mine. Se lăsase de fumat cu trei ani în urmă, cu prețul unor eforturi uriaşe. Se jurase că nu se mai lasă ademenit de ispită, ca să nu mai treacă o dată prin ce trecuse ca să renunțe la țigări.

Am intrat enervată în casă, unde l-am găsit pe asistentul lui Veer, un tânăr molatic, timid, venit din Dehra Dun, care îşi petrecea mai toate serile plimbându-se prin grădină în timp ce-i şuşotea ceva nevestei lui la telefonul mobil. Adept al sectei Radha Soami, îşi gătea singur, pe aragazul aflat pe veranda din spate, mâncăruri vegetariene, în care nu punea nici măcar ceapă sau usturoi. Dacă în casă se gătea peşte sau pui, aprindea câte o duzină de bețigaşe parfumate şi lua o figură de martir. După mintea lui, pachetele de țigări şi sticlele de gin fuseseră aduse în casă de diavolul însuşi. S-a îngrozit când l-am întrebat cum de făcuse Diwan Sahib rost de țigări.

— Nimeni dintre noi nu fumează, Maya Mam, a zis. Trebuie că le-a lăsat aici vreun musafir.

Ca din întâmplare, țigările erau şi marca preferată a lui Diwan Sahib.

— Ce contează două țigări după trei ani? a strigat Diwan Sahib către noi. Crezi că nu mă pot stăpâni?

În seara aceea, când am întrebat-o pe Ama despre țigări, mi-a aruncat privirea ei atotştiutoare şi a râs sarcastic:

— Ce viață bună duce Diwan Sahib de când i s-a întors nepotul! Are mult mai multă băutură, acum primeşte şi țigări… Nepotul o să-şi omoare unchiul tot străduindu-se să-l facă fericit, cum mă vezi şi cum te văd.

M-am prefăcut că nu înțeleg ce spune şi mi-am căutat ceva de făcut prin bucătărie. Nu voiam ca Ama să creadă că încurajez bârfa. Nu-l plăcuse niciodată pe Veer şi nu avea încredere în el, după cum îmi mărturisise de la început, când nu bănuia că el va veni să locuiască la Casa Soarelui şi că se va împrieteni cu mine. Acum se ferea sa vorbească deschis despre asta, dar uneori o lua gura pe dinainte.

Diwan Sahib slăbise din cauză că mânca mai puțin şi bea mai mult, şi de aceea părea mai tânăr, dar în acelaşi timp şi mai plăpând. Numai ochii înconjurați de o rețea de crețuri ca o pânză de păianjen îşi păstraseră sclipirea malițioasă. Într-o după-amiază ne-am trezit cu o femeie pieptoasă, venită din East Anglia. Spunea că scrie un roman de dragoste bazat pe viețile Edwinei Mountbatten şi a lui Jawaharlal Nehru.

— Este absolut imperios, domnule, să văd scrisorile pe care cred că le aveți. Dacă mă lăsați să le citesc o singură zi, nu am nimic împotrivă să împărțim drepturile de autor.

Era îmbrăcată într-un sari larg de mătase, care îi tot aluneca de pe umăr, dezgolindu-i adâncitura dintre sâni, ceea ce l-a făcut pe Diwan Sahib să spună după plecarea ei că două drumuri se întâlneau în decolteul bluzei de mătase şi că i-ar fi plăcut să umble pe amândouă.

Când a văzut că n-are niciun succes în prima zi (îşi luase o cameră la hotelul Westview), a revenit în dimineţile următoare. Avea părul lung, negru, strâns într-un coc în care prinsese un trandafir roşu în prima zi şi o magnolie albă în a doua. S-a aşezat foarte demnă, şi-a potrivit floarea în păr şi şi-a ţintit ochii mari, rugători asupra lui Diwan Sahib. În prima zi i-a adus în dar un fular lucrat de văduvele militarilor la cooperativa lor, iar în a doua o sticlă de rom.

Tot încerca să aducă vorbe despre Nehru, dar Diwan Sahib devia fără milă discuţia înspre Corbett.

— Ştiai că a murit cu o zi înaintea lui Einstein? a întrebat-o. Einstein s-a bucurat de toată atenţia publicului. Să fi fost Corbett mai prejos de Einstein? Dacă ne-am rătăci pe aici, prin junglă… – a făcut un gest larg cu mâna – sper că sunteţi cu băgare de seamă dacă ieşiţi după ce se întunecă. Şi că ştiţi că, dacă vedeţi un şarpe care se mişcă încet, furişându-se printre ierburi, e aproape sigur un şarpe veninos. Atunci aveţi nevoie de Corbett, doamnă, nu de Einstein, atunci când vreţi să vă spună cineva, doar uitându-se la zgârieturile de pe stânci, ce animale au trecut pe acolo, cât de departe sunt, de ce strigă un langur dintr-un arbore, de ce gazelele traversează poteca în salturi mari. Mă urmăriţi?

Era limpede că femeia îşi pierduse orice urmă de interes, dar încuviinţă din cap.

— Dar cine-şi mai aduce aminte de Corbett acum, în afară de câţiva bătrâni ramoliţi ca mine?

Diwan Sahib n-a iertat-o decât în după-amiaza când a venit să-şi ia rămas-bun.

— A, era cât pe ce să uit, a zis el. Nehru a venit aici împreună cu lordul Mountbatten şi soţia lui. A trecut să mă vadă… Vedeţi scaunul ăla, cel pe care staţi? Chiar pe el s-a aşezat, într-o mână cu un pahar de gin şi bitter, în cealaltă cu o ţigară.

Femeia a sărit în sus, s-a holbat la scaun parcă nevenindu-i să creadă şi a scociorât în geantă după aparatul de fotografiat. Diwan Sahib a vorbit mai departe:

— De ce nu faceţi un drum până la Ferma lui Holm? Au o poză înrămată cu Edwina, Dickie[37], Nehru şi domnul Upadhyaya, care a prezidat întâlnirea.

S-a întors liniştit la ziarul lui, ca şi cum nimic nu s-ar fi

întâmplat. Vizitatoarea i-a aruncat o privire în care se amestecau în egală măsură entuziasmul, nerăbdarea şi enervarea, după care s-a repezit afară, să discute cu şoferul despre cum ar putea să facă un ocol pe la hotelul Ferma lui Holm înainte să meargă la gară.

Diwan Sahib a privit în urma maşinii care a pornit în viteză, stârnind un nor de praf, şi a intrat în casă. Ne-a turnat şi mie, şi lui câte un păhărel de rom şi ne-am aşezat pe fotoliile unde stăteam de obicei. O vreme, obosiți de atâta conversație, n-am scos niciunul nicio vorbă. Deasupra căminului se afla o vază înaltă, plină cu trandafiri roz pe jumătate veştejiți, printre care Himmat Singh înfipsese câțiva crini roşii ca sângele. Liniştea era atât de adâncă, încât mi se părea că aud cum cad petalele de trandafir pe polița de marmură. În cămin, flăcările ronțăiau un mic buştean. În cameră se făcea focul în fiecare zi, ca să alunge umezeala şi să apere cărțile de cari.

— Prim-ministrul unei țări care abia şi-a câştigat independența, a glăsuit Diwan Sahib după o îndelungă tăcere, devotat soției viceregelui care nu mai era în funcție. De ce să ne mirăm că femeia asta vrea să scoată de aici o poveste de senzație?

A dat paharul pe gât, a oftat, şi-a lăsat capul pe spătarul fotoliului şi a închis ochii.

După o vreme a reînceput să vorbească, în parte doar pentru el. Glăsuia atât de încet, cu ochii închişi, că am fost nevoită să mă aplec spre el ca să aud. A fost o relație neobişnuită, a zis.

Au început să se simtă apropiați nu cu multă vreme înainte de plecarea Edwinei din India şi din acel moment n-au mai suportat să stea departe unul de altul. Uneori îşi scriau chiar când se aflau în aceeaşi cameră, alteori imediat după ce se despărțiseră. Până şi cartonul cu meniul unui banchet oficial fusese folosit drept hârtie de corespondență. În anii care au urmat doar arareori au putut rămâne singuri, iar de văzut se vedeau pe fugă, atunci când unul din ei trecea pentru o scurtă vizită, în drum spre un eveniment oficial. Erau tot timpul înconjurați de alți oameni. Şi cu toate astea şi-au scris zilnic timp de mai mulți ani. Scrisorile veneau şi plecau cu valiza diplomatică. Le numerotau, de teamă să nu cadă în mâinile cui nu trebuia. Cum să nu se teamă? Conținutul lor, odată dezvăluit, nu le-ar fi făcut rău numai lor. Nehru a spus despre prietenia lui cu Edwina că e o luptă între convenții şi chimie, aceasta din urmă ieşind mai mult sau mai puțin învingătoare. Să învingă cu totul nu se cuvenea. Viața publică e neiertătoare, nu îți lasă niciun răgaz, îşi trage puterea din convenții şi din teama unora de a le încălca. Am aflat pe pielea mea, a încheiat Diwan Sahib.

Tonul vocii i se schimbă, de parcă recita o poezie:

— „Mă pierd într-un tărâm de vis, ceea ce nu se cuvine unui prim-ministru. Pe de altă parte, nu sunt decât din întâmplare prim-ministru.” Un bărbat devenit de bunăvoie prizonier al destinului său politic, despărțit de femeia pe care o iubea de simțul datoriei, depărtare, necesitate, ba chiar şi de instinct. Dacă ar renunța la drumul lor, i-a spus Nehru Edwinei, ar fi amândoi îngrozitor de nefericiți. Iubirea lor se hrănea din faptul că era imposibilă.

Diwan Sahib a rămas încruntat, adâncit în gânduri. Privea țintă spre foc, de parcă vedea ceva acolo. Eu nu îndrăzneam să scot un cuvânt. Nu-l mai văzusem niciodată aşa de rupt de cele din jur. Despre Corbett nu vorbise niciodată astfel. Nu mai înțelegeam nimic. Era o poveste uimitoare, fără îndoială, dar atât de cunoscută şi repetată, încât nu cred că mai avea puterea de a impresiona pe cineva, şi în orice caz nu pe cineva cu picioarele pe pământ, ca Diwan Sahib. Îmi venea să-i spun că vorbea el însuşi ca un autor de romane de dragoste, dar prea arăta altfel decât de obicei.

— În unele scrisori Nehru spunea că simte prezența Edwinei ca pe o mireasmă, a murmurat Diwan Sahib. Ea spunea că, atunci când e lângă de el, încearcă un sentiment de tihnă şi fericire, cum nu simțise alături de nimeni altcineva. El îi trimitea fel de fel de lucruri care să-i amintească de țara pe care o părăsise: coajă de mesteacăn din Kashmir, frunze, pietre. Edwina îi dăruise chiar un inel înainte să plece din India. Când a murit în somn, singură în Borneo, avea pe noptieră scrisorile lui Nehru. Nu se despărțea niciodată de ele şi le citea în fiecare seară înainte să se culce.

— De ce n-ați scris o carte despre ei, în loc să scrieți despre Corbett? l-am întrebat când a tăcut pentru mai multă vreme.

A clipit des, ca şi cum îl trezisem din somn. Avea o expresie îndurerată, dar s-a forțat să-şi compună figura lui obişnuită, de om care nu ia nimic cu totul în serios.

— Din cauza câinelui Edwinei, numai din cauza lui. Edwina avea un câine pe nume Mizzen. Când a venit vremea să plece din India, n-a ştiut ce să facă cu el. În Anglia erau reguli stricte şi câinele ar fi trebuit să stea luni de zile în carantină înainte să poată intra în țară. Edwina s-a sfătuit cu Nehru şi împreună au hotărât că e mai bine să-l eutanasieze decât să-l țină în carantină, unde nu credeau că avea să supraviețuiască, fiind bătrân. Asta mi-a pus capac, a zis Diwan Sahib. Cum adică, avea o grădină imensă în jurul locuinței lui de prim-ministru şi nu s-a oferit să țină el câinele până când urma să moară de bătrânețe? Cum crezi că i se pare asta unui câine bătrân, aşa ca mine? Tu nu m-ai omorî dacă ți-aş sta în cale, nu-i aşa?

— Chiar aveți unele dintre scrisori? l-am întrebat. Nu-mi dați voie

să le văd şi eu o dată?

Mă bătea gândul că scornise întreaga poveste ca să se distreze pe seama celor ca femeia din East Anglia, care făceau temenele în faţa lui înebipuindu-şi că vor căpăta scrisorile.

— Poate le am, poate nu, a zis Diwan Sahib. Ori le am, ori nu le am. Ai să afli până la urmă, a spus şi a închis din nou ochii. Ar trebui să fac lemne de foc din casa asta, a adăugat, acum vorbind cam împleticit. E prea mare pentru mine, prea mare…

Acum era pe jumătate adormit, prăbuşit în fotoliul uriaş. În lumina slabă părea împuţinat la trup, bătrân şi prăpădit, cu pielea atârnându-i pe oase. Deasupra lui abia distingeam fotografia câinilor lui, care mi-a adus aminte de ce-mi povestea Veer despre tinereţea lui Diwan Sahib: petrecerile, caii, muzica, femeile… Mi se părea că se îndepărtează tot mai mult de mine, că nu mai puteam ajunge la el.

Simţeam nevoia să-l împiedic să dispară din viaţa mea. Am scos câteva pagini dintr-un teanc la care lucrase cu o lună în urmă şi i-am spus:

— Diseară le bat la maşină şi mâine ne uităm pe ele. Bine? Ne apucăm iar de treabă. O să vedem dacă ne-a scăpat ceva la cea de-a treia ciornă.

Nu mi-a răspuns. Era din nou pierdut în gânduri, cu ochii ţintă la jocul flăcărilor.

*

În noaptea aceea am lucrat până târziu. În tăcerea care domnea nu se auzea decât ţăcănitul maşinii de scris. Am bătut foaie după foaie, mânată de un fel de teamă că totul e pierdut – un sentiment care, dacă n-ar fi fost atât de copleşitor, mi s-ar fi părut absurd. Cum de nu-l înţelesesem pe omul care scrisese aceste cuvinte la vremea când le aşternuse pe hârtie? Iar dacă-i mai rămăsese doar puţin timp, aşa cum repeta tot mai des în ultima vreme, eram oare în stare să înfrunt golul uriaş pe care avea să-l lase în urma lui?

Iată ce am dactilografiat din manuscrisul lui Diwan Sahib în noaptea aceea: o declaraţie de intenţie, un plan optimist şi totodată plin de ironie al biografiei. Nu avea cum să ştie la vremea aceea că lucrarea îi va lua patruzeci de ani şi va rămâne tot neterminată.

De când mă ştiu, vederea chiar şi celei mai neînsemnate răni mă paraliza cu totul; de aceea veţi înţelege că mintea mea nu poate cuprinde o pornire atât de nebunească precum curajul. Rămân cu gura căscată când văd oameni care se avântă pe terenul de crichet fără a fi împinşi de la spate, jucători la bătaie care aşteaptă să li se

servească mingea fără a fi legați cu lanțuri de țăruș. Tot așa, mă scoate din țâțâni tâmpenia unora care se bagă de bunăvoie în păduri unde ar putea fi mâncați de urși sau sfâșiați de tigri ale căror gheare sunt uneori la fel de ascuțite ca ale anumitor femei, al căror nume îl voi trece sub tăcere. Dacă nu punem la socoteală învățătoarele, tigrii mi se par a fi cele mai înspăimântătoare viețuitoare din lume, şi dispariția lor (sau, cel puțin, închiderea în cuști) a fost dintotdeauna o dorință arzătoare de-a mea, pe care totuşi m-am văzut nevoit să o înăbuş, ținând seama că scriu o carte despre Jim Corbett. Ajunge să arunci o privire la dantura unui tigru ca să-ți dai seama că nici măcar pe strămoşii lui îndepărtați nu i-a bătut gândul să se facă vegetarieni. În tinerețe am fost deseori dus în pădure de patronul meu, nawabul din Surajgarh. Scopul acestor expediții, pe care a avut bunăvoința să mi-l aducă la cunoştință, era să dea cu ochii de o astfel de fiară. După ce am abandonat ideea că ori face glume, ori e cu mintea dusă, am izbutit să depăşesc starea de teamă în care plângi fără să te poți abține şi dorința de a mă sinucide aruncându-mă de pe spinarea pachidermului care ne transporta în mers legănat spre teribila simetrie a lui Blake[38].

Nawabul a avut o influență covârşitoare asupra predispoziției mele native de a fi despărțit, prin intermediul unei cuşti trainice de fier, de orice jivine cu patru picioare, mai mari decât mine. Aceasta explică în parte fascinația mea pentru Jim Corbett, care a fost mai viteaz chiar decât nawabul din Pataudi când a acceptat să fie căpitanul echipei noastre naționale de crichet. La viața lui a tras întâi de sirenă, după care a tras în tigri – fiindcă a fost lucrător la căile ferate înainte să ajungă vânător, un *shikari* celebru. După cum mărturiseşte el însuşi, Corbett s-a dedat de bunăvoie, ba chiar cu oarecare înverşunare, unei ocupații de care mie nici prin cap nu mi-ar trece să mă apuc – anume, să „dea ochii" (ca să folosesc expresia lui inocentă) cu mâncătorii de oameni. Cum ştim din captivantele lui povestiri, mâncătorii de oameni nu erau tot atât de dornici să dea ochii cu el. Odată ce le lua urma, nu mai aveau scăpare, ceea ce se poate spune şi despre noi, odată ce am deschis cărțile scrise de el. După umila mea părere, *Mâncătorii de oameni din Kumaon* este a treia cea mai mare carte de poveşti a Indiei, întrecută doar de *Mahabharata* şi *Ramayana.* Cum a dobândit Corbett arta scrisului? L-a citit pe James Fenimore Cooper. Se poate să fi fost influențat şi de Jack London şi Mark Twain. Se pare că a citit literatură aflată la granița dintre explorare şi aventură. În cartea mea despre Corbett intenționez să iau ca model însăşi scrierile lui Corbett şi să relatez întâmplări care să-i creioneze portretul, oferind în acelaşi timp o idee despre contextul în care s-au desfăşurat. Vreau să transmit

cititorului impresia unei munci de investigație originale. Voi include digresiuni amuzante despre cum atracția lui Corbett față de pustietăți era o compensare a vieții de sihastru pe care o dusese din pricina surorii sale, o femeie tot atât de devotată, pe cât era de posesivă. Principala sursă de informații despre Corbett este un teanc de notițe – treisprezece pagini dictate de aceeaşi soră (pe nume Maggie) lui Ruby Betys, o prietenă din Kenya, țară unde Jim şi sora lui şi-au petrecut ultimii ani de viață. Maggie i-a fost ca o mamă, dar totodată soră şi soție celui mai mare naturalist al Indiei, aşa cum Dorothy i-a fost lui Wordsworth. Încep cartea astăzi, 13 septembrie 1967. Am de gând să o termin în doi ani, cel mult trei. Dar se va găsi cineva să mi-o publice?

5

La vremea când urma să vină poştaşul, Charu îşi făcea drum acasă, pretinzând că are de lucru. Ridica ochii ori de câte ori îl auzea pe Bijli hămăind şi lăsa capul în jos când vedea că latră fără un motiv anume. După ce sosea o scrisoare de la Kundan Singh, timp de câteva zile nu se auzea decât glasul ei voios. Se ducea la bazar pe scurtătura din pădure, cărând canistrele de lapte pentru clienţii obişnuiţi, iar când se întorcea era toată numai zâmbet, cu toate că avea umerii încovoiaţi de sacii plini cu legumele putrede, şiroind de zeamă, pe care le aduna din piaţă ca să le dea vacilor. Alteori se întorcea purtând un sac pe cap. Apoi, pe măsură ce zilele treceau şi distanţa dintre scrisori se mărea, bucuria ei începea să pălească.

De fiecare dată când venea o scrisoare o întrebam dacă vrea să-i scriu un răspuns, dar ea clătina din cap. Odată mi-a spus:

— O să o fac eu, când voi învăţa să scriu.

Adevărul este că făcea progrese. Acum nu mai uita de la o zi la alta cum să scrie unele cuvinte. Iar eu o învăţam cuvinte precum *hum, turn* şi *theek,* ca să o ajut să compună cât mai repede o scrisoare de una singură. Din când în când mă punea să scriu adresa lui Kundan pe câte un plic timbrat şi îi trimitea felurite lucruri – frunze, ace de pin, flori uscate – despre care aflam citind următoarea lui scrisoare.

> Aici e foarte cald, spunea el în scrisoarea din iunie. Nici nu poţi să-ţi închipui cât de cald e. După-amiaza vezi muştele cum cad moarte din zbor. Când mă întorc acasă, patul e plin de muşte moarte. Furtunile aduc praf, nu ploaie. Vântul ridică praful de pe jos şi îl plimbă încolo şi încoace. Se face întuneric, parcă ar fi intrat soarele în nori. Ochii te ustură. E foarte greu să găteşti pe aşa o căldură. Toată bucătăria e ca o oală pusă pe foc. Apa de la robinet e destul de fierbinte ca să faci ceai. Ieri, după ce am terminat treaba, m-am dus la bâlci. Am văzut dansatori, la fel ca cei din filme. La bâlci erau multe lumini şi o roată mare, cum am văzut noi odată, la bâlciul de pe terenul armatei. Dar fiindcă mi-am adus aminte de roata aia n-am vrut să mă urc în asta fără tine. M-am plimbat pe acolo şi mi s-a făcut dor de o plimbare în

munți. Am cumpărat cercei cu pietre roşii. Sunt frumoşi, dar nu la fel de frumoşi ca cel pe care îl am, cu piatră verde. Am să-ți mai scriu.

Cu drag, prietenul tău.

Kundan Singh scria pe toate cele trei fețe ale plicului-scrisoare folosit pentru corespondența internă. Scrisul lui lăbărțat acoperea toată hârtia, ba chiar şi părțile care se îndoiau, ca şi cum n-ar fi vrut să irosească niciun milimetru. Folosea un limbaj simplu, dar ştia să dea amănunte grăitoare despre felul în care trăia. Fiecare scrisoare albastră ne aducea noi veşti despre asta. Locuia într-o cămăruță, deasupra unui garaj. De acolo auzea uneori noaptea răgetul unui leu – casa era aproape de grădina zoologică din Delhi. Nu departe de casă se afla Purana Quila, o străveche fortăreață, acum ruinată. Kundan nu se plimbase niciodată cu barca pe şanțul de apărare, dar visa la ziua când se va urca în barcă alături de „draga lui prietenă din Ranikhet".

Kundan Singh se trăgea din Nepal şi avea o soră, pentru zestrea căreia strângea bani. Familia lui locuia la periferia unui oraş de câmpie aflat la capătul de răsărit al Himalayei şi numit Siliguri. Tatăl lui câştiga un salariu ca vai de lume muncind ca grădinar, paznic şi om bun la toate. Se luptase cu sărăcia toată viața lui şi visa ca, într-o bună zi, fiul lui să capete un post guvernamental. Numai că Kundan Singh fugise de la şcoală şi se angajase într-un hotel din oraş, mai întâi ca ajutor, după care fusese promovat bucătar.

Patronii țineau la el, pe cât se părea. Femeia (pe care o poreclise Jhadu[39] fiindcă era foarte slabă şi pretențioasă când venea vorba de curățenie) îi cumpăra deseori haine şi îi dădea şi bani în plus, ca să-i trimită acasă. Casa avea o verandă largă, umbrită de *chiks* făcute din *khus.* I-am explicat lui Charu ce erau *chiks:* un fel de jaluzele împletite din iarba *khus,* care miroase frumos dacă o uzi. Servitorii stropeau jaluzelele cu apă înainte de sosirea oaspeților. Umpleau vazele înalte cu tuberoze parfumate şi ştergeau tablourile de praf. În serile de vară, stăpânii lui Kundan şi invitații lor stăteau pe verandă, sub un ventilator care hârâia şi admirau copacii imenşi care umbreau pajiştea. Pe măsură ce orele treceau, mesele din jurul lor se umpleau de pahare şi sticle goale. Printre cei care veneau mai des era şi o femeie care purta fuste foarte scurte şi cercei pandanți foarte lungi. Bea mai mult decât toți şi fuma țigări extralungi. „După cum arată, ai zice că e nepaleză", scria Kundan, „dar la fel de bine poate fi chinezoaică. Poartă haine caraghioase. I se văd picioarele de sus până jos. Bea cinci sau şase sticle de bere pe seară."

Într-o zi, femeia cu fustă scurtă a vrut să învețe să pregătească friptura de oaie aşa cum o fac oamenii de la munte. A cerut ca bucătarul să o învețe, iar Jhadu i-a spus lui Kundan să fie gata. Băiatul, care urmărise la televizor emisiuni culinare, a înşirat pe masă boluri cu toate ingredientele pe care avea să le folosească – tocate, mărunțite, măcinate sau pisate. A făcut bucătăria lună şi a frecat masa, ca să arate totul ca la televizor. Dar când au sosit oaspeții i-a fost ruşine să se arate. „Am rămas în camera mea. Jhadu a trimis după mine."

Când a intrat în bucătărie, fără prea multă tragere de inimă, femeia l-a întrebat râzând:

— Cum, şi nu vrei să mă înveți secretele meseriei?

A stat lângă el, l-a urmărit cu atenție şi a luat notițe. Din când în când băga lingura în sos, sufla ca să se răcească şi gusta. Unul dintre musafiri i-a fotografiat în timp ce găteau. I-a dat şi lui Kundan câteva poze, iar el i-a trimis una şi lui Charu. Era prima fotografie de la el.

Înainte să i-o dau m-am uitat la ea. Bucătăria era nouă şi sclipea de curățenie. Arăta ca în reviste. Musafira, o tânără drăguță, cu ochi oblici şi umerii obrajilor ascuțiți, era îmbrăcată cu o fustă mini cenuşie ca ardezia, foarte şic. Cerceii îi atârnau până la umăr, iar lanțul de argint de la gât ajungea până în decolteul adânc al bluzei de culoarea fildeşului. Zâmbea fermecător spre aparatul de fotografiat. Kundan zâmbea şi el dintre aburii oalei, care îi făceau obraji să lucească. Părul îi crescuse şi amuleta de la gât sclipise în lumina blițului.

Când Charu a văzut poza, zâmbetul i-a pierit de pe față. A fost prima oară când n-a mai sărit în sus, fredonând un cântec şi sporovăind. În zilele care au urmat s-a dus la piață bosumflată, abia cărând canistrele care i se izbeau de picioare. La întoarcere, cu sacul de legume putrede pe cap, izbea cu bățul în toate tufişurile din cale.

6

Vara interminabilă preschimbase coastele dealurilor în iască, ploaia se lăsa aşteptată, iar Kundan nu mai scrisese de când trimisese fotografia. Charu îşi făcea toate treburile obişnuite, dar mintea îi era aiurea. Mai înainte avusese întotdeauna grijă de Puran. Se pricepea de minune să fure grăunțe din proviziile Amei ca să dea căprioarelor şi, fiindcă ştia că el se lipsea de mâncare ca să hrănească jivinele cu care se împrietenea, cocea întotdeauna câteva *roti* în plus, pe care le săra, le ungea cu *ghee* şi i le dădea fără ştirea bunică-sii. Acum uita de cele mai multe ori s-o facă şi Puran rămânea flămând.

Cu toate acestea, nu cerea de mâncare celor de acasă. Descoperise că mâncarea venea singură la el, dacă se ducea până la prăvălia cu ceai a lui Nagi, pe Drumul Târgului. Acolo domnul Chauhan dădea cu ochii de el şi furia veche i se stârnea din nou, cu intensitate inexplicabilă.

— Cerşetorul ăsta şi câinii vagabonzi! Staţi puţin, doamnă, şi o să vedeţi, a şuierat la urechea mea într-o seară, când ne-am întâlnit pe Drumul Târgului.

În clipa aceea Puran era aşezat pe băncuţa strâmbă din faţa prăvăliei lui Negi şi părea mai degrabă inofensiv. La marginea drumului, nişte băieţii se sfădeau jucând *carrom* şi ceva mai încolo alţi câţiva făceau galerie la un meci de volei încins pe terenul viran de lângă hotelul Meghdoot. Fetele, îmbrăcate în haine strâmte, în culori ţipătoare, se plimbau două câte două, aruncând priviri piezişe băieţilor care se învârteau de colo-colo şi, când le vedeau că se apropie, se plesneau peste umeri, îşi treceau degetele prin păr, râdeau şi vorbeau tare. Un jeep venind dinspre bazar, cu capota plină de saci şi boccele, s-a oprit lângă noi, scuipând afară oameni, iezi şi fum de eşapament. Domnul Chauhan şi-a acoperit nasul cu o batistă albă, bine călcată.

Tânărul Negi s-a apropiat de Puran cu o expresie de răbdare exagerată.

— Iar ai venit? l-a întrebat şi i-a întins un pahar de ceai şi patru felii groase de pâine.

Cu paharul şi pâinea în mână, Puran a traversat iute drumul şi s-a aşezat pe parapetul care se întinde de-a lungul părţii de apus a drumului. S-a apucat să mănânce cât putea de repede, parcă îi era teamă să nu-i fure cineva pâinea. În jurul lui s-a adunat o mică haită de câini lăţoşi care îl priveau rugători, cu bale la gură. Puran

le arunca bucățele de pâine şi câinii se încăierau schelălăind ca să le apuce.

Domnul Chauhan s-a întors spre mine cu o privire triumfătoare:

— Ei, ați văzut? La asta mă refeream. Ieri i-am spus secretarei mele – eram în maşină – te rog să notezi, i-am zis, sunt prea mulți câini de pripas. Vreau o listă – numele şi descrierea tuturor câinilor pe o coloană, numele proprietarilor pe a doua coloană. Câinii care nu au acte trebuie să dispară. Vom face reglementări pentru înscrierea câinilor, cât despre acest cerşetor… Cerşetorii nu au voie în tabăra militară. Trebuie să fim un exemplu pentru întreaga Indie. Mă ocup eu de el. Chiar aşa am zis.

S-a întors la maşina albă de teren al cărei girofar se învârtise cu furie tot timpul cât durase conversația. Motorul a hârâit şi maşina a pornit-o pe Drumul Târgului. Puran stătea pe parapet, fără să aibă habar ce se petrece. Câinii vagabonzi se tolăniseră la picioarele lui, mulțumiți de gustarea primită. În depărtare, munții întunecați înghițeau puțin câte puțin discul sângeriu al soarelui, din care se vedea o felie tot mai subțire, până s-a topit şi aceasta.

*

În noaptea aceea am stat la fereastră şi am privit focurile din pădure. Ce se va întâmpla cu animalele care trăiesc acolo dacă se stârneşte vântul şi întețeşte focurile? Nicăieri nu erau la adăpost. Într-o vară Puran se aruncase în mijlocul flăcărilor în tăria nopții şi se întorsese cu un pui de vulpe cu blana pârlită. Altă dată salvase un pui de maimuță din vâlvătaie; a doua zi dimineața, o ceată întreagă de maimuțe era adunată în fața uşii, cerându-l înapoi cu țipete ascuțite.

Mă gândeam îngrijorată la Puran şi la amenințările domnului Chauhan când am auzit o bătaie uşoară în uşă. Era trecut de zece, vecinii dormeau. Doar la mine ardea lampa, pentru că ar fi trebuit să corectez extemporalele la engleză. La început mi-am zis că mi s-a părut şi m-am aplecat din nou asupra caietului. Dar atunci am auzit din nou bătaia.

În Ranikhet nimeni nu făcea vizite la ore aşa de târzii. Am simțit cum mi se strânge stomacul. Era bătaia în uşă, în miez de noapte, pe care o aşteptam de câtăva vreme. I se întâmplase ceva lui Diwan Sahib şi Himmat Singh venise să mă cheme. Am coborât scara în goană şi m-am repezit să deschid uşa.

Era Veer. Nasul ars de soare i se cojea şi era mai tras la față decât de obicei, după săptămânile de umblat şi urcat pe munți. Părul, pe care îl purta tuns scurt, îi crescuse. Din cauza părului şi a bărbii, cu care nu eram obişnuită, părea un străin. Mi-a venit în minte ultima

noapte petrecută cu Michael, când îmi plimbam degetele peste obrajii lui proaspăt bărbieriți, gândindu-mă la barba cu care se întorcea din fiecare expediție şi la cum îl ciupisem de colăcelul de grăsime de pe burtă, ştiind că avea să dispară în săptămânile care vor urma.

Veer stătea atât de aproape de mine, că îi simțeam mirosul de sudoare. Pantalonii îi erau murdari şi pantofii năclăiți de noroi. M-a săgetat o dorință nestăpânită de a-mi îngropa fața în cămaşa lui, chiar dacă atârna pe el îmbibată de murdărie. Dar apoi mi-am amintit cum trecuse cu maşina pe lângă mine fără să-mi arunce măcar o privire.

— Te-ai întors, am zis. Am o grămadă de lucru, am adăugat.

Şi-a scos pantofii la uşă, a trecut pe lângă mine şi a intrat în bucătărie. S-a dus la raftul unde țineam ziare vechi, a scos unul şi l-a întins într-un colț al bucătăriei. A pus pantofii chiar în mijlocul ziarului şi mi-a spus:

— Vezi ce murdari sunt? Aş fi lăsat noroi pe toate covoarele.

A luat apă din filtrul de inox şi a băut cu înghițituri mari, spunând din când în când:

— Ce căldură. Şi musonul nu mai vine. Dar la CNN au zis că vine ploaia. Chiar în noaptea asta. Nu se simte nicio boare de vânt. Parcă şi simți tunetul.

A spălat paharul şi l-a aşezat cu aceeaşi precizie pe scurgător, a deschis frigiderul şi s-a uitat la ulciorul cu lapte, la cuburile de brânză şi lămâia veştejită. A clătinat din cap:

— Chiar nu mănânci niciodată mâncare adevărată?

S-a dus în camera de zi şi s-a oprit în fața fotografiei înrămate. Era o imagine panoramică a vârfurilor care se vedeau din Ranikhet, cu altitudinile scrise alături. De ce se uita la o fotografia pe care mai mult ca sigur că o văzuse în toate casele din partea locului? Avea de gând să-mi arate vârfurile pe care urcase? Acum? La ora asta?

Aşezat pe un scaun, Veer îşi afundase mâinile în faldurile puloverului meu roz, lăsat pe spătarul scaunului. Am văzut că se juca cu țesătura de lână, frământând-o între degete. Am ştiut atunci de ce venise, chiar înainte ca el să spună ceva.

— Cât am fost plecat m-am gândit în fiecare zi că am văzut zeci de locuri frumoase şi majoritatea lanțurilor muntoase. Ştiu fără nicio îndoială că n-aş vrea să mă aflu nicăieri în altă parte decât în Himalaya, iar din toată Himalaya în Ranikhet, şi din Ranikhet în colțişorul anume unde trăieşti tu.

Şi-a luat ochii de la fotografie şi s-a întors spre mine, a tras aer în piept şi a oftat adânc. Ochii îi străluceau, cu o privire pe jumătate speriată, pe jumătate triumfătoare. Pe neaşteptate a arătat cu

degetul spre picioare şi a izbucnit în râs:

— Uite, a zis, e clar că mă sperii mai rău decât cea mai urâtă crevasă.

Avea o şosetă albastră şi alta verde-închis.

În noaptea aceea o briză umedă a început să sufle prin frunzişul copacilor – un sunet ca foşnetul valurilor. Conurile de pin au început să cadă pocnind pe acoperiş. Stelele au dispărut, s-a auzit bubuitul tunetului. Săbii strălucitoare de lumină despicau cerul aprins ca de un incendiu. Briza s-a preschimbat apoi într-un vânt care urla şi dărâma totul în cale. Căsuța mea, aflată pe un pinten de munte, a devenit o barcă legănată de valuri. Vântul aducea apa de ploaie în cameră şi am închis amândoi ochii ca să ne ferim; parcă eram nu la munte, ci pe o faleză izbită de valuri. Jos, în vale, liniştea cobora în sfârşit peste pădurea încă fumegândă.

*

Ştiam prea bine că bârfa e cam singura distracție într-un oraş mic ca al nostru, aşa că am făcut tot ce-am putut ca să păstrăm discreția. Veer nu venea decât foarte rar acasă la mine. Dacă totuşi venea, aştepta până târziu în noapte şi pleca înainte să se crape de ziuă. Nu-şi lăsa niciodată pantofii sau umbrela în fața uşii mele. Când doream să fim împreună, mergeam cu maşina la câteva mile de Ranikhet, într-unul dintre locurile pustii cum sunt atâtea în preajma oraşului. Întindeam o pătură pe stratul gros de ace de pin şi stăteam întinşi acolo, doar cu cerul prins în plasa de ramuri deasupra noastră. Ni se părea că suntem singuri în munții aceia sălbatici, printre vârfuri ascuțite şi prăpăstii ucigătoare, până într-o zi când ne-am trezit lângă noi cu o capră, după care a apărut şi un ciobănel care ne privea curios. Uneori, copiii care scurtau drumul de la şcoală spre sat prin junglă se opreau şi se uitau la noi până când îmi venea să îi amenințcu un băț. Cu toate astea, mi se părea că e mai bine aşa decât să riscăm să ne surprindă Ama. Când ne întorceam, tocmai ca să nu fim văzuți, eu coboram din jeep ceva mai departe de casă şi mă întorceam pe alt drum, aşa că nu soseam niciodată împreună.

Dar oricât ne străduiam noi, idila tinerei văduve cu ruda proprietarului a ajuns în scurtă vreme pe buzele tuturor. N-au trecut decât câteva zile şi am început să simt clevetelile strângându-se ca un laț în jurul meu. Într-o dimineață am văzut-o pe Ama pe fereastră, la mine în grădină. Împungea pământul cu bățul, ca şi cum ar fi vrut să vadă cum le merge plantelor. Când am ieşit, a început să trăncănească despre florile castravetelui, despre gândacii

care îi mâncaseră fasolea şi despre căprioara lui Puran, care dispăruse vreo două ore cu o zi înainte, ceea ce îl scosese din minți. Mă plictisisem, aşteptând să spună odată de ce venise. La un moment dat a ridicat privirea spre cer, parcă avea de gând să vorbească despre ploaie, şi m-a întrebat:

— Ai auzit de nora lui Gappu Dhobi?

Abia dacă îl cunoşteam pe Gappu, proprietarul spălătoriei din oraş.

— Cine, fata aia drăguță care paşte vitele cu un bebeluş atârnat în spate într-o broboadă? Credeam că e ciobăniță, nu nora lui Gappu.

— Da, da, ea e. Copilaşul... vezi tu, copilaşul nu e făcut cu bărbatul ei. Bărbatul ei a murit acum mulți ani, când ea era foarte tânără, aşa ca tine. Copilul din căsătoria aia e mare, are cam doisprezece ani. La numai câteva zile după ce i-a murit bărbatul, fata asta – toată lumea îi spune Gudyia, fiindcă seamănă cu o păpuşă de sticlă – s-a încurcat cu fratele lui. Ăsta pusese ochii pe ea încă de când trăia frate-său, iar când el a murit, fratele – i se spune Vikki – nici n-a aşteptat să se răcească cenuşa, că s-a şi apucat să o farmece pe cumnată-sa. Înainte să schimbe măcar cearşaful, alt bărbat era în patul ei. Nu-s scorneli de-ale mele, mi-a povestit chiar cumnata mai în vârstă. O ştii pe femeia aia care stă toată ziua la cişmeaua publică şi bârfeşte câte-n stele şi-n lună, parcă n-ar avea altă treabă?

— Carevasăzică, totul s-a sfârşit cu bine, nu? am zis. S-ar zice că fata are o căsătorie fericită.

— Aaa... păi nu sunt căsătoriți! a chicotit Ama. Nu, nu, Vikki nu e prost. Soțul lui Gudyia a lucrat la Haldwani, pentru govern. După moartea lui, Gudyia a primit o pensie grasă – am auzit că două mii de rupii. Crezi că Vikki ar lăsa să-i scape aşa o pleaşcă? Ei, aş. Ştie că doar văduvele primesc pensie. A dus-o pe Gudyia la templu şi i-a zis: „Acum suntem căsătoriți în fața lui Dumnezeu, dar dacă te întreabă vreunul de la govern, să zici că eşti văduvă". An de an trebuie să se ducă la banca de stat, pune degetul mare pe o hârtie şi jură că nu s-a măritat. Numai aşa îi dau pensia în anul care urmează. Până şi ăi de la bancă ştiu că-i o minciună, da ce pot face?

— Şi ce-i cu asta? Toată lumea încalcă legile.

— Cum să ai încredere într-un bărbat care, din lăcomie „vrea ca nevestei lui să-i zică lumea văduvă? Să vezi cum o să fie şi cu Diwan Sahib. E bătrân, are o casă mare, are bani... Să vezi cum o să învârtească vulturii în jurul lui până în clipa când are să închidă ochii. Oameni cărora nu le-a păsat de el nici cât negru sub unghie. Cine are grijă de el de atâta vreme? Tu, eu şi Himmat. Ei, da' stai să

vezi ce-o mai fi. Bătrânii fără copii se trezesc peste noapte cu o puzderie de rude, ivite ca ciupercile după ploaie. Nu e uşor să-ţi dai seama în cine poţi să te încrezi. Cât despre femeile singure... Nu ştii niciodată când... Ţi-am spus de fata de la noi din sat? A băgat mâna în căzănel să scoată o măsură de orez, cum făcea în fiecare zi, şi unde n-o vezi ţipând şi tăvălindu-se pe jos, cu mâna în gura unui şarpe gros cât braţul meu.

Mi-am dat seama că Veer şi Ama nu se puteau suferi unul pe altul. Într-o seară, când am pomenit de căprioara lui Puran, a izbucnit o ceartă aprigă. Veer tot stăruia ca Diwan Sahib să îi izgonească pe Ama şi familia ei de pe moşie.

— La ce bun, întreba el furios, la ce bun să risipim atâta pământ? Ca să trăiască câţiva ţărani într-o magherniţă mizeră, iar vacile lor să facă murdărie şi să distrugă toată grădina?

După o vreme, când am încercat să-l liniştesc, mi-a spus:

— Tu nu ştii nimic despre femeia asta şi familia ei blestemată. Eu i-am văzut aici de când eram copil. Umblau peste tot, parcă erau la ei acasă. Ama avea un fiu, un beţiv scârbos. Se lua de mine când veneam în vacanţă, fura de la unchiul, şi-a omorât nevasta în bătaie chiar aici, la câţiva paşi de casa ta. Tu ce-ai fi făcut? A venit poliţia, a fost o tevatură întreagă. Unchiul a fost cât pe ce să fie acuzat, pe motiv că era proprietarul terenului, cu toate că nici măcar nu era acasă când s-a întâmplat beleaua. Eu n-aveam nici zece ani, dar ţin minte şi azi cum ţipa femeia aia. Ani de zile m-am străduit să-i deschid ochii unchiului, să-i dea afară. Le dădea nişte bani şi se descotorosea de ei. Dar bătrânul e încăpăţânat ca un catâr.

Ura era atât de veche, că n-avea rost să insist. Nu voiam ca Ama să fie izgonită, aşa cum nu voia nici Diwan Sahib, dar nici cu Veer n-aveam poftă să mă cert.

— Că tot veni vorba de catâri, am zis, ai aflat dacă au nevoie de potcoave? Dar elefanţii şi bivolii? Sau zebrele şi alte animale sălbatice? Poate discutăm despre asta cât mă conduci până acasă.

L-am apucat de mână şi mi-am împletit degetele cu ale lui.

*

Ama nu era singura care îmi arunca vorbe înţepătoare. De fapt, toată lumea vorbea despre mine şi Veer. Într-o seară m-am întâlnit cu doamna Chauhan pe Drumul Târgului. M-a privit cu subînţeles şi mi-a spus:

— *Arre,* Maya Memsa'ab, parcă aţi întinerit cu zece ani! Spuneţi-mi şi mie care-i taina, să o cumpăr şi eu!

Maya Memsa'ab era titlul unui film indian făcut după *Madame Bovary,* în care o soţie plictisită se distrează cu diverşi amanţi.

Doamna Chauhan m-a înghiontit arătându-mi o pancartă de curând agățată de un copac de soțul ei: „Să luptăm cu focul ce pârjoleşte locul”. A citit textul cu glas tare, m-a strâns conspirativ de mână şi a plecat, chicotind cu palma la gură. Până şi generalul avea o părere despre asta. Într-o dimineață m-am dus la cimitir, ca să stau de vorbă cu Michael, aşa cum făceam uneori. M-am aşezat lângă piatra funerară, cu bărbia pe genunchi şi, cufundată în gânduri, smulgeam firele de iarbă din jur. Tocmai atunci a apărut şi generalul, venit la mormântul Angelinei.

— A, Maya, a spus. Nu credeam că o să te mai văd pe aici… A trecut destulă vreme, eşti prea tânără ca să jeleşti trecutul. Mergi mai departe, draga mea, mergi mai departe. A venit vremea.

Reacția lui Diwan Sahib m-a luat prin surprindere. Îmi închipuisem că va fi bucuros să afle de legătura mea cu Veer, dar, dintr-un motiv pe care nu-l puteam ghici, părea că nu-i pică bine. Într-o după-amiază m-am dus să iau ziarul de la prăvălia lui Negi şi vânzătorul mi-a spus că Diwan Sahib poruncise ca ziarul să nu-mi mai fie dat mie, ci să-i fie adus lui direct. Când l-am întrebat de ce a schimbat un obicei statornicit de atâta vreme, s-a posomorât:

— Şi de ce nu, mă rog? Când tu uiți şi vii o dată la două zile? Pot să mă lipsesc de augusta-ți companie, dar de ziar am nevoie zilnic.

A început să țină socoteala la ceea ce făceam sau nu şi îmi reproşa cât de puțin timp petreceam cu el. Dacă mă vedea îmbrăcată ceva mai bine, îmi spunea pe un ton sardonic:

— Unde ți-e cocul dezordonat, prins cu un creion? Arăți ca o doamnă, pieptănată şi aranjată.

Într-o zi, când am apărut cu o *kurta* nouă, i-a spus domnului Qureshi:

— Roza noastră sălbatică se preface într-o adevărată doamnă.

Altă dată, când era încă mahmur după multele pahare băute cu o seară înainte, mi-a spus gânditor:

— Dacă ai fi făcut ascensiuni ai fi ştiut, Maya. Pe terenul necunoscut trebuie să mergi cu mare băgare de seamă. Faci un pas, te opreşti şi te uiți bine în jur.

Drumețiile şi expedițiile au devenit dintr-odată un subiect important de conversație. Când discuțiile noastre, purtate în şoaptă pe covorul întins în pădure, păreau că se îndreaptă spre viitor, Veer schimba vorba, binedispus:

— Viața e şi ea o drumeție, nu crezi? Întâlneşti oameni care-ți plac, petreci o vreme cu ei în corturi, după care timpul tău alături de ei s-a scurs. Dar asta nu te opreşte din drum; trebuie să mergi mai departe. Uite, chiar tu eşti cel mai bun exemplu.

Ce voia să-mi spună? Nu ştiu dacă într-adevăr voiam să aflu.

Eram prea fragili, prea cruzi ca să ieşim la lumina zilei. Nu-mi păsa câtuşi de puţin cum fusese viaţa lui Veer înaintea mea. Tot ce ştiam era că nu mai puteam trăi fără el. De ce Ama nu-l avea la inimă înţelegeam. Dar ce voia Diwan Sahib să spună cu drumeţiile şi precauţia? Oare chiar avea o idee limpede, acum când bea zilnic până nu mai ştia de el?

Veer îmi ocupase toate gândurile. Nu mai aveam nimic altceva în minte. Când ţineam orele, eram şi mai distrată ca de obicei. Într-o dimineaţă, domnişoara Wilson a trântit peria cu care ştergeam tabla pe biroul meu şi a strigat:

— Nu se mai poate, Maya! Ţi-am spus de două ori ieri să-l informezi pe domnul Chauhan că şcoala nu poate fi folosită ca centru de votare. Chiar nu auzi nimic din ce-ţi spun? Acu' să te duci tu să discuţi cu el. Au venit deja cu câţiva oameni şi caută săli de clasă potrivite.

Uneori, în timp ce amestecam gemul în borcan la fabrică, mintea şi trupul meu erau departe, sub dantela ramurilor de cedru. Nu mă mai opream din amestecat până când una dintre fete spunea „Maya Mam?" şi îmi lua polonicul din mână.

Făceam mari eforturi să nu dau buzna peste Veer atunci când lucra, împărţit între e-mailuri şi telefoane, şi să-i propun o plimbare cu jeepul. Aşteptam să termine şi să mă bage în seamă. Când era plecat, îmi petreceam fiecare minut aşteptându-l.

Programul lui Veer era imprevizibil. Îşi făcuse biroul într-o cameră din Casa Soarelui. Uneori se încuia în cameră câte o zi întreagă şi, dacă nu s-ar fi auzit murmurul vocii lui când vorbea la telefon, ai fi zis că înăuntru nu era nimeni. În alte zile nu muncea deloc, ci stătea pe verandă şi pălăvrăgea cu Diwan Sahib şi domnul Qureshi sau se ducea la bazar să-şi ridice corespondenţa, să facă provizii pentru următoarea expediţie sau pur şi simplu să piardă vremea în compania unor cunoscuţi pe care îi întâlnea întâmplător. Proprietarul lânăriei avea un fiu, politician în devenire, cu care Veer se împrietenise. La bazar mai era un director de hotel care se ţinea scai de Veer, încercând să-l convingă să-şi aducă clienţii la hotelul lui, să se odihnească două, trei zile după expediţii. Veer se prefăcea că e de acord şi chiar zicea că e o idee grozavă, însă nu-şi aducea niciodată clienţii în Ranikhet. Îi prelua de la Kathgodam, unde era cap de linie, şi îi ducea cu maşina la punctul de unde începeau urcuşul pe jos. Eu nu ştiam mai nimic despre ce face, iar dacă îi puneam întrebări despre trasee şi clienţi, îmi răspundea zâmbind:

— Te bate gândul să vii şi tu? Următoarea excursie e la gheţarul Pindari. Îţi garantez că o să ai parte de lipitori şi supă la plic.

Uneori mă enerva faptul că dispărea săptămâni întregi şi nimeni

nu ştia, decât la modul foarte general, unde se află. După una dintre călătoriile făcute la Delhi la începutul lui iulie, am intrat în camera lui să caut ceva şi am văzut că îşi lăsase hainele murdare grămadă pe jos, lângă rucsac. Mi s-a părut că una dintre cămăşi era pătată şi m-am uitat mai atent la ea. Ţesătura albastră era mânjită de sânge. Petele păreau proaspete, încă roşii, poate chiar umede. N-am vrut să ating cămaşa ca să verific, dar am fost atât de surprinsă, că m-am aşezat pe un scaun şi am privit-o îndelung, ca să mă conving că într-adevăr era sânge, şi nu cerneală sau vopsea.

Veer se întorsese chiar în dimineaţa aceea şi stătea pe terasă, îşi pusese o pereche de blugi curaţi şi un tricou comod şi se întinsese într-un şezlong cu un pahar de ceai alături. Era în picioarele goale, fluiera *Hey Jude* şi privea ecranul laptopului. Am ieşit şi l-am întrebat:

— Ce e cu sângele de pe cămaşa ta?

A făcut o figură atât de agasată, că am regretat imediat întrebarea. Dar apoi m-a privit cu blândeţe, părând chiar amuzat. Mi-a zâmbit cu jumătate de gură – zâmbetul căruia nu puteam să-i rezist – şi mi-a răspuns:

— Să mărturisesc, să nu mărturisesc? Ai să mă ierţi? Ei, da, am omorât pe cineva.

A aruncat o privire în jur, să vadă dacă nu e cineva prin preajmă, şi m-a ciupit de obraz.

— Ce mutră ai făcut! Chiar m-ai crezut? Nu, e vorba de cu totul altceva. Am înnoptat la un hotel din Kaladhungi. Loc mai ciudat n-am mai văzut: toată noaptea au mutat nişte obiecte metalice în camera de deasupra, după care s-au plimbat de colo-colo, izbind în podea cu un baston sau ceva asemănător. La un moment dat se făcea linişte, după care o luau de la capăt. În miez de noapte şi în mijlocul junglei! Chiar mă gândeam dacă n-or fi fantome pe acolo. Apoi cineva s-a apucat să intoneze vechi cântece populare, cu o voce superbă, e adevărat. Asta a fost ultima picătură. N-am putut închide un ochi. La trei dimineaţa m-am suit în maşină şi am plecat. Ştii pădurea aia deasă prin care treci când vii de acolo? Ţi se pare că în orice clipă au să iasă tigrii dintre copaci şi o să sară pe tine. Tocmai acolo am dat de nişte tipi. Stăteau pe întuneric, în mijlocul drumului, doar cu o lanternă. La picioarele lor era întins un mort. Puseseră o ramură de-a curmezişul drumului, ca să oprească maşinile. Mi-a fost teamă că vor să mă jefuiască şi să mă omoare, dar nu voiau decât să-i ajut să-l ducă pe om la spital. S-a dovedit că îşi pierduse doar cunoştinţa, nu era mort. Era o namilă de sardar{40} zăcând într-o baltă de sânge. Am întins o pătură pe bancheta din spate, dar când l-am ridicat să-l pun în maşină… cămaşa… Nu

trebuie să i-o dau lui Gappu Dhobi, că cine ştie ce grozăvii o să-şi închipuie… La fel ca tine, a adăugat după o scurtă pauză.

Nu ştiu cum de mi-a venit ideea, iar vorbele mi-au ieşit singure din gură:

— Unde ai plecat în goana mare atunci când se învârteau elicopterele deasupra oraşului? Ți-aduci aminte? M-ai văzut pe drum, dar n-ai oprit. Apoi ai lipsit săptămâni întregi. Nimeni nu ştia unde eşti.

— Despre ce vorbeşti? a făcut Veer, pus în încurcătură, pe cât mi-am dat eu seama.

— Nu mai ții minte, în luna mai, când s-au învârtit elicopterele toată ziua pe deasupra Ranikhetului? Te-a sunat cineva şi ai plecat ca din puşcă, fără să spui o vorbă nimănui. Ce-a fost atunci?

— De ce mă iei la rost? Nu pot să-ți spun chiar tot, dar asta nu înseamnă că mă țin de lucruri dubioase. De fapt, cu ce crezi tu că mă ocup? Chiar n-ai încredere în mine?

— Ai putea şi tu să ai încredere în mine şi să-mi spui ce-a fost atunci. De cele mai multe ori nu ştiu unde te duci, ce faci, cu cine te vezi… nimic.

Până când nu l-am întrebat, nu mi-am dat seama că bănuielile din dimineața aceea mă urmăreau încă. Dar acum, că deschisesem discuția, fiecare vorbă pe care o rosteam îmi sporea iritarea.

Veer nu mi-a răspuns pe loc. A strâns din buze şi şi-a supt obrajii; fața îi părea şi mai subțiată, dar şi mai mohorâtă. Nu mai puteam ajunge la el. Fără să mă privească, cu ochii ațintiți spre ecranul computerului, a vorbit din vârful buzelor:

— Am fost să ajut armata să facă nişte cercetări. Cunosc zona foarte bine şi am mai luat parte la operațiuni de observație din elicopter. De aceea m-au chemat.

Asta a fost tot. Nu şi-a întors nicio clipă privirea de la ecran.

Nu prea ştiam ce să spun. Mi-am făcut de lucru cu vița sălbatică de lângă uşă. M-am uitat la capra care rodea un lăstar în grădină. În dimineața aceea plouase şi fiecare frunză sclipea în lumina împrospătată. Picături de apă se scurgeau din burlan într-un butoi de tablă. Iarba era de un verde-crud, dar ştiam că ascunde firicele negre care se preschimbau în lipitori umflate de sânge dacă dădeau de o vietate. Chiar simțeam una pe gleznă şi m-am aplecat să o smulg. Cicatricea avea să mă mănânce zile în şir. Bijli, ivit ca din senin, dădea din coadă şi ne-a invitat la o plimbare cu câteva lătrături scurte. L-am mângâiat şi i-am promis că îl vom lua cu noi.

Am dat să plec, m-am oprit, am încercat să găsesc câteva cuvinte de scuză, dar n-am izbutit. Am plecat, dar picioarele parcă nu voiau să mă ducă şi m-am întors.

— Îmi pare rău, i-am spus. N-am vrut să sune aşa. Îmi dădeam seama însă că în vocea mea tot mai răzbătea enervarea; regretam că stricasem o zi frumoasă, mai ales că el abia se întorsese dintr-o lungă călătorie.

Am aşteptat să-mi dea vreun semn că mă iartă, dar nu a ridicat privirea.

La puțină vreme după aceea, într-o după-amiază, stăteam şi priveam munții profilați pe cer. Aşteptam musonul. Vălătucii de nori pluteau în aer, rupți de orice legătură pământeană. Din cauza luminii vârfurile păreau translucide, ca şi cum cerul de argint topit se străvedea prin ele. În câteva clipe, un nor imens s-a strâns din nimic, s-a ridicat deasupra vârfurilor şi a crescut tot mai mare, întinzându-se ca o mantie neagră. Venea drept spre mine, cu iuțeala unei săgeți. În mai puțin de un minut a ajuns deasupra dealurilor noastre şi le-a învăluit într-o lumină crepusculară. Şi atunci a venit ploaia, prăbuşindu-se de sus ca un zid lichid.

Am fugit în casă şi, în timp ce-mi uscam părul, mă întrebam dacă să interpretez ploaia ca pe un semn rău. M-am uitat în jur, căutând ceva de făcut ca să-mi iau gândul de la ploaie. M-am apucat să scot cărțile de pe rafturi şi să le pun grămadă pe jos. Moliile ieşeau speriate dintre pagini. Cărțile aveau nevoie să fie scuturate de praf şi scoase la lumină. Hotărâtă să fac ordine, am golit raft după raft. Mă gândeam să le aranjez în ordine alfabetică, sau poate pe genuri. Aveam să dau toate cărțile de aventuri pe care ştiam că n-am să le citesc niciodată. La fel şi cărțile cumpărate cu gândul să le citesc luna următoare. De ce aveam mai multe exemplare din *Mâncătorii de oameni din Kumaon?* Şi cartea asta despre arta şi arhitectura Greciei antice de unde răsărise?

În cele din urmă am obosit. M-am aşezat pe podea şi am privit deznădăjduită la teancurile de cărți din jurul meu, gata-gata să se prăvălească peste mine. N-aveam să mai găsesc niciodată puterea să le pun la loc.

Am luat câteva dintre cele aflate mai aproape de mine şi le-am răsfoit: un roman polițist, un atlas al plantelor montane, *Păsările din zonele deluroase ale Indiei* de Salim Ali. Am regăsit, ascunsă între paginile unei culegeri de nuvele, cărticica lui T.S. Eliot despre pisicile poznaşe{41} pe care mi-o dăruise Michael cu mult timp în urmă. Pe pagina de gardă scrisese în diagonală, cu litere ascuțite: „Pentru năzuroasa şi încăpățânata Ram Tam Toană de lângă mine”.

Am tras o pernă şi m-am întins pe covor. Mi-am îngropat fața în paginile cărții şi am respirat mirosul de hârtie veche.

Nu am să încerc să desluşesc viitorul. Firul vieții mele fusese sucit prea brutal ca să mă mai gândesc acum la altceva decât la

prezent. Am să trăiesc fiecare zi ca şi cum aş pluti pe o frunză dusă de apă – mulțumită că nu mă scufund. Mai mult nu am de gând să cer.

7

Prin părțile noastre, musonul aduce tunete, fulgere, apă şi vânt, atât de mult din toate, că nu rareori oamenii au luat-o razna, lăsându-se în voia unor accese de mânie. Într-o zi, la nicio lună după ce începuse musonul, un profesor de taekwondo{42} de la o altă şcoală îi bătuse pe doi băieți până căzuseră lați, deoarece îi bănuia că voiseră să-i fure aparatul de fotografiat. Dăduse de ei când încercau să vândă un aparat asemănător în magazinul Babita Studio. În furia lui oarbă distrusese şi magazinul, între altele zdrobind fotografiile înrămate ale unor tineri căsătoriți cu un ciocan cumpărat de la prăvălia de alături. A fost nevoie de trei şoferi de taxi şi un polițist ca să i se poată pune cătuşele şi să fie dus la secție. Când totul s-a terminat, băieții erau plini de sânge, Babita Studio era făcut praf... Cine avea să plătească daunele? Mai bine te ții de bârfe decât să schilodeşti pe cineva. Asta şi făceau majoritatea oamenilor: se uitau cum plouă, beau ceai şi bârfeau.

Norii au coborât tot mai mult, până păreau că se sprijină pe creste. Au acoperit cu totul munții de pe celălalt versant al văii şi au secat de culoare copacii aflați la depărtare, transformându-i în linii trase cu cărbunele pe cerul gri-albicios. Mucegaiul acoperea ca o blană pereții caselor. Din umbrelele lăsate în fața uşilor se scurgeau ditamai băltoacele. Dealurile erau înveşmântate într-un verde luxuriant, împestrițat de gladiole sălbatice, cu capetele plecate sub rafalele de ploaie. În pădure crescuse un covor de flori mov, frumoase ca nişte orhidee. Natura îşi cerea drepturile: drumurile erau înghițite de alunecările de teren sau acoperite de ape, copacii erau răsturnați de vânt, curentul electric se oprea, telefoanele mureau, lăsându-ne izolați de lume. În câte o zi, când norii se trăgeau deoparte, eram martorii unui apus fantomatic, după care cortina de apă se închidea din nou.

În acel august nu-mi doream nimic mai mult decât ca oraşul nostru scăldat de ploi să rămână neatins, ferit de fierberea din vale, tocmai fiindcă era răzlețit de lume. Ziarele soseau la două zile, cu paginile lipite de umezeală. Le desfăceam cu greu ca să aflăm vesti din Orissa{43}.

Evenimentele de acolo erau tot mai cumplite: biserici incendiate, misionari prigoniți, creştini izgoniți din satele lor şi forțați să se stabilească în tabere de refugiați, o femeie violată, aruncată în foc şi lăsată să ardă de vie.

N-aş putea să spun dacă domnişoara Wilson lăsa intenţionat ziarul deschis la pagina cu ştiri despre Orissa, dar când mă aşezam în faţa ei, la şedinţele zilnice cu personalul, ziarul era întors spre mine, ca să nu fie nevoie să citesc de-a-ndoaselea. Domnişoara Wilson spunea:

— Noi, creştinii, suntem obişnuiţi să ne sacrificăm pentru Domnul nostru. Ne-am sacrificat de când sfântul Toma a ajuns în Kerala, îndată după urcarea la cer a Domnului nostru. Cine conduce cele mai bune şcoli din India? Cine are grijă de cei săraci? Pronunţa „săraci" şi apoi făcea o pauză dramatică: Noi, creştinii.

Domnişoara Wilson avea în Orissa un frate care lucra la un post de televiziune numit Lumina Divină. Scopul acestui post era să aducă creştinismul mai aproape de oameni, transmiţând povestiri despre cum fuseseră învinse lăcomia, poftele trupeşti, invidia şi alte păcate. Proaspăt convertiţii, radiind de bucurie (şi mulţumiţi de starea lor socială), explicau în ce fel Isus le schimbase viaţa şi îi îndemnau şi pe alţii să găsească acelaşi sprijin şi aceeaşi bucurie. La începutul şi sfârşitul fiecărui program era difuzată „Rugăciunea zilei": toţi membrii echipei se ţineau de mână şi, cu ochii închişi, spuneau o rugăciune recent scrisă. De câteva zile rugăciunea suna cam aşa: „Să dăm deoparte arma urii şi a violenţei şi să îmbrăcăm armura iubirii. Să ne iertăm unul pe altul, să ne cerem iertare unul altuia pentru nedreptatea pe care ne-am făcut-o şi să ne întindem mâinile cu dragoste".

Într-o zi, o şleahtă de golani s-a adunat în faţa birourilor, strigând lozinci prin care se cerea închiderea postului. A doua zi, domnişoara Wilson ne-a povestit incidentul. Încercase să dea de fratele ei la telefon, dar acesta era prea speriat ca să vorbească, ne spusese. Fuseseră ameninţaţi chiar cu moartea. Domnişoara Wilson era îngrijorată şi, din când în când, vorbea în şoaptă pe mobil. Nu mai trecea prin clase ca să plesnească în catedră cu bastonul şi să ţipe „Lii-niş-te!". Nici măcar nu şi-a dat seama că, de multe ori, dopoţelul suna cu întârziere, fiindcă paznicul era mai beat ca de obicei în perioada asta. Ori de câte ori intram în biroul ei ca să vorbim, îşi făcea de lucru cu nişte hârtii pentru a nu fi nevoită să mă privească în faţă.

Pe măsură ce situaţia din Orissa se înrăutăţea, între mine şi domnişoara Wilson creştea ceva, un lucru pe care încercasem amândouă să-l evităm, dar care nu mai putea fi ignorat. Cu toate că fusesem căsătorită cu un creştin şi îmi schimbasem numele, nu mă convertisem la creştinism. Părinţii lui Michael ziceau că m-ar accepta dacă m-aş converti, dar Michael nu era de părere că ar trebui să fac acest pas, ca de altfel nici preotul la care mergea el.

Numai dacă te îndeamnă inima, zisese părintele Joseph odată, şi numai dacă simți că a venit vremea. După moartea lui Michael m-a întrebat de mai multe ori dacă doresc să mă văd cu părinții lui. Durerea poate aduce cu sine vindecarea şi iertarea, mi-a spus el. Eu mă temeam însă ca nu cumva ei să mă învinuiască pentru anii în care Michael nu existase pentru ei din cauza mea. Vremea prieteniei s-a dus, i-am răspuns părintelui. La vreo săptămână după aceea părintele Joseph mi-a transmis o altă rugăminte din partea lor: voiau ceva din rucsacul lui Michael, o amintire din ultima lui călătorie, o fărâmă din zilele lui de pe urmă. La vremea aceea eram atât de nefericită, că le-aş fi dat tot rucsacul, ba chiar toate lucrurile lui, doar să fiu lăsată în pace. Dar şi atunci părintele Joseph m-a oprit.

— Nu e nicio grabă. Dă-le ceva, dar mai încolo, când vei fi pregătită să te uiți prin lucrurile lui. Când simți tu că poți. Ai să fii în stare într-o zi, dar nu acum.

Domnişoarei Wilson îi lipsea însă înțelepciunea părintelui Wilson. Îmi explicase de la bun început că, în timp ce eu aveam o slujbă, mulți profesori creştini rămăseseră pe drumuri. Eu beneficiam în mod nemeritat de influența părintelui Joseph în rândurile clerului, iar ea nu avea de ales – trebuia să mă accepte. Tulburările din alte locuri apăsau şi mai greu pe relația noastră deja şubredă. Ca şi cum toate astea n-ar fi fost de ajuns, tocmai atunci campania electorală din Ranikhet s-a încins, aşa că partidele politice s-au apucat să-şi caute nod în papură unul altuia.

*

Pe la mijlocul lunii august, bazarul arăta ca şi cum sărbătoarea Diwali venise înainte de vreme. Deasupra străzii principale a fost întins un fel de acoperiş împletit din beteală strălucitoare verde, portocalie, argintie şi aurie. De sus atârnau emblemele diverselor partide. Vântul sfâşia beteala, ploaia bătea în afişele lipite pe ziduri, fețele candidaților erau din ce în ce mai strâmbe.

Erau alegeri naționale şi pentru oraşul nostru aveau o însemnătate deosebită, căci era prima oară când un localnic – noul prieten al lui Veer, fiul negustorului de lână – îşi depusese candidatura. Dacă va câştiga, Ranikhet nu va mai fi un loc neştiut de nimeni, ci va fi propulsat în miezul politicii statului Uttarakhand. Va primi fonduri şi se va bucura de atenție. Banii aveau să curgă de la buget. Pe fiul negustorului de lână îl chema Ankit Rawat. Alesese un ghem de lână roşie drept simbol electoral, iar sloganul lui era: *Santush, Surakshit, aur Garam / Ankit Rawat ka hai Dharam – La*

cald, sigur şi îndestulat / Aşa te vrea Ankit Rawat.

Bătrânul domn Rawat, care ținea o prăvălie în bazar, atârnase un ghem de lână roşie la intrare. Ghemul era mare, cât mai multe mingi de fotbal la un loc, şi muşterii mai înalți se cam izbeau cu capul de el. În oraş vedeai peste tot afişe udate de ploaie cu figura hotărâtă a lui Ankit Rawat zâmbind din mijlocul unei ghem de lână roşie. Eu nu-l văzusem până atunci decât în spatele tejghelei din prăvălia tatălui său, unde vindea veste groase, şosete şi pulovere.

— De acum încolo va trebui să angajez un băiat în prăvălie, spunea tatăl binedispus. Fiu-meu o să fie prea mare pentru dugheana mea.

Şi încheia arătând spre cununița sacră din boabe de *kumkum* şi orez pe care o purta pe frunte:

— Din mila Domnului şi cu voia Sa.

Susținătorii lui Ankit Rawat, majoritatea prieteni de pe vremea liceului, dădeau buzna în piață sau pe Drumul Târgului cu motocicletele, urlând sloganul lui în megafoane şi indicându-le oamenilor locul şi ora la care să voteze.

— Trimiteți-vă fiul la Delhi! Uttarakhand are nevoie de un om din Ranikhet la centru! strigau ei, aplaudați dar şi luați peste picior de vânzători sau trecătorii care se nimereau pe acolo.

Ankit a renunțat la blugi şi sacouri; purta doar *kurta* şi un *chadar* roşu care îi flutura la gât când trecea bubuind cu cavalcada lui de motociclişti. Fiindcă era însoțit tot timpul de trupa de susținători, căpătase un fel de aură de vedetă pop şi oamenii îşi doreau să-i bage în seamă. Era un tânăr înalt, cu trăsături plăcute; când se fotografia alături de babe ştirbe de prin sate, hamali sau țărani cocoşați de muncă, oamenii spuneau că e frumos ca un prinț. S-a întâmplat să treacă într-o seară pe la căsuța Amei. Era la sfârşitul turului său lunar, Ranikhet Darshan, cum îi spunea el, timp în care se întâlnea cu oameni simpli şi stătea de vorbă cu ei despre necazurile lor.

— S-a aşezat în curte pe un scăunel, în fața colibei, ca orişicare altul, povestea Ama celor care erau dispuşi să o asculte. N-aveam nimic în casă, afar de nişte *batasba* şi ceai. Eram murdară de noroi din cap până-n picioare fiin'că abia venisem de la câmp. Mi-a zis că n-a mai băut în viața lui ceai aşa dulce.

A promis ca o să avem de două ori mai multă apă. Iar curentul n-o să se mai taie în veci.

Rivalul lui Ankit era un bărbat din Nainital, pe nume Umed Singh, care câştigase de mai multe ori la rând cu promisiunea de a servi cauza hinduşilor. Se spunea că e un politician abil, trecut prin ciur şi prin dârmon. Îşi luase obiceiul de a-l numi pe Ankit *chota bachha* – copilaş.

— Ascultați ce vă spun, copiii trebuie încurajați, îi spusese el unui ziarist din Nainital care scrisese un articol intitulat *Copiii au nevoie să învețe sforăraia.*

Până acum, Umad Singh nu venise să-şi facă campanie în Ranikhet – nu fusese necesar. Anul ăsta însă, situatia se schimbase.

Înțeleptul care se aciuase în templul de lângă ceainăria mea preferată a făcut senzație într-o zi când şi-a făcut apariția la piață, unde fusese înălțat un cort mare, roşu cu portocaliu. A fost întâmpinat de cântăreții istoviți şi răguşiți de cât zbieraseră toată noaptea cântece pe care megafoanele le transmiteau până peste vale. Apariția lui se datora primei sosiri a lui Umed Singh în campania sa electorală. Înțeleptul i-a binecuvântat şi a binecuvântat şi campania lui Umed Singh. Unul dintre asistenții săi le citea femeilor în palmă şi le înmâna amulete datorită cărora cele sterpe puteau face copii, aşa încât hinduşii să nu fie depăşiți la număr de cei care aveau voie să-şi ia chiar şi patru neveste.

Apoi Umed Singh s-a urcat pe scenă. Câteva minute bune a tăcut, ca să dea voie mulțimii să se liniştească, dar şi ca să crească suspansul. Când a deschis gura, a vorbit cu voce bubuitoare, făcând pauze de efect, în timpul cărora evalua starea de spirit a mulțimii. Adevărul e că oamenii îşi țineau respirația, aşteptând să vadă ce cuvinte de înțelepciune mai rosteşte. Umed Singh a spus că venise vremea ca ținutul să fie eliberat pentru totdeauna de imperialiştii britanici care puseseră mâna pe dealuri şi munți în vremurile când erau conducători şi înlocuiseră templele străvechi cu biserici şi moschei. Peste tot, zicea el, hinduşii sunt acuzați pe nedrept de violențe, în timp ce ei nu doreau decât să-şi apere modul de viață de terorism şi de convertirea la alte religii. Venise timpul ca balanța să fie îndreptată. O astfel de sarcină nu putea fi lăsată în seama copiilor care torseseră lână până cu o săptămână în urmă, iar acum li se năzărise să întoarcă lumea cu susu-n jos.

— Ce credeți că se va întâmpla? l-am întrebat pe Diwan Sahib. Tot mai ziceți că cimitirul a fost vandalizatde nişte băieți care au întrecut măsura la băutură, şi nu de adunătura asta? Dacă Umed Singh îşi propune, poate să-i dea multă bătaie de cap domnişoarei Agnes W. Aşa, doar ca să-şi mai învioreze campania.

— Aha, carevasăzică aşa îi spui când nu te aude? Agnes W.? Când e de față nu zici decât „Da, domnişoară Wilson" sau „Nu, domnişoară Wilson", m-a luat Diwan Sahib la rost. Draga ta directoare! Arată-i un dram de respect. Mie cum îmi spui când nu sunt în preajmă?

8

Bazarul nu era singurul loc ce suferea schimbări în timpul musonului. Termenul pe care şi-l fixase domnul Chauhan, reuniunea regimentului, se apropia cu repeziciune şi toată lumea era martoră la eforturile care se făceau. La colturile străzilor fuseseră depozitate grămezi enorme de nisip şi pietriş, pe care ploaia le ducea la vale, transformându-le în minuscule alunecări de teren. Câțiva copii, după ce descoperiseră o astfel de grămadă lângă coliba lor, țipau de bucurie împroşcându-se cu noroi amestecat cu pietriş. Tatăl lor s-a năpustit afară cu o găleată în mână şi i-a dojenit:

— Nu-l risipiți, că poate o să ne fie de trebuință. Ia puneți-l aici.

Muncitorii, care înainte nu erau decât unul sau doi, veneau acum în grupuri de câte patru, cinci. Se apropiau de parapete şi, fără niciun chef, se apucau să le izbească cu baroasele. Vechile parapete de piatră, îmbrăcate în ferigi şi crini rozalii, urmau să fie dărâmate şi înlocuite cu unele de ciment, mai bine făcute. Se aştepta venirea compresoarelor. De cum avea să stea ploaia, drumul plin de gropi urma să fie pietruit până la Drumul Târgului, pe lângă popota ofițerilor, până la casa domnului Chauhan. În cutiile de tablă atârnate de brațele crucilor de ciment nu mai erau demult flori. Acum fuseseră umplute cu pământ nou, în care se plantaseră lăstare de geraniu. La Haldwani fuseseră comandate bănci din fier forjat şi plasate în puncte strategice. Trei dintre ele au dispărut în câteva zile. Una se afla lângă Casa Soarelui. A doua zi a venit un funcționar de la armată şi ne-a întrebat dacă avem copaci uscați care trebuie tăiați, crengi prea joase şi altele asemenea. S-a plimbat prin toată grădina, iscodind până în cele mai îndepărtate colțuri. Diwan Sahib l-a îmbiat cu un ceai:

— Vă rog, luați loc. N-avem noi bănci de fier forjat, ce-i drept, dar scaune avem. Să le donăm armatei?

Domnul Chauhan era toată ziua pe drumuri, la adăpostul unei umbrele ținute de o ordonanță care îl urma pretudindeni, udă până la piele. Alți administratori umblau în jeepuri, dar domnul Chauhan era de altă părere:

— Eu, omul care ține cârma, am datoria să fiu în prima linie, să verific situația pe teren, nu să accept orbeşte rapoarte făcute de subordonați.

Făcea inspecții pe nepusă masă. Îi hărțuia cu indicații pe muncitorii care distrugeau vechile parapete şi spărgeau blocurile de

piatră. A mai pus pancarte ca să semnaleze locurile unde nu aveau voie vacile şi bivolii, ca să se poată regenera copacii şi tufele roase de vite.

Într-o dimineaţă l-a văzut pe Puran, care tocmai lega vaca de unul dintre stâlpii de metal pe care era fixată pancarta. Domnul Chauhan a ieşit de sub umbrelă şi a smuls funia din mâna lui Puran. A lovit cu bastonul în pancartă şi a urlat:

— Nu aici. Nu aici! Aici nu voie vaci!

Zgomotul a fost atât de puternic, încât Gappu Dhobi a ieşit în fugă din casă, neştiind ce se întâmplă.

Domnul Chauhan i-a aruncat funia în faţă lui Puran şi a ţipat din nou:

— Nu aici, analfabet tâmpit! Am să-ţi dau amendă! Ai să fii arestat!

Puran s-a făcut mic, ca un animal înspăimântat, şi a fugit cât putea de repede. De când îi arseseră oamenii domnului Chauhan ghetele militare umbla în papuci de cauciuc. Pe gleznele goale i se prinseseră nenumărate lipitori. Puran a luat-o la vale, alunecând pe iarba udă. S-a afundat printre tufişuri şi a dispărut într-o văioagă unde se ştia că sunt urzici, şerpi, scorpioni şi lipitori. Dar el era prea speriat ca să se gândească la vreo primejdie. Vacile şi caprele s-au luat după el la vale, ajungând exact într-unul dintre locurile interzise. Au călcat cu copitele mai mulţi puieţi plantaţi de oamenii domnului Chauhan chiar cu o săptămână înainte.

După ceva vreme, domnul Chauhan, murat până la piele şi cu capsa pusă, s-a întors acasă. Când soţia l-a întrebat unde s-a udat în aşa hal, a zbierat:

— La datorie! M-am udat făcându-mi datoria!

Cum uitase să-şi scoată la uşă pantofii murdari, a lăsat o dâră de noroi pe covorul cel nou, de la intrare până în dormitor, unde şi-a smuls cămaşa udă din betelia cam strâmtă a pantalonilor. Doamna Chauhan a aruncat o privire la covor şi s-a plesnit peste frunte, exasperată:

— *Offo!* Da' ce-am spus! Nu mai poţi nici să vorbeşti în casa asta, nici măcar să pui o întrebare nevinovată.

S-a dus pe loc să-i telefoneze surorii ei din Lucknow, ca să-i mai treacă necazul.

— Tensiunea de la serviciu îl omoară. Zi şi noapte, nu are nicio clipă de pace. Iar acum va trebui să-ţi trimit ţie covorul ca să mi-l cureţi. Nicio curăţătorie de aici, nici măcar din Haldwani, n-a mai văzut un covor de Kashmir autentic.

Din dormitor, domnul Chauhan a auzit conversaţia. S-a aşezat pe pat, cu capul în mâini. În jurul lui se lăţea o pată întunecată, pe

măsură ce apa i se scurgea din haine. A apăsat cu degetele pe semnul de forma Australiei pe care-l avea din naştere, şi care se zbătea acum în ritmul inimii lui cătrănite. A scos un pachet de ţigări ţinut ascuns, a aprins una cu degetele tremurânde şi a hotărât: de data asta o să-i dea lui Puran o lecţie pe care n-o s-o mai uite.

*

Dusă pe gânduri cum era mai tot timpul, Charu uita să fure grâu pentru căprioara lui Puran, aşa că el era nevoit să aştepte în fiecare dimineaţă până când mama lui ieşea din casă. Atunci se strecura înăuntru şi fura grăunţe din cutia de tablă, nu prea multe, ca să nu se bage de seamă. Grăunţele, amestecate cu ce alegea din fructele fleşcăite aduse de Charu pentru vite, erau hrana zilnică a puiului de căprioară, care crescuse în ultimele cinci luni şi era acum destul de grăsuţ. Când îi ducea hrana în magazie şi o chema în şoaptă, „Rani, Rani", îi vedea ochii mari lucind în întuneric. Căprioara îl privea, dar nu se ridica decât după ce îi punea mâncarea în locul ştiut şi se retrăgea la o oarecare distanţă.

Într-o după-amiază din luna august, când, întorcându-se cu caprele de la păscut, a chemat-o pe Rani, Puran a văzut că locul ei era gol. Magazia era mică, dar Puran s-a uitat peste tot, ca şi cum puiul s-ar fi putut ascunde sub maldărele de fân sau sub sacii împrăştiaţi pe jos. Mai plecase în două rânduri, şi de fiecare dată Puran alergase în sus şi în jos pe dealuri de parcă îşi pierduse cu totul minţile, şi nu se liniştise decât atunci când o găsise şi o adusese acasă, scoţând un fel de miorlăieli de bucurie. În după-amiaza aceea, când n-a găsit-o, a coborât în goană până la locul unde o ducea de obicei să pască. Era încredinţat că iarăşi plecase de acasă fără el. Simţi cum îi îngheaţă inima gândindu-se la leoparzii, şacalii, vulpile şi câinii care atât aşteptau ca să o sfâşie.

Puran a bătut văile strigând-o pe Rani cât putea de tare cu vocea lui aspră, spartă, până când l-a auzit Charu şi a venit să vadă ce se întâmplă. A pornit şi ea în căutarea puiului. Mergeau în direcţii diferite, se întorceau şi se întrebau „N-ai văzut-o?" şi plecau din nou. S-au afundat în valea care ducea la Dhobi Ghat. Au străbătut fiecare potecă din pădurea de pini de la nord, pădurea de stejari de la est şi apoi s-au apucat să cerceteze cărarea care tăia prin pădure spre bazar. S-au căţărat pe bolovanii de pe malul râului care tăia drumul spre bazar şi, ajunşi la podeţ, au dat de Joshi, pădurarul.

— Căprioara voastră e la secţia de poliţie, le-a spus el. Puran, tu nu eşti în toate minţile. Nu ştii că e ilegal să ţii căprioare acasă? Ce-a fost în capul tău? Nu e un căţel ori o capră, e o căprioară. Aşa a

ordonat Chauhan Saab: o să fie dusă la grădina zoologică din Nainital.

Charu şi Puran nici n-au aşteptat să termine. Au urcat gâfâind panta pe care tocmai o coborâseră şi au luat-o pe scurtătura spre Drumul Târgului, unde se afla secţia de poliţie. În urechi le răsunau încă vorbele pădurarului:

— Nu vă duceţi, o să vă bage şi pe voi în cuşcă la grădina zoologică. În Nainital au grădini zoologice şi pentru nebuni!

Secţia de poliţie se afla pe un deluşor, deasupra Drumului Târgului. Era o clădire mică – de doar două camere – cu acoperiş roşu. Carcera rudimentară era doar arareori ocupată, de obicei de beţivi care nu aveau unde să se trezească din aburii alcoolului. Comandantul secţiei, o femeie cu trăsături aspre, venită de la câmpie, era vestită pentru duritatea cu care îi trata pe motocicliştii care nu respectau regulile de circulaţie şi pe cei care furau apă. Purta părul strâns într-un coc şi avea totdeauna asupra ei un băţ zdravăn, bine lustruit, cu care îi ameninţa pe cei certaţi cu legea. Nimeni n-o văzuse vreodată îmbrăcată în altceva decât în sariul regulamentar kaki, pe care şi-l prindea ca pe un şerveţel judicios împăturit.

Ajunşi la secţie, Charu şi Puran şi-au luat inima în dinţi pregătindu-se să încerce să o convingă, dar înăuntru n-au găsit decât paznicul, care curăţa ceapă pe verandă. Din camera principală se vedeau zăbrelele carcerei. Puran s-a năpustit înăuntru, cu toate că paznicul a strigat la el şi s-a ridicat iute să i se pună în cale. În clipa următoare Puran era ghemuit în faţa gratiilor.

Rani se învârtea în spaţiul strâmt. În două rânduri, chiar sub ochii lor, i-au alunecat copitele pe podeaua lustruită şi s-a izbit cu capul de perete. Puran se ţinea de gratii şi se legăna. Scotea un fel de gemete şi vaiete care mai apoi s-au preschimbat într-o jelanie ritmată de legănatul lui.

— Dă-i drumul, l-a implorat Charu. Dă-i drumul, are să moară.

Paznicul s-a răstit la ei cu voce tunătoare:

— Cum îndrăzniţi? Aici sunteţi la secţia de poliţie, nu acasă la voi, unde intraţi şi ieşiţi când aveţi chef!

Şi a continuat, urlând ca să fie auzit şi de alţii:

— Noi suntem poliţişti! Ce credeţi, că avem timp de pierdut cu toţi păstorii ţicniţi?

Puran s-a aşezat lângă gratii, gemând şi strigând-o pe Rani. Avea în buzunar o mână de grăunţe pe care le-a împrăştiat la picioarele ei, însă căprioara nu l-a luat în seamă. De fapt, parcă nici nu îl vedea. Pielea de pe spate i se contracta şi tresărea spasmodic; în albul ochilor îi apăruseră punctişoare roşii. Puran a tras de lacăt şi

l-a izbit de gratii, vrând să-l spargă. *Chowkidar*-ul l-a apucat de mâni şi l-a tras într-o parte, țipând;

— *Saala,* asta e proprietatea statului. Ce te-a apucat?

Charu a înțeles că nu se putea măsura cu el. De ce i-ar da ascultare un paznic, şi cu atât mai puțin o persoană atât de însemnată precum un şef de secție? I-a venit atunci în minte singura persoană la care putea să apeleze. Da, pe el aveau să-l asculte polițiştii. Lui aveau să i se supună. I-a explicat lui Puran ce are de gând să facă şi a rupt-o la fugă, luând-o pe toate scurtăturile imaginabile, cu toate că papucii de plastic îi alunecau pe bolovanii acoperiți de muşchiul crescut în timpul ploilor.

9

Degeaba încercasem să citesc ziarul. A apărut Ama şi s-a apucat să-mi povestească despre un oarecare Mangesh, care lucrase la doamna Gracie cu multă vreme în urmă. O dusese la azilul de bătrâni şi îi luase casa. Iar nevastă-sa era „Una, Asha, nu se poate să n-o ştii, lungă şi slabă ca un băţ de bambus, i se aude vocea peste vale, chiar şi când şopteşte, da' ea zice că-i frumoasă, ei, asta mi-a descântat-o pe Ratna de nu mai dă pic de lapte". În timp ce vorbea, Ama molfăia un ghemotoc de tutun. S-a aşezat gemând pe treptele care duceau la verandă.

Diwan Sahib ne-a privit ameninţător, s-a ridicat cu greu din fotoliu şi s-a dus în spatele unui şir de hortensii albastre care despărţeau grădina de tufişurile de urzici din vale. Am văzut că îşi desface pantalonii şi după o clipă am auzit zgomot de apă picurând pe iarbă. Nu se auzea decât ciocănitoarea care spărgea coaja unui copac din apropiere, în căutare de larve. Ama a oftat:

— E nebun pe jumătate. Se pişă în tufişuri, ca un ţăran. Pe cât am auzit, a fost prinţ la viaţa lui. De băut bea până nu se mai ţine pe picioare. Chiar şi ieri a căzut. Are o vânătaie mare la umăr, mi-a spus Himmat Singh.

Diwan Sahib era în spatele tufişurilor. Am auzit bufnituri, parcă bătea cineva covoarele, apoi glasul lui:

— *Arre O!* Mă auzi? Ce faci acolo?

Bufniturile s-au oprit un moment apoi au reînceput. Diwan Sahib a coborât panta poticnindu-se, ţinând cu mâna betelia pantalonilor de pijama şi ţipând:

— Lasă urzicile în pace, măgarule!

Acum îl zăream şi noi printr-o spărtură din zidul de hotensii: înalt şi slab, se clătina pe picioare de ziceai că stă să cadă şi să se ducă de-a berbeleacul la vale.

Am dat să mă ridic şi să strig „Aveţi grijă!", dar m-am abţinut. Nu putea să sufere „dădăceala".

— Nu sunt decât urzici, s-a auzit o voce de bărbat din vale. Doar nu tai tufişurile la care ţineţi atât!

S-a auzit din nou cum loveşte urzicile cu băţul. M-am ridicat în picioare şi am văzut că multe dintre tufişurile de urzici care invadaseră locul zăceau acum la pământ, transformate în grămăjoare verzi. Urzicile erau un soi de barieră între casă şi drumul aflat la câţiva metri mai jos. Cu cât se înmulţeau mai abitir, cu atât era Diwan Sahib mai bucuros că îl apără de privirile curioase.

Oricum, urzicile aveau să crească la loc într-o lună, aşa că nu era nevoie să se certe cu omul acela. Numai că Diwan Sahib, odată scos din fire, nu mai voia să ştie de nimic. A strigat:

— Urzicile astea sunt plantate de mine!

— I-auzi! Cum să plantezi urzici? Buruieni înţepătoare, gunoi şi nimic mai mult! Şi el zice că le cultivă!

Harşti! Omul s-a apucat din nou să doboare urzicile, cu şi mai multă îndârjire. Când bățul izbea tufişurile, tresăream, închipuindu-mă pe un drum pustiu, în inima pădurii, urmărită de omul acela.

— Moş fără minte, bun la nimic! a strigat omul către noi. Bolând *sanki!* Cică plantează urzici!

— Nici tu nu mai eşti chiar tânăr! a ţipat Diwan Sahib în chip de răspuns. Te-ai uitat cât de bătrân eşti?

S-a întors în grădină.

— Ați văzut ce bătrân e? Şi mai are obrăznicia să-mi zică mie moş.

Părul alb îi stătea ridicat în vârful capului fiindcă îşi scosese fesul în grabă. Halatul îi flutura, descheiat. Urcase panta prea repede şi acum respira hârâit. S-a aplecat căutând un pahar, probabil aruncat în tufişuri în dimineața aceea. L-a şters de cămaşă şi a turnat în el rom din sticla aflată pe măsuța de alături. Apoi s-a aşezat în fotoliu şi a râs până s-a înecat.

— De câteva zile, cineva tot rupe urzicile, dar până acum n-am izbutit să văd cine e, a şuierat el. Dar azi l-am recunoscut: e pădurarul ăla ieşit la pensie. Himmat zice că e dus cu capu'.

Ama s-a băgat în vorbă:

— Da ce nu şterpeleşte? De câte ori nu ne-a furat secerile şi topoarele… Zicea că furăm lemne din pădure. Iar el se ducea şi vindea pe furiş topoarele noastre în bazar. L-am blestemat în multe rânduri, de-aia s-a smintit.

— De ce nu îl blestemați pe unul care chiar merită, cum ar fi Chauhan sau politicianul ăla care stârneşte lumea? a întrebat Diwan Sahib luând pachetul de țigări.

— Mai bine nu fumați, l-am sfătuit. Săptămâna viitoare aveți spectacol. Dacă nu vreți să tuşiți tot timpul…

M-am oprit când a aprins țigara.

Diwan Sahib exersa de multă vreme şi ziua spectacolului de la Sfânta Hilda se apropia. De obicei îi învăța pe copii cum să se descurce în junglă şi imita glasurile animalelor şi păsărilor. Câteodată le povestea despre marii călători care urcaseră în Himalaya, de pildă Frank Smythe, Edmund Hillary sau Bill Aitken.

— Ce aveți de gând să faceți anul acesta? l-am întrebat.

— Anul ăsta… a repetat şi s-a oprit, cu un fel de timiditate. Anul

ăsta vreau să le spun cât de norocoşi sunt. Ce noroc a dat peste ei. Vreau ca zurbagiii ăia mici să înţeleagă.

— Norocoşi? s-a mirat Ama. Juma' din ei n-au mâncare să-şi astâmpere foamea. Nici măcar o slujbă n-o să capete după ce termină şcoala. Învăţătura e o pierdere de timp, a încheiat şi mi-a aruncat o căutătură disprețuitoare.

Doar cu o zi înainte se ciondănise cu Charu fiindcă aceasta, credea Ama, petrecea prea mult timp acasă la mine, luând lecţii.

Diwan Sahib nu i-a dat nicio atenţie.

— Am să le spun, a continuat el, să lipească urechea de pământ şi de pietre ca să le audă cum respiră. Fiindcă aici, în Ranikhet, pietrele chiar respiră. Am să le spun ca, atunci când străbat pădurea în drum spre şcoală, să se oprească şi să asculte cum urcă seva prin trupul copacilor; să-şi petreacă o zi pictând culmile înzăpezite la care nici nu se uită altminteri. Sunt ca acei oameni care se nasc bogaţi şi nu înţeleg ce înseamnă banii decât atunci când nu-i mai au.

— Eu, una, aş vrea să am şi bani, nu doar munţi, a zis Ama. Munţii nu ţin de foame, a adăugat şi a dat să plece.

Diwan Sahib era prea adâncit în gânduri ca să o ia în seamă.

— Vreau să le spun că trăiesc într-un colţ al pământului unde animalele de pradă încă mai umblă în libertate. Unde seara, când se joacă printre copaci, pot zări un fazan *kalij* trecând în grabă, împreună cu soaţa sa. Unde ei fac tot soiul de lucruri obişnuite – lecţii, meditaţii şi jocuri – şi apoi vin acasă însoţiţi de scheunăturile vulpilor şi ţipetele bufniţelor.

Mi-am ales cu grijă cuvintele ca să-i răspund:

— E firesc să nu bage de seamă bufniţele şi vulpile. Au crescut în preajma lor. Tot aşa cum copiii de la oraş nu dau atenţie zgomotelor făcute de maşini…

Diwan Sahib m-a privit consternat.

— Vrei să spui că ţipătul unei bufniţe e ca zgomotul unei maşini? Ţi-ai pierdut minţile?

L-a apucat un acces de tuse şi tocmai atunci Charu s-a năpustit înăuntru. În general nu se adresa direct lui Diwan Sahib, de teamă ori din timiditate. De această dată s-a apropiat de fotoliul lui şi l-a apucat de braţ. Gâfâind, cu voce gâtuită şi tremurătoare, l-a rugat:

— Trebuie să-l salvaţi pe Puran. I-au arestat căprioara.

*

Diwan Sahib şi-a pus un sacou gri şi o cămaşă albă. Arăta solemn, chiar dacă haina era mototolită şi mirosea a naftalină.

— Nu poți să discuți cu cei de la poliție şi cu nătângul ăla de Chauhan îmbrăcat în halat, ne-a explicat când şi-a făcut apariția gătit într-un mod atât de neobişnuit pentru el.

Am mers încet deoarece el tuşea mult şi era nevoit să se oprească des ca să-şi recapete răsuflarea. Pe la jumătatea drumului burnița s-a întețit. Vântul ne arunca în față picături mari de ploaie. Ama şi-a sumes sariul până la genunchi şi a scos de la brâu punga de plastic pe care o avea asupra ei pentru astfel de împrejurări. Şi-a îndesat-o pe cap, dar câteva şuvițe albe îi tot ieşeau pe-afară. Eu mi-am suflecat blugii. Când am ajuns la secția de poliție eram uzi până la piele şi dârdâiam de frig.

Am intrat hotărâți în clădire, fără să luăm în seamă protestele paznicului şi ne-am apropiat de celulă. Căprioara nu mai era acolo, în schimb l-am găsit pe Puran în spatele gratiilor. Ghemuit într-un colț, gemea şi scâncea, se scărpina în cap şi se plesnea peste coapse. Fața îi era mânjită de lacrimi şi muci. Camera mirosea îngrozitor de la hainele lui, muiate de ploaie.

Şefa postului stătea la biroul ei. S-a văzut că e enervată când a strigat la *chowkidar* să aprindă nişte răşină parfumată.

— Ce crezi? Că vreau să-l țin aici? Aş vrea să-l arunc în stradă. Miroase atât de urât, că-mi vine să-mi tai nasul, s-a răstit ea la Ama, care plângea înspăimântată văzându-şi fiul după gratii.

S-a lăsat în jos, îngenunchind pe jumătate, uitând să-şi scoată punga de plastic de pe cap. Charu se ținea foarte drept, cu mâinile încleştate de gratii. Când a auzit vorbele şefei, trăsăturile i-au împietrit de mânie şi s-a retras într-o atitudine de dispreț tăcut, dar aprig.

Şefa postului nu l-a poftit pe Diwan Sahib să ia loc. El a rămas în picioare, suflând greu şi sprijinindu-se cu mâinile de biroul ei. A tras aer în piept hârâind şi s-a apucat să-i explice cum stau lucrurile într-un mod foarte politicos, alegându-şi cu mare grijă cuvintele. Puran era oarecum diferit de ceilalți, a spus. Nu putea vorbi cu oamenii, în schimb putea vorbi cu animalele. Le inspira încredere. Dacă le chema, vulpile veneau la el. Deseori găsea pe prag păsări rănite, venite de bunăvoie ca el să le îngrijească… Câinii cu laba ruptă ajungeau în grajdul lui. Puran trebuia tratat altfel, pentru că nu era în stare să înțeleagă lucruri precum legile privitoare la animalele sălbatice.

Vocea de bariton a lui Diwan Sahib era întreruptă de accese de tuse. S-a căutat de batistă în buzunarul pantalonilor pe care nu-i mai îmbrăcase de ani de zile. I-am întins un şervețel. Polițista bătea cu creionul în masă. Apoi s-a apucat să învârtească o monedă de cinci rupii ca pe un titirez; de fiecare dată aştepta până cădea

zornăind pe masă şi se oprea.

Puran nu creştea căprioara ca să o mănânce, a continuat Diwan Sahib răbdător. O găsise în pădure, îi salvase viaţa. Dacă n-ar fi luat-o, căprioara ar fi fost devorată de alte animale.

— Aceasta este legea junglei, l-a întrerupt poliţista. Iar căprioara este un animal sălbatic.

— Desigur, a încuviinţat Diwan Sahib. În orice altă împrejurare aţi avea perfectă dreptate. Numai că Puran e un caz special. Ştiţi că…

Am simţit o fărâmă de slugărnicie în vocea lui. Niciodată nu îl mai văzusem atât de supus. Zâmbea poliţistei ca şi cum ar fi vrut să se pună bine cu ea.

Însă ea i-a tăiat din nou vorba. „Cu neputinţă", a zis. S-a apucat să foiască hârtiile şi dosarele de pe birou. L-a măsurat pe Diwan Sahib din cap până în picioare, cu dispreţ abia disimulat. Fusese numită la Ranikhet doar cu câteva luni în urmă şi habar nu avea cine este el. În ochii ei era încă un provincial bătrân şi murat de ploaie, un om educat, fără îndoială, însă ea nu avea vreme de fineţuri şi dulcegării. Luptase ca să ajungă unde era, se înăsprise, avea limba ascuţită, iar ca poliţistă voia să fie temută şi respectată, nu îndrăgită. Toate astea se citeau pe faţa ei. Pe deasupra, nu se poate să nu fi simţit mirosul de rom în răsuflarea lui Diwan Sahib. Mâinile lui mari, chiar şi sprijinite de masă, aveau un tremur cu care noi eram obişnuite, dar pe care ea trebuie că-l punea tot pe seama beţiei. Apoi a coborât ochii spre picioarele lui. Diwan Sahib îşi pusese haină, pantaloni şi cămaşă, dar picioarele îi erau prea umflate, aşa că nu izbutise să îşi încalţe pantofii şi venise cu nişte papuci de baie de culoare violet. Poliţista a privit papucii uzi, stropiţi de noroi şi a ridicat ochii spre el.

— Legea e lege, a spus ea punând capăt discuţiei. Acum am de lucru. Este contrar legii să ţii acasă animale sălbatice, fie ca animale de companie, fie pentru a fi mâncate. În ochii legii, el nu se deosebeşte cu nimic de alţii.

S-a aplecat deasupra unui dosar şi n-a mai ridicat ochii.

Domnul Chauhan dăduse instrucţiuni cum că, dacă Puran vine după căprioară, să fie închis şi ţinut acolo până când animalul ajunge la grădina zoologică din Nainital, ba chiar şi câteva zile după aceea, să se înveţe minte. Dacă făcea cineva gălăgie, ordonase el, să i se spună că este o infracţiune care nu permite eliberarea pe cauţiune, aşa cum scrie în legea privind protecţia faunei şi că Puran va petrece multă vreme la închisoare pentru că îngrăşase o căprioară ca să o taie şi să o mănânce.

— Şi fiindcă tot suntem aici, îi pusese în vedere poliţistei, vreau

să i se ia hainele militare şi să fie arse, de data asta până nu rămâne decât scrumul.

După ce lăsase aceste instrucțiuni, domnul Chauhan plecase la Bhimtal.

*

După trei zile, Puran s-a întors acasă îmbrăcat în alte haine. S-a ascuns în şopronul dărăpănat şi n-a mai vrut să iasă, nici măcar ca să mănânce. De la un prieten din Nainital am auzit că, în cuşca de la grădina zoologică, Rani era abătută, tânjea şi nu se atinsese nici de mâncare, nici de apă. Cât era ziua de lungă stătea în picioare, nemişcată, într-un colț al cuştii, surdă la insistențele veterinarului. După o săptămână, veterinarul a venit cu o propunere revoluționară: a cerut ca Puran să fie adus la Nainital.

E singura speranță, a zis el. S-ar putea ca puiul să mănânce dacă îl vede.

Au cerut aprobarea domnului Chauhan, dar acesta i-a trântit telefonul, tunând şi fulgerând:

— Eu sunt ad-mi-nis-tra-torul oraşului, a silabisit el, marcând fiecare silabă cu o bătaie de creion pe birou. Şi ei îmi mănâncă timpul cu astfel de prostii!

Ar fi fost o umilință îngrozitoare să fie obligat să-l trimită pe Puran la Nainital. Nici n-a vrut să audă. S-a urcat în jeep şi, cu girofarul roşu învârtindu-se, a plecat în inspecție pe şantierul unui nou parc de distracții, proiectul cu care se mândrea şi în numele căruia fusese tăiată o postată de pădure de stejar. Nu avea rost să le spui turiştilor „Veniți pentru linişte şi peisaje". Ranikhet trebuia să aibă puncte de atracție, să aducă tot atât venit cât Bhimtal sau Nainital, hotărâse domnul Chauhan, iar când se hotăra, trecea la acțiune. N-avea timp de fleacuri, de nebuni şi căprioare. I-a poruncit secretarei să spună că e în şedință, dacă mai suna cineva de la grădina zoologică.

În cea de-a treisprezecea zi, căprioara a murit de inaniție, deshidratare şi inimă rea. În ziarul local a apărut o scurtă ştire şi un ziarist a venit să-i ia un interviu lui Puran. Ama, bucuroasă nevoie mare că fiul ei va apărea în ziar, l-a condus până la grajdul unde se refugiase Puran. Ziaristul s-a apropiat călcând uşor, ca o barză în baltă, şi a aşteptat, afundat în noroi şi bălegar până la glezne, ca Puran să iasă din ascunzătoare. Ama a bătut în uşă, l-a luat mai întâi cu binişorul, apoi a strigat la el şi chiar l-a făcut de două parale, dar el a rămas înăuntru şi n-a vrut să vorbească cu nimeni.

În seara zilei când mersesem în zadar la poliție, m-am dus apoi acasă la Diwan Sahib. Când Veer era plecat, mergeam des acolo să beau ceva şi chiar să iau cina. Stăteam o vreme lângă foc, după care mă întorceam acasă, la caietele pe care le aveam de corectat. În ziua aceea, intrând în camera de zi, cufundată în penumbră, l-am zărit aplecat în fața căminului, aruncând în flăcări hârtii din teancurile stivuite la picioare. Punea legătură după legătură, fără să şovăie. Flăcările păleau de fiecare dată când erau astupate de un teanc gros şi se întețeau din nou când hârtia lua foc. N-a fost nevoie să-l întreb ce face. Îmi dădeam seama că pune pe foc ani de muncă – a lui, dar şi a mea: multele versiuni ale cărții despre Corbett. Când apucau hârtiile şi le aruncau în foc, mâinile îi tremurau. Stătea atât de aplecat deasupra jarului, că în cameră mirosea puțin a păr ars. Nasul îi curgea şi picăturile luceau în lumina roşiatică. Le ştergea din când în când cu mâneca şi continua să arunce hârtiile în foc. După ce întreg manuscrisul a fost dat pradă flăcărilor, s-a ridicat, cu ochii la pălălaie. A tresărit, fulgerat de un gând şi a ridicat privirea spre fotografia celor doi câini golden retriever atârnată deasupra căminului. Am scos un țipăt şi m-am repezit spre el, dar era prea târziu: a azvârlit-o în foc. Sticla s-a făcut țăndări izbindu-se de buşteni, rama veche de lemn s-a aprins într-o clipă. Sub ochii mei, fotografia s-a răsucit la colțuri şi s-a topit parcă nici nu fusese.

10

N-aş şti să spun de ce, dar după moartea căprioarei ceva mă îmboldea să fac o schimbare. Pe cât de înrădăcinată în sufletul meu, pe atât de inexplicabilă, pornirea asta îmi părea mie însămi mai degrabă o superstiție. Simțeam că stau pe malul unei întinderi de apă netulburate de niciun val şi că doar eu simt cum un rechin se îndreaptă nevăzut spre noi. Chiar şi în zilele cele mai însorite vedeam cu colțul ochiului o întunecime apropiindu-se pas cu pas, până nu mai era o părere, ci o negură care avea să ne înghită pe toți.

Tot întrebându-mă ce se întâmplase cu trupul lui Rani, am căpătat un soi de obsesie morbidă. La grădina zoologică i-ar fi spus hoit. Mi-a venit în minte alsacianul vecinilor din Hyderabad, un câine frumos, care dădea întotdeauna din coadă, binedispus. Stăpânii nu-i vorbeau niciodată şi nici nu-l mângâiau, fiindcă îl considerau câine de pază şi ca atare li se părea primejdios să-l atingă. Eu îl scărpinam între urechi când plecam la şcoală. Într-o zi am văzut un om trecând pe bicicletă prin fața casei. De scaunul din spate avea legat un sac de pânză groasă, care se târâia pe jos ridicând praful. Omul stătea aplecat peste ghidon şi pedala cu efort – se vedea că sacul e greu. Mai târziu am aflat că alsacianul murise şi că stăpânii îi puseseră trupul în acel sac, trimițându-l pe servitor să-l arunce la groapa de gunoi a oraşului.

Oare şi trupul lui Rani putrezea printre gunoaie? Sfâşiat de şobolani? Poate că îngrijitorii de la grădina zoologică îl aruncaseră în cuşca leoparzilor, cu toate că n-ar prea fi avut ce să mănânce de pe trupuşorul unui pui de căprioară mort de foame.

Îmi plăcea să cred că veterinarul, după ce se străduise să-i salveze viața, îi dusese leşul într-o pădure asemănătoare cu cea în care se născuse şi îl lăsase acolo, să se întoarcă încet, încet în țărână. Încercam să mă conving singură că aşa se întâmplase.

*

În dimineața când Diwan Sahib urma să dea spectacolul la şcoală ploua uşor, dar picăturile rămâneau agățate de frunze înainte să atingă pământul. Era la o zi sau două după moartea lui Rani. Fiindcă Diwan Sahib se alesese cu o răceală zdravănă după ce mersesem împreună la secția de poliție şi îl apuca o criză de tuse sau de strănutat la câteva minute o dată, mă îndoiam că va avea

putere să reziste o oră, timp în care trebuia să povestească şi să imite glasuri de animale. Rămăsese hotărât că domnul Qureshi ne va duce cu maşina, căci era de la sine înţeles că Diwan Sahib nu va putea face pe jos drumul până la şcoală. Charu aşteptase cu nerăbdare această zi, mai ales că avea să meargă cu maşina, însă după moartea lui Rani ne ocolea, parcă ne-ar fi considerat vinovaţi că Puran şi căprioara nu fuseseră salvaţi. În dimineaţa aceea Ama ne-a anunţat:

— Lui Charu nu-i e bine. N-o să vină.

La şcoală, copiii, aşezaţi în ordinea claselor şi după înălţime, ne aşteptau aşezaţi pe podea în sala de reuniuni. Sala se colorase în albastru, alb şi roşu de la uniforme şi cravate. Copiii din primele trei rânduri, toţi cu vârste cuprinse între cinci şi şase ani, erau cei de care mă ocupam eu. Când am intrat noi în cameră, au început să-şi dea coate şi să şuşotească. Doi din cei mai îndrăzneţi au ieşit şi au venit fuga să mă apuce de mână, un act de afirmare a posesiei care mi-a atras o privire încruntată de-a domnişoarei Wilson:

— Ia te uită! Până acum au stat la locul lor, dis-ci-pli-naţi. Cum ai apărut dumneata, cum s-a pornit debandada.

După ce au fost potoliţi copiii, a fost probat microfonul, i s-a adus o sticlă cu apă şi un scaun lui Diwan Sahib, toţi ochii s-au întors spre el. Copiii făcuseră rămăşag că în acest an avea să înceapă cu răgetul tigrului. Câţiva dintre ei se ţineau de mâini, abia aşteptând să fie cuprinşi de spaimă.

S-a făcut linişte. Un profesor a apropiat microfonul de Diwan Sahib. La celălalt capăt al camerei s-a auzit o şoaptă şi domnişoara Wilson a izbucnit:

— Li-niş-te! Începem.

Însă Diwan Sahib a rămas tăcut. M-am temut că uitase de ce ne aflam acolo. Copiii au început să se foiască. M-am apropiat de el şi i-am şoptit:

— Începeţi.

De la discuţia cu şefa poliţiei parcă se împuţinase la trup, se închisese în el şi aproape că nu mai vorbea. Umerii i se încovoiaseră, parcă voia să se facă ghem, iar când şi-a întors ochii spre mine părea că priveşte ceva foarte îndepărtat. Altădată ar fi făcut o glumă pe seama mea sau chiar ar fi fost sarcastic.

A început să vorbească, dar nu-l auzea nimeni. Tehnicianul a venit să potrivească microfonul, care la început a ţiuit – „Prea tare, prea tare”, strigase domnişoara Wilson din rândul întâi –, după care n-a mai funcţionat deloc. În tot acest timp Diwan Sahib vorbise fără să ia în seamă tevatura. Vorbea cu glas scăzut, ba chiar murmura uneori.

— Nu ştiu câţi dintre voi locuiesc în bazar, spunea el. Câţi în satele mai îndepărtare şi câţi în tabăra militară. Câţi kilometri aveţi de mers până la şcoală? Va treziţi în fiecare dimineaţă la răsăritul soarelui. Cei mai mari dintre voi se duc la râu să umple găleţile cu apă înainte să se dezmeticească bine din somn. Alţii aprind focul şi îşi ajută mama să pregătească mâncarea înainte să plece la şcoală. Aveţi de urcat costişe abrupte ca să ajungeţi aici şi, dacă e vremea musonului, ajungeţi uzi până la piele. După-amiaza se opreşte circulaţia în bazar atunci când ieşiţi de la şcoală şi vă risipiţi pe drum, sporovăind ca nişte maimuţe…

A vrut să imite un langur, dar l-a apucat tusea. A luat o înghiţitură mare de apă şi a continuat:

— V-am privit feţele când ieşeaţi de la şcoală – luminoase, râzătoare, pline de promisiuni. De fiecare dată am zis în sinea mea: Ce viitor vă aşteaptă? Ce veţi face cu învăţătura pe care aţi primit-o? Ce fel de lume vă lăsăm moştenire, eu şi profesorii voştri?

Într-un colţişor al Ranikhetului – oare câţi dintre voi ştiu de el? într-un colţişor, pe drumul spre templul Jhoola Devi, o potecă se desparte şi o ia prin pădure. Duce la o colină. Dacă o luaţi pe acea potecă, pe un pinten de munte înconjurat de arbori înalţi veţi da de un luminiş. Probabil că, pe vremea strămoşilor noştri, în copaci şi pe stânci îşi făceau cuibul vulturii aurii de Himalaya. Sunt păsări falnice, dar nimeni nu-şi aminteşte să fi văzut vreuna. Dar chiar şi acum, dacă ridicaţi ochii spre cer, veţi vedea, deasupra terenului de golf, vulturi care se învârtesc în căutarea prăzii. Sunt vulturi de stepă, care vin aici iarna din deşerturile Mongoliei sau Kazahstanului. Îmi plăcea să stau pe colină şi să-i privesc; îşi găseau adăpost pe crengile înalte ale copacilor.

În vremurile lui bune, odată ajuns la acest punct, Diwan Sahib ar fi scos un ţipăt de vultur şi ar fi adăugat plescăind din buze: „Sunt atât de mari, că pot mânca un copilaş”. Acum s-a mulţumit doar să spună:

— Sunt îndeajuns de puternici încât să ucidă vulpi, iezi şi pui de căprioară. Cu toate astea, vulturul de stepă abia dacă scoate un sunet; cât despre vulturii aurii, poate n-o să vă vină să credeţi, dar ei scot doar un ţipăt slab, asemănător unui scâncet de căţel. Vulturii adulţi fac *chii-ip* de mai multe ori la rând. Puii au glasuri ascuţite şi ţipă fără încetare: *siiii-ic* sau *chi-chi-chi.*

Diwan Sahib a reuşit să imite ţipetele păsărilor fără să tuşească, în schimb i-a trebuit ceva timp ca să-şi recapete răsuflarea şi să-i poată continua povestirea.

— Dacă stai pe acel pinten, vezi vârfurile munţilor acoperite de zăpadă. Acum multă vreme pelerinii au pus de jur-împrejurul poienii

stâlpi cu flamuri de rugăciune. Poate că nu toți știți ce sunt acelea? Pe ele se scriu rugăciuni care sunt apoi purtate de vânt. Budiştii le-au pus acolo cine mai ştie de câtă vreme... Când le-am descoperit eu, erau doar zdrențe. Mergeam deseori acolo pentru că, dacă stai nemişcat pe acel pinten, după o vreme animalele nu te mai iau în seamă şi încep să iasă din pădure...

Copiii s-au înviorat. Se aşteptau ca Diwan Sahib să imite fiecare animal care venea acolo. Sala avea să se umple de zarva țipetelor de încântare.

— Numai că astăzi nu mai vin animale, a spus Diwan Sahib. Vin şi pleacă doar camioane, iar poteca e blocată de stive de buşteni tăiați din pădurile înconjurătoare. Ați auzit vreodată geamătul unui copac tăiat cu fierăstrăul, atunci când se desprinde de trunchi şi cade?

Dar tot n-a imitat sunetul. S-a oprit doar, ca şi cum acesta îi răsuna în urechi.

— Pe acel pinten se construieşte o cabană de lemn pentru distracția birocraților. Din trunchiurile copacilor tăiați se face o poartă mare de intrare. Au fost doborâți şi copacii în care se adăposteau vulturii. Unde s-au dus acei vulturi nu se ştie. Asta e pădurea acum – un parc, o resursă, cum i se spune, o fabrică. Nu mai aparține nici foştilor proprietari, nici măcar animalelor şi plantelor care trăiau aici. M-am gândit să vă spun ce noroc aveți că trăiți într-un colț de lume unde pietrele respiră şi animalele vorbesc unele cu altele. Ați fi vrut să le imit, dar le-am uitat glasurile. Nu le mai aud. Nu mai pot... Diwan Sahib a împins scaunul şi s-a ridicat. Nu mai pot continua, a zis.

S-a îndreptat spre uşă târându-şi picioarele. Până să ies de la locul meu, el ajunsese pe coridor. Tuşea şi răsufla cu greu. În sală lumea era buimăcită. Copiii n-au aplaudat, de fapt au rămas nemişcați. Unii dintre ei amuțiseră cu totul şi căzuseră pe gânduri. Un băiat dintre cei mai mari povestea cât de reuşit fusese spectacolul lui Diwan Sahib cu un an înainte şi cât de jalnic se prezentase azi. Domnişoara Wilson era furioasă:

— Ce pierdere de timp! Şi câtă bătaie de cap cu pregătirile!

Asta ca răspuns când tehnicianul de sunet a venit să o întrebe:

— Cui să dau factura, doamnă?

— Asta a fost ultima oară, Maya, a zis domnişoara Wilson luând chitanța. E prea bătrân, e senil. Ce-a fost prostia asta? L-am chemat pentru ceva anume, am făcut atâtea pregătiri... Ne-a promis, trebuia să se țină de cuvânt. Aşa ceva nu se face.

11

În seara aceea Diwan Sahib a făcut temperatură. A zăcut în pat câteva zile, într-o stare de amorțeală. Îngrijorată, am telefonat doctorului, care m-a sfătuit:

— Dați-i lichide, dar nu din cele pe care le bea de obicei.

Am stat trează multe nopți, punându-i comprese reci pe frunte atunci când îi creştea febra. Îl mângâiam pe părul rar şi moale ca să-l fac să adoarmă. Nu mai ştia de el şi bolborosea despre persoane şi întâmplări de care nu aveam habar.

— Farha… nu Char Bagh, ne întâlnim la Imambara… Farha, poți veni… Nawabul are nevoie de ceas, n-are ceas… Scrisorile… testamentul meu… Veer… ia cutia, pleacă, luați-l de aici!

Respira cu mare greutate, aşa că îl ridicam şi îl masam pe spate, ca să-i treacă durerile de coaste, pe care încerca el însuşi să şi le maseze când se zbătea între somn şi trezie. Am văzut atunci că se împuținase la trup mult mai mult decât credeam. I se vedeau coastele, trupul îi era slab, doar piele şi os. Mi s-a făcut dintr-odată milă de el, un sentiment care m-a luat pe nepregătite. Am ieşit din cameră în vârful picioarelor şi m-am plimbat pe terasă ca să mă liniştesc. Diwan Sahib nu putea suferi accesele de sentimentalism şi, cu sau fără febră, avea să îşi dea seama de ce simt doar aruncându-mi o privire.

Când i-a scăzut febra, a devenit năzuros. Îi sărea țandăra din te miri ce. Pe noi, cei care eram cu el şi ne ofeream să-l ajutăm ne refuza, în schimb făcea remarci usturătoare despre lipsa lui Veer tocmai când era nevoie de el.

— E un talent rar, a spus într-o zi, când Ankit Rawat a venit să-i ceară ajutorul lui Veer în campania electorală. Da, da, e o adevărată artă să fii plecat atunci când sunt treburi plicticoase de făcut. Tânărul va veni fără îndoială la timp ca să nu rateze discursul victoriei.

A dat deoparte mâncarea gătită de Himmat Singh şi a cerut tocană de pui cu rozmarin. Nu aveam nici cea mai vagă idee despre cum se face, dar am scos la iveală o carte de bucate pe care doar arareori o foloseam şi am făcut o listă cu cele trebuincioase. Am cules o mână de rozmarin de prin jurul casei, am cumpărat un pui şi legumele care mi-au părut potrivite, dar şi pe care le-am putut găsi la vremea musonului, când cu greu puneai mâna pe legume de calitate. În tocană am pus cartofi şi fasole; arpagicul s-a

preschimbat în globulețe translucide după ce l-am fiert. Diwan Sahib a luat o înghițitură şi a declarat că are gust de lături. A doua zi i-am gătit peşte, dar l-a refuzat, zicând că pute. Erau zile când, enervată de arțagul lui, nu mergeam deloc să-l văd.

— Tare ocupată mai eşti, îmi spunea a doua zi. Conduci o fabrică uriaşă. Doamna Corporație, ce mai încolo şi-ncoace.

Până seara nu-mi mai adresa nicio vorbă, nici măcar nu mă privea. Stăteam în preajma lui cam o jumătate de oră, din ce în ce mai furioasă, şi apoi plecam fără să-mi iau rămas-bun.

După vreo zece zile s-a înzdrăvenit cât să se poată ține singur pe scaun, dar n-a mai ieşit să se aşeze sub bradul lui preferat. Când mă întorceam de la slujbă aducând ziarele, îl găseam în fața căminului, chiar dacă era la începutul după-amiezii. Era îmbrăcat cu un pulover şi, cu toate că nu ieşea din casă, ținea tot timpul pe cap o căciulă de lână cafenie, care-şi pierduse orice formă de atâta purtat.

— Cu cât îmbătrâneşti, cu atât ți-e mai frig, îmi spunea pus pe harță.

Camera de zi era înaltă şi întunecoasă, cu pereții acoperiți de rafturi pline ochi de cărți prăfuite, ediții ieftine, gata-gata să se fărâmițeze la cea mai mică atingere. Aşezat în fața focului, pe care îl ațâța din când în când învârtind tăciunii cu cleştele, Diwan Sahib sorbea dintr-un „brandy de dimineață, medicinal". Nu-i mărturisisem niciodată, dar nu mă puteam uita la cămin fără să văd manuscrisul cuprins de flăcări. Deasupra poliței de marmură era o pată mai deschisă la culoare, un dreptunghi cu marginile negre de praf, unde fusese fotografia câinilor. Fără voie mea, ochii îmi fugeau într-acolo, ca şi cum mă aşteptam să văd poza reapărând la locul ei dintotdeauna.

Lumina slabă a focului scotea în evidență obrajii scofâlciți ai lui Diwan Sahib. Nu-şi mai îngrijea barba, care crescuse mult, făcându-l să semene cu un *sadhu.* Ochii nu îşi pierduseră însă strălucirea şi, dacă era binedispus, glumea când mă vedea:

— Uite-o pe cea mai frumoasă fată din Ranikhet! Are fața neagră ca tăciunele, de aia îmi luminează camera.

Într-o zi i-a spus domnului Qureshi, care era de față:

— Dacă aş fi mai tânăr, mi-aş încălzi mâinile pe obrajii ei.

Domnul Qureshi a întors privirea şi s-a prefăcut că-şi caută ceva prin buzunare.

Ploua în fiecare zi. Uneori ploaia răpăia pe acoperişul de tablă, umplând în câteva minute gălețile şi lighenele puse în casă prin locurile unde tavanul era crăpat, alteori se auzea doar ca un murmur blând. Dacă se oprea, se lăsa tăcerea şi nu mai auzeam

decât apa picurând de pe streşini.

Domnul Qureshi şi cu mine sporovăiam fără încetare, sperând să mai înviorăm atmosfera. Îi istoriseam lui Diwan Sahib ce se mai întâmpla: Chauhan băuse nițel cam mult la o petrecere dată la popotă şi se lăudase cu şperțurile pe care le primea, iar acum se dădea de ceasul morții cum să salveze situația. Domnişoara Wilson se plângea că nu mai are somn din cauza lui Umed Singh, care promitea în discursurile lui electorale că, dacă va ajunge la putere, va face în aşa fel încât tot pământul care aparținea Bisericii să fie dat în folosință comunității. Bozo se încăierase cu Bijli şi fusese cât pe ce să rămână fără o ureche, aşa că generalul nu-l mai plimba în apropierea casei mele. De câteva zile, Puran, cu vorba lui bolborosită, spunea cuvinte de alint unei bufnițe care îşi făcuse cuibul în şopronul unde dormea el. Era poate un semn că avea să se vindece de durerea pierderii lui Rani.

Ori de câte ori tăceam, auzeam ploaia, trosnetul lemnelor pe foc şi tusea hârâită a lui Diwan Sahib, care nu ceda indiferent cât rom cald ar fi băut.

În fiecare zi, după serile lungi petrecute la Diwan Sahib, mă întorceam acasă, îmi făceam o cafea şi mă prăbuşeam pe un scaun, străduindu-mă să nu adorm înainte să corectez caietele de teme şi să verific registrul de contabilitate. Eram sătulă până peste cap de munca ce nu se mai sfârşea, de boala lui Diwan Sahib şi de toanele lui. Mă copleşise oboseala, eram într-o stare de epuizare de care nu mai puteam scăpa, oricât aş fi dormit. Nu mai suportam serile triste, una la fel ca alta, petrecute în fața focului, ascultând aceleaşi poveşti răsuflate. Simțeam lipsa distracțiilor pe care orice oraş în afară de Ranikhet le oferea: un cinematograf civilizat, o librărie bună sau măcar o bibliotecă publică. Ce n-aş fi dat să pot lua autobuzul până la Nainital măcar pentru o zi! Să mă satur cu pizza la prânz, să colind prin magazine, să mănânc înghețată. Dar, desigur, nu puteam pleca atâta timp cât Diwan Sahib era bolnav.

De câte ori îmi aduceam aminte de Veer, mă sufocam de indignare: cum de izbutea să fie plecat tocmai când era mai mare nevoie de el? La ce mai eram împreună, dacă el nu era acolo? Gândurile îmi fugeau la mama şi mă încerca un sentiment de vinovăție. În primii ani petrecuți în Ranikhet, chiar dacă nu aveam prieteni, era o alinare să ştiu că ea există acolo, undeva, că uneori primeam o scrisoare de la ea sau îi auzeam vocea la telefon. Numai eu eram de vină, îmi spuneam deseori. Din cauză că nu mă învrednicisem să-mi fac prieteni adevărați după ce plecasem din Hyderabad. Din când în când, la şcoală apărea câte o profesoară nouă şi, cu ea, speranțele mele renăşteau, fiindcă vorbeam aceeaşi

limbă, râdeam de aceleaşi lucruri. Din păcate, se plictiseau repede de Ranikhet şi după câteva luni plecau. Până la venirea lui Veer nu găsisem în oraş pe nimeni în compania căruia să-mi facă plăcere să-mi petrec timpul.

Într-o astfel de noapte când, istovită de munca de peste zi, aproape adormisem cu capul pe registrele contabile, am auzit zgomot acasă la Charu, glasuri necunoscute mie. Am stins lumina şi am tras puţin perdeaua. Ama era în curte, cu un băţ în mână, şi vorbea şopronului de tablă pe care îl aveau în faţa casei. Dinăuntru se auzeau ţipete şi bolboroseli. Din când în când răzbătea o voce puternică, repezită, despre care n-aş fi putut spune dacă e a unei femei sau a unui bărbat. Becul atârnat afară de creanga unui copac se legăna în bătaia vântului, alungând umbrele prin curte. Scena avea ceva neliniştitor; m-am pomenit aruncând priviri temătoare spre colţurile întunecate din casa mea.

A doua zi am întrebat-o pe Ama:

— Ce-a fost la voi ieri?

— L-am chemat pe Ohjha, mi-a răspuns cam răstit. Am avut nevoie de el.

Ama îl mai chema pe Ohjha uneori, ca să alunge duhurile rele aciuate în vaci sau să le descânte pentru farmecele făcute de vecinii răuvoitori. N-ar fi recunoscut nici în ruptul capului că are de-a face cu un şarlatan. Ohjha sosea de obicei după-amiaza, îşi îndeplinea ritualurile, apoi se aşeza pe un scăunel în curte, fuma şi bea ceai, o jecmănea pe Ama de ceva bani şi se plângea cât de rău îi merge „bijnisul". După plecarea lui, Ama ne povestea întotdeauna despre rezultatele miraculoase ale vrăjilor făcute de el. Adevărat, nu o salvase pe Gouri Joshi, dar fusese singura dată când dăduse greş, şi asta doar fiindcă vacii îi venise sorocul. Duşmanul lui Gouri fusese Moartea însăsi.

— L-ai chemat pe Ohjha? am zis. Pentru vaci?

— Nu, nu pentru vaci.

Ama a gonit o găină, s-a aplecat să caute ceva pe jos. Mi-a povestit despre un băieţel care căzuse într-o gură de canal rămasă deschisă pe Drumul Târgului şi ieşise mânjit de noroi din cap până-n picioare. Apoi a remarcat că, în timp ce rudele de sânge ale lui Diwan Sahib nu erau de găsit tocmai când aveai nevoie de ele, eu îl îngrijeam pe bătrân ca o fiică. Că tot veni vorba de fiice, aflasem că neruşinata aia de fată a lui Janaki mersese la plimbare pe motocicleta băiatului musulman? Toată lumea ştia că sunt încurcaţi, dar Janaki era mereu prea beat ca să se sinchisească.

În cele din urmă, a zis ferindu-şi privirea:

— L-am chemat pe Ohjha pentru Charu. Mă zbat să-i găsesc un

băiat potrivit şi ea face ce face şi încurcă lucrurile. A pus duhul rău stăpânire pe ea.

Văzând cum o privesc a ridicat vocea:

— Crezi că sunt o bătrână fără minte fiin'că cred în duhuri.

A arătat cu bățul spre miazănoapte, unde cerul cenuşiu coborâse până la crestele munților învăluite în ceața musonului.

— Dacă i-ai spune unuia străin de locurile astea că acolo unde vede cerul sunt de fapt vârfuri înzăpezite, ce zici, te-ar crede? Când el nu vede decât cerul, aşa cum îl ştie de peste tot? Da' tu şi cu mine ştim că vârfurile sunt acolo. În jurul nostru sunt lucruri pe care nu le cunoaştem şi nu le înțelegem, a încheiat triumfătoare şi a lăsat bățul jos. Voi, ăştia de la oraş, credeți că ştiți tot.

Îi plăcea să repete propoziția asta fiindcă băgase de seamă că mă scotea din sărite de fiecare dată.

— N-are nicio legătură, am zis. Dacă Charu nu vrea să se mărite, înseamnă că are un motiv real, nu e din cauza duhurilor.

Am fost cât pe ce să-i mărturisesc Amei motivul cât se poate de simplu şi natural pentru care îi respingea pe mirii aduşi de bunică-sa. Ama avea bănuieli chiar fără să mai adaug eu paie pe foc şi de aceea se străduia atât. Mai mult ca sigur, Kundan Singh, bucătar venit din est, nu se ştia precis de unde, provenit dintr-o castă necunoscută, nu i s-ar fi părut o partidă potrivită pentru nepoata ei. Folosindu-se de rude, îşi întinsese antenele până departe, în căutarea unui mire. Dar pe cei mai mulți îi dăduse chiar ea la o parte, fie pentru că familia bărbatului ceruse o zestre prea mare, fie din pricina faptului că bărbatul era prea bătrân, nu avea o slujbă şi nici perspective, sau chiar era cunoscut pentru „apucături rele". Din când în când îmi dădea raportul, plină de dispreț.

— Tot zic că o să capete o slujbă la govern, da' am mirosit eu că nici vorbă nu poate fi de asta. Sau: Mi-au zis că are un restaurant în Almora. Lachman s-a dus până acolo cu maşina şi ce crezi c-a găsit? O colibă acoperită cu paie unde vinde ceai. Are două cărămizi în chip de scaune şi o oală arsă unde fierbe ceaiul.

Niciunul dintre aceşti pretendenți nevolnici nu ajunsese la momentul în care rudelor li se permite să vadă mireasa. Am fost de față în câteva rânduri la o astfel de întâlnire: o ceată de rude ale mirelui o măsurau pe femeie din cap până-n picioare, cum se prețăluieşte un cal la obor. Ama îmi povestise prin ce trecuse ea însăsi atunci când fusese arătată rudelor mirelui.

— Mireasa nu trebuie arătată la prea mulți, nu e bine, îmi spusese ea dând din cap ca omul înțelepțit de viață.

După ce, timp ce câteva luni, îi cercetase pe posibilii miri, alesese doar doi. Unul era slujbaş guvernamental în Haldwani. Într-adevăr,

era cam tuciuriu, dar, după cum adăugase chiar ea, „Cui îi pasă cum arată mirele? Firea contează, şi băiatul ăsta e blând din fire”. Un semn al bunătății lui era faptul că nu ceruse zestre. Iar rețeaua ei de spioni o asigurase că nu are apucături rele: nu bea, nu fuma, nu mesteca tutun, nici măcar *paan.* Peste toate astea, mai avea şi o familie puțin numeroasă, aşa că Charu n-avea să se spetească muncind. Avea două surori, părinții şi o bunică bătrână, care, după cum spunea Ama, nu intra la socoteală, fiindcă era cu un picior în groapă şi se grăbea să-l bage şi pe celălalt.

Băiatul pe care pusese ochii era angajat la o fabrică de medicamente din Bhimtal. Se spunea că are perspective. În plus, era mai tânăr decât slujbaşul guvernamental, care, recunoştea până şi Ama, era cam bătrâior pentru Charu. Băiatul care-i plăcea ei avea o burtică apreciabilă, dar Ama o ținea morțiş că asta înseamnă că familia lui îşi putea permite să mănânce bine, de două ori pe zi. Avea pielea albă şi, din câte mi-am putut da seama, ştia să se pună în valoare: trimisese o fotografie color în care poza pe o motocicletă Kawasaki roşie, pusă la dispoziție de atelierul foto, având în spate un tablou uriaş cu Taj Mahal.

Charu nu îşi bătea capul cu pețitorii şi strădaniile bunică-sii de a-i găsi un soț: povestea asta dura de multă vreme. Însă atunci când două familii au dat de ştire că vor să vină să o vadă pe viitoarea mireasă şi Ama a fost de acord, a început să-şi facă griji.

Familiile posibililor miri au venit în vizită la o lună distanță una de alta. În ambele rânduri Ama a pus la bătaie economiile ei şi a gătit mâncăruri care lor li se păreau copioase. Mi-a dat până şi mie bani zicând:

— Când vii de la lucru, adu o prăjitură cu cri-e-mă roz de la brutărie, una mică.

Familia băiatului cu Kawasaki, fiind din Bhimtal, „e obişnuită cu lucruri ca la oraş”, îmi explicase ea. N-ar fi fost impresionați de castronul cu *kheer* pregătit de ea.

Pe Ohjha îl chemase din cauză că toate strădaniile ei şi cheltuiala făcută nu serviseră la nimic. Surorile Kawasaki plecaseră de acolo convinse că Charu e puțină la minte, ba chiar şi cam surdă.

— Stai să vezi cum s-a purtat blestemata cu ele! bombănea Ama. O întrebau lucruri pe care le ştie ş-un copil, iar ea stătea cu ochii țintă la ele şi tot cârâia „Ce? Ce?” ca un papagal.

Când venise familia cealaltă, Ama o surprinsese pe Charu privind cruciş când credea că bunică-sa nu o vede. Când a pus-o să servească Coca-Cola cumpărată special pentru musafiri, se dusese la bucătărie şchiopătând şi tot aşa se întorsese, de-ai fi zis că are un picior mai scurt. Ca şi cum n-ar fi fost îndeajuns, vărsase pe jos o

jumătate de pahar din prețioasa băutură.

— Lumea vorbeşte, o să se afle şi n-am să-i mai pot găsi un soț dacă se poartă tot aşa, se văieta Ama. Ştiu că a vrut să-i gonească, să plece de la noi zicând că mireasa e surdă, oloagă şi cu mintea dusă. Spune-mi şi mie, ce-a apucat-o? Ție ți-a spus ceva? Chiar nu-i pasă de ce o aşteaptă? Şi nici de bunul meu nume?

Ohjha fusese de părere că va fi nevoie să vină de două sau trei ori, fiindcă duhul era răzbunător şi îndărătnic. Îşi făcea vrăjile noaptea, într-o magazioară de tablă ruginită, care abia mai stătea în picioare. Le asigurase că, în clipa în care vor vedea un şarpe, o broască râioasă sau un scorpion ieşind din magazie, Charu va fi scăpată de puterea duhului.

Am văzut-o pe Charu în dimineața de după prima şedință: avea ochii roşii, parcă nu putuse dormi. Era ciufulită şi abia îşi târa picioarele în urma caprelor şi vacilor care coborau spre păşune. Aproape că ajunsese în vale când l-a zărit pe poştaş îndreptându-se spre casa mea. S-a înviorat cât ai clipi şi a urcat dealul în fugă. Nici nu apucase poştaşul să plece, că s-a şi înființat la uşa mea. Gâfâia, abia îşi trăgea răsuflarea, dar mă privea cu ochi strălucitori. Aştepta să-i spun că venise o scrisoare de la Kundan.

12

Ploaia făcea parte din viața noastră, la fel ca aerul umed şi mucegaiul de pe ziduri. De câte ori se oprea – doar ca să reînceapă cu şi mai multă putere Puran se afunda în pădure în căutare de ciuperci *guchi* şi *linguru* fragede. Aşa făcea la fiecare muson, de când se ştia, fiindcă Diwan Sahib se dădea în vânt după ferigi şi ciuperci sălbatice şi nimeni altcineva nu ştia unde se găsesc. Numai că lui Diwan Sahib nu-i mai era gândul la mâncare. Îşi petrecea nopțile aşezat în pat, proptit de perne, chinuindu-se să respire şi, măcar că hârâia cumplit de fiecare dată când trăgea aer în piept, ziua fuma, tuşea şi iar fuma. Chemat din nou, doctorul i-a găsit o infecție la plămâni şi i-a prescris nişte antibiotice mai puternice. După ce le-a luat timp de două zile, Diwan Sahib a început să vomite, iar picioarele i s-au umflat de nu se mai putea ține pe ele.

M-am sfătuit cu domnul Qureshi şi am hotărât că nu ne mai rămânea altceva de făcut: trebuia să-l internăm. Diwan Sahib s-a împotrivit din răsputeri şi a făcut multă zarvă, crezând că în acest fel îşi ascunde teama.

— Nimeni nu mai iese viu din spitalul ăla blestemat! țipa el între două accese de tuse. De fapt, nimeni n-a ieşit niciodată viu din niciun spital! Spitalele sunt făcute ca să-i apere pe sănătoşi de cei bolnavi. De ce nu-mi dați pace? Nu pot să am linişte nici în casa mea?

— Îi e teamă că la spital nu-l vor mai lăsa să bea şi să fumeze, mi-a mărturisit domnul Qureshi înainte să pornească într-acolo cu Diwan Sahib şi Himmat Singh. Dar tocmai de asta are nevoie acum.

După ce au plecat, m-am dus în camera lui Diwan Sahib şi m-am apucat să fac ordine. Am adunat paharele şi farfuriile care se adunaseră la capul patului şi le-am dus în bucătărie. Am aranjat cutiile cu medicamente îngrămădite pe cufărul de lângă pat. Am găsit țigări ascunse unde nici nu mi-ar fi dat prin cap: sub saltea, între cărți, sub hârtiile de pe birou. Am scos cearşafurile şi am făcut din nou patul, ca să fie gata pentru când avea să se întoarcă. M-a cuprins un fel de oboseală şi m-am aşezat cu un oftat. Casa era pustie fără accesele de tuse şi hârâielile lui Diwan Sahib, fără bufniturile şi înjurăturile lui Himmat Singh din bucătărie. De când mă aflam în Ranikhet, Casa Soarelui nu fusese niciodată goală; unul din cei doi fusese întotdeauna acasă, făcând acele zgomote aproape insesizabile care îți arată că e cineva în casă.

Mi-a luat ceva vreme să dau deoparte gândurile triste şi să mă apuc din nou de curățenie. Peste tot erau ciorne, hârtii mâzgălite în grabă, fie separate, fie în teancuri sau chiar în dosare. M-am mai înviorat, gândindu-mă că poate o parte din manuscrisul despre Corbett scăpase de flăcări. Adunam hârtiile şi le puneam pe o masă. Tocmai încercam să descifrez ceva scris de Diwan Sahib pe o bucată de hârtie pe care o găsisem sub pat, când am auzit o maşină pe alee. M-am speriat: Se şi întorseseră? I se făcuse rău în drum spre spital? Nici nu voiam să ştiu.

Am auzit uşa maşinii trântindu-se, doar o dată. Apoi paşi pe podeaua din camera de zi, paşi mult mai iuți decât mersul târşâit al lui Diwan Sahib sau pasul molcom al domnului Qureshi. Era Veer, se întorsese din drumețiile lui.

— Am auzit când veneam, pe Drumul Târgului, mi-a spus. Mi-a povestit Negi. Se simte mai bine, doctorii zic că rinichii-s de vină, nu suportă antibioticele. Per total nu e chiar atât de rău pe cât pare. Au comandat un ser la Nainital. Dacă nu soseşte, mă duc eu diseară să-l iau. O să se facă bine, ai să vezi.

A făcut ochii roată prin cameră şi privirea i s-a oprit la medicamentele de pe cufăr.

— Sărăcuța de tine, ai fost nevoită să te ocupi singură de el. De data asta am lipsit cam mult. Mi se părea şi mie că nu se mai sfârşeşte.

S-a aşezat pe pat, m-a strâns în brațe, m-a sărutat întâi pe frunte, apoi pe obraji şi la urmă pe buze. S-a ridicat, a încuiat uşa şi s-a întors la mine. Prin perdele se filtra o lumină verde-albăstruie. În depărtare o auzeam pe Ama strigând cocoşul care plecase haihui în dimineața aceea. Veer mi-a scos ochelarii şi i-a pus pe cufărul de lângă pat. A tras de acul lung de lemn, împodobit cu ciucuri, care îmi ținea părul strâns în coc şi l-a desfăcut. Afară, pe pajişte, am auzit talanga uneia dintre vacile lui Charu. Eu descheiasem nasturii cămăşii lui Veer fără să mă gândesc la ce fac. De departe, din vale, răzbatea vâjâitul nebunului care decapita urzicile. Acum nu mai avea nicio însemnătate, fiindcă Diwan Sahib nu putea să iasă din casă şi să-l ia la rost. Hainele au căzut de pe noi, alături de sticlele goale ale lui Diwan Sahib, de cărțile lui ferfenițite, de pixurile care nu mai scriau şi sâmburii de portocală uscați. Pe fereastră pătrundea parfumul trandafirilor albi, cățărători. Mâinile şi limba lui Veer erau peste tot. Ne-am iubit pe pat, apoi pe podea şi iarăşi pe pat. I-am sărutat urechea diformă şi cele patru degete de la mâna stângă, unul câte unul. Am închis ochii. Sub pielea mea o pasăre bătea nebuneşte din aripi, dornică să răzbată la lumină. Din gât îmi ieşeau sunete pe care nu le puteam opri. În urechi mi-a sunat vocea

lui Michael: „Tu nici n-ai de ce să aştepți să mor eu ca să-ți găseşti pe altul”.

La câteva clipe după ce ne-am desprins unul de altul, Veer s-a îmbrăcat şi a zis:

— Du-te să te odihneşti puțin. Arăți de parcă ai fi gata să adormi de-a-n picioarelea.

Am ieşit din cameră, dar n-am plecat acasă, pentru că voiam să-l mai văd. M-am aşezat pe verandă, pe jumătate adormită, pe jumătate atentă la bufniturile şi foşnetele care au început să se audă dinăuntru după o vreme. Când am auzit că se sparge ceva, am sărit în sus şi m-am dus să văd ce este. L-am găsit pe Veer aşezat pe podea, scotocind prin cuferele deschise. Fața îi era lipsită de orice expresie, ca a unui străin.

— Doctorii mi-au cerut rețetele, diagnosticele, dar nu găsesc nimic, a zis când m-a văzut şi a adăugat încruntându-se: N-ai plecat? Credeam că te duci acasă. Eu mai am treabă aici. Vin mai târziu la tine.

Probabil că figura mea speriată l-a înduioşat. S-a ridicat cu o mişcare unduitoare, m-a tras spre el, m-a sărutat şi mi-a murmurat la ureche. M-a mângâiat peste tot unde a găsit o bucățică de piele goală. M-am simțit în siguranță, cu bărbia sprijinită pe gâtul lui, liniştită de atingerea lui, când deodată s-a schimbat, mi-a desprins brațele din jurul gâtului şi m-a împins deoparte.

— Mă ții din treabă, a zis. Du-te. Trebuie să găsesc hârtiile alea. Doctorii habar n-au de ce a mai suferit, vor să ştie la ce medicamente e alergic.

În noaptea aceea am stat în față cu registrele fabricii de dulcețuri, adunând sumele cheltuite pe borcane, etichete, fructe, salarii şi cantitățile de dulcețuri care fuseseră vândute. Ar fi trebuit să fiu voioasă, cu inima uşoară, doar se întorsese Veer. Nu era de mirare că era preocupat de hârtiile legate de boala lui Diwan Sahib. Nu mă puteam aştepta să fie un tinerel amețit de dragoste, care n-are nimic altceva în cap. Cu toate astea, nu-mi găseam liniştea. Nu înțelegeam nici eu de ce mă tulburaseră într-atât schimbările lui de dispoziție din acea după-amiază. Eram obişnuită cu asemenea schimbări, nu doar la el, ci şi la unchiul lui. Uneori mă revolta gândul că doar eu purtam povara unei firi blajine.

Mă străduiam să fiu atentă la calcule, dar gândul îmi fugea la ceva ce găsise unchiul meu în camera mamei după moartea ei. Fusese atât de tulburat, că îmi scrisese. În ultima parte a căsniciei lor, de fapt şi cea mai mare, mama nu mai împărțise patul cu tata. Făcea ea însăşi curățenie şi rareori îngăduia cuiva să intre în dormitorul ei, pe care îl păzea ca pe un refugiu inviolabil, cam tot

aşa cum făceam eu acum cu casa mea. Numai atunci când s-a îmbolnăvit au putut ceilalți membri ai familiei să intre în cameră şi să-i descopere micile secrete: o cutie de tutun de mestecat (pretindea că se lăsase), scrisorile mele către ea, albumul cu fotografiile mele de când eram copil (pe care tata voise să-l distrugă). Unchiul meu mi-a scris că în album a găsit o lamă de oțel subțire, curbată, care putea pătrunde în carne ca într-un fruct copt de mango. Aveam ştire despre ea? m-a întrebat în scrisoare. Îmi pomenise mama vreodată de pumnalul acela? De ce dormea cu el sub pernă? Întrebarea mă urmăreşte şi acum, dar răspunsul nu-l voi afla niciodată.

*

Acum eram şi mai ocupată decât înainte. Îmi împărțeam timpul între spital, Veer, şcoală şi fabrică. Singurul lucru statornic, atunci când ajungeam acasă, era figura lui Charu, care mă aştepta prin apropiere sperând că poate poştaşul a venit fără ca ea să bage de seamă şi a lăsat o scrisoare sub un ghiveci, sau poate că m-a întâlnit pe drum şi mi-a dat atunci scrisoarea. De cele mai multe ori speranțele ei erau deşarte. De la începutul lunii august trecuseră multe zile şi nu mai sosise nicio scrisoare. În fiecare după-amiază Charu se învârtea de colo-colo aşteptându-l pe poştaş şi nu renunța până când nu-i auzea pe ceilalți păstori chemând animalele din străfundurile pădurii, la apusul soarelui. Abia atunci zăream umbrela ei cu trandafiri săltând în sus şi în jos pe când ea alerga la vale, prin iarba îmbibată de apă, ca să-şi adune vitele. Fie vară, fie iarnă, purta aceiaşi papuci de plastic, iar la vremea musonului, când se întorcea acasă, îi lua ceva timp ca să scape de lipitori presărându-şi sare pe labele picioarelor şi pe pulpe. Când termina, avea o figură pleoştită, dar nu doar de oboseală; fiecare zi începea cu speranță şi se încheia cu dezamăgire.

Nu a fost o perioadă bună pentru ea. În luna aceea Ama a vândut-o pe Pinki măcelarului.

— N-aş fi nevoită să vând capra la care ții dacă n-aş cheltui atât cu tine, i-a tăiat scurt vorba lui Charu când aceasta a încercat s-o facă să se răzgândească.

Mesele pregătite pentru rudele posibililor gineri costau destul de mult, şi pe deasupra îi mai datora bani şi lui Ohjha.

— Caprele astea nu sunt jucării, îi explica ea nepoatei. De ce crezi că le țin?

Toate caprele lor erau crescute ca să fie tăiate şi ajungeau la măcelarul din piață de îndată ce se îngrăşau îndeajuns. Charu se mai despărțise şi de alte animale dragi ei, dar nu se obişnuise

niciodată cu ideea, şi durerea era de fiecare dată la fel de mare ca prima oară. În ziua când a venit măcelarul să o ia pe Pinki, Charu a rămas în casă, ghemuită într-un colţ, cu o pernă pe cap. Ţinea în mână talanga pe care i-o legase la gât lui Pinki atunci când era un ieduţ năzdrăvan care ţopăia încolo şi încoace şi se răsucea în aer înainte să ajungă la pământ. După ce i-a dat banii Amei, măcelarul cel costeliv a tras de sfoara cu care era legată Pinki, încercând să o înduplece să vină după el. I-a dat câteva frunze de stejar ca să o momească şi când a văzut că nu izbuteşte a plesnit-o peste fund cu un băţ. Capra s-a înţepenit pe picioare şi nu s-a lăsat dusă cu niciun chip; măcelarul n-a putut să o mişte. Văzând ce se întâmplă, Ama l-a trimis pe Puran să-l ajute. În astfel de momente îi părea bine că Puran e sărac cu duhul; niciodată nu făcea legătura între dispariţia caprelor şi omul care venea şi le îmbia cu frunze verzi. Când l-a văzut pe Puran, capra a behăit bucuroasă şi l-a urmat ascultătoare, aşa cum făcea când mergeau la păscut.

A doua zi am mâncat la prânz împreună cu Veer. Când am văzut tocana de oaie, am simţit cum mi se strânge stomacul. I-am povestit lui Veer ce se întâmplase cu o zi înainte, dar el m-a privit cu un zâmbet amuzat. Până atunci nu ştiusem de unde vine carnea pe care o mâncam?

— Nu e acelaşi lucru, am răspuns. O ştiam pe capra care a fost dusă la tăiere. Avea un nume şi o personalitate a ei.

Nu mai puteam vedea lucrurile la fel după ce fusesem martoră la acea întâmplare: Pinki avusese încredere în Puran şi în măcelar şi fusese trădată. Nu voiam să mai mănânc niciodată carne.

Veer m-a ciupit de obraz:

— Ţine-ţi firea. Prea pui totul la suflet.

Mi-a povestit că un unchi de-al lui, la care era trimis uneori în vacanţele şcolare, îl pusese să ucidă animale.

— Unchiul credea că sunt laş, a zis Veer. Şi avea dreptate. Nu puteam suferi nici cel mai mic act de cruzime. Când se băteau doi băieţi, fugeam de acolo şi mă ascundeam. La internat eram ciuca bătăilor. Odată m-au îmbrăcat în fustă şi m-au purtat pe coridoare, fiindcă îmi era teamă să mă înscriu la un meci de box. Toţi îmi ziceau sclifositul.

Chiar în prima zi, unchiul îl pusese să sucească gâtul unui pui, să-l jumulească, să-i scoată măruntaiele şi să asiste la pregătirea lui de către bucătăreasă. Apoi a fost obligat să-l mănânce la prânz. Săptămâna următoare a făcut acelaşi lucru cu un ied alb. I-a tăiat gâtul cu toporul. Avea doisprezece ani. După aceea n-a mai fugit niciodată atunci când fazanii şi iepurii împuşcaţi la vânătoare erau jumuliţi sau jupuiţi şi li se scoteau măruntaiele.

— Iar de Diwan Sahib ce să mai zicem? a încheiat Veer. A împuşcat mai multe păsări decât orice vânător. Bazaconiile astea cu protecţia animalelor sunt idei care i-au venit la bătrâneţe.

Veer se întorsese de două săptămâni. Se pregătea să plece din nou şi acesta era dejunul de rămas-bun, pentru care fusese pregătită tocana de oaie. Veer a mâncat şi porţia mea.

— În săptămânile care vin am să cam fac foamea, mi-a zis. Apropo, n-ai citit despre ţapul lui Frank Smythe, numit Bartholomew? A urcat alături de el până la Valea Florilor{44}, i-a fost tovarăş, până într-o zi când l-au tăiat şi s-au apucat să-l mănânce bucată cu bucată.

Veer a izbucnit în râs, mi-a trecut degetele prin păr şi s-a ridicat.

— Ei, a venit vremea să plec. Dacă am să dau peste vreun Bartholomew pe drum, am să păstrez un dinte de-al lui pentru tine.

Se ducea cu un grup de nemţi în Valea Florilor. La vremea musonului regiunea era cu adevărat splendidă. Când protestasem, amintindu-i că Diwan Sahib era în spital, se simţea rău şi nu respira decât cu masca de oxigen, Veer mi-a spus că nu se putea găsi un înlocuitor într-un răgaz atât de scurt.

— Aş lăsa pe altcineva în locul meu dacă aş putea, crede-mă. Nici eu n-aş vrea să-l părăsesc pe bătrân, dar nu pot lăsa grupul baltă. Şi-au planificat expediţia asta de un an. Ar fi o lipsă de profesionalism din partea mea. Şi apoi, doar eşti tu lângă el, nu?

13

Următoarea scrisoare de la Kundan Singh a venit abia la sfârşitul lui septembrie. Era un plic. O singură dată mai folosise un plic, care costa mult mai mult decât o scrisoare-plic. Trimisese din nou o fotografie. Era îmbrăcat cu o cămaşă albă, frumos călcată şi se încrunta atât de tare la aparatul de fotografiat, încât părea saşiu. Avea părul dat cu ulei şi pieptănat lins. Charu a aruncat o privire la poză şi a ascuns-o între palme. Îi era ruşine să se uite prea îndelung, atâta vreme cât eram şi eu de faţă. Avea să se ducă la una dintre ascunzătorile ei şi să o cerceteze cu amănuntul, îndată ce prindea un moment potrivit.

S-a aşezat pe scaunul unde stătea de obicei şi a aşteptat să-i citesc scrisoarea, dar eu aveam alte treburi şi le-am terminat în timp ce ea aştepta, bătând cu un deget de la picior în podea. O ameninţasem deja că n-am să-i mai citesc scrisorile, cu gândul că poate aşa o să se apuce mai cu inimă de învăţat – era cam leneşă din fire.

Eu petreceam atât de puţin timp acasă, că aveam de plătit un teanc de facturi la electricitate şi apă; scaunele gemeau sub grămezile de haine, laptele adus de lăptar dimineaţa avea să se strice dacă nu-l puneam de-ndată la fiert. Am strâns prin casă şi m-am aşezat la masă ca să scriu cecuri pentru facturi. Şi atunci am auzit un sunet slab, aproape numai o răsuflare: vocea lui Charu. Spunea ceva în şoaptă. Am auzit consoanele şuierătoare, vocalele lungite înainte să prindă înţelesul cuvântului întreg. Am rămas nemişcată şi m-am prefăcut că sunt atentă la facturi. Era oare adevărat? Da, Charu citea singură! În cele din urmă, pe pagină, dar şi în mintea ei, alfabetul se adunase în cuvinte pe care le înţelegea. I-am aruncat o privire pe furiş: era încruntată şi buzele i se mişcau alcătuind cuvintele. Urmărea rândul cu degetul. În cameră se lăsase o tăcere adâncă, în care nu se auzeau decât şoaptele ei. Totul era nemişcat.

Nu m-am clintit şi nici n-am mai privit-o, dorindu-mi să citească mai departe, să nu se oprească, dar deodată capacul ceainicului a început să zăngăne: apa dăduse în clocot. Charu a sărit în sus, parcă trezită din somn.

— Mă duc eu să fac ceaiul, s-a oferit ea. Dumneavoastră terminaţi-vă treaba.

Când ceaiul a fost gata, ne-am turnat câte o ceaşcă şi am luat

scrisoarea. Aşa cum făcea întotdeauna, Kundan întreba cum le merge tuturor şi îi spunea lui Charu despre cum e vremea la Delhi. Povestea ce se mai întâmplase în casa directorului, despre vizita la Red Fort[45], despre un accident la care fusese martor. Doar când am ajuns la ultima pagină am aflat vestea cea mare. Stăpânii lui Kundan încercau de ceva vreme să înceapă o afacere în străinătate, iar industria hotelieră oferea multe posibilități. Găsiseră ceva în Singapore, unde aveau să câştige de cinci ori mai mulți bani şi să trăiască mult mai bine decât în Delhi. Voiau să-l ia pe Kundan cu ei. Îi spuseseră că nu vor să-l lase pe drumuri. Eu ştiam că de fapt voiau să-l ia cu ei pentru că gătea bine, dar asta însemna, desigur, şi că aveau încredere în el şi îi apreciau onestitatea, lucru care mă bucura, gândindu-mă la relația lui cu Charu. „Mi-au vorbit foarte frumos", scria Kundan. „Am fost tare bucuros." I-au mai spus că şi leafa lui va creşte şi că astfel va putea plăti mai repede datoria tatălui său şi va putea strânge bani pentru căsătoria surorii. Va putea să vină acasă o dată pe an, nu era chiar atât de departe. Voiau să stea în Singapore doar câțiva ani, căci nu se gândeau să trăiască în altă parte decât în India. Singapore era doar un mod de a face bani într-un timp scurt şi de a mai vedea şi alte locuri. Pentru Kundan, o asemenea ocazie nu mai avea să apară. Urmau să meargă acolo cu avionul şi să locuiască într-o casă de pe malul mării. Nu aveau să mai sufere de căldură, fiindcă la Singapore toate locuințele aveau aer condiționat. Asta însemna că până şi bucătarii au aer condiționat în cameră.

Aşa se explica fotografia: era fără îndoială o copie a celei pentru paşaport. Obținerea unui paşaport lua foarte mult timp, cel puțin şase luni, aşa că mai bine se apucau de pe acum, ziseseră stăpânii lui. Bineînțeles, dacă nu voia, putea să nu meargă cu ei. Doar avea douăzeci de ani, era adult.

Cam atât spunea Kundan în scrisoare. Nu spunea dacă luase o hotărâre sau dacă încă se mai gândea şi nu pomenea nimic despre Charu. Nu mai scria că-i este dor de dealurile din Ranikhet sau că tânjeşte după mirosul acelor de pin sau al ierbii proaspăt cosite. Simțeai că se schimbase, că e pe cale să devină un tânăr cu picioarele de pământ, pregătit pentru viața de oraş. Nu se mai văzuse cu Charu de mai bine de o jumătate de an.

În timp ce citeam scrisoarea, am văzut cum fața lui Charu îşi pierde orice expresie, aşa cum făcea ori de câte ori era îngrijorată. M-a întrerupt de două ori, ca să mă întrebe cum se merge cu avionul şi unde se află Singapore. Mai departe decât Jaipur sau Rampur? Când am terminat, s-a ridicat şi a dat să plece. Ținea capul în pământ, dar nu vedea pe unde calcă, fiindcă s-a împiedicat de un

covor. I-am amintit să-şi ia scrisoarea. S-a întors, a luat-o, dar în timp ce ieşea am văzut cum o face ghemotoc în pumn, împreună cu fotografia.

*

În noaptea aceea am stat trează în pat, gândindu-mă la felurite visuri.

Întâi mi-am adus aminte ce anume visau stăpânii lui Kundan – mai mulți bani, o schimbare, călătorii, marea – şi că visurile lor aveau puterea să le schimbe pe ale lui Kundan. Familia lui ar fi trăit mai bine dacă el ar fi câştigat mai mulți bani.

Pe de altă parte, noile lui dorințe ar fi năruit speranțele lui Charu.

Mi-am adus aminte de Veer. Oare nu se gândea decât la succesul firmei lui? Noi trasee, noi grupuri de alpinişti, noi vârfuri şi gheţari? La ce se gândea când era singur? La cine îi fugea gândul când se trezea din somn? Mă întrebam dacă se gândea vreodată la mine atunci când nu eram împreună. Când era plecat nu telefona niciodată, fiindcă, aşa cum spunea, „Când încep o ascensiune, îmi place să cred că sunt pe altă planetă. Intru în altă lume".

Dar Diwan Sahib? Era în spital de aproape o lună. Erau zile când doctorul îşi pierdea speranța şi mă întreba cât de repede ar putea ajunge rudele lui la spital. Dar apoi îşi revenea, hârâind, bolborosind, tuşind şi scuipând o flegmă galbenă. Cât stătea întins în pat, nu vedea decât crăpăturile şi pânzele de păianjen de pe tavanul dat cu vopsea albastră şi galbenă, acum scorojită. Când se simțea îndeajuns de bine cât să poată sta sprijinit pe perne, se uita afară pe fereastră, din spatele măştii de oxigen, la o privelişte tihnită: o vale cu versanții acoperiți de verdeață. Prin cadrul ferestrei treceau din când în când zmeie şi vulturi.

Diwan Sahib îngropase amintirile unui trecut măreț şi acum ducea viața solitară a unui excentric de provincie. Ultima lui tentativă de a-şi impune autoritatea se izbise de atitudinea insultătoare a unui polițist care ar fi făcut temenele şi ar fi măturat pământul în fața lui pe vremea când era diwanul din Surajgarh. Copii nu avea. Într-un moment de furie îşi aruncase pe foc munca de o viață. Aşa cum era acum, redus la tăcere de tuburi şi masca de oxigen, îmi părea şi mai greu de atins decât Veer. Când stăteam lângă patul lui şi îi vorbeam, vedeam cum expresia ochilor i se schimbă câteodată, însă de cele mai multe ori îi închidea şi întorcea capul, ca şi cum nu suporta să i se aducă aminte de lumea de dincolo de colivia în care trăia. Mi-am adus aminte de ultimele zile ale mamei, cu pumnalul sub pernă. Se chinuise să-mi scrie o ultimă

scrisoare, trei rânduri şovăitoare, în care îmi spunea că nu-şi doreşte decât să mă mai vadă o dată şi apoi să moară.

M-am gândit la Ama, care se dusese de mai multe ori să-l vadă pe Diwan Sahib la spital. Mersese pe jos, ca să economisească cele şase rupii cât ar fi costat autobuzul. Când intra în cameră, se aşeza țeapănă pe marginea patului, ca şi cum i se părea nepotrivit să stea într-o poziție mai comodă. Când apărea o infirmieră, care fie îl întorcea pe Diwan Sahib, fie îi verifica masca de oxigen, se uita în altă parte. Scoasă din mediul ei părea o străină, o țărancă înaltă, osoasă, îmbrăcată în hainele ei cele mai bune, cu părul dat cu ulei şi strâns la spate într-un coc. Avea o expresie aspră, distantă. Îşi acoperea capul cu un colț al sariului şi abia dacă scotea o vorbă, ceea ce nu i se întâmpla niciodată acasă. Ama se lupta de multă vreme ca s-o poată duce de azi pe mâine, apărând demnitatea ei şi virtutea lui Charu, cu speranța că va ajunge la o condiție respectabilă căsătorindu-şi nepoata cu un slujbaş guvernamental. Cine ştie ce-ar fi făcut dacă ar fi aflat de Kundan…

Cât despre mine… Ce departe mi se părea acum casa din Deccan! O fată negricioasă, cu ochi strălucitori şi cozi lungi împletite cu flori, care practica Bharatnatyam într-un sari de fetiță, roz cu galben, şi învăța de la Beni Amma cum să macine *dosa* într-o piuă mare de piatră – doar aşa, ca să se distreze, fiindcă o fată născută într-o familie atât de bogată ca a mea n-ar fi avut niciodată de ce să se spetească muncind. La ce visam eu pe vremea aceea? Nu-mi mai amintesc. După ce l-am întâlnit pe Michael, visam tot timpul – mai întâi să fiu câteva ore singură cu el, apoi o zi întreagă şi pe urmă oră de oră şi zi de zi. După aceea visam, ca toate femeile, la copii, la o casă cu animale, o slujbă plăcută… Toate s-au risipit când a murit Michael. Iar acum la ce visam? Mai visam la ceva? Îmi era teamă să aflu.

14

Din Ranikhet nu se poate pleca decât cu maşina. Există autobuze de cursă lungă care pornesc de la cele două autogări din bazar. Una e autogara publică, înconjurată de prăvălii unde poți cumpăra fructe, o frizerie şi câteva bodegi cu zidurile înnegrite de fumul negru, lipicios, scos ani la rând de autobuzele învechite. Aici domneşte o atmosferă mai calmă, fiindcă angajații statului nu au nevoie să se lupte ca să-şi câştige clienții – îşi primesc salariile indiferent de numărul de pasageri. La celălalt capăt al pieței se află autogara pentru liniile private. Aici oamenii sunt gălăgioşi, agresivi, vulgari. Îi amăgesc pe clienți cu tot felul de promisiuni, doar ca să-i vadă urcați în autobuze. „Pleacă într-un minut! Haldwani, Rudrapur, Rampur, Moradabad, Delhi! Pleacă într-un minut!" După ce ți-ai cumpărat biletul şi ai găsit un loc în autobuz, se întâmplă să mai aştepți chiar şi un ceas, în timp ce şoferul strigă la trecători, îmbiindu-i să urce. În timpul acestei ore vânzătorii ambulanți te bat la cap să cumperi banane şi portocale pentru drum, iar beţivii se țin scai de tine să le dai câțiva bănuți.

Mai sunt şi cohorte de jeepuri sau taxiuri pentru mai multe persoane care transportă oamenii până în oraşele apropiate. Charu nu plecase din Ranikhet decât în două sau trei rânduri, când se dusese la o nuntă sau o sărbătoare într-unul dintre satele aflate sus, în munte. Nu fusese niciodată singură. Nu văzuse niciodată alt oraş în afară de Ranikhet. Cât de mare e Delhi? îl întrebase pe Kundan Singh când acesta era pe picior de plecare. Era cam cât patru sau cinci Ranikhet la un loc?

La vremea aceea întrebase din simplă curiozitate. Acum, răspunsul era o chestiune de viață şi de moarte. Înțelesese din ultima scrisoare a lui Kundan Singh că trecuse vremea visatului cu ochii deschişi. Era timpul să facă ceva. De vreme ce el nu se hotărâse dacă să treacă pe la Ranikhet înainte să plece în Singapore, atunci avea să meargă ea la el.

Charu nu avea nici cea mai vagă idee despre cum să-l găsească pe Kundan Singh odată ajunsă la Delhi. Nu avea decât plicurile pe spatele cărora el îşi scrisese adresa. I-a trimis şi ea o scrisoare, prima din viața ei, în care i-a spus doar data când ar trebui să vină la stația de autobuz din Delhi ca să o aştepte – 12 octombrie. Se hotărâse să plece într-o seară când bunica nu era acasă, ceea ce se întâmpla destul de des acum, fiindcă Ama mergea regulat să-l vadă

pe Diwan Sahib la spital. Charu şi-a ales vinerea din săptămâna următoare. Avea să aştepte până când adormea Puran, apoi să ia un autobuz de noapte care să o scoată din oraş.

Noapte de noapte, în timp ce Ama sforăia alături de ea şi Bijli scheuna prin somn, Charu stătea cu ochii deschişi pe întuneric, plănuind cum să se furişeze de acasă fără să bage nimeni de seamă. Prima problemă era chiar staţia de autobuz. Deoarece aducea lapte la bazar în fiecare zi şi unul dintre clienţii ei era Nanda Devi, patiseria de lângă autogara publică, toată lumea o cunoştea acolo. La garajul privat era Bimla, vânzătorul de legume din Nepal, de la prăvălia căruia Charu aduna în fiecare zi marfa stricată ca să o dea vacilor. Ca să nu fie văzută de ochi iscoditori, trebuia să evite bazarul şi cele două capete de linie.

În clipa în care Ama a plecat la spital pe 11 octombrie, Charu s-a apucat să scotocească prin camere, căutând cele trebuincioase. A pus câteva lucruri luate din cutia bunicii într-o punguţă pe care şi-a prins-o la gât şi a băgat-o sub *kurta.* În traista de pânză cu care pleca la piaţă a pus câteva *roti* vechi, păstrate pentru vaci. A adăugat câteva *batasha* şi cocoloaşe de *jaggery,* un rând de schimburi şi un pieptene. A pus şi teancul de scrisori de la Kundan, legate cu un elastic. S-a gândit puţin şi a mai pus secera cea mai mică din cele două pe care le avea. Era îmbrăcată cu hainele de fiecare zi şi papucii de plastic.

Pe când se pregătea să plece, l-a văzut pe Bijli, cu ochii strălucind de curiozitate, dând din coadă ca şi cum aştepta o plimbare prin pădure, în ciuda orei târzii. S-a ridicat, s-a scuturat fluturând din urechi şi s-a aşezat la uşă, gata de plecare.

— Nu acum, mai târziu, i-a spus Charu.

A strâns în pumn un smoc din blana câinelui. Nu credea că va avea inima să-l lase, dar a ieşit repede şi a închis uşa după ea. A urcat tiptil cărarea care ducea la staul, ca să mai simtă o dată mirosul vacilor şi să le mângâie pentru ultima oară boturile umede. Într-un colţ se zărea o mogâldeaţă – unchiul ei, Puran, dormea ghemuit. Ochii i s-au umplut de lacrimi. Cine va avea grijă de el acum? Cum o s-o mulgă Ama pe Ratna? Vaca nu lăsa pe nimeni în afară de Charu să se atingă de ea. Fără să mai aştepte ca Ratna să întoarcă privirea spre ea, a ieşit din staul şi a luat-o la fugă pe cărare, îndepărtându-se de Casa Soarelui şi de tot ce ţinea de ea.

A ales să meargă pe costişele împădurite, unde când şi când traversa câte un drumeag ca să ajungă la panta următoare. Ca să evite Drumul Târgului, unde ar fi putut fi văzută, a fost nevoită să o ia în direcţia opusă, pe lângă templul Jhoola Devi, de unde o putea tăia prin pădure spre apus, până ajungea la şoseaua principală. Se

hotărâse că era mai bine să prindă un autobuz la o stație din afara oraşului, aşa că urma să meargă pe şosea până la Uprari, un sătuc situat la şapte kilometri depărtare, unde autobuzele opreau ca să ia pasageri.

Amurgul se lăsa. Ferestrele caselor din deal şi de la vale se luminau, la colțurile străzilor felinarele se aprindeau pâlpâind. De cealaltă parte a văii, una, două, douăzeci de luminițe începură să sclipească pe un deal îndepărtat, învăluit în ceața înserării. De când se lăsase frigul, oamenii se retrăgeau în case la venirea serii, aşa că drumurile erau pustii. Charu şi-a tras eşarfa pe cap acoperindu-şi pe jumătate fața, ca nu cumva să fie totuşi recunoscută. Mai rămăseseră câteva locuri unde exista primejdia să se întâmple asta: în casa galbenă pe lângă care tocmai trecea locuia o fată care lucra la fabrică; ceva mai încolo, de unde se auzea vocea unei femei strigând câinele, stătea o fată pe care Charu o cunoştea. Se întâlnise de mai multe ori cu ea când erau cu vacile la păscut.

În scurtă vreme a lăsat în urmă şi ultimele case. A grăbit pasul, până când a luat-o de-a binelea la fugă. A trecut alergând pe lângă templul Jhoola Devi, dar s-a întors, superstițioasă. Prăvălia de ceai era închisă, nu se vedea nimeni prin preajmă. A rupt o fâşie subțire din *dupatta* şi a legat-o de grilaj. Prin mica arcadă de la intrare vedea imaginea slab luminată a zeiței. A atins cu fruntea treptele de piatră şi a şoptit:

— Jhoola Devi, nu am talangă ca să-l pot lega, dar te rog ai grijă de mine.

A aprins un chibrit şi a dat foc unei ramuri de pin ca să vadă pe unde pune piciorul; cobora acum prin pădurea din spatele templului. Panta era abruptă, acoperită cu pietre ascuțite. Nimeni n-ar fi putut locui prin părțile astea. Charu nu mai fusese niciodată pe acolo şi i se părea că a ajuns într-un tărâm străvechi, unde omul nu pusese niciodată piciorul. Bolovani uriaşi stăteau aplecați, gata să se prăvălească peste ea. În crăpături se luptau să supraviețuiască cactuşi alături de pini pricăjiți. Charu şi-a amintit că auzise oameni spunând că pe aceste stânci văzuseră animale tolănite la soare – leoparzi, bineînțeles, dar şi pui de şacali. Undeva, printre stânci, se odihnea maşina lui Diwan Sahib, devenită acum adăpost pentru vulpi.

Tot mergând a dat de o cărare îngustă şi a luat-o la vale, alunecând pe pietre şi pe acele de pin. Ramurile copacilor şi ale tufişurilor se agățau de eşarfa şi de părul ei. La un moment dat a auzit un foşnet: o pereche de vulpi s-au oprit şi au privit-o fără niciun pic de teamă, după care şi-au reluat drumul. Eşarfa i-a căzut de pe cap. Îşi auzea răsuflarea, grea, sacadată. Nădăjduia că papucii

nu aveau să se rupă.

Mirosul ramurii de pin aprinse îi aducea aminte de serile petrecute acasă. O clipă s-a gândit dacă n-ar face mai bine să renunțe la ideea ei necugetată şi să se întoarcă acasă. Nu ajunsese prea departe, aşa că nu i s-ar fi simțit lipsa. Însă chiar atunci a zărit mai multe flăcări mişcându-se ceva mai jos, în vale. Erau săteni care scurtaseră drumul spre casă prin pădure, după o zi de muncă în Ranikhet. Charu s-a repezit în urma lor, străduindu-se să nu-şi dea foc hainelor sau părului cu ramura aprinsă. Voia să coboare dealul în urma lor, la distanță destul de mare cât să nu fie văzută. Şi-a tras din nou eşarfa peste față.

Cam la o jumătate de oră după aceea, măcar că ei i se păruse că a trecut mult mai mult timp, a zărit asfaltul la câțiva metri mai jos. Şoseaua îngustă şerpuia pe coastele dealurilor, cobora şi în cele din urmă devenea mai netedă, se îndrepta şi se lărgea când ajungea la câmpie. Ca toate drumurile din munte, nu era îndeajuns de lată cât să fie împărțită în benzi de circulație. Charu a văzut ceva mai încolo farurile puternice ale unui vehicul mare străpungând întunericul. Maşina venea dinspre Ranikhet şi se îndrepta spre câmpie. Charu a trecut în goană pe lângă doi săteni. Oare unde mergea autobuzul? Nu avea de unde să ştie, dar şoseaua era atât de întunecată şi pustie, că nu era prea sigură că va putea merge pe jos până la Uprari, aşa cum îşi propusese. A luat-o la goană cât o țineau picioarele şi s-a oprit chiar în fața roților, fluturând ramura aprinsă.

S-a auzit un scârțâit de frâne. Era un camion, nu autobuzul aşteptat de ea.

Charu s-a dat înapoi, dezamăgită, a scăpat ramura de pin din mână. Şoferul camionului a zâmbit, arătându-şi dinții cafenii:

— Urcă, te duc unde vrei.

Însotitorul lui a râs şi el.

— Phii! În ziua de azi găseşti oameni unde nici n-ai crede!

Fețele de-abia li se vedeau, roşii-albăstrui la lumina indicatoarelor de pe bord. Păreau a fi oameni de la câmpie. Radioul dat tare transmitea o melodie stridentă. Charu a tras eşarfa mai mult peste obraz şi a spus:

— Aşteptați o clipă. Sunt cu mine şi tatăl şi fratele meu.

Şoferul s-a încruntat:

— Cine-a zis că luăm trei pasageri? a făcut el, a apăsat pe accelerație şi a plecat.

Ramura de pin se stinsese atunci când o scăpase din mână, chibriturile îi căzuseră din buzunar în timp ce alerga. După lumina orbitoare a farurilor nu mai vedea nimic. A închis ochii ca să obişnuiască cu întunericul şi în scurtă vreme şi-a dat seama că

secera lunii şi stelele luminau îndeajuns cât să poată vedea drumul.

A pornit-o pe jos spre Uprari. „Hai, un pas şi încă unul şi ai să ajungi”, îşi făcea ea curaj singură. „Sălbăticiunile mănâncă câini, nu oameni.” Drumul neted de asfalt era o binecuvântare după ce păţise în pădure. Acum fredona încetişor cântece auzite la radioul fabricii. Când traista i-a părut prea grea, a mutat-o pe umărul celălalt. Stomacul începuse să-i chiorăie de foame, dar nu voia să mănânce, pentru că nu ştia câtă vreme va trebui să-i ajungă *roti* şi *jaggery*. Pe partea stângă drumul îngust era mărginit de un perete de granit acoperit de ierburi acum uscate şi copăcei pirpirii. La dreapta era o vale dincolo de care vedea sate îndepărtate, al căror nume nu îl cunoştea. Pe drum nu se zărea nicio luminiţă. Din când în când, în zgomot asurzitor, învăluite în fum de eşapament, treceau de lângă ea maşini şi motociclete, tăind întunericul în două cu farurile. Mergeau însă prea repede ca să bage de seamă că e cineva pe marginea drumului şi dispăreau de-ndată. Cât despre autobuze, nu s-a arătat niciunul.

A ajuns la Pilkholi la ora opt dimineaţa şi s-a aşezat ostenită în faţa prăvăliei de ceai. Nu-i mai păsa dacă o vede cineva cunoscut.

— Cât costă ceaiul? a întrebat.

— Pentru tine, trei rupii. Altminteri, patru.

A cerut un pahar cu apă, a mâncat un cocoloş de *jaggery* şi a pornit din nou la drum.

După vreo jumătate de oră de mers au ajuns-o iarăşi din spate farurile unei maşini mari. S-a oprit şi a fluturat braţele cât a putut de tare, trăgând nădejde că de astă dată în spatele farurilor se ascundea un autobuz, şi nu un camion.

Era într-adevăr un autobuz, din care a ţâşnit un controlor furios.

— Ce e în capul tău de stai în mijlocul drumului ca o vacă? Vrei să intrăm la zdup fiindcă am dat peste tine?

— Unde mergeţi? a întrebat Charu abia abţinându-se să nu plângă.

— Oriunde am merge, pe tine nu te luăm. Smintito! Şi nici nu avem loc.

— Pot sta pe jos, a răspuns Charu. Sau în picioare, s-a rugat ea, simţind că nu mai poate căra pe umăr nici măcar traista mică pe care o luase de acasă.

— Nu în autobuzul meu, s-a răstit controlorul la ea.

A pus piciorul pe prima treaptă şi s-a apucat cu mâna de bară ca urce la loc. A plesnit de două ori cu latul palmei în tabla autobuzului ca şoferul să ştie că poate pleca. Când şoferul a ambalat motorul, a plesnit din nou cu palma în tablă.

— Ce dracu’ ai de gând? Plecăm sau nu? a strigat şoferul.

Controlorul i s-a adresat lui Charu pe un ton morocănos, deloc binevoitor:

— Urcă. Hai, repede. Şi să-mi dai banii pe bilet. Cu autobuzul ăsta nu se merge pe gratis.

Charu a urcat. Autobuzul mergea la Nainital, o distanță de două ore. Au lăsat-o să se aşeze chiar pe ultimul rând de scaune, lângă un bărbat care stătea cu capul scos pe geam şi care a vomitat tot timpul cât autobuzul s-a sucit şi s-a legănat pe drumul şerpuitor de munte.

15

În acea primă săptămână din octombrie aş fi zis că aud pământul cum scârţâie pe axa lui înclinată în timp ce avansa, mişcându-se în fiecare zi câte un pic în direcţia opusă, spre lunile reci. Se mişca încet, dar nu se oprea, iar cerul încărcat de ploaie, cenuşiu ca gresia, care coborâse peste case şi copaci în lunile musonului s-a subţiat, dând la iveală un albastru intens, aerisit. Îmi plăcea să stau în faţa casei dimineaţa, să mă bucur de soare şi să ascult ţârâitul greierilor. La picioarele mele, pajiştea se pierdea în păduri fără sfârşit. În depărtare, verdele pădurilor era luminat de petele roşii ale toamnei. Îmi închipuiam cum trebuie să fi coborât dinozaurii panta aceea, călcând copacii în picioare, ca să stea la soare pe pietroaiele îmbrăcate în muşchi verde, răspândite peste tot în această parte a pădurii. Crestele înzăpezite din zare luaseră foc: nu le puteam privi decât printre gene.

Lumina aurie de după muson, pajiştile presărate cu floricele roz şi crini sălbatici, aerul limpede, rece şi uscat ne înviorase pe toţi. Oriunde te uitai, oamenii văruiau, vopseau, reparau stricăciunile făcute de ploi, ca să poată întâmpina cum se cuvine sărbătoarea Diwali. Saltelele erau scoase la soare după luni întregi de mucezeală, femeile se apucau să cosească iarba ca să facă provizii pentru lunile de iarnă. În bazar, noi afişe electorale au fost lipite peste cele vechi, spălate de ploi. Noi şiraguri de fanioane au fost agăţate peste tot. Au început lucrările la drumuri; mirosul acru al butoaielor cu smoală fumegândă acoperea uneori mirosul caprifoiului. Oamenii domnului Chauhan erau peste tot, înarmaţi cu găletuşe de vopsea şi soluţie de curăţat. Mai era doar o lună până la Reuniune.

La fabrică lipeam etichetele pe cele câteva sute de borcane de dulceaţă pe care le făcuserăm din fructele culese vara. Trebuia să terminăm înainte de sărbătoarea Diwali, aşa încât dulceţurile să ajungă la Delhi la timp ca să poată fi vândute. Ziarele uitaseră de creştinii din statul Orissa şi trecuseră la alt subiect. Canalul religios Lumina Divină se apucase din nou să convertească suflete. Domnişoara Wilson se mai calmase. Când a intrat iarăşi ca o furtună în timpul orei şi a bătut cu bastonul în catedră şi a ordonat să se facă linişte, am ştiut că viaţa revenise la normal. Mi-a spus în cancelarie după o dimineaţă deosebit de grea pentru mine:

— De câtă vreme predai aici? De cinci ani. Uită-te la Joyce Mam. A început acum trei ani şi elevii stau „drepţi” în faţa ei. Ai învăţat cât

de cât cum să-i stăpâneşti? Ai făcut vreun progres? Nu. Zero!

Avea un fel batjocoritor de a pronunța cuvântul, pe silabe, apoi pe litere: „Zee-roo! Z-E-R-0!", după care a făcut un cerc din degetul mare şi arătător şi m-a privit prin el ca printr-un monoclu.

Când norii de ploaie s-au risipit, Diwan Sahib a început să se simtă mai bine. Cerea rom, ba chiar a vrut să-i aducem tabachera Silver Ghost în formă de Rolls Royce.

„De vreme ce tot arăt ca o fantomă..." glumea. Cu voce slabă, întreruptă de accese de tuse, punea la punct doctorii şi surorile, pretinzând că îl luau de sus. Îi trata la fel ca pe mine. Cerea să i se aducă ziarul şi mă punea să-i citesc. Alegeam ştirile ieşite din comun, despre care ştiam că îl vor distra: că la compania feroviară Western Railways păturile nu erau spălate decât o dată pe lună; că un spărgător de bănci ucrainean nu găsise altceva mai bun decât o maşină a poliției ca să-şi ia tălpăşița; că în Australia o cămilă-mascul ținută pe lângă casă încercase să se împerecheze cu femeia care o îngrijea şi o omorâse. Încetul cu încetul, rezerva în care stătea el la spital se transforma în camera lui din Casa Soarelui. În jurul patului se adunau bine cunoscutele grămezi de sticle, cărți, cutii de medicamente şi ziare.

Domnul Qureshi venea în fiecare zi să îl vadă. Din când în când venea şi generalul. Himmat Singh se mutase de-a binelea acolo şi dormea în camera lui Diwan Sahib. Îşi adusese salteaua şi câteva pături şi îşi făcuse culcuş într-un colț. Ori de câte ori Diwan Sahib scotea un sunet, Himmat Singh sărea în picioare ca să vadă de ce avea nevoie. Când nu era treabă de făcut, stătea la taclale cu noii prieteni pe care şi-i făcuse sau moțăia la soare, aşezat lângă fereastră. Adusese pe furiş o sticlă de rom din care lua câte o duşcă atunci când nu era nimeni în preajmă. Ba chiar o dată l-am prins scoțându-i lui Diwan Sahib masca de oxigen ca să-i dea o înghițitură. Făceam tot posibilul ca să mă duc acolo zi de zi, anume ca să-l împiedic s-o facă. Ama venea în vizită măcar de două ori pe săptămână şi uneori ne întorceam împreună într-un jeep transformat în taxi. Nopțile erau deja mai lungi, întunericul se lăsa dintr-odată. Când coboram la stația de pe Drumul Târgului, mergeam cât puteam de repede, de teama leoparzilor care ar fi putut să se ivească din tufişuri.

În seara de 11 octombrie, după ce am venit de la spital, abia am apucat să închid uşa, că am şi auzit-o pe Ama, care ieşise din casă:

— Charu e acolo?

Nu era. Nu era nici în staul. Am aprins torțe şi am căutat-o peste tot, înarmate cu bețe.

— Unde e fata asta? O fi căzut pe undeva şi şi-a rupt vreun

picior? O fi sărit vreun leopard la ea? se văicărea Ama. Când se întâmplă câte un lucru rău, apoi tot aşa o ține.

A intrat în casă, nedumerită şi îngrijorată. Puran, care dormea în şopron, a ieşit beat de somn şi a început să o strige şi el pe Charu, de parcă era o vacă rătăcită. Funcționarul ne-a auzit şi a ieşit la rândul lui din casă. A ridicat privirea spre noi şi a strigat:

— Ce e, Ama, de ce trezeşti păsărelele din somn?

Amei i-au căzut ochii pe cutia de lemn în care ținea lucrurile de valoare. Nimeni nu trebuia să ştie unde o ține ascunsă şi ce se găseşte în ea. Şi uite că acum era la vedere, cu capacul deschis şi încuietoarea ruptă. Lipseau bani şi o bijuterie. Era inelul pe care mama lui Charu, acum moartă, îl purtase în nas în ziua nunții: un cerc de aur mare cât o brățară, împodobit cu perle şi bobițe de aur, o podoabă atât de grea, că putea rupe nara fetei care îl purta, chiar şi numai în ziua nunții, dar fără de care nunta nu ar fi putut avea loc.

Când a văzut că lipseşte inelul, Ama şi-a dus degetul la nas fără să-şi dea seama; purtase şi ea un inel asemănător, care îi lăsase o gaură mare în nară, goală acum, fiindcă nu mai purta podoabe. Şi-a frecat nasul, amintindu-şi de toate inelele şi bumbii pe care îi avusese. A dat încet cutia la o parte şi a închis capacul, aşa încât funcționarul şi soția lui, care venise şi ea, să nu vadă ce ascundea înăuntru.

— Mă duc după Lachman, a propus funcționarul. Luăm taxiul lui şi dăm o tură prin împrejurimi. Trebuie să o găsim. Poate că s-a rătăcit vreo vită şi ea a plecat să o caute. *Arre O* Puran, ia du-te şi vezi: sunt toate vacile şi caprele înăuntru?

Ama se uita fix la mine, cu o privire atât de pătrunzătoare, că abia cutezam să o privesc la rândul meu.

— Ce spui, doamna profesoară? Să aducem maşina?

— Mie mi-a spus că s-ar putea să nu vină la lecție astăzi fiindcă se duce să-şi vadă o prietenă care urmează să se mărite în scurtă vreme cu un băiat din Delhi, am spus bâlbâindu-mă. Credeam că ştii.

Îmi era aşa de teamă, că simțeam că mă lasă genunchii. M-am prins cu mâna de uşă. Charu nu avea habar cum să se descurce într-un oraş mare. Cum de plecase fără să-mi spună o vorbă? Dacă păția ceva nu mi-aş fi iertat-o niciodată. Şi nici Ama nu m-ar fi iertat.

— Şi băiatul… e băiat bun? a întrebat ea după ce a tăcut o vreme. Aşa mă gândesc, că mama prietenei nu şi-ar da fiica după un golan. Mai ales că e vorba de un oraş îndepărtat. Ce zici, doamna profesoară?

— E băiat bun, aşa mi-a spus Charu, am răspuns străduindu-mă să-mi ascund tremurul din voce.

Mă bătea gândul să plec după ea. Cel puțin îmi dăduse prin cap să notez adresa lui Kundan. La el trebuie să se fi dus, unde altundeva?

— E dintr-o familie bună? a vrut Ama să ştie. Mirele prietenei?

— Dintr-o familie care nu a vrut decât fata. Fără zestre, aşa mi-a spus Charu. Câştigă bine, are o slujbă bună, respectabilă. Are perspective frumoase, va călători chiar şi în țări străine şi va câştiga de cinci ori mai mult decât oricine de aici.

— *Arre* Ama, s-a impacientat funcționarul, lasă-mă cu prietena lui Charu. Să se mărite cu cine-o vrea, ce ne pasă nouă? Chem taxiul sau nu? Eu zic să mergem s-o căutăm pe Charu. Dacă mai zăbovim, se întunecă de-a binelea.

— Deocamdată nu, a zis Ama. Cred că are să se întoarcă. Parcă mi-a zis şi mie ceva, cum că se duce la prietena ei, da cred că am uitat. Profesoara noastră ştie întotdeauna unde e Charu.

16

A doua zi de dimineață, Charu s-a trezit pe un culoar al spitalului Nainital. Petrecuse noaptea acolo, fiindcă nu ştiuse unde să stea până dimineața, când urma să ia autobuzul care mergea la Delhi. Duhoarea de urină şi dezinfectant îi tăiase orice poftă de mâncare; rămăsese trează aproape toată noaptea, auzind prin ferestrele deschise cum gem şi mormăie bolnavii din salonul imens. În timpul nopții grijile ei se transformaseră în coşmaruri. Dar dacă nu-l găsea pe Kundan? I-ar fi ajuns banii ca să-i dea de urmă? Dar dacă el nu mai voia să ştie de ea? De ce îi păruse atât de nepăsător în ultima lui scrisoare? Ce s-ar întâmpla dacă ar fi nevoită să se întoarcă la Ranikhet cu coada între picioare? Ama ar da-o afară pe uşă fără nicio milă, la fel cum făcuse cu tatăl lui Charu. Ama nu ştia ce-i iertarea; dacă cineva îi greşea, ținea minte ani de zile. Poate că Maya Mam i-ar lua apărarea. I-ar da găzduire câteva zile. Şi ea se măritase cu un bărbat din altă castă – ba chiar de altă religie – şi îşi pierduse familia.

A închis ochii şi s-a străduit să-şi aducă aminte de lucruri plăcute în legătură cu Kundan. Ce uimit o să fie mâine, când o să dea cu ochii de ea! Nu-i venea să creadă că avea să-l vadă în carne şi oase, să simtă mirosul pielii lui şi să-i atingă buzele... doar peste o zi, peste câteva ore. Ce mai erau câteva ore, după lunile de despărțire? Numai că aceste ore îi păreau mai lungi decât lunile.

A doua zi în zori, când mergea pe malul lacului Nainital, a băgat de seamă că la suprafața apei se vedeau bule de aer în locurile unde țâşneau izvoare subterane. Nu i se părea drept să fie pe malul lacului fără Kundan; el ar fi trebuit să o ducă să vadă izvoarele. În jurul ei era o întindere de apă mai mare decât văzuse în viața ei. Îşi zicea că oceanul care trebuia traversat până la Singapore nu putea fi mult mai mare. La malul lacului erau legate zeci de bărci care săltau în sus şi în jos pe valurile iscate de vânt.

— O să mergem până în mijlocul lacului într-o barcă, îi promisese Kundan odată, după ce mersese la Nainital cu patronul lui şi văzuse lacul pentru prima oară.

O sărutase pe pielea catifelată din spatele urechii, în timp ce mâinile îi mângâiau sânii.

— În barcă n-o să fim decât noi doi.

Privind în larg, Charu şi-a închipuit că ea şi Kundan erau chiar în mijloc, într-o barcă vopsită în albastru şi roşu, cu vâsle lungi, albe.

Soarele se ridica încet pe cer. Cu ochii la apă, pierduse noțiunea

timpului. Cum nu avea ceas, a fost cuprinsă de panică. A ținut-o tot într-o fugă până la stația de autobuz, s-a rătăcit, l-a întrebat unde e stația pe unul dintre oamenii care îngrijeau caii şi care tocmai scotea la plimbare o mârțoagă şi a luat-o la goană în direcția indicată de acesta. Traista i se izbea de şold, eşarfa îi căzuse de pe cap, abia mai răsufla.

Când a ajuns la stație, controlorul şi şoferul de-abia sosiseră. Aprinseseră câte o țigară şi stăteau de vorbă lângă autobuz. Mai erau şi alți călători acolo, veniți chiar mai devreme decât ea, şi aşteptau să se facă curat în autobuze. Charu a alergat până la şofer şi a întrebat, ca să fie sigură:

— Asta e autobuzul de şase pentru Delhi?

— Da, i-au răspuns. Mai durează un pic până se deschid uşile.

Charu s-a dus ceva mai încolo şi a aşteptat, fără să-şi ia ochii de la cei doi şi de la autobuz. Nu voia să rişte nimic. La şase fără cinci a fost prima la uşă. Unii veneau abia acum, luptându-se cu bagajele, încă somnoroşi. Charu s-a urcat şi s-a aşezat la fereastră, pe al doilea rând. Geamurile erau crăpate. Ici şi colo mai era o zdreanță de perdea albastră, înnegrită de murdărie. Charu a dat perdeaua la o parte ca să mai vadă o dată lacul. Traista şi-a pus-o pe genunchi. Voia să se pieptene când ajung la Delhi şi apoi să găsească un loc ca să se schimbe, să se îmbrace cu o *salwar kurta* mai frumoasă, pe care o adusese anume. Voia să se spele pe față şi să se dea cu kohl la ochi. A zâmbit unui gând ascuns şi şi-a aranjat bumbul de argint din nară. Apoi a scos o *roti* veche şi un bulgăre de *jaggery* şi le-a ronțăit în chip de mic dejun.

*

Autobuzul face opt ore de la Nainital la Delhi. În prima parte a călătoriei drumul îngust coboară dealurile răsucindu-se încolo şi încoace. De o parte şi de alta nu se vede decât jungla, dar când şi când pădurea se retrage şi prin acele spărturi Charu vedea în depărtare culmile încununate de zăpadă. Aceiaşi munți pe care îi vedea în Ranikhet, cine ar fi zis! Şi-a sprijinit capul de geamul zăngănitor al autobuzului şi şi-a lăsat gândurile să-i zburde.

Autobuzul mergea cu viteză, luând curbele atât de repede, că lui Charu i se făcea greață. Şoferul, un individ nervos, cu față de schelet, arunca umerii când într-o parte, când într-alta, luptându-se cu volanul. Scotea capul pe fereastră şi striga la şoferii de camion care urcau:

— *Arre* Ustad, e vreun blocaj în față? Drumul e deschis, pot să merg?

Mai tot drumul a râs de unul singur şi a intonat cântece populare cu voce puternică, dându-şi aere de vedetă. Apoi trecea la cântece din filme romantice şi atunci cânta cu voce subțire, falsă. Se oprea din când în când ca să-i înjure şoferii care îi stăteau îndrum.

— *Arre* Saala, Privaate!

Sucea volanul, apropiindu-se amenințător de maşinile mai mari, ca să-i intimideze pe şoferi.

Ochii îi luceau în oglinda retrovizoare. La un moment dat a surprins privirea lui Charu şi i-a făcut cu ochiul. Fata a întors repede ochii spre femeia de alături, care i-a răspuns cu o înclinare din cap. Ținea în brațe un copilaş de vreo doi ani care i-a zâmbit larg lui Charu, arătându-şi cei trei dinți. A întins mâna grăsuță, a apucat-o de păr şi a tras cât a putut de tare. Charu a scos un țipăt. Femeia i-a tras o palmă copilului şi a spus:

— De câte ori nu i-am spus să nu mai tragă oamenii de păr… Da ce, crezi că mă ascultă? — Vocea stridentă acoperea zdrăngănitul autobuzului. — E un copil rău. Nu-i al meu, că l-aş fi învățat eu cum să se poarte. E al cumnatei mele, ea l-a stricat. E primul băiat după trei fete, ce poți să-i faci? — L-a ciupit de braț şi l-a îndemnat: Spune *namaste* lui Didi, băiat rău ce eşti.

Charu s-a uitat pe fereastră şi a văzut că treceau pe lângă o cascadă. I-ar fi plăcut să-şi răcorească picioarele în apa scânteietoare. Vecina a continuat:

— Uneori varsă fiindcă i se apleacă pe drumurile astea de munte. Dacă îl laşi pe scaunul de la geam o să fie liniştit.

Copilul a început să zbiere, parcă înțelegând despre ce e vorba.

— Nu vrea decât să se uite pe geam, a spus femeia pe un ton acuzator, parcă învinovățind-o pe Charu că îl făcea să plângă.

— Sunt învățată cu copiii plângăcioşi. Nu mă supără, a răspuns Charu şi s-a întors spre fereastră.

Simțea privirea înfuriată a femeii ațintită asupra ei, dar nu-i păsa. Şi-a sprijinit capul de marginea ferestrei şi a închis ochii.

Autobuzul a oprit de două ori, pentru ca oamenii să cumpere mâncare, să bea ceai şi să se ducă în tufişuri. Charu a coborât şi s-a întors în fuga mare, de frică să nu îşi piardă locul. A mâncat ultimele bucăți de *roti* şi *jaggery* şi a cheltuit două rupii ca să cumpere un pahar de ceai. Era de fapt o ceşcuță de plastic, atât de fierbinte, că abia a putut-o ține în mână. Ceaiul însă era gros, dulce şi cele câteva înghițituri din ceaşcă au înviorat-o.

Odată ajuns la câmpie, autobuzul a prins viteză. Drumul era mai larg, chiar dacă presărat cu gropi. De ambele părți câmpia se întindea cât vedeai cu ochii. Charu nu mai văzuse întinderi atât de mari, netede ca-n palmă. Ai fi putut merge o zi întreagă fără să urci

sau să cobori un deal. Oare cum o fi? se întreba ea.

Când autobuzul a traversat unul dintre orăşelele de pe drum, n-a mai văzut câmpii, ci doar praf alb, iar soarele ardea atât de tare, de ziceai că-ți va pătrunde prin piele. Casele erau cuburi urâte de beton. Prin şanțurile de pe marginea drumului se prelingea o scursoare uleioasă. Era mai multă mizerie şi sărăcie decât în cel mai murdar şi mai sărac loc din bazarul din Ranikhet. Oare cum puteau trăi aşa oamenii? se întreba. Roiuri de muşte grase zburau deasupra grămezilor portocalii de *jalebi* şi *samosa* din cărucioarele vânzătorilor ambulanți. Drumul era plin de praf şi pipi; în timp ce autobuzul îşi croia cu greu loc prin mulțime, roțile mestecau noroiul negru.

O dată sau de două ori au trecut prin târguri de țară. Charu privea fascinată la tot ce-i apărea în cale. Autobuzul mergea legănându-se printre şiruri de vânzători care îşi întinseseră marfa pe bucăți de pânză de sac, pe marginea drumului: maldăre de ardei iuți, munți de roşii, maiouri în sute de culori, sariuri sclipitoare, bețe de şofran uscat, ciorchini de tărtăcuțe, pantofi de plastic. Au trecut pe lângă tractoare pline cu trestie de zahăr, boi scoşi la vânzare la târgul de vite, maşini contorsionate şi camioane accidentate, rămase aşa cum căzuseră, cu roțile în aer. Au oprit la barierele unde se plătea taxa de drum şi unde veneau la ferestre băieți care vindeau pungi de plastic cu apă, *papad* copt, năut prăjit, castraveți tăiați felii şi nuci de cocos. Charu a mai scos două rupii din puținii bani pe care îi avea şi a cumpărat un pachet de năut iute, presărat cu ceapă crudă şi roşii. A stat o vreme cu pachetul în mână ca să-i simtă aroma, cu toate că îi lăsa gura apă. Femeia de lângă ea a luat năut din pachet şi l-a băgat în gură.

— Bun, a zis. E bun.

Charu a fost indignată. Pachetul era şi aşa mic, iar femeia luase o gură bună din el. Până să apuce să mai ia o dată, Charu a pus pachetul între ea şi fereastră. Lua pe furiş câte o boabă şi o ținea mult în gură înainte să o mestece.

Au traversat poduri şi au străbătut blocaje de circulație. Când au trecut Gangele la Garh Mukteshwar, autobuzul a încetinit şi apoi a oprit de tot, prins în trafic. Mai mulți călători au cerut şoferului să rămână pe pod, ca să poată coborî să arunce monede în apa sfântă, dar şoferul i-a amenințat că îi lasă acolo dacă îndrăznesc să coboare. Femeia de lângă Charu s-a aplecat peste ea, a lăsat capul în jos şi a atins de mai multe ori zăbrelele de la fereastră murmurând: „Hari Om, Hari Om”. Charu a simțit în nări mirosul stătut de sudoare al femeii. În munți nimeni nu mirosea aşa.

Cu toate că era lat, fluviul părea puțin adânc. Oamenilor care se

îmbăiau le ajungea apa până la brâu. Scări de piatră coborau până la apă, iar pe ambele maluri se înşirau temple cât vedeai cu ochii. Pe scări se înghesuiau *sadhu,* preoţi şi oameni care se rugau. În turnul înalt al unuia dintre temple se afla un ceas, cu limbile înţepenite la ora cinci şi douăzeci. Nici măcar apa de la poalele turnului nu se clintea.

— La munte apa curge foarte repede, a zis Charu, mai mult pentru ea. Poate chiar să te ducă la vale.

Femeia s-a tras la locul ei:

— Ăsta e atotputernicul Ganga-ji, nu un pârâiaş de la munte. Hari Om, a spus încă o dată.

Spre sfârşitul după-amiezii, după ce scăpaseră cu greu din două blocaje de circulaţie, au ajuns în sfârşit la Delhi.

*

Charu îşi închipuise că va rămâne cu gura căscată când va ajunge în marele oraş, dar în timpul călătoriei, încă dinainte de a ajunge la Delhi, văzuse deja clădiri îndte şi şosele care arătau ca cinci râuri de maşini la un loc. Nimic nu i s-a părut neobişnuit. Mai văzuse astfel de şosele la televizor. Şi-a dat seama că ştia deja cum sunt marile oraşe pentru că se uitase la televizor şi la pozele din reviste.

Ceea ce a luat-o prin surprindere a fost mirosul greu care domnea pe străzi. Mirosea a putreziciune, a canale împuţite, cauciuc ars şi fum de la fabrici. Duhoarea intra pe ferestrele autobuzului, o înconjura şi cu greu reuşea să respire fără să tuşească. Alt motiv de uimire a fost cerul însuşi. Charu era convinsă că, oriunde te-ai afla, cerul e albastru, tot aşa cum iarba e verde sau trandafirii roşii sunt roşii. Aici însă, cerul era cenuşiu ca ardezia de pe acoperişurile caselor de la ţară, numai că mai murdar. Nu putea vedea departe, ci doar o clădire, două mai încolo. Iar clădirile... erau nişte turnuri înalte, înghesuite unul într-altul, ca nişte ziduri cu găuri pătrate. Arătau toate la fel, de parcă stăteau să se prăvale. Cele aflate mai departe se pierdeau într-un nor de fum. Oare în ce fel de casă locuia Kundan? Într-una din acestea?

Femeia care stătea alături i-a spus că se îndreptau spre un loc numit Capul de linie Anand Vihar.

— Unde vrei să mergi? a întrebat-o, dar Charu s-a făcut că nu aude, căci nu putea avea încredere într-un străin.

Tot îşi pipăia la piept punguţa ascunsă sub *dupatta,* în care avea cea mai mare parte din bani şi inelul pentru nas al mamei sale. Acum îi era mai teamă decât oricând în timpul călătoriei. Când

autobuzul a tras la peron, a înțeles cu adevărat că se află într-un oraş cu totul străin şi a cuprins-o frica.

O mulțime de oameni ațineau calea autobuzului. Alergau pe lângă el, plesneau cu palmele în tablă şi strigau. Câțiva s-au agățat de zăbrelele de la ferestre şi au rămas acolo, cu fața lipită de geam. Unul repeta „Auto, auto", altul „Ricşă? Motocicletă? Unde?". Charu era atentă la tot ce se putea vedea dincolo de mulțimea de oameni agățați de uşi şi ferestre. Capul de linie era o zonă acoperită cu ciment, cu nenumărate peroane, pentru diverse state. Toate autobuzele venite de la munte trăgeau la peronul numărul 12. Acolo a ajuns şi autobuzul lui Charu. În orice clipă, se gândea ea, am să văd fața dragului meu. Are să vină să-mi ia traista şi să mă ducă acasă. În maşină are să mă țină de mână.

A coborât, prea zăpăcită ca să spună da sau nu *autowallah*-ilor care se țineau de ea întrebând-o dacă ia o maşină împreună cu cineva şi unde merge. Se învârtea de colo-colo, căutând un locşor ceva mai liniştit, unde să poată sta în picioare să-l aştepte pe Kundan. Un travestit îmbrăcat într-un sari sclipitor, verde-gălbui, cu cercei lungi atârnați în urechi, trecea de la un om la altul, dându-le coate şi făcându-le ochi dulci ca să-i convingă să-i dea bani. Pe Charu a împuns-o cu degetul în burtă şi a întrebat-o:

— Începi o afacere?

Charu a făcut un pas înapoi, speriată. Un bătrân a tras-o din calea unui autobuz care dădea cu spatele şi a luat-o la rost:

— Eşti chioară? Nu vezi?

Charu îşi plimba ochii de la unul la altul, căutând în mulțime o figură ceva mai blândă, dar nimeni nu avea vreme să se oprească. Toți cei din jurul ei se grăbeau: urcau sau coborau din autobuze, vânau taxiuri, îşi căutau rudele sau cumpărau bilete la negru de la gălăgioşii vânzători ambulanți. Toată lumea părea să ştie ce are de făcut sau unde trebuie să meargă. Charu şi-a luat inima în dinți şi a întrebat-o pe o femeie:

— Puteți să-mi spuneți...

Dar femeia a împins-o şi a luat-o la fugă după un autobuz care tocmai pornise motorul, gata de plecare. Zgomotul era infernal, un amestec de claxoane, voci, strigătele vânzătorilor de bilete, vâjâitul motoarelor. Charu se simțea mai singură decât pe cel mai pustiu deal sau în inima celei mai întunecate păduri.

Cum stătea acolo întrebându-se ce să facă, s-a apropiat de ea un bărbat lat în umeri, îmbrăcat în pantaloni negri, lucioşi, strâns în talie cu o curea bătută în strasuri. Era descheiat la cămaşă până la brâu şi avea la gât mai multe rânduri de lanțuri sclipitoare. Avea o claie de păr creț şi purta la încheietura mâinii un ceas de plastic

mare, pătrat. L-a privit şi a spus:

— Treizeci de minute. Stai aici de o jumătate de oră. Aştepţi pe cineva?

Charu i-a întors spatele. Probabil că scrisoarea se pierduse, îşi zicea, de aceea n-a venit Kundan. Avea să fie nevoită să ajungă singură la el acasă.

— Cât? a întrebat bărbatul.

Charu l-a privit uimită. Bărbatul avea buzele de un roşu-închis, aproape negre, dinţii îngălbeniţi şi mirosea a *gutka.* Neînţelegând, a repetat după el:

— Cât? Cum adică „Cât?"

— Aha, a făcut el. Înţeleg. S-a prefăcut că se gândeşte puţin şi a adăugat: Am o motoretă, pot să te duc, dacă nu e departe. Nu prea mult, nu prea departe, dar dacă vrei să mergi te las unde spui.

De data asta Charu s-a speriat şi s-a îndepărtat de el. Bărbatul s-a luat după ea protestând:

— Ce s-a întâmplat? Ţi-am propus să mergem cu motoreta, nimic mai mult!

Aproape fugind, cu bărbatul pe urmele ei, Charu s-a îndreptat spre şirul de maşini care aşteptau la intrare. Şoferii, îmbrăcaţi cu toţii în pantaloni şi cămăşi gri, de parcă purtau uniformă, se învârteau de colo-colo, aşteptând muşteriii. Când fata s-a apropiat de ei, au tăcut. Şoferul de lângă prima maşină a întrebat-o:

— Unde mergi?

Charu a scos una dintre scrisorile lui Kundan din teancul legat cu elastic. Arătându-i-o, i-a spus:

— Asta e adresa.

Omul a luat scrisoarea şi a exclamat:

— Da cine poate citi ce scrie aici?

Cel de lângă el a zis:

— Ia dă-o încoace… Sundar Nagar.

Câţiva au fluierat a uimire.

— E bogată, a spus unul. Cât ne dai? Să ştii că nu e ieftin până la Sundar Nagar. E departe.

— Cât trebuie, a răspuns Charu fiindcă nu ştia ce să spună.

— Cât trebuie! a izbucnit omul în râs, plesnindu-se peste coapse.

S-au adunat cu toţii în jurul ei, măsurând-o din cap până-n picioare şi întrebându-se unul pe altul:

— A cui e? Cine o ia?

Descumpănită cum era, Charu n-a mai fost atentă la traistă. A simţit că cineva o smuceşte şi traista i-a căzut de pe umăr. A scos un ţipăt de spaimă şi s-a repezit în direcţia unde dispăruse traista. O mână aspră a apucat-o şi a tras-o afară din grupul de oameni.

Până să se dezmeticească, traista fusese aruncată într-o maşină şi ea împinsă înăuntru. Şoferul s-a aplecat şi a învârtit cheia de contact, dar motorul n-a pornit. Doi dintre şoferii ceilalți alergau spre el strigând:

— Fir-ai tu să fii de nenorocit, e a noastră!

Omul a învârtit iarăşi cheia şi de data aceasta motorul a pornit. A întors şi a accelerat, trecând în trombă pe lângă şoferii care încă strigau la el. Charu s-a făcut mică pe scaun, paralizată de groază. A strâns în brațe traista şi a spus repede o rugăciune către Jhoola Devi.

— Am să leg o talangă dacă veghezi asupra mea, repeta iar şi iar. O talangă mare, de cincizeci de rupii.

Când s-au îndepărtat bine şi au intrat pe o şosea latĕ, s-au oprit la un semafor. Aici, copilaşi alergau de la o maşină la alta, cerşind un bănuț. Charu s-a făcut că nu-i vede, de teamă că aveau să-i ceară bani pe care ea nu avea de unde să-i dea. S-a uitat la părul şoferului, negru ca pana corbului şi aspru. A băgat de seamă că avea găuri în urechi. Pe parasolarul de deasupra lui erau trei cuvinte în hindi, scrise cu roşu. S-a uitat bine şi a încercat să le citească literă cu literă.

— G... o... l... u.

În cele din urmă a înțeles că scria Jai Golu Devta. Toți şoferii din zona de munte se rugau la Golu Devta să-i apere de rele. A simțit o rază de speranță. Omul a întors capul spre ea. De îndată ce i-a văzut fata s-a simțit uşurată. Totuşi, nu era cu totul sigură, aşa că l-a întrebat:

— Eşti Pahari?{46}

După trăsăturile feței ar fi zis că e originar din dealurile Himalayei.

— Păi ce-ai crezut? Că sar să ajut orice fată de care se iau ăia?

Charu nu i-a răspuns, în schimb a zâmbit cu gura până la urechi. Omul a continuat:

— De ce umbli singură? Te-ar fi răpit şi te-ar fi jefuit cât ai clipi.

— Merg în vizită la o rudă, a răspuns. Apoi, fiindcă voia să schimbe vorba, dar şi fiindcă era curioasă a întrebat: De unde eşti? Din Kumaon sau din Garhwal?

La semafor s-a făcut verde, maşina a claxonat şi a pornit pufnind prin vălmăşagul de autobuze, automobile, motociclete şi motorete. De câte ori trecea o maşină pe lângă ei, Charu se ghemuia în spatele jaluzelei subțiri, îngrozită la gândul că automobilul ar fi trecut peste micuțul lor vehicul pe trei roți dacă acesta ar fi îndrăznit să li se pună în drum. Autobuzele se înălțau ca nişte turnuri deasupra lor, şoferii claxonau enervați că mergeau prea încet. Din cauza vântului

şi a hărmălaiei care intrau prin geamurile deschise auzea când şi când un cuvânt din ceea ce spunea omul, dar de astă dată el a strigat:

— Sunt dintr-un sat de lângă Almora. Dar tu? De unde eşti?

Lui Charu îi venea să țopăie de bucurie. Almora! Oraşul cel mai apropiat de al ei, unde fuseseră mai toți cunoscuții ei.

I se promisese şi ei că va merge acolo. Almora, vestită pentru dulciurile sale, din care mâncase şi ea şi care erau învelite în frunze verzi.

— Ranikhet, a spus ea mângâind din buze cuvântul îndrăgit. Sunt din Ranikhet.

17

Diwan Sahib a ieşit din spital la sfârşitul lui octombrie, după ce stătuse mai bine de o lună acolo. Veer, care tocmai se întorsese din Valea Florilor, l-a înfăşurat într-o pătură şi l-a dus în braţe până la jeepul parcat la intrarea spitalului. Iar dacă până acum Veer gonea pe drumurile întortocheate de munte de parcă era pe o autostradă dreaptă ca o sfoară întinsă, de data asta a mers încet peste movile şi prin gropi şi a luat virajele cu viteza melcului.

Am regăsit o parte din bucuria zilelor de altădată. Diwan Sahib era fragil ca o frunză uscată, dar prinsese destulă putere cât să revină la ginul de dimineaţă şi la romul de seară. Era însetat de veşti. Când a auzit cum a fugit Charu de acasă pentru a se mărita, a râs până l-a podidit tusea. Când s-a potolit, a izbucnit iarăşi în râs şi mi-a spus că făcusem cel mai bun lucru din viaţa mea. A stăruit să-i spună şi Ama povestea, chicotind când ea o mai înflorea pe ici, pe colo. Şi-a reluat tabietul cu sticlele adunate pe masă şi am revenit şi la cititul ziarelor. Domnul Qureshi era din nou musafir permanent. Încălzea în mână păhărelul de inox şi clătina din cap când îşi aducea aminte cum îl dusese pe Diwan Sahib la spital.

— Nu credeam că mai ajungem la timp, spunea iar şi iar. Adevărat vă spun, credeam că Diwan Sahib o să…

Diwan Sahib voia să ne aibă în preajmă tot timpul, ca şi cum nu-şi putea permite să piardă niciun minut.

— De ce te mai duci să dormi la tine acasă? mă tot întreba. Alege-ţi unul dintre dormitoare şi al tău e.

Fără să ridice ochii de pe ecranul computerului, Veer a spus cu voce joasă:

— Ia-l pe al meu. Apoi adăugă, cu voce tare, către Diwan Sahib: Armata ne-a trimis o notificare cum că trebuie reînnoit contractul de concesiune al casei. Hai să căutăm documentele şi mă ocup eu de toate cât sunt încă aici. S-ar putea să pierzi casa dacă nu ne mişcăm repede.

— Câtă eficienţă, a zis Diwan Sahib. Mă faci să mă simt bătrân şi obosit. De ce să reînnoiesc contractul? Mai sunt câţiva ani până atunci, iar dacă pot să-l împiedic pe Qureshi să mă ducă iar la spital de fiecare dată când tuşesc niţel, atunci sper să nici nu mai fie nevoie să-l reînnoiesc.

Generalul venea acum în vizită mult mai des decât înainte. Spunea că, atunci când Diwan Sahib stătuse în spital, îşi dăduse

seama că nimeni din Ranikhet nu îi fusese atât de apropiat, cu toate că, la cei optzeci şi şapte de ani ai săi, Diwan Sahib nu era decât un băietan în ochii lui.

— Ei, Diwan Sahib, dar cine în afară de noi a fost martor la integrarea statelor princiare? Cine mai ştie cum Nehru Junagadh a smuls Hyderabad şi Goa din mâinile duşmanului, cu ajutorul armatei indiene? Cum au construit bărbaţii din generaţia noastră această ţară, ce sacrificii au făcut. Numai dumneata şi cu mine ştim, Diwan Sahib.

De câte ori îşi amintea de trecut, generalul avea cele mai pesimiste păreri despre prezent şi îşi turna mai mult rom ca de obicei. Ceea ce vedea nu-i făcea plăcere.

— Nu, domnule, nu avem de ce să zâmbim, spunea despre alegerile care urmau să aibă loc în câteva săptămâni. De o parte se află un băiat cu caş la gură, de cealaltă un hoţoman bătrân care e convins că singura cale de a obţine voturi e să-i facă pe hinduşi să-i urască pe toţi ceilalţi. Nu mai avem oameni de stat. Nu din cei pentru care dumneata sau eu am fi dornici să lucrăm şi să murim, asa-i, Diwan Sahib? Mi-aş fi dat bucuros viaţa dacă Nehru m-ar fi trimis să lupt. Pe când astăzi... De ce am decăzut într-atât, Diwan Sahib? Spune-mi, din ce pricină?

Bozo, întins la picioarele lui, gemea încet când auzea întrebările familiare, iar generalul îl liniştea mângâindu-l şi murmurând:

— Nu e vorba de tine, băiete, tu eşti singura mea speranţă.

Ankit Rawat se plimba prin bazar de parcă şi câştigase alegerile. Vorbea despre ce va face în primele o sută de zile petrecute în Parlament. Dacă te uitai la mulţimile înflăcărate care veneau la întrunirile lui, îţi dădeai seama că era foarte posibil să-l înfrângă pe veteranul din Nainital, care nu pierduse niciodată până atunci. Partidul lui Umed Singh făcea tot ce putea ca să abată atenţia de la marşul triumfal al lui Ankit spre Delhi şi Parlament. Organizau întreceri de cântat; montaseră un cort unde se dădea gratis mâncare săracilor; împărţeau pulovere ieftine copiilor din sate.

N-a trecut multă vreme până când cineva din partea noastră de pădure a aflat despre cortul unde se dădea mâncare.

Prietenele din copilărie ale lui Charu, Beena şi Mitu, cele două gemene cu ochi albaştri, făcuseră şcoala pe cheltuiala instituţiei. Tatăl lor, beţiv notoriu, nu putea plăti taxele. Mama lor surdomută abia dacă izbutea să le dea două mese pe zi – făcea curat în casele oamenilor şi spăla rufe. La începutul acelui an, când gemenele au împlinit cincisprezece ani, au fost trimise pe cheltuiala Bisericii la o mănăstire din Vatanasi, unde fetele nevoiaşe sau cu dizabilităţi primeau o educaţie şi puteau învăţa o meserie. Plecaseră în luna

martie, cu trei rânduri de haine noi şi cărți la fel de noi, plătite în cea mai mare parte de Diwan Sahib.

În octombrie se întorseseră în Ranikhet în prima lor vacanță. La mănăstire se obişnuiseră cu mai multă mâncare, aşa că acum le era foame tot timpul, căci acasă nu primeau decât o masă neîndestulătoare dimineața şi încă una, tot atât de sărăcăcioasă, la apusul soarelui. Într-o duminică, pe când pierdeau vremea prin bazar, au simțit mirosul de *poori-aloo* şi s-au luat după el parcă erau trase cu sfoara.

Generalul, care era de părere că trebuie să faci personal o recunoaştere a taberei duşmane, se afla lângă cort la momentul respectiv. Aştepta următorul discurs al lui Umed Singh. Le-a văzut pe fete când au intrat şi s-au aşezat într-un colț, a observat cum înfulecau aproape fără să mai mestece.

— Calea spre inima săracului, i-a dat el raportul lui Diwan Sahib, trece prin stomacul lui, desigur. Dacă nu le cunoşteai, merita să le vezi. Ieşeau imediat în evidență printre oamenii din mulțime. Toată lumea era cu ochii la ele. Arătau absolut identic, expresia feței uneia o reflecta pe a celeilalte. Obrajii le erau încadrați de cozi împletite de lungimi aproape identice. Din cauza sângelui amestecat aveau pielea mai albă decât cei mai mulți, părul mai degrabă castaniu decât negru. Şi mai aveau şi ochi albaştri, strălucitori.

Politicianul le-a remarcat şi el. S-a oprit şi le-a mângâiat pe creştet, le-a vorbit în timp ce mâncau. S-a bucurat când a văzut că nu puteau decât să zâmbească, să dea din cap şi să facă gesturi pe care nimeni din cort nu le înțelegea. În timpul discursului a anunțat că are intenția să le ajute. Partidul lui se consacrase ajutării săracilor fără resurse din zonele rurale. Vocea i se auzea până departe pe stradă, datorită difuzoarelor montate pe stâlpii felinarelor. L-a trimis pe un activist să-i găsească pe părinții fetelor şi să-i aducă la cortul cu mâncare.

— Să ştie că au scăpat de griji. Că învingem sau că suntem învinşi, opera noastră caritabilă va începe chiar acum şi nu se va opri nicicând. Ne vom ocupa de ele începând chiar din acest moment.

Ajuns la acest punct, a fost luat deoparte de cineva care, în şoaptă, l-a pus la curent cu situația, povestindu-i de mănăstirea din Varanasi.

În următorul discurs Umed Singh a spus că Şcoala Sfânta Hilda încerca să convertească două fete analfabete, handicapate, care habar nu aveau ce se întâmplă cu ele. Ba poate că era şi mai rău, a dat el de înțeles făcând pauze amenințătoare: poate că autoritățile şcolare făceau trafic cu fete.

— Cine ştie pentru ce sunt pregătite aceste fete? întreba el cu voce tunătoare. De ce copiii din părinți hinduşi sunt trimişi la mănăstiri îndepărtate, unde nimeni nu ştie dacă nu cumva sunt folosite ca servitoare, sclave sau poate şi mai rău? Vor fi convertite la creştinism. Avem de-a face cu o conspirație internațională. Trebuie salvate!

La puțină vreme după acest discurs, am primit o circulară de la domnişoara Wilson, prin care eram convocați la o şedință extraordinară cu profesorii. S-a aşezat în capul mesei şi şi-a făcut semnul crucii înainte de a începe. Vorbea cu voce joasă, gravă. A venit timpul să fim puşi la încercare, a zis ea. Acum era rândul nostru să dovedim că suntem la înălțimea provocării şi adversității cu care ne confruntam. Elevii şi profesorii erau în primejdie, oricând puteau păți ceva. Ea personal nu va avea linişte câtă vreme va dura această amenințare. Şcoala era copilul ei, iar noi, familia. Îşi dăruise viața Domnului şi nouă, iar noi eram singurul lucru care conta pentru ea.

Auzind-o, mai mulți profesori s-au uitat unii la alții, fără să le vină să creadă. Pe la spate, profesoarele mai tinere îi spuneau Marele Dictator. Ba chiar odată cineva pictase o mustață rozalie pe portretul domnişoarei Wilson, atârnat în cancelarie alături de un afiş laminat reprezentând *Pietà*[47].

Mustața n-a putut fi ştearsă decât cu acetonă. Preferata ei, Joyce, cea mai nouă profesoară din cursul superior, maimuțărea felul în care ne certa pentru câte o scăpare: „Să nu aud scuuzee! Singura scuu-ză e de-ce-sul!”

Pentru Joyce şi ceilalți profesori, Beena şi Mitu erau doar doi din nenumărații copii care trecuseră prin şcoala noastră. Pentru domnişoara Wilson erau un motiv de îngrijorare cu caracter administrativ. Eu le priveam altfel. Îmi aminteam primii ani petrecuți în Ranikhet, ani de singurătate când le aşteptam să vină împreună cu Charu ca să jucăm *gitti.* Sunetul pietrelor lovindu-se una de alta umplea casa mea goală. După ce se termina jocul, urmau prăjiturile de la patiseria Bisht sau ceaiul cu ouă fierte. Erau atât de flămânde, că mâncau aproape pe nemestecate şi terminau totul în câteva clipe. Eram hotărâtă să nu mai îngădui ca fetele să umble flămânde sau să le lipsească ceva.

Brigadierul avea o poziție prea înaltă ca să pot obține o întrevedere cu el, aşa că m-am dus să vorbesc cu domnul Chauhan. Putea să asigure protecția şcolii până când luau sfârşit alegerile? Putea să-l roage pe politician să-şi tempereze discursul?

Domnul Chauhan îmi fixase o întâlnire la ora patru, dar când am sosit nu era acolo. Am găsit-o în schimb pe soția lui, o femeie

frumoasă, care se ținea foarte dreaptă, era corect pieptănată, îmbrăcată cu un sari de mătase şi zâmbea tot timpul. Ne-am aşezat în grădină, sub o boltă de trandafiri. Din timp în timp gazda îi dojenea pe cei doi copii care se jucau în apropiere. Fluturii se aşezau pe trandafirii din jur şi apoi îşi luau zborul. Slujnicele ne-au servit cu ceai şi biscuiți cu cremă de ciocolată. Pe una din fete o cunoşteam, o văzusem ducând vacile la păscut.

— Domnul Chauhan va întârzia puțin, mi-a spus. E atât de ocupat în ultima vreme. Astăzi a plecat cu brigadierul, care doreşte să vadă ce aranjamente a făcut soțul meu pentru Reuniunea regimentului.

M-a prins de mână. A ei era moale ca o petală, în timp ce mâna mea era aspră de muncă.

— Avem ocazia să discutăm ca între femei, nu-i aşa? mi-a spus cu un zâmbet şăgalnic. Eu am o viață plicticoasă, de femeie măritată. Povestiți-mi ce faceți dumneavoastră. Aveți o viață atât de plină!

După o tăcere în care mi-am dat seama că nu am nimic de povestit despre viața mea, doamna Chauhan a vorbit mai departe.

Soțul ei era foarte preocupat. Avea o mulțime de lucruri de făcut – administra întreaga tabără. Băgasem de seamă cum se îmbunătățise aprovizionarea cu apă şi curent electric? Numai datorită eforturilor neobosite ale domnului Chauhan, care era hotărât să transforme oraşul nostru în Elveția Indiei. Drumurile erau asfaltate din nou, parapetele vopsite… şi câte altele. Nu mai rămăsese mult timp până la termenul peste care nu se putea trece – Reuniunea regimentului şi brigadierul era îngrijorat. Ca şi cum nu erau destule de avut în vedere, cei care scriau panourile făceau greşeli de ortografie. Brigadierul văzuse cu câteva zile înainte un indicator pe care scria „Rută marcantă”. De fapt, mi-a explicat doamna Chauhan, trebuia să fie „Rută marcată”, dar cel care scrisese adăugase un „n” de la el. Apoi, un răuvoitor – „Cine se bucură de succesul altuia, îmi puteți spune?” – a scris „De” înainte. Însă domnul Chauhan nu se lăsa descurajat, continua să compună sloganuri educative, se gândea tot timpul la cum ar putea face viața oamenilor mai bună.

— Întocmai ca domnul Lee Kuan Yew din Singapore, mi-a spus soțul meu. Zice că Lee Kuan Yew e un erou al Asiei.

Viața alături de un scriitor nu e uşoară, mi-a mărturisit ea.

În unele dimineți domnul Chauhan rămânea închis în camera lui. Dacă grădinarul venea să-l întrebe „Sa’ab, să mai aduc gunoi de grajd?”, domnul Chauhan îi făcea semn să plece şi grădinarul era nevoit să aştepte. Uneori suna telefonul şi domnul Chauhan răspundea cu un „Da?” răstit, fără să-şi mai bată capul să afle cine

e la celălalt capăt al firului. Odată a sunat chiar brigadierul, care s-a simțit ofensat de tonul domnului Chauhan, fără să înțeleagă că acesta era în chinurile creației. Brigadierul îi spusese cu o voce tăioasă că vrea să fie vopsit gardul şi să fie plantați portocali în grădina din spate. „Să comandați nişte puieți, cred că e vremea potrivită", a spus şi a închis. Domnul Chauhan a fost nevoit să-l sune şi să-i dea explicații.

Mintea mea era în altă parte. Stăteam cu ochii ațintiți la doamna Chauhan şi mă străduiam să ascult ce spune, dar în schimb mi-o imaginam purtând misterioasa perucă găsită de domnul Qureshi în portbagajul maşinii. O vedeam stând în fața mea, îmbrăcată cu o rochie îndrăzneață, aşa cum îi plăcea fostei soții a generalului, pe cap cu o perucă roşcată, ale cărei bucle erau prinse cu două agrafe albastre. Fuma o țigară şi avea o mustăcioară subțire. Din când în când sorbea o gură de rom fierbinte dintr-o ceaşcă de ceai.

Doamna Chauhan a băgat de seamă că eram cu gândul aiurea şi a izbucnit în râs:

— Maya-ji, unde v-au purtat gândurile? Îmi spuneți şi mie?

— Ba nu, vă ascultam, am contrazis-o. Spuneați că brigadierul îl întrerupe pe domnul Chauhan când scrie?

Soțul ei se înfuria când era întrerupt, dar de unde să ştie doamna Chauhan de ce era el supărat? În ziua aceea, la puțină vreme după ce sunase brigadierul, când l-a chemat pe domnul Chauhan la masă, acesta i-a vorbit răstit:

— Nu vezi că scriu? În casa asta un scriitor nu poate avea pace?

Pe lângă pancarte mai scria şi o carte.

— Îşi scrie memoriile, a spus doamna Chauhan cu glas scăzut. Scrierea memoriilor îi ia multă vreme.

Doamna Chauhan aştepta, servitorii se învârteau prin bucătărie, mâncarea se răcea.

— Aşa că să nu i-o luați în nume de rău, Maya, fiindcă a întârziat astăzi, a zis şi m-a prins din nou de mână. Şi pe mine mă lasă să-l aştept, a spus zâmbind. Poate că asta e soarta femeii!

În ziua aceea se scurseseră patruzeci de minute până să coboare el la masă. Doamna Chauhan îl aştepta, înconjurată de mâncăruri sleite, tăvi de oțel, castroane, linguri şi şervete roşii. Nici ea nu mâncase.

— Nu pot să mănânc fără el, mi-a mărturisit. Doar dacă e plecat din oraş.

În seara aceea a dus-o cu maşina la terenul de golf ca să privească apusul de soare şi să se împace.

— Lumea zice că sunt norocoasă, a zâmbit ea. Tot îmi mai face curte, după atâția ani şi doi copii.

S-a oprit brusc, parcă dându-şi seama că nu e potrivit să vorbească unei văduve despre fericirea conjugală. S-a ridicat în picioare, tulburată fără un motiv aparent, şi mi-a zis:

— Poate îmi puteţi spune mie despre ce aţi venit să vorbiţi cu el. Nu cred că va avea timp să vă vadă în săptămânile următoare, are atâta treabă... Sau poate doriţi să scrieţi o cerere. O voi trimite la biroul lui.

Când m-am întors şi i-am povestit lui Diwan Sahib despre încercarea mea eşuată de a o ajuta pe domnişoara Wilson, el a zis:

— Uite ce înseamnă un om plin de talente. Dacă Corbett l-ar fi ales pe Chauhan ca biograf, cartea ar fi fost scrisă şi publicată de mai multe ori până acum. Am avut şi eu un vizitator, cât erai tu plecată, a continuat el. Dacă am număra vizitele pe care mi le-a făcut în toţi anii dinainte şi tot ar fi mai puţine decât în ultimele săptămâni.

În după-amiaza aceea generalul a venit la el şi l-a trimis pe Himmat să-i facă ceai. În cele din urmă îl găsise pe Diwan Sahib singur, fără nimeni în preajmă. Veer era la Dehra Dun, domnul Qureshi plecase după ginul de dimineaţă, eu eram la Chauhan acasă. A aşteptat să iasă Himmat Singh din cameră înainte să vorbească.

La început conversaţia a urmat căile bine cunoscute. Generalul l-a pus la curent cu noutăţile legate de alegeri, de situaţia din ţară. Diwan Sahib a fost uimit că un om care se lăuda că nu citeşte niciodată mai mult decât titlurile din ziar era acum atât de preocupat de chestiuni politice. Când făcuse remarca cu glas tare, generalul îi explicase cu o voce în care răsuna deznădejdea că în ultimele luni, văzând cum degenerează campania electorală, îl cuprinsese teama de o catastrofa iminentă. Era ceva putred în India. În oraşul Rudrapur, aflat la câmpie, nu prea departe, un mullah ţinuse un discurs înveninat, după care un porc fusese spintecat şi aruncat într-o moschee. Acum se instituise starea de urgenţă de la apusul soarelui până în zori, dar oamenii tot izbuteau să se ucidă unul pe altul. În Ranikhet nu se produseseră asemenea tulburări, dar asta nu însemna că nu se puteau produce de acum încolo; ura şi anarhia sunt viruşi care se răspândesc cu iuţeală. Ţara căzuse în mâinile unor ticăloşi depravaţi care nu se dădeau în lături de la nimic, absolut de la nimic, numai ca să-şi umple buzunarele. Singura instituţie respectabilă rămăsese armata. Nu era şi părerea lui Diwan Sahib?

Pe măsură ce vorbea, generalul era tot mai pornit. Era convins că vechea gardă – din rândurile căreia cei mai în vârstă din Ranikhet erau el şi Diwan Sahib – are datoria să facă tot ce se poate pentru

națiune. Nimănui altcuiva nu-i păsa. Națiunea conta pe ei.

În ce fel anume? îl întrebase Diwan Sahib. Ce putea face pentru nație unul ca el, care abia respira din pricina tusei şi de-abia se întorsese din morți, poate nici măcar pentru prea multă vreme?

Trebuia început chiar de acasă, răspunsese generalul. Pentru început puteau dona lucruri care le aparțineau, ca în zilele de glorie ale naționalismului. Vechile lui uniforme erau piese de muzeu acum. Fotografii vechi. Toți banii de care dispunea, desigur, şi medaliile, avea să le lase pe toate moştenire armatei. La urma urmei, câți militari încă în viață se puteau lăuda că serviseră atât sub britanici, cât şi sub Nehru? Multe dintre lucrurile lui vor fi mărturii neprețuite pentru istoricii militari. Astfel de lucruri aveau să arate tineretului cinic de astăzi valoarea idealismului de pe vremuri.

— E un gând nobil, a spus Diwan Sahib. Dar, a adăugat fluturând mâna spre obiectele sărăcăcioase din camera lui de zi, nu prea văd ce ar putea alege brigadierii şi generalii din debandada asta.

— Dar tocmai aici vă înşelați, Diwan Sahib! exclamase generalul pe un ton triumfător.

El, mai presus de oricine altcineva, avea ceva ce aparținea cu adevărat întregii națiuni. Documente istorice. Scrisori referitoare la alipirea municipiului Surajgarh la India. Minute ale întrevederilor dintre Nawabul din Surajgarh şi reprezentanții guvernului indian. Jurnalele vechi ale lui Diwan Sahib, agendele, manuscrisele. Şi, desigur, scrisorile lui Nehru şi ale Edwinei. Generalul le menționase pe acestea din urmă ca şi cum abia atunci îi venise ideea şi dăduse de înțeles ce primejdios era ca aceste scrisori să cadă în mâinile cui nu trebuie – adică să fie folosite pentru scopuri politice josnice. Diwan avea datoria să predea tot ce are, a zis generalul.

Auzind cuvântul „datorie", lui Diwan Sahib i-a sărit muştarul, după cum mi-a mărturisit.

— I-am zis vreo două generalului. A fost o vreme când armata mă considera o persoană însemnată fiindcă ştia că am prieteni sus-puşi. Până şi generalul – îmi aduc aminte că la început a fost colonel, apoi brigadier – venea toată ziua la mine ca să mă stoarcă de informații şi să mă roage să pun o vorbă bună pentru el ici sau colo. Acum s-a întors pentru că vrea documentele mele. Dar până acum unde-a fost? Armata nu a găsit cu cale să-mi încredințeze vreo misiune. Maulana Bashani{48} a stat aici mai multe săptămâni la rând şi eu habar n-am avut. Se pare că fostul diwan din Kashmir s-a refugiat aici o vreme şi mie nu mi-a spus nimeni nimic. M-au considerat „un fost", un bătrân senil cu care nu merită să-ți mai bați capul, iar acum vin la mine să-mi vorbească de datorie. Am strâns cât am

putut din buze ca să nu mă umfle râsul văzând atâta înverşunare pentru un flecuşteţ. M-am încruntat ca să par la fel de indignat ca şi el.

În orice caz, după ce m-am liniştit, eram aproape convins. Şi atunci a scos asul din mânecă. Ce neghiob! Bine intenționat dar neghiob. Ştii ce mi-a spus după ce s-a învârtit atât în jurul cozii? Că i s-a dat de înțeles de către unele autorități de nivelul cel mai înalt – nu că s-ar fi gândit că asta mi-ar putea influența decizia – că donarea scrisorilor mi-ar uşura calea spre reînnoirea contractului de concesiune cu armata.

A izbucnit în râs, s-a înecat cu romul, iar eu m-am repezit să-l bat pe spate.

— Şi mai ce? Poate că-mi oferă şi funeralii militare drept recompensă. Douăzeci şi una de salve de tun când mă voi alătura lui Corbett pe veselele câmpii ale vânătoarei, cu condiția să predau şi hârtiile lui? a zâmbit el, deşi abia respira hârâit. Unii n-au răbdare. Oricum, trebuie să admiri la el simțul datoriei civice. La vârsta lui, să se înroleze iar în serviciul armatei! Ție ți-ar păsa, Maya, dacă ai mai avea puțin până la o sută de ani? Ca un tânăr de optzeci şi şapte de ani ce mă aflu, mă doare-n cot de ce se întâmplă cu națiunea. Atâta timp cât națiunea îmi dă pace, tâmpitul ăla de Chauhan n-are decât s-o distrugă din partea mea.

18

La o săptămână după aceea temerile domnişoarei Wilson şi ale celorlalţi din şcoală s-au adeverit. Umed Singh a revenit la campania lui şi a început chiar la piaţă, acolo unde Baba ţinea întruniri mai multe zile pe săptămână. Înaintea politicianului luau cuvântul o mulţime de aderenţi de-ai lui. Se intonau *bjana,* aranjate pe melodii din filme muzicale cu priză la public. Când candidatul se ridica să-şi ţină discursul, toată lumea tăcea. El începea cu subiecte legate de oraş, trecea la mediu şi apoi la religie:

— Pentru ce guvernul nu finanţează pelerinajele la Deo Bhoomi ca să ajute economia din zona de deal? Aceste dealuri sunt locuite de zeii hinduşi, iar India este ultimul refugiu al hinduismului în noua ordine mondială dominată de terorismul islamic şi misionarii creştini. Există un mod perfid şi un mod brutal de a purta un război. – Aici Umed Singh făcea o pauză lungă. – În timp ce talibanii pun la cale atacuri cu bombe şi arme asupra oraşelor noastre, zonele pure, neprihănite, din India tribală sunt bombardate cu Biblii.

Apoi Umed Singh trecea la ameninţările care îi pândeau pe hinduşi peste tot în lume. Erau în primejdie de a fi eliminaţi, decimaţi, depăşiţi ca număr, convertiţi. De aici până la convertirile de la Sfânta Hilda nu mai era decât un pas.

— Primejdia este chiar aici, în acest oraş. Trebuie să facem cercetări.

Discipolii se repezeau la maşini şi motociclete şi porneau în coloană, într-un zgomot asurzitor. Politicianul a spus mulţimii că existau eleve surdomute pe care şcoala le preschimbase în dansatoare creştine şi că la fabrică se cântau imnuri cât era ziua de lungă.

— Trebuie să vedem cu ochii noştri care este adevărul.

Coloana de maşini şi motociclete a mers mai întâi la şcoala din bazar, uitând că era zi de sărbătoare. N-au găsit niciun elev, iar şcoala arăta mai degrabă ca o vilă de munte cu acoperiş de tablă roşie şi pereţi gălbui, cu ferestre şi uşi albastre, acum ferecate. Pământul din jur era bătătorit de picioarele copiilor. Chiar la vremea aceea *chowkidarul* ieşise să măture praful, dar a rămas cu gura căscată văzând coloana motorizată. Politicianul şi acoliţii lui au făcut cale întoarsă, dezamăgiţi. Apoi şi-au amintit de fabrică. Coloana s-a îndreptat în viteză spre tabăra militară.

De pe deal, una dintre fetele care lucrau în fabrică a auzit zgomotul motoarelor şi a ieşit în fugă să vadă ce se întâmplă. Eu stăteam la birou în camera din mijloc şi făceam calcule, ascultând cu jumătate de ureche versiunea hindi a unei melodii clasice afro-americane care se auzea la magnetofon. Adunam coloanele de cheltuieli încercând să le organizez într-un mod inteligibil pentru raportul anual. În camera dinafară, o jumătate de duzină de fete lipeau etichete pe sutele de borcane cu gem de caise, piersici şi prune pe care le făcuserăm în timpul verii. Etichetele, care fuseseră comandate în Delhi, sosiseră cu întârziere şi noi ne grăbeam acum să terminăm treaba ca să le putem expedia celor care le comandaseră. Cerusem ajutoare – oricine era disponibil. Beena şi Mitu veneau zilnic şi lucrau ore în şir. Nu se ridicau decât ca să mai ia alune prăjite, pe care le mestecau în timp ce lipeau etichetele, să facă ceai sau să-şi îndrepte spatele înţepenit.

Fetele au pus altă melodie. Am dat hârtiile deoparte şi m-am ridicat; aveam de gând să le dojenesc. Chiar că nu mai puteam înghiți modul în care îşi râdeau de autoritatea mea. Puseseră un cântec dintr-un film despre o fată care ajungea la prostituție şi droguri din cauză că avea prieteni hipioți. Fratele ei din film o caută prin toată țara şi, după multe peripeții, o găseşte undeva lângă Darjeeling, dansând cu alți hipioți şi cântând cu vocea ei care ajunsese renumită şi trecea drept cea mai sexy din anii ’70. Melodia te vrăjea, într-adevăr. Când am auzit-o eu prima oară, era deja veche, dar încă se mai asculta la petrecerile de la facultatea unde mergeam eu şi Michael. Acum fusese mixată din nou şi înviorată cu un ritm foarte susținut. M-am întors în birou şi m-am aşezat pe scaun. Picioarele mele, care îşi amintiseră ringul de dans de pe vremuri, băteau ritmul odată cu tobele. Mâinile lui Michael erau în jurul taliei mele, mă învârtea prin sală. Eu îi spuneam „Mă ia cu amețeală”, iar el îmi răspundea „Asta şi vreau”.

Umed Singh şi cohorta lui au ajuns la fabrică şi au găsit o cameră plină de fete. Beena şi Mitu tocmai făcuseră ceai şi, în ciuda timidității lor, voiau să-i primească pe nou-veniți cum se cuvine. Le zâmbeau, dădeau din cap şi le arătau şirul de păhărele aranjate pe o tavă. Printre cei veniți la fabrică l-am recunoscut pe Deepak şi pe bărbatul care era cu el atunci când domnişoara Wilson încercase să-i gonească din curtea şcolii cu multe luni în urmă. Al doilea bărbat era scund şi vânjos, cu umeri de halterofil. Şi-a păstrat ochelarii cu lentile întunecate chiar şi în cameră şi i-a întors spre gemene atunci când una din ele s-a aplecat în fața lui ținând tava de ceai, iar cealaltă a trecut de la unul la altul oferindu-le tuturor biscuiți cu glucoză. Ochelarii s-au întors după fete prin toată camera, în timp

ce ele mergeau cu tava de la unul la altul. Celelalte fete au făcut semnul *namaste* şi s-au întors la lucrul lor, chicotind pe înfundate. Cântecul se auzea în continuare. Refrenul cuprindea cuvintele „Hare Krisha Hare Ram". Umed Singh a plecat dezamăgit, urmat de oamenii lui, care pretindeau că au venit într-o vizită electorală obişnuită, şi nu ca să ne prindă ascultând „imnuri de misionari. Într-adevăr, cântăreața avea o voce seducătoare, de drogată, dar nici măcar ei nu puteau nega că intona numele a doi dintre cei mai importanți zei hinduşi.

În după-amiaza aceea, după ce toate gemurile au fost puse în borcane, etichetate şi ambalate în cutii, când camera s-a golit, fetele au pus din nou cântecul. Unele mai îndrăznețe dansau, altele, fete de la țară, chicoteau ascuțit, făceau şi ele câțiva paşi ori se ascundeau ruşinate după *dekcbi* sau *dupatta.* Când am intrat în cameră, m-au luat de mână şi m-au rugat să dansez cu ele.

— E musai, Maya Mam, noi facem tot ce ne cereți. Acum e rândul nostru.

Mi-am înnodat *dupatta* în jurul şoldurilor şi am dansat şi eu. De mai bine de cinci ani nu mă mai simțisem cu inima uşoară. Diwan Sahib se însănătoşise, Charu îl găsise pe Kundan, gemul fusese pus la timp în borcane, bătăuşii plecaseră fără să ne facă niciun rău. Cocul mi s-a desfăcut şi părul îmi flutura. Una dintre fete s-a apropiat, mi-a scos ochelarii şi i-a pus deoparte. Celelalte au exclamat:

— Fără ochelari, Maya Mam arată întocmai ca o stea de cinema!

Beena şi Mitu îmi arătau paşii, dădeau din mâini ca să mă învețe să dansez ca ele – să dau din umeri, să legăn şoldurile, să tai aerul cu mâinile. Când în sfârşit ne-am oprit, eram toate lac de sudoare. Eu abia mai suflam, dar eram fericită.

La numai câteva ore după aceea Beena a urcat în fugă dealul până la poienița din fața casei lor, pe care o vedeam de la mine de acasă. I se vedeau dinții şi avea gura deschisă într-un țipăt mut. Pe sub hainele sfâşiate la umeri se vedeau bretelele îngălbenite şi zdrențuite ale sutienului. Mama ei, care freca o tigaie cu nisip în fața casei, a ridicat privirea spre ea; Mitu a coborât de pe scara unde stătuse visând cu ochii deschişi. Beena s-a ghemuit în mijlocul curții, explicând prin semne mamei şi surorii ei ce păție, dar mişca mâinile prea repede ca să înțeleg ce spune. Vorbirea ei era o înşiruire de gesturi, țipetele ei erau mai înspăimântătoare tocmai fiindcă nu se auzeau. Când a terminat, mama ei s-a repezit şi tras-o de păr. A plesnit-o de mai multe ori peste față şi pe unde s-a mai nimerit. Mitu a încercat să le despartă, dar nu avea destulă putere cât să se pună cu maică-sa. Beena a făcut ce-a făcut, s-a aplecat, a

luat o mână de praf şi l-a aruncat în ochii maică-sii, după care a fugit. Mama ei a țipat de durere şi furie neputincioasă şi a dus mâinile la ochi.

Eu nu mă pricepeam să citesc gesturile, aşa că nu înțelegeam ce s-a întâmplat, dar, în timp ce priveam scena îngrozită, am auzit vocea Amei lângă mine:

— Beena zice că se întorcea de la bazar pe scurtătura din pădure când un bărbat s-a năpustit asupra ei. Zice că era unul dintre oamenii din Nainital care au venit astăzi la fabrică. Se uitase lung la ea încă de după-amiaza, când servise ceaiul. Mama ei zice că ea e de vină, fiindcă poartă haine strânse pe corp, se învârte toată ziua prin bazar şi se hlizeşte la băieți.

Ama a rânjit şi s-a întors cu spatele.

— Beena e rea ca o sălbăticiune. Uită-te la ele cum se bat, mama cu fiica. – A râs îndesându-şi tutun în gură. – Parcă te uiți la televizor fără să auzi nimic. Ori de câte ori se ceartă, ies să le văd.

Văzând că mă strâmb, m-a întrebat:

— De ce eşti aşa supărată? Fata n-a pățit nimic. Ştie să se apere. L-a muşcat de obraz, i-a dat un picior în burtă şi bărbatul a fugit. Mama ei e o stricată, oricum nu-i pasă.

— Mă duc cu ea la poliție, am spus. Trebuie să facă imediat reclamație. Să-l prindă înainte să dispară.

— Doamnă profesoară, mi s-a adresat Ama cu voce resemnată. Lati n-o să te lase nici în ruptul capului să-i duci fata la poliție. Nici Beena n-o să vrea. Au şi aşa destule pe cap. Cu cât ştie mai puțină lume, cu atât mai bine e pentru fată. Şi-a luat expresia ei atotştiutoare şi a încheiat: Câte ştiu eu… dar nu spun la nimeni. Dacă aş spune câte am aflat şi am în cap, jumate din oamenii de aici ar fi nevoiți să se arunce în râu.

Mi-a aruncat o privire lungă, plină de subînțeles.

*

În noaptea aceea am visat iarăşi lacul morții de la Roopkund. Doar că de astă dată capetele Beenei şi al lui Mitu se adăugaseră celorlalte cranii şi se agățau cu unghiile de un sloi plutitor, încercând să iasă din apă. M-am trezit leoarcă de sudoare şi am descoperit că o ramură de copac se aplecase în dreptul ferestrei; crenguțele, ca nişte gheare negre, loveau în geam, mişcate de vântul care se întețea, legănând copacii. Casa scârțâia şi gemea, primele picături de ploaie s-au transformat iute într-o răpăială pe acoperiş. Clopoțeii pe care îi atârnasem în piersic clincăneau atât de insistent, că îmi venea să ies şi să-i dau jos, ca să nu mai aud zgomotul.

Starea de fericire din după-amiaza aceea se risipise ca fumul.

M-am ghemuit în pat, mai conştientă ca oricând de singurătatea mea. Atunci când îi zisesem că vreau să spun poliției ce i se întâmplase Beenei, Diwan Sahib făcuse o mutră plictisită:

— Nu se schimbă nimic niciodată, spusese. N-o să-i pese nici unui polițist şi nici unui politician; nici alegerile, nimic nu va face lucrurile să meargă altfel.

S-a afundat în fotoliu şi a ațipit, aşa cum i se întâmpla deseori în ultima vreme, chiar în timpul unei discuții. Veer era în Dehra Dun, de unde urma să plece într-o altă expediție lungă, cu un nou grup de clienți. Trecuseră multe zile de când nu mai reuşisem să fim împreună – nu găsisem fie timpul, fie locul potrivit. Când ne-am despărțit, nu părea să-i pară câtuşi de puțin rău, iar când l-am anunțat pe un ton nonşalant că vreau să merg la Dehra Dun cu el, ne-am certat din nou.

— Tu la Dehra Dun cu mine? Haida de! Mă duc la muncă, nu la distracție.

Îşi îndesase lucrurile în rucsac, îl aruncase în jeep şi plecase fără să-şi ia rămas-bun cum se cuvine. De când plecase nu dăduse niciun telefon.

19

Iarna o pasăre strigă ziua întreagă, cocoțată într-un copac desfrunzit. Țipătul ei jalnic, monoton, e esența însăşi a singurătății şi tristeții. Turiştii au plecat, şi odată cu ei şi cei veniți să-şi petreacă vacanța în Ranikhet. Abia acum simțim că orașul e al nostru, ca şi cum ar fi fost salvat din mâinile străinilor şi ne-ar fi fost redat. Pământul s-a întărit din cauza frigului, aerul rece ne înțeapă urechile şi ochii şi ne face nasurile să curgă. Drumurile mărginite de copaci care şerpuiesc pe dealuri sunt pustii, nu mai e nicio primejdie ca vreo maşină străină să apară ca un bolid de după un cot. Vechile clădiri impunătoare din tabără sunt iarăşi goale. Chelnerii şi bucătarii joacă crichet pe pajiştile hotelurilor. Au înfipt trei bețe oarecum drepte în chip de porți. Unul dintre chelneri, Chandan, învață de unul singur să meargă pe bicicletă. Se apleacă periculos de mult într-o parte atunci când, trecând pe lângă mine, dă drumul ghidonului ca să împreuneze palmele şi să spună „*namaste*, Maya Mam". A fost elevul meu pe când avea doisprezece sau paisprezece ani. Încă una dintre relativele mele nereuşite, atât că el cel puțin a învățat alfabetul şi adunarea, cu toate că nu s-a descurcat niciodată la înmulțire şi împărțire.

În acest anotimp Drumul Târgului are un aer trândav. Dimineața, când soarele bate pe cealaltă parte a drumului, toți vânzătorii din prăvălioarele cât o cutie de chibrituri aflate la vale de hotelul Meghdoot dispar. Clienții n-au de ales decât să-i caute pe cealaltă parte a drumului. La prăvălia de ceai a lui Negi e plin de oameni. Lângă un stâlp de felinar, oamenii stau ghemuiți în jurul unui vas cu jăratic şi ronțăie alune prăjite. Câinii se învârt de colo-colo, mârâind sau lătrând când şi când unul la altul. Când soarele o ia spre apus, rândunelele săgetează aerul îndreptându-se spre adăposturile lor de la streaşina băcăniei, unde luminile tocmai s-au aprins. O ceată de maimuțe se cocoață pe acoperişul magazinului de legume al lui Pandey-ji; se despart şi atacă coşurile cu fructe din mai multe părți, una ici, alta colo, niciodată mai mult de două împreună. Mama lui Panday-ji, o femeie cu bumbi de aur în nară şi un coc umflat, le izgoneşte cu un băț, țipând cât o ține gura. Doi ofițeri lustruiesc plăcuța de alamă deja strălucitoare pe care scrie „Popota ofițerilor", lângă o poartă impozantă. O duzină de cadeți, cu părul tuns scurt, până la ureche, trec în şir îndreptându-se spre barăcile aflate ceva mai încolo.

Iarna aerul e atât de curat, că-ți vine să-l bei. Privirea poate străbate multe sute de kilometri, până când ajunge la verdele dealurilor celor mai îndepărtate, la umbrele cenuşiu-albăstrui din spatele lor şi apoi la crestele înzăpezite de dincolo. Crestele se ridică pe cer odată cu soarele şi rămân suspendate acolo, mult mai sus decât ți-ai putea închipui. Îşi schimbă culoarea şi forma în fiecare zi. Cu fiecare oră care trece sunt mai aproape, pantele largi se văd limpede, norii se agață de vârfuri ca fumul de coşurile caselor. În amurg, după ce s-a stins şi ultima licărire de lumină a zilei, vârfurile încă mai sclipesc în întunericul care se adună, ca şi cum pe pământ ar fi căzut cioburi de lună.

Acestea sunt taine necunoscute celor care pleacă din Himalaya în lunile de iarnă. Munții nu se arată celor care vin aici doar ca să scape de arşița de la câmpie. Vara se înfăşoară într-o pâclă. Vârfurile ies la iveală pentru cei care le sunt devotați doar în iernile cele mai geroase sau în perioadele cele mai ploioase. Munții, a spus odată Diwan Sahib într-un moment de lirism care nu-i stătea în fire, dar la care contribuiseră şi cele câteva pahare băute în fața focului, munții cred că dragostea trebuie pusă la încercare.

Cam ăsta a fost ultimul lucru pe are l-a spus. S-a ridicat să ațâțe focul şi să meargă la baie.

— Mai toarnă-mi un pahar, Maya, a spus şi s-a îndreptat poticnindu-se spre uşă, de unde a strigat cu o voce prea ascuțită ca să fie a lui: Şi aprinde lumina, de ce e aşa întuneric? Nu văd nimic.

Până să ajung la el, s-a prăbuşit peste brațul unui fotoliu şi a alunecat pe podea. Slăbise atât de mult, că mă credeam în stare să-l car până în pat, dar era totuşi prea greu şi nici nu mai aveam de ce.

*

În noaptea când a murit Diwan Sahib, mi-am dat seama că nu văzusem niciodată cu ochii mei cum moare cineva. Persoanele care îmi erau cele mai dragi au murit departe de mine. Michael a murit atunci când am primit un telefon. Şi moartea mamei se petrecuse în acelaşi fel – de data asta mă sunase unchiul meu. Ca să mă împiedice să vin la Hyderabad pentru ceremonia funerară, tata nu îngăduise nimănui din familie să mă anunțe înainte ca trupul ei să fie ars.

Nu ştiam ce se face în astfel de situații. Ama, care se pricepea însă, a rânduit singură totul. A dat fiecăruia câte ceva de făcut, inclusiv lui Himmat Singh, care a îmbăiat trupul lui Diwan Sahib şi l-a întins pe podeaua din camera de zi, îmbrăcat în nişte haine de ceremonie pe care nu le mai văzusem până atunci. Erau prea mari

pentru el şi braţele i se pierdeau în mâneci, drept care poştaşul le-a suflecat, ca să i se vadă mâinile cu degete lungi şi unghii pătrate. I-au îndesat ghemotoace de vată în nări. Cineva l-a acoperit cu o pătură în pătrăţele maro cu bej şi i-a tras-o peste faţă. Ama i-a pus pe piept un suport pentru beţele de tămâie şi a aprins o jumătate de duzină.

— De ce nu-l putem lăsa în pat până dimineaţa? am întrebat-o eu, dar ea a fost de neclintit.

— Aşa se face prin părţile noastre.

În afară de domnul Qureshi, de general, Puran, Ramesh, ba chiar şi domnul şi doamna Chauhan, au venit o mulţime de oameni; pe mulţi nici nu-i cunoşteam. Ama s-a aşezat lângă trupul lui Diwan Sahib şi a rămas acolo absolut nemişcată, cu colţul sariului tras peste cap, ca mare bocitoare. Când apărea un nou-venit, în loc să spună *namaste* cu voce puternică şi să-l bombardeze cu întrebări, nici măcar nu schiţa un zâmbet, având întipărită pe faţă aceeaşi expresie solemnă. Noi, ceilalţi, am stat toată noaptea în jurul lui Diwan Sahib, într-o tăcere mohorâtă. Bărbaţii mai ieşeau pe rând afară, în grădina îngheţată, unde îşi încălzeau mâinile la un vas cu jeratic, fumau şi beau înfăşuraţi în şaluri. Diwan Sahib li s-ar fi alăturat cu siguranţă, cu toate că nu făcea niciodată nimic doar fiindcă aşa se cădea. Ar fi spus glume şi ar fi dat pe gât o sticlă întreagă de rom. Pe la mijlocul nopţii s-a auzit un trosnet puternic, un scrâşnet, un hârâit, un geamăt ca horcăitul unui uriaş aflat pe patul de moarte. Era un arbore putred pe care tăietorii de lemne încercau să-l doboare cu fierăstrăul de trei zile şi care fusese în sfârşit pus la pământ de vântul puternic iscat după miezul nopţii. Bărbaţii aflaţi afară s-au minunat de întâmplare şi au spus:

— Diwan Sahib a luat un copac întreg cu el. Pădurea îl jeleşte.

După ce a fost ars, a doua zi m-am apucat să fac curat în camera lui. Am aruncat la gunoi medicamentele rămase. Am găsit sticle goale de rom şi gin pe după draperii, sub masă, sub patul lui. În jurul acestuia erau teancuri înalte de cărţi, gata să se prăbuşească atunci când le atingeam. Antropologie, folclorul din Kumaon, istorii ale Indiei, volume cartonate despre flora şi fauna din Himalaya, liste cu numirile în funcţii în statul princiar Surajgarh. Casete pe care înregistrase triluri de păsări. De acum încolo nu va mai da spectacole – copiii vor trebui să se mulţumească cu aceste casete. În timp ce orânduiam prin cameră, mă asaltau tot felul de gânduri. Ruda lui cea mai apropiată era probabil Veer, dar cum să dăm de el în pustietăţile din Himalaya? În lipsa oricărei rude, eu voi fi cea care va trebui să îndeplinească o seamă de formalităţi birocratice, indispensabile în cazul unui deces. Nu ştiam dacă avea asigurare

medicală sau dacă lăsase instrucțiuni referitoare la conturile lui din bancă. Probabil că voi fi nevoită să scriu cuiva ca să nu i se mai trimită pensia. Şi cum rămânea cu concesiunea casei? Până la urmă nu fusese reînnoită. Va trebui să le găsesc un adăpost Amei şi lui Puran dacă locuința reintra în proprietatea armatei. Iar eu unde am să stau? Aceleaşi gânduri mi se tot învârteau în minte, dar unul nu îmi dădea pace – apărea iar şi iar, ca țipătul huhurezului noaptea: Unde era tabachera în formă de Rolls Royce? Acum că el se dusese, voiam neapărat să o găsesc. În mintea mea, niciun alt obiect nu se asocia mai îndeaproape cu el. Trebuia să dau de ea, chiar dacă întorceam casa cu susul în jos.

Dar mai întâi trebuia să termin curățenia. Am strâns păturile subțiate de atâta purtat şi le-am pus în dulap. Am dat cearşafurile la o parte şi am întins mâna după pernă. Şi atunci am văzut că păstra încă adâncitura unde se odihnise capul lui, cu câteva fire de păr alături.

M-am aşezat pe pat. Mă ținusem tare şi când murise, şi la crematoriu, în ciuda cascadei total nepotrivite de trandafiri roşii de acolo şi a sturzului care acompaniase cu fluierăturile lui suspinele zgomotoase ale domnului Qureshi, şi chiar atunci când parapantele albastre, galbene şi roşii înălțate cu prilejul Reuniunii regimentului au plutit deasupra fumului care se ridica din rug asemenea unor păsări viu colorate. Când însă am dat cu ochii de pernă şi de şuvițele de păr, puterile m-au lăsat.

Am plecat şi m-am dus la mine acasă. Un fel de paralizie m-a prins în ghearele ei. Îmi era somn tot timpul. Nu m-am mai dus la lucru. Nici nu ştiu cum trecea timpul. În jurul meu lucrurile putrezeau, se aşeza praful, ceasul deşteptător suna în fiecare zi la ora şase, dar eu nu mă dădeam jos din pat, nici nu-mi băteam capul să opresc soneria, ca să nu mai sune a doua zi. Poate că am dormit, cred că am şi mâncat din când în când. Nu-mi aduc aminte ce am făcut, nici dacă am plâns, dar ştiu că mă trezeam la diferite ore din zi sau noapte cu obrajii uzi de lacrimi. Îi visam pe mama, pe Michael şi pe Diwan Sahib în fel de fel de situații imposibile, înspăimântătoare. Eram într-o gară şi nu izbuteam să ne găsim unul pe altul în mulțimea de oameni.

Unul dintre ei rămăsese pe o barcă fără vâsle, în mijlocul mării. Ne aflam în aceeaşi casă, dar în camere diferite; îi strigam pe nume, dar nu răspundea nimeni. Într-unul dintre vise, o pasăre enormă, cu cioc încovoiat şi gheare ascuțite, s-a aşezat pe brațul meu. M-am trezit speriată, frecându-mi brațul acolo unde îşi înfipsese ghearele. Câteodată îl visam şi pe Veer, dar eram fiecare îl altă cameră, plină cu alpinişti şi rucsacuri; oameni străini ne trimiteau în direcții

diferite. Am auzit-o pe Ama strigându-mă şi pe Charu zicând, A venit poştaşul? Uitați, a adus o scrisoare pentru mine, citiți-mi-ocu glas tare". Dar când deschideam ochii îmi dădeam seama că visasem.

Într-o dimineață am auzit o bătaie insistentă în uşă. Am făcut un efort să mă trezesc. Am reuşit să mă aşez pe pat, înțelegând că de data asta chiar bătea cineva la uşă. M-am dus împleticindu-mă să văd cine e şi am dat de Ama. Mi-a spus că mă striga de mai multe zile.

— Azi eram hotărâtă să sparg uşa. Mă gândeam că doamna profesoară o să moară de foame, dacă nu de inimă rea. Uită-te cum arăți: slabă ca un băț, îmbătrânită, cu capul cât o nucă de cocos uscată. Şi de ce, mă rog? Ți-a murit tatăl, sau bărbatul?

A stat şi m-a păzit câtă vreme m-am spălat pe față, după care a trântit o farfurie de metal pe masă. Trei turte de mei muiate în *ghee,* o lingură de mâncare de spanac roşu, preferata mea, câteva cepe crude şi un ardei iute. Am mâncat fără să scot un cuvânt, parcă nu mai pusesem nimic în gură până atunci.

Când am terminat, m-am dus cu Ama pe verandă. Ea s-a aşezat pe trepte, unde îi plăcea să stea, şi a început:

— Cât tu dormeai şi erai pierdută pentru lume, alții au fost foarte ocupați.

Şi-a îndesat un cocoloş de tutun în gură, ca să aibă un pretext pentru o pauză dramatică.

— A fost mare harababură în casa lui Diwan Sahib… Tot ce era prin cufere şi dulapuri a fost împrăştiat pe jos, cărțile, cercetate pagină cu pagină… de Veer. Nu s-a oprit nici măcar să-şi tragă sufletul, parcă era apucat. A întors casa cu susu-n jos, după care a plecat cu jeepul fără să dea vreo lămurire.

— Cât timp a stat aici? am întrebat surprinsă.

A venit la mine acasă? aş fi vrut să mai întreb. N-a încercat să mă caute? A întrebat-o pe Ama de mine? Cum a putut pleca fără să-mi spună o vorbă? Nu îndrăzneam să pun întrebările la care aşteptam cu adevărat răspuns.

— A venit la două zile după incinerare, răvăşit, parcă îl adusese vântu. N-a vrut să ştie cum s-a stins unchi-său, cine l-a ars sau altele de felul ăsta. Nu întreba decât dacă a intrat cineva în casă. A căutat cineva ceva? I-am spus că ai fost tu, vreme de juma de zi, cât ai făcut curat în camera lui Diwan Sahib.

— Şi?

— I-am spus că te-ai dus acasă, că te-am strigat de mai multe ori, dar n-ai ieşit, aşa că suntem îngrijorați. Da' el? N-are vreme decât de el însuşi.

Am rămas tăcute câteva clipe.

— Nu te uita aşa la mine, a zis Ama. Eşti orbită, nu poți vedea. Da, ştiu, se jura că ține la unchi-său şi că o să-i poarte de grijă, da' cine a fost lângă el cât a zăcut bolnav? Veer? A, nu, dumnealui vine doar când s-a sfârşit, să vadă pe ce poate pune mâna. De atâtea luni tot lasă țigări peste tot prin casă şi are grijă să-l țină pe Diwan Sahib beat. N-ai văzut cum a decăzut de cum a reapărut nepotul în viața lui?

— Ce tot zici acolo? Ți-ai pierdut minților? îți dai seama ce spui?

M-am ridicat brusc şi am fost nevoită să mă țin de spătar, fiindcă simțeam că mi se învârteşte capul.

Ama mai făcuse aluzie la bănuielile ei şi înainte, dar într-un mod mai voalat. Acum, că Diwan Sahib murise şi Veer venise şi plecase fără să treacă să mă vadă, spunea pe față ceea ce gândea şi în vorbele ei se citea dușmănia pe care o nutrea de mulți ani față de Veer. Himmat Singh îi povestea cu conştiinciozitate tot ce auzea în Casa Soarelui şi i se părea demn de interes. Ama ştia de ani de zile că Veer voia să o dea afară din casă. Oare ce altceva mai ştia? M-am lăsat încet la loc în scaun, încă nesigură pe picioare.

— Uită-te la tine, a zis Ama. Aşa se întâmplă dacă nu mănânci. Şi să ştii că nu mi-am pierdut minților, sunt la locul lor. Cine îi dădea tot timpul băutură bătrânului? Cine aducea pachete de țigări şi le lăsa la îndemâna lui? Ți-am spus mai demult şi îți spun şi acum: protejatul lui Diwan Sahib s-a întors aici doar ca să-i grăbească moartea. Sunt multe feluri în care poți pune capăt zilelor cuiva.

Auzind tălăngile vitelor s-a dus grăbită până la buza dealului, de unde a răcnit către Puran:

— *Arre O* Puran, nu vezi că Rama mănâncă fasolea lui Sahu-ji? Măgarule, netotule, neisprăvitule! Îi umblă mintea aiurea şi vacile se împrăştie pe unde vor ele.

Când s-a întors avea însă o expresie blândă.

— Zice lumea că Puran e cu mintea dusă şi chiar că e nebun. Uită-te numai cum îi cântă bufniței. Când deschide ea ochii noaptea, zici că a răsărit soarele pentru el. Da' dacă aş fi nevoită să-mi încredințez viața cuiva, apăi m-aş bizui pe Puran, nu pe domnu' Veer Singh, căruia nu-i pasă decât de el însuşi. Ai să-ți rupi dinții dacă mănânci castronul ăsta cu linte, ascultă la mine. Eu văd tot, nimic nu-mi scapă.

M-a privit cu subînțeles şi a repetat:

— Văd tot, să nu crezi altcumva. Poate că lumea nu dă atenție la ce spune o femeie bătrână. Oamenii şcoliți cred că ştiu tot.

*

În noaptea aceea am avut acelaşi coşmar pe care îl visam din când în când, de fiecare dată puțin schimbat.

De data asta vorbeam cu cineva a cărui voce o auzeam la o palmă de urechea mea: şuiera şi bolborosea, şuiera şi bolborosea. Era un bărbat care nu mă putea auzi. Eu nu-i vedeam fața din cauza glugii hanoracului, dar ştiam cine este.

— Stai! am strigat în vis, vrând cu orice preț să-l opresc. Întoarce-te. Unde te duci?

Înaintezi pas cu pas, cu mare efort. Aluneci chiar în clipa în care urci. Panta se mişcă. Bolovanul care părea bine înfipt în pământ se rostogoleşte şi cade într-o prăpastie neagră, atât de adâncă, încât nu se aude când loveşte fundul. Picioarele îți sunt ude şi calde. De la propriul tău sânge, dar de ce oare, că doar ai trecut demult de lipitori. Te uiți în jos la bocanci. Sângele se prelinge peste margini. În sfârşit te opreşti, omul care e cu tine se opreşte şi el şi zice: „Întotdeauna ți-ai făcut griji de pomană. Hai".

Priveşte încoace, spre stânga! Nu mă vezi cum te implor să te întorci? De ce nu mă poți auzi?

Urci mai departe şi inima îți bate ca o tobă, ca şi cum un toboşar ar ține ritmul. Aerul e rece şi uscat, îți arde nările. Nu poți face mai mult de câțiva paşi odată, simți că te prăbuşeşti de oboseală. Celălalt te împinge de la spate, te îndeamnă. În jur totul e cenuşiu: stânci cenuşii, zăpadă murdară, tot cenuşie, cerul apăsător, plumburiu. Cureaua binoclului e ca un laț în jurul gâtului.

Aş vrea să te iau în brațe ca pe un copil, să te duc într-un loc sigur. Să ne învelim cu un sac de dormit şi să te cuprind cu brațele şi picioarele, să te încălzesc cu trupul meu. Ți-aş pune palmele în locul cel mai fierbinte din trupul meu ca să-ți dezgheț degetele.

„Încă puțin", spune celălalt.

Mă străduiesc să-i văd fața. Cred că i-am mai auzit vocea cândva. Din ghetele tale picură sânge pe zăpada cenuşie. Pietrele sunt acoperite de un roşu lucios. Mai simți ceva în afară de lichidul lipicios din bocanci? Doar că eşti vlăguit. Dar de auzit ce auzi? Binoclul lovindu-se de pieptul tău. Vântul vuind ca valurile oceanului.

Ajungem în vârf. Nu e partea superioară a unui platou şi nici vârful unui deal. E marginea unei căldări imense, de culoare alb-cenuşie, în care vântul se roteşte spulberând zăpada şi pietricelele. Departe, jos, în fundul căldării, vedem cerul oglindit în apă. Imaginea e spartă în bucăți neregulate de sloiurile de gheață care plutesc la suprafață. Pereții abrupți ai căldării sunt acoperiți cu grohotiş.

Celălalt bărbat întreabă „Ai mai văzut aşa ceva? Uită-te prin binoclu”.

Vocea vine de departe, aspră ca hârşâitul nisipului în care înfigi cazmaua. Am mai auzit această voce, în alt loc, în alt timp. Îşi aşază mâna pe umărul tău şi văd că îi lipseşte un deget.

Tu pui binoclul la ochi şi vezi ceea ce ştiam deja că e acolo. Malurile lacului sunt populate. Schelete omeneşti, oase. Clavicule, cranii. Tibii, fibule, femururi. Mandibule şi coaste, falange ale degetelor de la picioare sau de la mână cu inele de argint sau de aur pe ele. Şiraguri de bobițe de aur încurcate printre vertebre. Unele schelete sunt aproape intacte, înghețate pe fundul lacului, altele se agață de peretele abrupt, luptându-se să iasă de-acolo. Pe porțiunea unde lacul nu e înghețat pluteşte un craniu.

„Asta a fost”, spui tu şi îți auzi vocea pentru prima oară., Aşa ajungem cu toții.” Zâmbeşti strâmb, crispându-te de durere.

Nu-ți răspunde nimeni. Te uiți la stânga – nu vezi pe nimeni. Nici la dreapta, nici în spate, sau ceva mai departe. Nici măcar în jos, spre lac. Strigi un nume. Eu încerc să-l aud dar, din cauza vântului, nicio silabă nu ajunge până la mine. Bocancii îți sunt grei, plini de sânge, abia dacă poți ridica picioarele. Din cer cade o picătură de gheață topită, apoi încă una. Te tragi înapoi de la marginea lacului şi picioarele tale însângerate, acum goale, în mod inexplicabil, alunecă pe zăpadă şi pietriş.

Vezi apa lacului şi scheletele, gheața şi cerul înnorat oglindit în apă năpustindu-se spre tine. Simți că eşti uşor ca un fulg şi amețeşti fiindcă te prăbuşeşti în gol.

Strigi ceva, dar nu e numele prietenului tău. Strigi „Maya, Maya”.

Maya, o iluzie, numele unei femei, numele meu.

M-am trezit auzindu-mi numele. Prin fereastra fără perdele am văzut, suspendați între zi şi noapte, versanții răsăriteni ai lui Nanda Devi şi Trishul, care erau de un albastru înghețat. Dimineața se anunța frumoasă, senină, dar eu nu-mi doream decât să fug de acolo. Să fac să dispară pădurea, să scap de stejari şi de întunericul de sub deodari, să deschid un drum până la câmpie, să fug de frig, de umezeală, de ploaie şi de zăpadă, de țipetele bufnițelor în timpul nopții. Vreau arborii de mango din copilărie, arşița soarelui de după-amiază pe care o puteai vedea, carnea delicată a nucilor de cocos verzi şi laptele lor dulce ca apa de izvor.

Am aruncat la o parte păturile şi am sărit jos din pat. M-am întins pe burtă şi am căutat dedesubt, acolo unde erau înghesuite lucruri de care nu ştiam dacă voi mai avea vreodată nevoie: valize, genți, cutii cu cărți. Am scos o valiză şi am tras de încuietori, dar nu s-au deschis. Părul îmi cădea pe față, mi se lipea de obraji. Trăiam,

încă sub impresia visului, inima mi se zbatea în piept – nu încăpea nicio îndoială. Am fugit jos, am adus cutia cu chei vechi şi am vărsat-o pe podea. Am răscolit prin grămada de metal, băgând cheile una după alta în încuietorile ruginite; trecuse multă vreme de când valiza nu mai fusese deschisă. Cheile care nu se potriveau le-am aruncat, fără să mă uit unde cad. Până la urmă am găsit un ciocan şi am izbit încuietorile până s-au spart.

Capacul prăfuit s-a deschis scârţâind. Înăuntru se afla o boccea învelită în plastic – rucsacul lui Michael. Îmi fusese trimis la o săptămână după moartea lui şi nu îl deschisesem niciodată. Acum, când l-am desfăcut, m-a izbit mirosul de mucegai. Am tras afară puloverele – unul albastru, cu un delfin pe piept, cumpărat de mine cu câteva zile înainte de plecarea lui, altul roşu, cu chipul lui John Lennon. Mai erau şi alte haine acolo, făcute ghemotoc, nedesfacute de cinci ani. Mai era un pachet înfăşurat cu grijă în care se afla un carnet, o amuletă tibetană şi o scrisoare pe care o trimisesem eu prin poştă ca să-l aştepte la Dehra Dun – o surpriză pentru Michael înainte să înceapă ascensiunea.

Am deschis pachetul şi am găsit şi alte hârtii puse acolo la păstrare: câteva pagini rupte dintr-un manual de prim ajutor, două hărţi, câteva pagini dactilografiate, cu antetul institutului de alpinism, conţinând detalii referitoare la expediţie – lista obiectelor pe care alpinistul trebuie să le aibă asupra lui, punctele de întâlnire, legăturile feroviare. Pe o foaie separată erau numele şi numerele de telefon ale tovarăşilor de expediţie. Trei nume, aşa cum îmi spusese Michael în noaptea dinaintea plecării; el şi încă doi, un ghid cu multă experienţă şi un hamal.

Am închis ochii, sigură de ceea ce voi afla.

Numele dactilografiate pe foaie erau:

Michael Secuira
Ranveer Singh Rathore
Shamster Bahadur Gurung

Mi-am amintit că într-o noapte m-am trezit speriată dintr-un coşmar. Veer m-a liniştit şoptindu-mi la ureche. I-am vorbit până ce întunericul a pălit şi s-a luminat de ziuă. I-am povestit despre moartea lui Michael, despre ce avusesem de înfruntat în acel an – lucruri pe care nu le împărtăşisem nimănui până atunci. Veer mă ţinuse în braţe şi mă ascultase în tăcere. Când am terminat, mi-a descris porţiunea aceea de teren cu precizia unui cartograf. Numai că n-a spus nimic din care să deduc că el ar fi fost ultimul tovarăş de drum al lui Michael. N-a stăruit asupra celor întâmplate. Nu mi-a

enumerat multele posibile cauze ale morții, una mai îngrozitoare ca cealaltă – îngheț, căzătură, rănire, atac cerebral, edem pulmonar. Iar eu, nebănuind ce se ascunde sub tăcerea lui, i-am fost recunoscătoare pentru ceea ce nu-mi spusese.

Nu mi-a spus nici măcar că ştia de institutul de alpinism unde era înscris Michael.

Nu mi-a spus că Michael îşi fracturase glezna.

Nu mi-a spus că l-a lăsat pe Michael să se descurce singur pe viscol, cu glezna ruptă, când amândoi ştiau că astfel îl condamna la moarte.

M-am aşezat pe podea cu hârtiile în braţe şi bucăţi din ceea ce fusese Michael împrăştiate în jurul meu. Trompeta cazărmii a sunat ca să trezească cadeții. Ferestrele s-au luminat una după alta, fumul a început să se ridice din casele unde se punea apa la fiert. Păsările îşi vorbeau pe limba lor, umplând pădurea de triluri. Dimineața, când de obicei mă trezeam zâmbind, aducea acum un chin insuportabil. Eram singură, nu aveam pe nimeni. Mi-am cuprins genunchii cu braţele şi am plâns cu hohote. Am plâns ca şi cum Michael murise doar cu o zi înainte. Am scos lucrurile din rucsac şi le-am aruncat prin cameră, furioasă. Ce uşor e să fii mort! Toată lumea se minunase cum izbutisem să-mi clădesc o viață nouă într-un oraş îndepărtat după moartea soțului meu. Ce putere neobişnuită, cât de repede şi-a revenit, zicea lumea. Azi simțeam că am rupt coaja unei bube vechi şi am dat la iveală rana care supura dedesubt de ani de zile.

Mai jelisem şi înainte moartea lui Michael. Acum însă avea să mă chinuie până la sfârşitul zilelor intimitatea dintre mine şi omul care îl părăsise atunci când avea mai multă nevoie de ajutor. Cum de mi se întâmplase aşa ceva? Când renunțase Veer la ultimul nume şi îl scurtase pe primul? Până şi Diwan Sahib îi spusese dintotdeauna Veer şi uneori „domnul Singh”, iar atunci când era prost dispus, „marele alpinist, domnul Singh”.

Ce se întâmplase cu numele Rathore?

Poate că Veer nu folosea numele de familie decât în documentele oficiale. Era posibil, ba chiar şi normal, tot aşa cum era şi prescurtarea primului nume.

Sau poate că renunțase la unele părți din numele lui atunci când îl lăsase pe Michael să moară în zăpadă.

Îmi venea să-mi frec pielea întinată cu o piatră aspră. Îmi venea să-mi smulg părul cu care Veer se jucase, murmurându-mi cuvinte de alint şi promisiuni, şantajându-mă cu poveştile despre nefericita lui copilărie, despre cât suferise că nu avusese un cămin, despre cum îşi căutase identitatea. Mă vrăjiseră tăcerea lui, misterul

tulburător care părea a-l înconjura. Acum ştiu că tăcerea lui nu era decât un văl sub care îşi ascundea legătura cu moartea lui Michael.

20

În Ranikhet a venit luna decembrie. O pereche de vulturi se rotesc încet pe cerul de un albastru nepătat. Acum sunt deasupra terenului de golf, se învârtesc deasupra băieților de mingi cu şepci galbene pe cap, a coloneilor, brigadierilor şi a altora mai mici în grad care merg în urma mingilor albe, le aplică lovituri neîndemânatice şi le trimit aiurea, până în vale. Băieții ridică privirea atunci când umbra vulturilor trece peste ei. Flutură crosele către ei şi vulturii se ridică iute, până nu rămân altceva decât nişte puncte pe care abia dacă le mai distingi.

În apropiere, un convoi de camioane ale armatei se mişcă încet pe drum. Nu pot merge mai repede din cauza mulțimii care îşi ia la revedere de la băieții în uniformă, tunşi regulamentar, care stau înghesuiți în camioane. S-au primit rapoarte cum că s-a trecut clandestin granița cu Pakistanul, în locuri acum acoperite de gheață, şi camioanele transportă în fiecare zi soldați către zona cu probleme. În două săptămâni totul s-a schimbat. Antrenamentul de dimineață al soldaților, trasul la țintă, exercițiile de camuflaj în pădure nu mai sunt o simulare. Băieții se străduiesc să nu privească fiecare casă cunoscută, barăcile, poarta şi prăvăliile ca şi cum le-ar vedea pentru ultima oară. Cu ochii minții, Gopal se şi vede într-unul dintre camioanele care merg încet, dar sigur spre necaz. De supărare, funcționarul nici nu mai are puterea să-i spună fiului „Vezi, ți-am spus eu”.

Vulturii trec nepăsători pe deasupra tinerilor copleşiți de gânduri negre. Ceva mai la vale, la patiseria Bisht, angajații stau la soare în curte, în fața şopronului unde sunt cuptoarele. Au hotărât să nu coacă pâine astăzi, fiindcă mai au din cea de ieri. Turiştii nu vor mai veni decât la anul. A trecut şi Crăciunul, iar prăjiturile special pregătite se usucă în vitrină. Vulturii au pus ochii pe o pradă mai gustoasă: coboară în cercuri spre grămada de gunoi de lângă bazar, unde au zărit ceva mişcând – un iepure sau poate o mangustă. Oamenii se feresc, speriați. Ecologistul oraşului îi fotografiază cu telefonul mobil şi spune că va trimite poza la *Hornbill*[49].

— Ce este Hornbill? întreabă prietenul lui.

Vulturii se îndepărtează de bazar, trec peste abruptul deal Alma, apoi deasupra bisericii şi a Şcolii Sfânta Hilda. În fața bisericii, la soare, câteva femei cojesc fructe portocalii şi galbene. Se aude muzică şi câteva dintre ele cântă. Ceva mai încolo, alte femei fac

cercei şi coliere de mărgele. Şi-au găsit o afacere nouă. Alegerile s-au terminat, Ankit Rawat s-a dus la Delhi, e întâiul parlamentar din Ranikhet. Misiunea creştină a şcolii nu mai interesează pe nimeni, cel puțin nu înainte de următoarele alegeri. Domnişoara Wilson şi-a pus un portret, încă şi mai mare, față în față cu celălalt. Alături de afişul plastifiat cu *Pietà* a agățat un portret al papei, pe care visează să-l vadă odată la Vatican. A hotărât că nu are nimic împotrivă dacă fetele ascultă muzică din filme când lucrează la fabrică. N-ar recunoaşte în veci, dar şi ei îi place.

Ajunşi la Drumul Târgului, vulturii se aşază în vârful unui deodar. Privesc în jos către oamenii care stau la soare pe parapet, vrând parcă să adune căldură pentru noaptea lungă, rece şi întunecoasă care îi aşteaptă. Se uită la omul care prăjeşte alune, la vânzătorii care flutură nişte bețe ca să gonească maimuțele, la fetele care stau la coadă la cişmea, la jeepurile-taxi care vin şi pleacă fără încetare. La marginea drumului e un pui de maimuță, singur. Mic, cu urechi roz, o bucățică de carne, sânge, viață. Vulturii îşi întind aripile, cu gândul la mâncare, dar părinții puiului apar din senin – au simțit primejdia. Iau puiul în brațe şi pleacă țopăind pe acoperişuri, spre un loc mai sigur.

Mânios, unul dintre vulturi se aşază pe brațul noii statui ridicate pe Drumul Târgului la ordinul domnului Chauhan. În prima lună era statuia lui B.R. Ambedkar{50}, îmbrăcat în costum, cu ochelari rotunzi pe nas. În luna următoare, peste noapte, costumul albastru a fost vopsit în oliv, i s-a pus o centură şi o bonetă militară. A doua *zi* locuitorii oraşului au rămas cu gura căscată: în locul lui Ambedkar se afla acum Subhas Chandra Bose{51}.

Domnul Chauhan întrezărise posibilități la care nimeni nu se mai gândise înaintea lui. Doar lui îi venise ideea că nu e nevoie să fie modificată figura statuii, de vreme ce amândoi oamenii de stat avuseseră fața rotundă şi purtaseră ochelari asemănători. În momentul de față, domnul Chauhan nu se poate abține să nu se laude față de oricine că a inventat prima statuie transformabilă din lume, bună pentru orice ocazie. Cu un pic de efort, crede el, poate deveni chiar şi Nehru, cu toate că îndepărtarea ochelarilor ar fi o problemă.

— Dar la ce ne-ar mai trebui soluțiile dacă n-am avea probleme? repetă el.

Unul dintre vulturi ciupeşte statuia, sare pe capul ei, întinde aripile şi îşi ia zborul. Împreună cu tovarăşul său zboară acum în susul Drumului, deasupra uriaşelor case coloniale, acum ajunse un fel de labirinturi dărăpănate. Şi-au mai făcut cuib aici, poate că-şi vor face din nou. Zboară peste Reşedința Aspen şi drumul forestier

către hotelul Westview. Deasupra unui leopard care coboară râpa întunecată de lângă hotelul Rosemont. Deasupra casei lui Gappudhobi, unde rufele întinse la uscat se decolorează în soarele puternic al iernii. Când ajung la o pajişte neîngrijită, încep să coboare, şi eu deschid ochii, simțind cum umbra lor îmi alunecă pe față. Sunt atât de aproape, că le văd penele şi ghearele.

N-am mai văzut niciodată vulturi în partea unde locuiesc eu. Sunt minunat de frumoşi, dar şi amenințători. Urmăresc din ochi perechea care dă roate prin aer deasupra mea. De unde or fi venit? Încotro s-or îndrepta? Să fi sosit într-adevăr tocmai din Mongolia sau Kazahstan? Diwan Sahib ar fi ştiut să-mi spună totul despre ei, i-am fi admirat împreună, vrăjiți. Zboară fără să dea din aripi; le țin absolut neclintite şi taie cerul cu mişcări neîntrerupte, circulare, ca şi cum ar desface o portocală. Îi privesc până devin nişte puncte negre, înghițite apoi de lumina orbitoare a soarelui. Închid ochii şi savurez ultimele zile în Casa Soarelui, înainte să intre din nou în proprietatea armatei. Suntem cu toții nevoiți să ne găsim alte locuințe. Pe Ama o bate gândul să-l ia pe Puran şi să se întoarcă în munți, în satul de unde se trag strămoşii ei. Nu mai are pentru cine să stea în Ranikhet, spune.

Charu a venit şi ea o dată. Era total schimbată. Acum arăta ca o femeie căsătorită, nu mai semăna deloc cu fata ciufulită de altădată. Pe ambele brațe avea brățări roşii de la cot până la încheietură şi încă mai purta în nară cercelul de aur cu perle al mamei sale. Purta părul despărțit în două, iar cărarea era dată cu *sindoor* roşu. Părea mai severă şi mai în vârstă de optsprezece ani. Cu eternul ei simț practic, Ama a bruftuit-o o dată, ca să se ştie cine are ultimul cuvânt. După aceea se împăuna istorisind tuturor episoade bine înflorite din vitejeasca călătorie a lui Charu până la Delhi. Îi dădea să mănânce *kheer* în fiecare zi şi n-o lăsa să facă nimic prin casă – acum, că nu mai era nepoata ei, trebuia tratată ca o musafiră care locuia în altă parte.

La o lună după vizita lui Charu am primit o scrisoare. Am alergat să i-o arăt Amei spunând:

— Uite, nepoata matale ştie să scrie!

> Maya Mam,
>
> Sunteți bine? Ama şi Puran Chacha sunt bine? Eu sunt bine. Şi el e bine. Singapore e foarte frumos. Am văzut marea.
>
> Cu respect, Charu

Ama mi-a dovedit încă o dată că nu e femeie mai şireată decât ea

de partea asta a lui Nanda Devi. După ce am citit scrisoarea lui Charu, a intrat în casă şi s-a întors zâmbind larg de i se vedeau dinții îngălbeniți de tutun. Ținea în brațe un pachet învelit în mai multe folii de plastic.

— Am şi eu ceva pentru tine. Asta căuta nepotul lui Diwan Sahib, eu aşa zic. Acum că s-a dus, e al tău, poți să faci ce vrei cu el.

A zâmbit şi mai larg, cu o lucire tainică în ochi, şi a plecat, lăsându-mă cu pachetul în brațe.

L-am desfăcut şi am fost uluită să descopăr ce conținea. Cu toate că nu-mi venea să cred, era limpede că, până la sfârşit, secretele cele mai intime şi mai prețioase ale lui Diwan Sahib fuseseră pe mâna celei mai mari bârfitoare din oraş. Pachetul nu era nici măcar sigilat. Să fi furat Ama acele hârtii şi să le fi ascuns ca să-i facă în necaz lui Veer? Sau i le încredințase însuşi Diwan Sahib, convins că erau mai în siguranță la o țărancă analfabetă pe care el se bizuia? Chiar dacă era vorba de Ama?

21

În această după-amiază stau la soare, cu pachetul în mână. Mă gândesc la casa care în curând va fi goală, care îşi va păstra fantomele şi poveştile pentru, următorii ocupanți. În jurul meu toată lumea face planuri de viitor. Eu nu am nimic de spus. Nu-mi fac niciun plan. Nu cunosc decât prezentul, această zi, această oră.

Deschid pachetul voluminos. În ultimele zile i-am cercetat amănunțit conținutul. Acum ştiu că Diwan Sahib nu glumea atunci când îi stârnea pe erudiții lui musafiri cu aluzii la scrisorile de dragoste ale unor personalități din trecut. Iată-le: trei pagini îngălbenite, un scris arhicunoscut, o semnătură ilustră pe care am văzut-o fotografiată de sute de ori.

Prima e scrisă pe spatele unui meniu de la un banchet dat cu prilejul unei partide de vânătoare. E notată cu [EM către JLN], cu scrisul lui Diwan Sahib, şi spune aşa:

> *Suntem douăsprezece în maşina doamnelor. Are o fereastră culisantă şi o scară pe care te urci ca să ajungi înăuntru. Şi maşina ta de teren are scară? A mea are înăuntru o cameră secretă. Una din tinerele Begum mi-a explicat că, dacă ne atacă un animal, trebuie să trecem prin camera secretă şi să ieşim de urgență. Dar singurul meu gând e să petrec toată vremea cât durează vânătoarea într-o cameră secretă, împreună cu singurul bărbat din lume alături de care încerc un sentiment de tihnă profundă şi de fericire.*

Răspunsul, marcat [JLN către EM], este scris pe o foaie în partea de sus a căreia citesc „Publicată prima oară în 1935”, după care urmează scrisul de mână. E pagina de titlu ruptă dintr-o carte despre Himalaya.

> *Aseară te priveam de la celălalt capăt al camerei. Nu-mi doream decât să-ți vorbesc dar nu aveam cum să vin lângă tine. Timp de câteva clipe am văzut cu claritate ziua când vei pleca pentru totdeauna din India. Tu şi Dickie veți strânge mâinile a câteva mii de oameni, vă veți lua rămas-bun, vă veți îndepărta tot mai mult; eu vă voi urmări din priviri de la distanță şi voi vedea cum distanța aceea se*

măreşte până când vă voi pierde din ochi şi voi pleca şi eu.

Şi mai este un bilet, notat [JLN către EM], în care scrie:

> *Sub fereastra dormitorului tău, în a treia tufă de trandafiri e o floare roşie ca sângele. Are un parfum atât de îmbătător, că m-am gândit că poate ai vrea să vii să-l simți astă-seară, după banchet.*

Mai este un teanc de hârtii: pagini scrise de mână din *Mâncătorii de oameni din Kumaon* a lui Corbett, cu notele redactorului. Mai este şi un teanc de hârtii scrise la maşină: notele dictate de sora lui Corbett, Maggie, prietenei sale Ruby Beyts. Sunt hârtiile pe care Diwan Sahib mi le-a promis pe când era în viață, măcar că eu nu crezusem atunci în existența lor.

În pachet mai sunt încă trei lucruri. Ştiu ce sunt, dar chiar şi aşa simt un gol în stomac atunci când le scot: o fotografie, o scrisoare într-un plic şi testamentul lui Diwan Sahib.

Am privit atât de mult fotografia, că sunt încredințată că ştiu fiecare milimetru din ea. E o fotografie alb-negru, reprezentând un grup, bărbați şi femei îmbrăcați după moda anilor ’60. Stau pe şezlonguri, undeva în aer liber. Pe iarbă sunt împrăştiate rachete de tenis din lumea veche, pahare şi sticle. Câțiva dintre cei fotografiați se strâmbă fiindcă le intră soarele în ochi. Diwan Sahib nu se strâmbă; priveşte drept spre aparatul de fotografiat, cu bărbia sus, pe față i se citeşte un fel de mândrie. În ochi are lucirea bine cunoscută mie, dar altminteri arată cu totul diferit: cu fața netedă, fără barbă, cu părul pieptănat pe spate – se vede bine linia în formă de V a părului. O față tânără, frumoasă, ochi limpezi. Cu o mână ține un copil de vreo doi ani, cealaltă se odihneşte pe capul unui uriaş golden retriever.

În grup sunt trei femei, toate în sariuri elegante de mătase şi bluze fără mâneci. Una din ele nu priveşte spre aparat. Ochii ei sunt îndreptați spre Diwan Sahib şi copil, cu o sete care se vede şi acum, după atâtea decenii.

Deschid scrisoarea prinsă cu o agrafă de fotografie. Plicul îi este adresat lui Veer. Este scrisul lui Diwan Sahib, pe care îmi vine greu să-l citesc, cu toate că ştiu cuvintele:

> *Dragă Veer, dragul meu Veer,*
> *Ce nu-ți puteam spune în timpul vieții îți spun acum, de dincolo de moarte: fiul meu. N-am putut să te am ca fiu. Mi-am spus mie însumi că am avut motive întemeiate şi, în*

ultimii ani, am fost în mai multe rânduri pe punctul de a-ți mărturisi şi de a te implora, acum că eşti adult, să înțelegi de ce m-am purtat aşa. N-am avut însă puterea. Iar după o astfel de mişelie, ce iertare mai puteam aştepta, cum puteam să mă răscumpăr? Într-o viață se întâmplă atâtea, şi faci atâtea lucruri pentru care nu poți găsi explicații mulțumitoare. Restul sunt vorbe în vânt.

Mă rog de iertare, cu toate acestea.

Îndurerat,
Al tău tată,
Suraj Singh

Testamentul e prins de plic. Diwan Sahib nu mărturiseşte în testament că Veer e fiul lui, dar e limpede că vrea să se revanşeze, să facă un pas spre împăcare oferindu-i casa, care i-ar reveni de drept fiului său. Testamentul e scris de mâna lui Diwan Sahib şi în josul paginii sunt semnăturile martorilor. E datat, are tot ce trebuie ca să fie valabil din punct de vedere legal. E un testament scurt şi clar:

TESTAMENTUL LUI RAI BAHADUR SURAJ KISHAN SINGH, FOST DIWAN AL STATULUI SURAJGARH. A SE LUA NOTĂ CĂ LA MOARTEA MEA:

1. Orice cantitate de alcool se găseşte în casă îi va reveni lui Najeeb Qureshi. Tot el va primi şi tabachera mea în formă de Rolls Royce Silver Ghost, după care tânjeşte de când ne ştim şi pe care, fiind pasionat de maşini, o consideră ca aparținându-i de drept.

2. Dosarele cu tăieturi din ziare le las generalului Bisht, ca să se apuce de citit, indiferent de vârstă.

3. Chiriaşa mea, doamna Maya Secuira, va moşteni hârtiile referitoare la Edward James Corbett. De asemenea, scrisorile Edwinei Mountbatten şi ale lui J.L. Nehru.

4. Banii din contul meu vor fi împărțiți în mod egal între Himmat Singh, Puran Singh, Charu şi Dharma Devi.

5. Toate bunurile din casă şi hainele îi vor reveni lui Himmat Singh, care le poate vinde, arunca sau păstra, după voie.

6. Casa şi terenul aferent îi vor reveni lui Ranveer Singh Rathore, cu condiția să îi lase în continuare pe Dharma Devi, pe fiul ei Puran Singh şi pe nepoata ei Charu să locuiască fără chirie în casa lor de pe proprietate şi, de asemenea, să îi dea voie Mayei Secuira să locuiască în casa ei cât timp doreşte. Este anexat actul de proprietate în original, în care sunt arătate hotarele proprietății pe care o moşteneşte Ranveer Singh Rathore de la mine.

Țin testamentul şi scrisoarea în dreptul ochilor şi mă uit la cuvintele care se întrevăd amestecate în lumina soarelui, îmi vin în minte primele discuții cu Veer; îmi povestea cu amărăciune cum, copil fiind, era trimis de la o rudă la alta să-şi petreacă vacanțele de vară. Nimeni nu avea vreme pentru el. Se legase de unul sau doi dintre ei şi trăgea nădejde că într-o bună zi îl vor anunța că sunt părinții lui. Începând cu acel moment magic avea să ştie de unde se trage şi să aibă un cămin adevărat. Diwan Sahib imita uneori leoparzii sau sturzii ca să-l distreze, dar după cinci minute se întorcea la ginul sau femeile lui. Veer era însetat de afecțiune, dar nimeni nu i-o oferise niciodată.

Am lăsat jos hârtiile. Cât îmi dorisem atunci să-l mângâi în clipele lui de singurătate!

Stau întinsă pe iarbă şi ascult păsările cum se cheamă, aşezate pe crengile daliilor. Apucă bobocii mari în cioc şi îi zdrobesc ca pe nişte alune. Lămâiul e încărcat de fructe care se coc la soare. Dacă testamentul nu e dat la iveală, dacă lumea nu află de el, toate astea – casa, râul, căsuța mea, grădina mea, molizii, stejarii, rododendronii şi cedrii deodari – vor reveni unui străin, unui brigadier sau colonel pe care nici măcar nu-l cunosc, după ce au fost timp de două generații în familia lui Diwan Sahib.

Dar asta e soarta caselor, iar eu am pierdut prea multe ca să-mi mai pese. Am să-mi găsesc un cămin în altă parte.

Mai citesc o dată testamentul.

Sunt pe muchie de cuțit. De fapt, chiar eu sunt cuțitul. Pot să rănesc oricând.

În fața ochilor îmi apare figura lui Diwan Sahib, cu părul alb răvăşit, nebărbierit.

„Hai, ce mai aştepți?" mă îndeamnă. „Ştii ce să faci. Răzbunarea e un alt fel de justiție."

Îmi aduc aminte cum stătea aplecat în fața focului, aruncând paginile manuscrisului în flăcări, apoi şi fotografia celor doi câini. Privea cum flăcările îi mistuie viața.

Mă gândesc la Michael, cu glezna fracturată, pe o pantă înghețată, deasupra unui lac plin de cranii, uitându-se după prietenul lui care se îndepărtează şi dispare încet în viforniță, chemându-l, implorându-l să se întoarcă, simțindu-se tot mai slăbit cu fiecare strigăt, conştient că nu-l aşteaptă decât o moarte lentă.

În inima mea sunt ace de gheață. Dacă m-ar întoarce cineva pe dos, n-ar găsi decât gheață şi zăpadă acolo unde înainte era carne şi sânge.

Țin testamentul şi scrisoarea lui Diwan Sahib către Veer în mâini şi rup paginile în două, apoi în patru. Zgomotul hârtiei sfâşiate e insuportabil. Văd că pe o bucată de hârtie au rămas cuvintele „... Ranveer Singh Rathore, cu condiția...” şi o rup în fărâme din ce în ce mai mici, până nu se mai distinge nici măcar o literă din nume.

Arunc bucățile de hârtie în aer. Îmi e greu să deosebesc crâmpeiele care zboară deasupra mea de fluturii albi care roiesc printre florile din grădina acum sălbăticită.

Cocoțați în vârful cedrului, vulturii nu mă scapă din ochi. În jurul lor, după-amiaza lasă locul serii de iarnă; razele lungi ale soarelui pălesc încet, fără să mai încălzească. Trebuie să mă ridic înainte să mă pătrundă frigul.

Vulturii simt schimbarea din aer şi lumină. Unul din ei îndoaie ghearele, întinde aripile şi se ridică de pe creangă. Celălalt se uită încă spre mine. În cele din urmă îşi întoarce de la mine privirea de vasilisc şi îşi urmează tovarăşul. Ziua s-a sfârşit, iar ei trebuie să-şi găsească un adăpost pentru la noapte. Curenții de aer îi ridică tot mai sus, ei se răsucesc şi se rotesc, îndreptându-se spre cel mai înalt deal din lume.

TRISHUL
NANDA DEVI
ROOPKUND
Garajul lui Kureshi
BAZARUL
ŞCOALA SF. HILDA
CIMITIRUL CREŞTIN
Fabrica de dulceţuri
BISERICA
CAZARMA
Oficiul poştal
Hotelul Meghdoot
Casa lui Chauban
DRUMUL TÂRGULUI
PRĂVĂLII
DEALUL ZÂNELOR
OAKLEY
Secţia de poliţie
REFUGIUL GENERALULUI
HOTEL WESTVIEW
ORAŞUL RANIKHET, AŞA CUM APARE ÎN CARTE
Terenuri ale armatei
Râu

NORD
Ferma lui HOLM
SPRE ALMORA
TERENURI ALE ARMATEI
PĂDURI ŞI DEFILEU
CASA MAYEI
DHOBI GHAT
CASA LUI CHARU
HOTELUL ROSE MOUNT
CASA SOARELUI
REŞEDINŢA ASPEN
PĂDURI ÎNTINSE
TEMPLUL JHOOLADEVI
STÂNCI ABRUPTE ŞI PĂDURI
ŞOSEAUA PRINCIPALĂ

GLOSAR

arrack – băutură obținută prin distilarea sucului de palmier fermentat, a melasei, orezului etc.
Babu – sufix adăugat numelui unui bărbat pentru a arăta respectul; funcționar
barasinghas – *Rucervus duvaucelii-,* specie de căprioară cu coarne rămuroase, originară din India şi Nepal
ba tas ha – acadea
beedi – țigară ieftină, făcută din frunze de *tendu* (*Diospyros melanoxylon,* abanos indian) şi tutun
beta – termen de alint adresat băieților
bhajan – cântec religios hindus
bhang – preparat din frunze şi flori (boboci) de canabis, fumat sau consumat ca băutură
Binaca Geet Mala – program muzical de radio, popular în anii ’60 şi 70
biryani – orez cu carne şi condimente, specialitate culinară din Hyderabad
carrom – joc asemănător cu biliardul, dar jucat fără tac, pe o tablă de placaj lăcuit; popular în India, Pakistan şi Bangladesh
chacha – unchi (mai ales, fratele mai mic al tatălui)
chadar – eşarfa lungă
chaiwallah – vânzător de ceai
charas – haşiş fabricat artizanal din canabisul sălbatic care creşte în Himalaya
chikoo – *Minilkara zapota, Sapota,* fruct cu carnea moale
chootyia – (apelativ jignitor) nesăbuit
chota bachha – copilaş
chote sahab – conaş
chowkidar – paznic
coolie – hamal *d*
arshan – revelație
dekchi – vas mare pentru gătit
Deo Bboomi – tărâmul zeilor
Diwali – sărbătoarea luminilor, celebrată în toată India
dosa – clătită făcută din făină de orez şi linte, specialitate culinară din sudul Indiei
dupatta – eşarfa lungă purtată de femei

durbar – curte (a unui suveran)
firanghi – străin
ghee – unt topit folosit la gătit, la anumite ritualuri, la incinerare
gitti – joc cu cinci pietre
gongura – plantă cu frunze mari, acrişoare, cultivată în sudul Indiei
gutka – amestec de nucă de betel, tutun, salcâm *catechu* şi chitră, care dă dependență
half-sari – fustă lungă şi bluză asortată, împreună cu o eşarfa lungă, purtate de fete în sudul Indiei
hawai chappals – papuci din plastic
bum – noi
jaggery – cocoloaşe de melasă
jalebi – covrigel dulce, crocant, îmbibat cu sirop după ce este prăjit
jbadu – mătură
kbeer – budincă de orez cu nucă, aromată cu nucşoară
kbidmatgar – purtător, valet; servitor
kumkum – praf colorat care se aplică pe frunte
kurta – fustă lungă
kutala – unealtă cu lama încovoiată, folosită la săpat
langur – maimuță din genul *Semnopitbecus*, foarte răspândită în sudul Asiei
macban – adăpost improvizat în copac, de unde pot fi împuşcate sau urmărite animalele
madua – mei
mandi – piață angro
murukku – biscuit prăjit, făcut din pastă de fasole
namaste – formă foarte răspândită de salut, cu palmele lipite
nilgai - bivol albastru, în traducere literală; *Boselaphus tragocamelus,* o antilopă de talie mare
paan – frunze de betel amestecate cu nucă de areca, tutun şi alte condimente, mâncate de obicei după masă
paapam – biata de tine (expresie în telugu)
pakoras – legume prăjite
papad – scovergă foarte subțire
poori-aloo – pâine prăjită cu cartofi, fel de mâncare foarte ieftin, vândut pe stradă
pugree – turban
roti – lipie din făină integrală, aliment foarte comun, pregătit în fiecare zi
sadhu – om sfânt rătăcitor, călugăr cerşetor
sala – bastard

salwar kameez – combinație de cămaşă lungă (*kameez*) şi pantaloni largi (*salwar*), purtată de femei în India
samosas – plăcințele triunghiulare, umplute cu legume picante şi prăjite
sanki – sărac cu duhul
shikari – vânător
sindoor – vopsea roşie pe care femeile măritate o aplică pe cărarea din păr
sola topi – caschetă colonială
thataiyya – bunic (telugu)
theek – bine, s-a făcut
tum – tu

Mulţumiri

D.C. Kala, Amit Sen şi Ravi Dayal mi-au desluşit tainele dealurilor. Erudiția lor, inteligența, credința în puterea omului, capacitatea de a îmbina austeritatea cu bucuria de a trăi fac din ei o specie himalayană unică, acum dispărută.

Această carte a pornit de la ceea ce a spus Arundhati Gupta odată. Tot ea a citit prima formă a textului, la fel ca Myriam Bellehigue, Slieela Roy, Shruti Debi şi Partho Datta. Rukun Advani a citit multe variante ale textului şi a ținut piept la nenumărate solicitări; printre rânduri transpar multe dintre cele scrise sau gândite de el. Christopher MacLehose, cu geniul lui idiosincratic, a lucrat pe versiunile succesive ca într-o grădină lăsată în paragină: un spațiu care trebuie locuit, cultivat cu idei şi ajutat să devină cu timpul o carte.

Am învățat multe de la Manju Arya ale cărei idei mi-au dat mult de gândit. Lucrarea de doctorat a lui Mahiraj Mehra, consacrată oraşului Ranikhet, a fost o bogată sursă de informații, la fel şi discuțiile cu S. Ramesh şi Akshay Shah. Mi-a fost de mare folos următoarele cărți: *Edwina Mountbatten: O viață doar a ei* de Janet Morgan, *Carpet Sahib* de Martin Booth, *Jim Corbett din Kumaon* de D.C. Kala şi *Indira Gandhi, Naşterea democrației indiene* de EN. Dhar. A fost o încântare să citesc *Economia socială a himalayenilor* de S.D. Pant, care a apărut pe neaşteptate la MacLehose Press. Cartea este un exemplu a multe gesturi de bunăvoință făcute de Christopher, Koukla şi Miska MacLehose, care au risipit orice idee preconceptă despre cruzimea impersonală a editorilor din zilele noastre. Întocmai cum au făcut încă mulți alții la MacLehose Press şi Quercus, în mod special Katharina Bielenberg şi Nicci Praca.

Contribuția lui Ivan Hutnik şi a lui Thomas Abraham este rezultatul neprevăzut al unei lungi prietenii. Nasteen Kabir, Radhika Prakash şi Manishita Das mi-au fost alături, ca întotdeauna, până la apariția cărții. Fiecăruia dintre ei îi sunt recunoscătoare.

Scriitoarea indiană Anuradha Roy își împarte viața între New Delhi, unde, alături de soțul ei, conduce Editura Permanent Black, și Ranikhet, un mic oraș din Himalaya. S-a născut în 1967. După studii la Calcutta și la Cambridge, a lucrat ca jurnalistă pentru mai multe cotidiene și reviste indiene. Romanul ei de debut, *Un atlas al dorințelor zadarnice* (*An Atlas of Impossible Longing*; Humanitas Fiction, 2011), a fost publicat simultan în anul 2008 în India și Marea Britanie, fiind finalist la The Economist Crossword Prize. Revista *World Literature Today* l-a inclus între cele 60 de cărți esențiale despre India modernă. Până în prezent, romanul a fost tradus în șaisprezece limbi. În 2011 vede lumina tiparului cel de-al doilea roman al autoarei, ***Valurile pământului*** (*The Folded Earth*), tradus deja în zece limbi și încununat cu un important premiu literar.

Roman câștigător, în 2011, al The Economist Crossword Prize • Finalist la Hindu Literary Award • Nominalizat la DSC Fiction Prize și la The Man Asian Literary Prize • Editor's Choice *New York Times*

Având drept cadru decorul feeric al munților himalayeni, ***Valurile pământului*** este un roman despre conflictul dintre tradiție și modernitate și totodată despre puterea naturii de a vindeca răni sufletești. Când May a își pierde soțul, pe Michael, într-una dintre expedițiile pe Himalaya ale acestuia, își dă seama că singurul loc de pe pământ în care ar putea să-și continue viața este un orășel din preajma lacului unde s-a petrecut tragedia. Confesiunea emoționantă a Mayei e dublată de o radiografie a Indiei profunde, care dezvăluie o lume spectaculoasă, a tuturor contrastelor.

„Conflictul inevitabil pe care-l presupune atracția umană – faptul că oamenii rămân mereu mari necunoscuți în adâncul lor, chiar și pentru cei care le sunt foarte apropiați –, aceasta este coloana vertebrală a romanului. "

The New York Times

„La fel de bine scris ca *Un atlas al dorințelor zadarnice*, acesta este un roman despre dragoste și ură, tradiție și schimbare, pierdere și suferință, a cărui acțiune se petrece într-un peisaj de neuitat."

The Independent

„Proza Anuradhei Roy e smulsă din viață. Chiar și personajele secundare sunt extrem de credibile, de vii, dovedind totodată uriașa inventivitate a autoarei. "

Daily Mail

„Anuradha Roy dezleagă nodurile poveștii de dragoste din roman deopotrivă cu fermitate și delicatețe."

The New Yorker

ISBN 978-973-689-539-5

Pe copertă © Byelikova | Dreamstime.com

Lanțuri muntoase de 2600–2700 de metri, situate în zona centrală a Indiei.

Fort construit în secolul al XIII-lea, unul dintre cele mai faimoase monumente istorice ale orașului Hyderabad, renumit pentru acustica sa și sistemul ingenios de canalizare.

Moschee construită în secolul al XVI-lea, monument emblematic pentru orașul Hyderabad.

Sufix însemnând femeie.

James Edward Corbett (1875–1955), colonel în armata britanică din India, vânător și naturalist, susținător al protecției mediului; rezervația naturală din Kumaon îi poartă numele.

Regiune muntoasă din nordul Indiei.

Oraș în regiunea Kumaon, vestit pentru frumusețea peisajului și monumentele sale.

Titlu onorific acordat conducătorilor musulmani ai principatelor din Asia de Sud; echivalentul lui maharajah.

Oraș din statul indian Rajasthan.

Împărțirea Indiei pe baze etnice la 15 august 1947, care a dus la apariția a două state independente: Dominionul Pakistanului și Uniunea Indiană.

Scriitor indian, interesat de probleme sociale, politice și de mediu.

Dans clasic, considerat dansul național al Indiei.

Oraș situat la sud-est de Delhi.

Funcție similară cu cea de guvernator.

Capitala statului Himachal Pradesh, una dintre cele mai populare stațiuni montane din India, vestită pentru clima răcoroasă și frumusețea peisajului.

Vârf muntos din Himalaya, după unii cel mai înalt din India (7 186 de metri); conform tradiției, este sălașul zeiței Nanda, soția lui Shiva.

Bharatiya Janata Party, Partidul Poporului Indian, unul dintre principalele partide politice din India.

Oameni importanți.

Trib din India.

Una din limbile oficiale ale Indiei, vorbită în partea centrală a țării.

Scoică mare, folosită ca trompetă în ceremoniile religioase.

Regină.

Semnopithecus entellus, maimuță care trăiește în sudul Asiei.

Regiune în nordul Indiei.

Oraș din nordul Indiei.

Lanț muntos aflat la frontiera dintre India, Pakistan și China.

Obiect de cult; cilindru făcut din metal, piatră, lemn sau țesătură groasă de bumbac, pe care este scrisă o mantră; rotirea lui echivalează cu recitarea unei rugăciuni.

Muncitor, hamal.

Rivalitatea dintre Imperiul Britanic și Imperiul Rus pentru supremație în

Asia Centrală, în perioada 1813–1907, de la Tratatul ruso-persan la Convenția anglo-rusă.

Titlu dat învățaților brahmani din India.

Emisiune muzicală foarte populară, transmisă de Radio Ceylon

Războiul dintre India şi Pakistanul de Est împotriva Pakistanului de Vest. Ca urmare a acestuia, Pakistanul de Est a devenit stat independent, cu numele de Bangladesh.

Campanie politică dusă de musulmanii din India în favoarea Imperiului Otoman, după Primul Război Mondial.

În anii 1920–1922, etapă paşnică a luptei de eliberare a Indiei de sub dominația britanică; indienii nu cumpărau produse englezeşti, folosind produse artizanale locale, pichetau magazinele de băuturi alcoolice şi susțineau valorile morale indiene.

Zeul înțelepciunii, reprezentat sub forma unui om scund şi gras, cu cap de elefant.

Dinastie fondată de Qutb-ud-din-Aibak, fost soldat sclav devenit primul sultan din Delhi după moartea sultanului Muhammad şi împărțirea regatului acestuia între generalii lui.

Apelativ familiar al lordului Mountbatten.

Aluzie la poezia *Tigrul* de William Blake.

Mătură.

Şef al şerpaşilor şi hamalilor folosiți la ascensiuni în Himalaya.

Cartea lui Moş Oposum despre Pisicile Poznaşe – carte de poezii a poetului britanic T.S. Eliot, trad. Tudor Cristian Roşea, Viorel Ştefanescu, Humanitas, Bucureşti, 2009.

Artă marțială coreeană, sportul național al Coreei de Sud.

Stat din India, mărginit de Golful Bengal.

Regiune din Himalaya descoperită de alpinistul britanic Smythe, devenită rezervație naturală.

Fortăreața Roşie, construită în secolul al X.YII-lea şi denumită astfel datorită materialului de construcție folosit – gresie roşie.

Populație hindusă care trăieşte în Nepal şi la poalele Himalayei.

Sculptură de Michelangelo, aflată în bazilica Sfântul Petru din Vatican.

Maulana Bashani (1880–1976), om politic de stânga, foarte popular în Pakistan şi Bangladesh.

Pasărea-rinocer; trăieşte în pădurile tropicale şi subtropicale.

B.R. Ambedkar (1891–1956), om politic indian, unul dintre fondatorii Indiei independente.

Subhas Chandra Bose (1897–1945?), unul dintre conducătorii mişcării de independență a Indiei.